

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

LEDAR

IHS

GORIŠKE MATICE

ZA NAVADNO LETO 1925

LETNIK VI.

SLOVENSKEGA LJUDSTVA V JULIJSKI KRAJINI

PODRUŽNICA
LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE
V GORICI

Corso Verdi „Trgovski Dom“.

Telefon šte. 50. -- Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA. -- Telefon šte. 50.

Delniška glavnica in rezerve:
60 milijonov dinarjev.

CENTRALA:
LJUBLJANA

Delniška glavnica in rezerve:
60 milijonov dinarjev.

PODRUŽNICE: Brežice, Borovlje, Celje, Črnomelj, Metkovič, Maribor,
Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

OBRESTUJE vloge na knjižice po 4%. Na daljšo odpoved vezane vloge
po dogovoru.

NAKUP IN PRODAJA vsakovrstnega tujega denarja.

IZVRŠUJE vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo od 8³⁰ - 12 in od 3-5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

NAŠA ZAVAROVALNICA
„L'UNION“

je največji svetovni zavarovalni zavod.

Ustanovlj. l. 1828.

Delniški kapitali z rezervo 800 milijonov. -- Zav. kapitali
čez 70 milijard frankov.

AVGUST RAVNIK

generalni zastopnik

GORICA - Corso Vitt. Em. št. 28 I. nadstr.,
nasproti Dežel. Hipotečnemu zavodu.

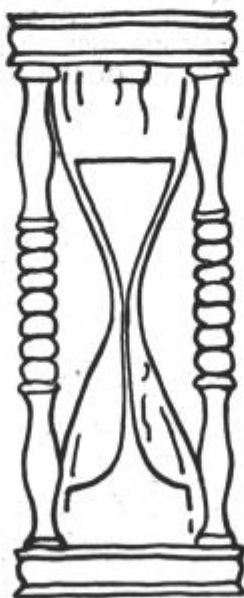

KOLENDAR

ZA

NAVADNO LETO

1925

IZDALA IN ZALOZILA
GORISKA MATICA

V. CORICI

IZDALA IN ZALOŽILA S PRILOGAMI:
„ZADNI DNEVI V OGLEJU“, „MLADA
ZORA“ IN „SV. FRANČIŠEK KSAVERSKI“
„GORIŠKA MATICA“ V GORICI. UREDIL
DR. ANDR. PAVLICA. TISKALA NARODNA
:: TISKARNA V GORICI 1924. ::

25094/1925

7177/535

Koledar za navadno leto 1925.

Navadno leto 1925 ima 365 dni (med temi 52 nedelj) - ter se začne s četrkom in konča s četrkom.

Začetek leta 1925.

Občno in državno leto se začne novega leta dan, 1. januarja.

Cerkveno leto se začne 1. adventno nedeljo, 29. novembra.

Letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 4. uri 13. m. zjutraj;	Jesen se začne 23. septembra ob 14. uri 44 min. pop.;
Poletje se začne 21. junija ob 23. uri 50 min. ponoči;	Zima se začne 22. decembra ob 9. uri 37 min. dop.

Znamenja za kraje.

Mlaj ☉ | Ščip ali polna luna ☽
Prvi krajec . . . ☊ | Zadnji krajec . . . ☋

Mrki solnca in meseca leta 1925.

Leta 1925 mrkne solnce dvakrat in mesec dvakrat. Le prvi solnčni in prvi mrk meseca bosta pri nas vidna.

Prvi solnčni mrk bo 24. jan., začetek ob 13. uri 41 min., konec mrka bo ob 18. uri. Ta mrk bo viden v severni Ameriki preko atlantskega oceana, v zapadni in srednji Evropi. Popolni mrk seže do severnega obrežja Angleške. Pri nas bo do tri četrtine solnčne ploskve zakrite.

Delni mrk meseca pa bo 8. febr. ob 21. uri 9 min. in preneha 15 min. popolnoči. Ta mrk bo viden po celi Aziji, Afriki, Evropi in preko atlantskega oceana do Amerike.

V temi bodo tudi tri četrtine meseca. Solnčni mrk 20-21. julija in mrk meseca dne 4. avgusta sta pri nas nevidna.

Premakljivi prazniki.

1. Ime Jezusovo: 4. jan. - 2. Septuagesima: 8. febr.
3. Pepelnica: 25. febr. - 4. Marija Dev. 7 žalosti (cvetni petek): 5. aprila. - 5. Velika noč: 12. aprila. - 6. Križev leden: 18., 19. in 20. maja. - 7. Vnsbohod Kristusov: 21. maja. - 8. Binkoštna nedelja: 31. maja. - 9. Sv. Trojica: 7. junija. - 10. Sv. Rešnje Telo: 11. junija. - Srce Jezusovo: 19. junija. - 1. adventna nedelja: 29. nov. - Od Božiča do Pepelnice je 8 tednov in 6 dni.

Kvaterni in drugi postji.

I. kvatre, spomladanske ali postne 4., 6., in 7. marca.
II. kvatre, letne ali bink. 3., 5., 6. junija.
III. " jesenske 16., 18. in 19. septembra.
IV. " pozimske ali adventne 16., 18. in 19. decembra.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do Božiča. — In od pepelnice do velikonočnega pondeljka.

Prazniki.

a) Običajni civilni:

1. Vse nedelje. - 2. Novo leto. - 3. Sv. Trije kralji. - 4. Vnebohod. - 5. 20. septembra - 6. Vsi svetniki. - 7. 4. Nov. - 8. Božič.

Ti prazniki so v Koledarju z dvema zvezdama zaznamljeni. Za Trst tudi dan sv. Justa.

b) Državni, ob katerih se skrči delavni urnik samo na dopoldanske ure:

8. januarja: Rojstni dan kraljice Helene. - Pustni četrtek, pondeljek, torek - Vel. četrtek - Vel. sobota - Vel. pond. - 2. aprila - 20. julija - 18. avg. - 15. sept. - 2. okt. - 2. nov. - 11. nov. - 20. nov. - 24. dec. - 31. dec.

Ti prazniki so v Koledarju zaznamljeni z eno zvezdo. Dnevi, ob katerih je treba davke plačati, so zaznamljeni s križcem ob sirani. Brez globe se davki plačajo še osem dni kasneje oziroma devet dni, če je osmi dan nedelja.

VREMENSKI KLJUČ,

s katerim lahko vsakdo sam v r e m e za celo leto izvé naprej, ako le vé, kdaj se mesec izpremeni, to je: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☊, ščip ☉, zadnji krajec ☋ in mlaj ☉. — Ta vremenski ključ je napravil veleučeni slavni zvezdoslovec F. W. Heršelj in dunajska kmetijska družba ga je spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa:

ako se mesec izpremeni:	bo vreme po izpremenu meseca:		ako se mesec izpremeni:	bo vreme po izpremenu meseca:	
	POLETI. t. j. od 15. apr. do 16. oktobra	POZIMI. t. j. od 17. oktobra do 14. aprila		POLETI. t. j. od 15. apr. do 16. oktobra	POZIMI. t. j. od 17. oktobra do 14. aprila
od 6. do 10. dopoldne	izpremenljivo,	dež. pri zah., sneg pri vzhod. vetru,	od 10. do 12. ponoči od 12. pon. do 2. zjutr.,	nem vetru, dež pri južnem ali južno-zahodnem vetru,	vetru, dež ali sneg pri južnem ali jugozahodnem vetru,
od 10. do 12. opoldne	veliko dežja,	mrzlo z močnim vetrom,		lepo,	jasno in mrzlo,
od 12. op. do 2. pop.	veliko dežja,	dež in sneg,		lepo,	jasno, hud mraz,
od 2. do 4. pop.	izpremenljivo,	izpremen., raje lepo,		mrzlo, večkrat dež, dež.	razen če pihata južni veter,
od 4. do 6. pop.	izpremen., raje lepo,	izpremen., raje lepo,			sneg in vihar.
od 6. do 10. zvečer.	lepo pri severnem ali severozahod.	jasno in mrzlo pri severozahodnem		sneg in vihar	

OPOMBA. — Ta ključ si prav lahko nakratko takole zapomniš: Vreme je tem bolj zanesljivo lepo, čim bližje polnoči so izpremeni meseca; in tem bolj gotovo slabo vreme, čim bližje poldnevu so izpremeni meseca. Zatorej se računa približno dve uri pred polnočjo in 2 uri po polnoči za znamenje lepega vremena; dve uri predpoldne in dve uri popoldne pa za znamenje obilnih padavin. Druge ure ne kažejo takó gotovo vremena, temveč se nagiblje bolj k jasnemu ali bolj k slabemu vremenu, kolikor bolj se bližajo izpremeni ali polnoči ali poldnevu. V teh srednjih urah odločujejo vreme bolj drugi vzroki.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zapisnik.
1 Četrtek	** Novo leto. Obrez. Gospod.	
2 Petek	Makarij, opat ; Martinijan, škof. ☉	
3 Sobota	Genovefa, dev. ; Salvator, spozn.	
1 Ko je bil Herod umrl. Mat. 2, 19—23.		
4 Nedelja	V osmini N. L. Tit., šk.	
5 Ponedeljek	Telesfor, p. muč. ; Simeon Stolpnik.	
6 Torek	** Sv. Trijekralji. Razg. Gosp.	
7 Sreda	Valentin, škof ; Lucijan, mučen.	
8 Četrtek	* Severin, opat ; Erhard, škof.	
9 Petek	Julijan in Bazilisa, mučenca.	
10 Sobota	Pavel, puščavnik ; Agaton, pap. ☽	
2 Dvanajstletni Jezus v templu. Luk. 2, 42—52.		
11 Nedelja	1. po razg. Gosp. Sv. Druž.	
12 Ponedeljek	Arkadij, mučenec ; Ernest, škof.	
13 Torek	Veronika, dev. ; Bogomir.	
14 Sreda	Feliks iz Nole, spoz. Hilarij, šk.	
15 Četrtek	Pavel, pušč. ; Maver, op. Romed.	
16 Petek	Marcel, papež ; Ticijan, škof.	
17 Sobota	Anton, puščavnik ; Sulpicij, škof.	
3 O ženitnini v Kani Galilejski. Jan. 2, 1—11.		
18 Nedelja	2. po razgl. Gosp. Sv. (Ime Jezus.). ☾	
19 Ponedeljek	Kanut, kralj ; Agricij, škof.	
20 Torek	Fabijan in Boštjan ; Majnrad, opat.	
21 Sreda	Neža, devica mučenica.	
22 Četrtek	Vincencij, muč. ; Anastazij, muč.	
23 Petek	Zaroka Marije Dev. ; Emerencijana.	
24 Sobota	Timotej, škof ; Babila, mučenica. ☼	
4 Jezus ozdravi gobavega. Mat. 8, 1—13.		
25 Nedelja	3. po razg. Gosp. Izpreob. P.	
26 Ponedeljek	Polikarp, škof ; Pavla, vdova.	
27 Torek	Janez Zlatoust, cerkveni učenik.	
28 Sreda	Karol Vel. ; Julijan, škof. Marjeta, d.	
29 Četrtek	Frančišek Sal., šk. ; Konstant., m.	
30 Petek	Martina, dev. ; Janez milošč., škof.	
31 Sobota	Peter Nol., spozn. ; Marcela, vd. ☽	
DRUGI GODOVI.		IZPREMENI MESECA.
16. Honorat, škof, Priscila, devica mučenica.		☾ Prvi kr. 2. ob 26 min. popoln.
		☽ Ščip 10. ob 3h 47 min. zjut.
		☼ Zadnji kr. 18. ob 33 m. popoln.
		☉ Mlaj 24. ob 15h 45 m. pop.
		☽ Prvi kr. 31. ob 17h 43 m. pop.
		NEBESNO ZNAMENJE.
		Solnce stopi v znamenje vodnarja dne 20. ob 14. uri 21 min. popold. — Dan zraste za 56 min. Dan je dolg 8 ur 40 min. do 9 ur 36 min.

FEBRUAR

SVEČAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
5	Jezus pomiri vihar na morju. Mat. 8, 23—27.
1 Nedelja	4. po razgl. Gosp. Ignacij, šk. m.
2 Ponedeljek	Svečnica. Dar. Gospodovo.
3 Torek	Blaž, škof; Oskar, škof.
4 Sreda	Andrej Kor., škof; Veronika, dev.
5 Četrtek	Agata, devica mučenica.
6 Petek	Doroteja, devica muč.; Tit, škof.
7 Sobota	Romuald, opat; Rihard, kralj.
6	O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1—16.
8 Nedelja	1. predpepel. Janez Mat. sp. ☉
9 Ponedeljek	Ciril, škof; Apolonija, dev. muč.
10 Torek	Šolastika, dev.; Viljem, pušč.
11 Sreda	Lurška Mati božja, Deziderij.
12 Četrtek	Sedem sv. ustan. servit. r. Evlal. m.
13 Petek	Katarina od Riči, dev. Jordan sp.
14 Sobota	Valentin, mučenec; Zožil, spozn.
7	Prilika o sejalcu in semenu. Luk. 8, 4—15.
15 Nedelja	2. predpepel. Faustin. in Jovita.
16 Ponedeljek	Juljana, dev.; Onezim, spoznav. ☾
17 Torek	Donat in tov., muč. Konštancija.
18 Sreda	Simeon, škof; Flavijan, škof.
19 Četrtek	* Julijan, sp. Konrad, sp.; Viktor, m.
20 Petek	Elevterij, škof, Evharij, škof.
21 Sobota	Maksimilijan, škof; Eleonora, kralj.
8	Jezus ozdravi slepca. Luk. 18, 31—43.
22 Nedelja	3. predp. Stol. sv. Petra v Antijoh.
23 Ponedeljek	* Peter Dam., šk.; Marjeta, Kort. ☽
24 Torek	* Pust. Matija, ap.; Modest, šk.
25 Sreda	† Pepelnica. Valburga, opatinja.
26 Četrtek	Porfirij, škof; Nestor, škof. spozn.
27 Petek	† Leander, škof; Baldomir, škof.
28 Sobota	Roman, opat; Rajmund, spoznav.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

6. Anastazija, dev. — 9. Pavlin, sv. kvilejski patrijarh. — 12. Modest, škof. — 25. Viktorin, mučenec.

IZPREMENI MESECA.

- ☽ Ščip 8. ob 22h 49 min. zvečer.
- ☾ Zadnji kr. 16. ob 10h 41 min. dopoldne.
- ☀ Mlaj 23. ob 3h 12 m. zjutr.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje rib dne 19. ob 4. uri 43 min. zjutr. — Dan zraste za 1 uro 28 min. — Dan je dolg 9 ur 36 min. do 11 ur 04 min.

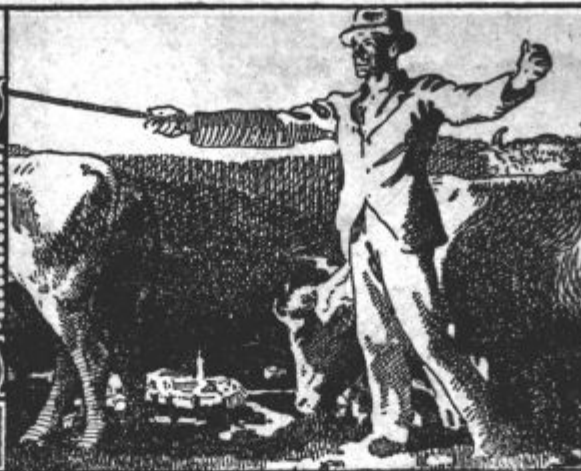
Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zapisnik.
9	Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4, 1—11.	
1	Nedelja 1. postna. Albin, škof; Hadrijan p.	
2	Pondeljek Simplicij, papež; Karol, blaženi. ☉	
3	Torek Kunigunda, cesarica; Andrej, muč.	
4	Sreda † Kvatre, Kazimir, sp.; Lucij I., p.	
5	Četrtek Agapeta s tov., muč.; Evzebij, sp.	
6	Petek † Kvatre. Fridolin, op.; Viktorin	
7	Sobota † Kvatre. Tomaž Akv., c. učenik.	
10	Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17, 1—9.	
8	Nedelja 2. postna. (kvat). Janez od Boga	
9	Pondeljek Frančiška Rim.; Pacijan, škof.	
10	Torek 40 mučencev; Kaj in Aleksander. ☉	
11	Sreda Heraklij, muč.; Cozim, mučenca.	
12	Četrtek Gregor I., papež; Teofanez, opat.	
13	Petek † Rozina, vdova; Evfrazija, devica.	
14	Sobota Matilda, kralj.; Eutihij, mučen.	
11	Jezus izžene hudiča iz mutca. Luk. 11, 14—28.	
15	Nedelja 3. postna. Longin, m.: Klemen H.	
16	Pondeljek Hilarij in Tacijan, m.	
17	Torek Patricij, škof; Jedert, devica. ☉	
18	Sreda Ciril Jeruzalemski, škof. Edvard.	
19	Četrtek Jožef, ženin Device Marije.	
20	Petek † Feliks in tovariši; Niketas, škof.	
21	Sobota Benedikt, opat. Serapijon, škof.	
12	Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1—15.	
22	Nedelja 4. postna (sredp.). Benvenut, šk.	
23	Pondeljek Viktorin, muč.; Miklavž, muč.	
24	Torek Gabriel, nadangel. ☉	
25	Sreda Oznanjenje Marije Device.	
26	Četrtek Emanuel, muč.; Dizma, muč.	
27	Petek † Rupert, škof; Janez Dam., spozn.	
28	Sobota Janez Kapistran, spoznavavec.	
13	Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan. 8, 46—59.	
29	Nedelja 5. postna (tiha). Ciril, šk. muč.	
30	Pondeljek Božja glava. Angela F., vdova.	
31	Torek Modest, šk.; Gvidon, sp.; Balbina, d.	
DRUGI GODOVI. 1. Evdoksija. — 3. Feliks; Kamila. 7. Perpetua in Felicita. — 9. Gregor od Nise, cerkv. uč.; Pacijan, šk.		IZPREMENE MESECA. ☉ Prvi kr. 2. ob 13h 7 m. pop. ☉ Šcip 10. ob 15h 21 min. pop. ☉ Zadnji kr. 17. ob 18h 22 m. zv. ☉ Mlaj 24. ob 15h 3 min. pop.
		NEBESNO ZNAMENJE. Solnce stopi v znamenje ovna dne 21. ob 4. uri 13 min. Začetek spomladi. Noč in dan sta enako dolga. — Dan zraste za 1 uro 40 min. — Dan je dolg 11 ur 04 min. do 12 ur 44 min.

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	Zapisnik.
1	Sreda	Hugon, škof; Teodora, muč. ☉	
2	Četrtek	* Frančišek Pavelski, Marija Egipt.	
3	Petek	† Dev. Mar. 7 žalosti.	
4	Sobota	Izidor, škof; Rozalija, devica.	
14 Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1—9.			
5	Nedelja	6. postna (cvet.). Vincencij F.	
6	Pondeljek	Sikst, papež; Celestin, papež.	
7	Torek	Herman, spozn.; Eberhard, pušč.	
8	Sreda	Albert, škof; Dionizij, mučenec.	
9	Četrtek	* Veliki četrtek. M. Kleofa. ☉	
10	Petek	† Veliki petek; Ezekijel, prer.	†
11	Sobota	* Velika sobota. Leon I., p.	
15 Jezus vstane od mrtvih. Mark. 16, 1—7.			
12	Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gosp.	
13	Pondelj.	* Velik. pond. Hermenegild, m.	
14	Torek	Justin, mučen.; Tiburcij, mučen.	
15	Sreda	Helena, kraljica; Anastazija, dev.	
16	Četrtek	Turibij, škof; Kalist, mučenec. ☾	
17	Petek	Anicet, pap., muč.; Rudolf, muč.	
18	Sobota	Apolonij, mučenec; Eleverij, škof.	
16 Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20, 19-31.			
19	Nedelja	1. povelik. (bela). Leo IX., pap.	
20	Pondeljek	Marcelin, škof; Neža, devica.	
21	Torek	Anzelm, škof; Bruno, spoznavavec.	
22	Sreda	Soter in Kaj, papeža, mučenca.	
23	Četrtek	Adalbert (Vojteh), škof; Vilj. sp. ●	
24	Petek	Jurij, mučenec; Fidelis, muč.	
25	Sobota	Marko, evangelist; Ermin, muč.	
17 Jezus, dobri pastir. Jan. 10, 11—16.			
26	Nedelja	2. povelik. Klet, pap; Marcelin.	
27	Pondeljek	Peregrin, duhovnik; Anastazij, p.	
28	Torek	Pavel od križa; Vital, muč.	
29	Sreda	Varstvo sv. Jož; Peter, m. Robert. op.	
30	Četrtek	Katarina Sij., dev.; Marijan, m.	
DRUGI GODOVI.		IZPREMENI MESECA.	NEBESNO ZNAMENJE.
12. Damijan, šk.; Julijan I., pap. —		☉ Prvi kr. 1. ob 9h 12 m. dop.	Solnce stopi v znamenje bika dne
13. Ida, d. — 14. Val. in Maksim, m.		☽ Ščip 9. ob 4h 35 m. zjutraj.	20. ob 15. uri 52 min. popold. —
		☾ Zadnji kr. 16. ob 40. m. popoln.	Dan zraste za 1 uro 32 min. — Dan
		● Mlaj 23. ob 3h 28 m. zjutr.	je dolg 12 ur 45 min. do 14 ur 16 min.

MAJ

VELIKI-TRAVEN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	Filip in Jakob, apostola. ☉
2 Sobota	Atanazij, škof; Sekund, mučenec.
18 Jezus napove svoj odhod. Jan. 16, 16—22.	
3 Nedelja	3. povelik. Najdba sv. križa.
4 Ponedeljek	Florijan, (Cvetko) muč.; Monika, vd.
5 Torek	Pij V., papež; Irenej, škof.
6 Sreda	Jan. Evang. pred lat. vrati.
7 Četrtek	Stanislav, škof, muč.; Gizela kr.
8 Petek	Prikazen Mihaela, nadangela. ☉
9 Sobota	Gregor Nac., šk.; c. uč.; Beat., sp.
19 Jezus obljubi učencem Sv. Duha. Jan. 16, 5—14.	
10 Nedelja	4. povelik. Antonin, škof.
11 Ponedeljek	Mamert, škof; Gandolf, opat.
12 Torek	Pankracij, muč.; Nerej, mučenec.
13 Sreda	Servacij, škof; Peter Regalat sp.
14 Četrtek	Bonifacij, muč.; Viktor in Korona.
15 Petek	Zofija, mučenka; Hilarij. sp. ☉
16 Sobota	Janez Nep., mučenec; Ubald, šk.
20 Jezus uči o moči molitve. Jan. 16, 23—30.	
17 Nedelja	5. pov. Paskal, sp.; Maksima,
18 Ponedeljek	Feliks, spozn. Venancij, muč. } Krizevo.
19 Torek	Celestin, papež; Ivo, spozn. } Krizevo.
20 Sreda	Bernardin, sp.; Bazila, d. m. } Krizevo.
21 Četrtek	** Krist. vnebohod. Val., muč.
22 Petek	Helena, dev.; Julija, devica. ☉
23 Sobota	Deziderij, škof; Andrej Bob. sp.
21 Jezus govori o pričevanju Sv. Duha. Jan. 15, 16-27.	
24 Nedelja	6. povelik. Marija D., pom. kristj.
25 Ponedeljek	Gregor VII., pap.; Urban, pap.
26 Torek	Filip Neri, spozn.; Eletevterij, muč.
27 Sreda	Magdalena Pac., d. Beda, cerk. uč.
28 Četrtek	Avguštin, škof; German; Viljem. op.
29 Petek	Maksim, škof; Teodozija, mučen.
30 Sobota	† Ferdinand, kr.; Feliks I., p. ☉
22 Jezus govori o Sv. Duhu in ljubezni. Jan. 14, 23-31.	
31 Nedelja	Binkošti. Prihod Sv. Duha.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

1. Jeremija, pr. — 3. Aleksander I, p.; Juvenal. — 4. Gothard, šk. — 6. Judita, m. — 24. Ivana Kuza. 24. Ivana Kuza. — 27. Janez, p. m.; — 28. Emilija.

IZPREMENI MESECA.

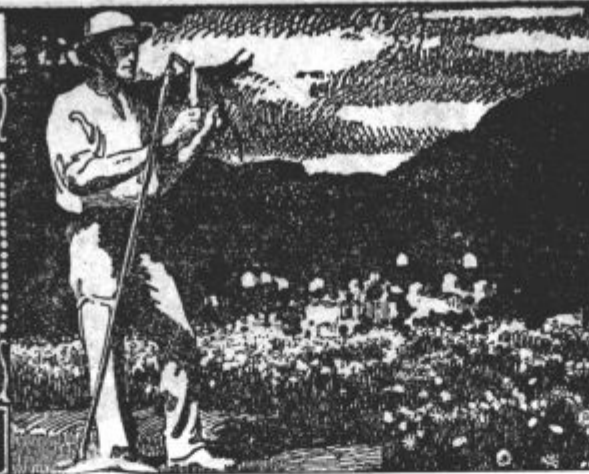
☉ Prvi kr. 1. ob 4h 20 m. zjutr. ☽ Ščip 8. ob 14h 43 m. pop. ☾ Zadnji kr. 15. ob 6h 46 m. zj. ● Mlaj 22. ob 16h 48 min. pop. ☉ Prvi kr. 30. ob 21h 4 m. zveč.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnee stopi v znamenje dvojčkov dne 21. ob 15. uri 33 min. — Dan zraste za 1 uro 10 min. — Dan je dolg 14 ur 16 min. do 15 ur 26 min.

JUNI J

VI

ROŽNIK

D nevi

Godovi in nedeljski evangeliji.

1	Pondelj.	Binkošt. pond. Juvencij, muč.
2	Torek	Marcelin, muč.; Erazem, šk. muč.
3	Sreda	† Kvatre. Klotilda, kr.; Oliva d.
4	Četrtek	Francišek Kar., sp.; Kvirin, šk.
5	Petek	† Kvatre Bonifacij, škof; Valerija.
6	Sobota	† Kvatre Norb., šk.; Bertrand. ☉

23 Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18—20.

7	Nedelja	1. pobink. Sv. Trojica. Rob.
8	Pondeljek	Medard, škof; Maksim škof.
9	Torek	Primož in Felicijan, m.; Pelagija.
10	Sreda	Marjeta, kralj.; Mavrin, muč.
11	Četrtek	Sveto Rešnje T. Barnaba, ap.
12	Petek	Janez Fak., spoz.; Flora, dev.
13	Sobota	Anton Padovanski, spozn.; ☾

24 Prilika o veliki večerji. Luk. 14, 16—24.

14	Nedelja	2. pobink. Bazilij, šk. Elizej, pr.
15	Pondeljek	Vid. Modest in Krescencija.
16	Torek	Franc Reg., sp.; Beno, šk. Jošt, op.
17	Sreda	Adolf, škof; Lavra, nuna.
18	Četrtek	Marka in Marcelin.
19	Petek	Srce Jezus., Gervazij in Prot.
20	Sobota	Silverij, papež; Florentina devica.

25 Prilika o izgubljeni ovci. Luk. 15, 1—10.

21	Nedelja	3. pobink. Alojzij (Vekosl.). ☉
22	Pondeljek	Ahacij, mučenec; Pavlin škof.
23	Torek	Eberhard, škof; Cenon, sp.
24	Sreda	Janez Krstnik (roj.). Kres.
25	Četrtek	Viljem, opat; Prosper, škof.
26	Petek	Janez in Pavel, muč.; Vigilij, šk.
27	Sobota	Hema vdova; Ladislav škof.

26 O velikem ribjem lovu. Luk. 5, 1—11.

28	Nedelja	4. pobink. Leon II., p.; Irenej, sp.
29	Pondelj.	Peter in Pavel, apostola ☉
30	Torek	Spomin sv. Pavla apost.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

17. Cirijaka in Muska, devica muč.
— 22. Nicej škof.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Ščip 6. ob 22h 48 min. zvečer.
- ☾ Zad. kr. 13. ob 13h 44 m. pop.
- Mlaj 21. ob 7h 17 m. dopold.
- ☽ Prvi kr. 29. ob 10h 43 m. dop.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje raka dne 21. ob 23h 50 m. Začetek poletja. Najdaljši dan in najkrajša noč. — Dan zraste do dne 22. za 17 m. in se zopet skrči do konca meseca za 4 m. Dan je dolg 15 ur 26 m. do 15 ur 39 m.

JULIJ

VII

MALI SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Sreda	Presv. Rešnja Kri; Teob., p.; Julij.
2 Četrtek	Obiskovanje Mar. Dev.; Oton, škof.
3 Petek	Helijodor, škof; Bertram.
4 Sobota	Urh, škof; Berta, devica.
27 O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20—24.	
5 Nedelja	5. pobink. Ciril in Metod, šk.
6 Ponedeljek	Izaija, prerok; Dominika, muč. ☉
7 Torek	Vilibald, škof; Pulherija, kraljica.
8 Sreda	Elizabeta, kraljica; Kilijan, škof.
9 Četrtek	Anatolija, dev.; Veronika, dev.
10 Petek	Amalija, dev.; Felicita, dev.
11 Sobota	Pij I., papež; Peter F., spoznav.
28 Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1—9.	
12 Nedelja	6. pobink. Mohor in Fort. ☉
13 Ponedeljek	Marjeta, d. muč.; Anaklet, pap.
14 Torek	Bonaventura, škof; Just, mučenec.
15 Sreda	Henrik I., cesar; Vladimir, kralj.
16 Četrtek	Devica Marija Karmelska.
17 Petek	Aleš, spozn; Generoz, mučenec.
18 Sobota	Kamil Lel., spozn.; Friderik, šk.
29 O lažnih prerokih. Mat. 7, 15—21.	
19 Nedelja	7. pobnk. Š k a p u l. Vincencij P.
20 Ponedeljek	* Marjeta, d. m.; Česl., sp. ☉
21 Torek	Danijel, prer.; Olga; Prakseda dev.
22 Sreda	Marija Magdal., spok; Teofil, m.
23 Četrtek	Apolinar, šk. in m.; Liborij šk.
24 Petek	Kristina, dev. muč.; Roman, muč.
25 Sobota	J a k o b, apostol; Krištof, sp. ozn.
30 O krivičnem hišniku. Luk. 16, 1—9.	
26 Nedelja	8. pob. A n a, mati Mar. Dev.
27 Ponedeljek	Pantaleon, muč. Natalija, muč.
28 Torek	Inocencij, papež; Viktor, muč. ☉
29 Sreda	Marta, d.; Beatriks, d. Olaf, kr.
30 Četrtek	Abdon in Senen, muč.; Julita, m.
31 Petek	Ignacij Lojol, spoznavavec.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

1. Pambo, opat. — 5. Anton Zakarja spozn. — 9. Gorškumski mučenci. — 12. Janez Kvalbert, sp. — 14. Groznata, muč. — 18. Simfosa rosa s 7 sinovi.

IZPREMENI MESECA.

☉ Ščip 6. ob 5h 54 min. zjutraj.
 ☽ Zadnji kr. 12. ob 22h 34 m. zv.
 ☼ Mlaj 20. ob 22h 40 m. zveč.
 ☽ Prvi kr. 28. ob 21h 23 m. zv.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje leva dne 23. ob 10. uri 45 min. dopold. Začetek pasjih dni. — Dan se skrči za 55 min. — Dan je dolg 15 ur 39 min. do 14 ur 44 min.

AVGUST

VELIKI SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Sobota	Vezi Petra, ap.; Makab. bratje, muč.
31 Jezus se joče nad Jeruzalemom. Luk. 18, 9—14.	
2 Nedelja	9. pobink. Porcijunkula.
3 Ponedeljek	Najdba sv. Štefana. Lidija, vdova.
4 Torek	Dominik, spozn.; Agabij, škof. ☉
5 Sreda	Marija Devica snežna; Ožbolt, kr.
6 Četrtek	Gospodova spremenitev. Sikst.
7 Petek	Kajetan, spok.; Donat, šk. muč.
8 Sobota	Cirijak, Larg in Smaragd, mučenci.
32 O farizeju in cestnarju. Luk. 18, 9—14.	
9 Nedelja	10. pobink. Roman. m.; Emigdij.
10 Ponedeljek	La v r e n c i j, muč. Hugon, škof. †
11 Torek	Tiburcij, muč.; Suzana, dev. ☾
12 Sreda	Klara, devica; Hilarija, muč.
13 Četrtek	Hipolit in Kasijan, m. Radegunda.
14 Petek	† Evzebij, spozn.; Anastazija, d.
15 Sobota	Vel. gosp. Vnebovz. M. D.
33 Jezus ozdravi gluhonemega. Mark. 7, 31—37.	
16 Nedelja	11. pob. Joahim, oče M. D.; Rok, sp.
17 Ponedeljek	Liberat, muč.; Sibila, devica.
18 Torek	* Helena, kraljica; Agapit, muč.
19 Sreda	Ludovik Toled šk.; Julij, m. ☉
20 Četrtek	Bernard, opat; Štefan, kralj.
21 Petek	Ivana Frančiška, vd.; Adolf, spoz.
22 Sobota	Timotej, mučenec; Hipolit, škof.
34 O usmiljenem Samaritanu. Luk. 10, 23—27.	
23 Nedelja	12. pobink. Filip Ben.
24 Ponedeljek	J e r n e j, apostol.; Ptolomej, škof.
25 Torek	Ludovik, spozn.; Patricija devica.
26 Sreda	Cefirin I., pap.; Samuel muč.
27 Četrtek	Jožef K., spozn.; Natalija. Gebhard. ☽
28 Petek	Avguštin, škof; Hermet, mučenec.
29 Sobota	Obglavljenje sv. Janeza Krstnika.
35 Jezus ozdravi deset gobavih. Luk. 17, 11—19.	
30 Nedelja	13. pob. (Angelska.) Roza Lim. d.
31 Ponedeljek	Rajmund, spozn.; Izabela devica.

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

11. Filomena, dev. muč.

IZPREMENI MESECA.

- ☽ Ščip 4. ob 12h 59 min. pop.
- ☾ Zad. kr. 11. ob 10h 11 m. dop.
- ☼ Mlaj 19. ob 14h 15 m. pop.
- ☀ Prvi kr. 27. ob 5h 46 m. zj.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje device dne 23. ob 17. uri 33 min. pop. — Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 28 min. — Dan je dolg 14 ur 44 min. do 13 ur 16 min.

SEPTEMBER

IX

KIMAVEC

Zapisnik.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
1 Torek	Egid, opat; Verena devica muč.
2 Sreda	Štefan, kralj; Antonin, muč. ☉
3 Četrtek	Evfemija, Tekla, Erazma., Dorot.
4 Petek	Rozalija, devica; Ida, kraljica.
5 Sobota	Lavrencij Just., šk.; Viktorin, škof.
36 O božji previdnosti. Mat. 6, 24—33.	
6 Nedelja	14. pob. Hermogen, muč.;
7 Ponedeljek	Bronislava, nuna; Albin škof.
8 Torek	Mala gospojnica, Rojst. M. D.
9 Sreda	Korbinijan šk.; Gorgonij, muč.
10 Četrtek	Nikolaj Toled., sp. Pulherija, dev. ☾
11 Petek	Prot in Hijacint, mučenca.
12 Sobota	Macedonij. škof.
37 Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luk. 7, 11—16.	
13 Nedelja	15. pobink. Virgilij, muč.
14 Ponedeljek	Povišanje križa. Notburga, devica.
15 Torek	* Nikomed, m.; Evtropija, vd.
16 Sreda	† K v a t r e Ljudmila, vdova.
17 Četrtek	Lambert, šk. muč. Hildegarda, op.
18 Petek	† K v a t r e. Jož. Kup., sp.; Tom. ●
19 Sobota	† K v a t r e. Januarij, mučenec.
38 Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14, 1—11.	
20 Nedelja	16. pobink. Evstahij, mučenec.
21 Ponedeljek	Matej, apostol; Mavra devica.
22 Torek	Mavricij in tov., muč. Ešmeran škof.
23 Sreda	Tekla, dev. muč.; Lin, papež.
24 Četrtek	Marija Dev. reš. ujetn.; Gerard šk.
25 Petek	Kleofa, spozn.; Firmin, škof. ☽
26 Sobota	Ciprijan in Justina, mučenika.
39 O največji zapovedi. Mat. 22, 34—46.	
27 Nedelja	17. pobink. Kozma in Damijan.
28 Ponedeljek	Vaclav, kralj; Marcijal, mučenec.
29 Torek	Mihael, nadangel; Evtihij, muč.
30 Sreda	Jeronim, spoz., c. uč.; Honorij šk.

DRUGI GODOVI.

5. Beata, devica.

IZPREMENI MESECA.

- ☽ Ščip 2. ob 20h 53 m. ponoči.
- ☾ Zadnji kr. 10. ob 1 in 12 m. zj
- Mlaj 18. ob 5h 12 m. zjutr.
- ☼ Prvi kr. 25. ob 12h 51 m. pop.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje tehtni-
ce dne 23. ob 14. uri 44 min. — Za-
četek jeseni. Noč in dan enako dol-
ga. — Dan se skrči za 1 uro 32 min.
— Dan je dolg 13 ur 16 min. do
11 ur 44 min.

OKTOBER

VINOTOK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Četrtek	Remigij, škof; Areta mučenica.
2 Petek	* Leodegar, škof; Teofil, spoznav. ☿
3 Sobota	Kandid, muč.; Evald, mučenec.
40 Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1—8.	
4 Nedelja	18. pobink. Frančišek Seraf., sp.
5 Ponedeljek	Placid in tov., muč.; Gala vdova.
6 Torek	Brunon, sp. Fida, dev. mučen.
7 Sreda	Marija kr. rožn. venca. Justina, dev.
8 Četrtek	Brigida, vd.; Simeon, spoznav.
9 Petek	Dionizij, škof muč.; Abraham. ☾
10 Sobota	Frančišek B., sp.; Gereon in tov.
41 Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1—14.	
11 Nedelja	19. pobink. Nikazij, šk.; Firmin.
12 Ponedeljek	Maksimilijan, šk. m.; Serafin, sp.
13 Torek	Edvard, kr.; Koloman. mučenec.
14 Sreda	Kalist, pap.; Domicijan, škof.
15 Četrtek	Terezija, devica; Brunon, škof.
16 Petek	Gal, opat; Maksima, devica.
17 Sobota	Hedvika, Viktor šk.; Marjeta Al. ☿
42 Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4, 46—53.	
18 Nedelja	20. pobink. L u k a., Just, muč.
19 Ponedeljek	Peter Alk., spozn., Etbin, opat.
20 Torek	Janez Kancijan, spoz., Felicijan m.
21 Sreda	Uršula dev.; Hilarijon, opat.
22 Četrtek	Kordula, dev. m.; Marija Saloma.
23 Petek	Severin, škof; Janez Kapistran, sp.
24 Sobota	R a f a e l, nadangel; Krist, m. ☾
43 Prilika o kraljevem računu. Mat. 18, 23—35.	
25 Nedelja	21. pobink. Krisant in Krišpin.
26 Ponedeljek	Evarist, p. m.; Lucijan in Marcel.
27 Torek	Frumencij, škof; Sabina mučenica.
28 Sreda	Simon in Juda, ap.; Fidel, m.
29 Četrtek	Narcis škof; Hijacint, mučen.
30 Petek.	Klavdij, muč.; Marcel, muč.
31 Sobota	† Volbenk, (Wolfgang) šk.; ☿

Zapisnik.

†

DRUGI GODOVI.

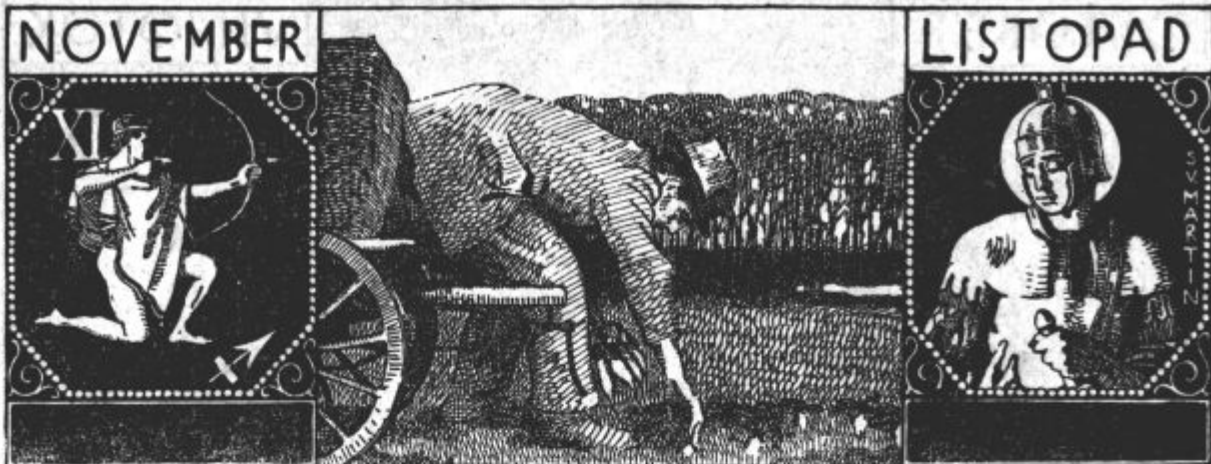
7. Marko, grof. — 15. Avrelija, mučenica. — 26. Amand. — 31. Lucila.

IZPREMENI MESECA.

☿ Ščip 2. ob 6h 23 m. zjutraj.
 ☾ Zadnji kr. 9. ob 19h 34 m. zv.
 ☼ Mlaj 17. ob 19h 6 m. zvečer.
 ☽ Prvi kr. 24. ob 19h 38 m. zv.
 ☿ Ščip 31. ob 18h 17 m. zvečer.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje škorpiona dne 23. ob 23. uri 31 min. ponoči. — Dan se skrči za 1 uro 40 min. — Dan je dolg 11 ur 44 min. do 10 ur 4 min.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.
44 Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15—21.	
1 Nedelja	22. pob. God vseh svetnikov
2 Ponedeljek	* Vseh vernih duš. Just, muč.
3 Torek	Viktorin, št.; Hubert, šk.; Ida, kr.
4 Sreda	** Karol Boromej, šk.; Modesta, d.
5 Četrtek	Caharija, oče Jan. Krst.; Vitalij.
6 Petek	Lenart, opat; Sever, škof.
7 Sobota	Prosdocim, škof; Engelbert, škof.
45 Jezus obudi Jairovo hčer. Mat. 9, 18—26.	
8 Nedelja	23. pob. Bogomir, šk.; Deodat ☉
9 Ponedeljek	Božidar (Teodor), muč.; Orest, muč.
10 Torek	Andrej Avel., spozn.; Trifon, muč.
11 Sreda	* Martin, škof; Mena, muč.
12 Četrtek	Martin, pap. muč.; Livin, šk., m.
13 Petek	Stanislav Kostka, spoz.; Didak, sp.
14 Sobota	Jozafat Kunč., šk. m.; Serapijon, m.
46 O gorčičnem zrnu. Mat. 13, 31—35.	
15 Nedelja	24. pobink. † Leop. vojv., Jedert.
16 Ponedeljek	Edmund, šk.; Otmar, opat. ●
17 Torek	Gregorij, škof; Viktorija, muč.
18 Sreda	Odon, opat; Evgen, spozn. Hilda.
19 Četrtek	Elizabeta, kr.; Poncijan, pap. muč.
20 Petek	* Feliks Val. spozn.; Edmund kr.
21 Sobota	Darov. Mar. Dev.; Kolumban.
47 O grozoti razdejanja. Mat. 24, 15—35.	
22 Nedelja	25. pobink. Cecilija, dev. muč.
23 Ponedeljek	Klement, pap. muč.; Felicita, m. ☉
24 Torek	Janez od križa, sp.; Hrizogon, m.
25 Sreda	Katarina devica muč., Jukunda, muč.
26 Četrtek	Konrad, škof; Silvester, opat.
27 Petek	Virgil, škof; Ahacij, škof.
28 Sobota	Eberhard, škof; Jakob iz Marke.
48 O poslednji sodbi. Luk. 21, 25—33.	
29 Nedelja	1. advent. Saturnin, m.; Filomen.
30 Ponedeljek	Andrej, apostol.; Justina, dev. ☿

Zapisnik.

DRUGI GODOVI.

29. Gelazij, papež. — 30. Benja-
min, mučenec.

IZPREMENI MESECA.

☉ Zadnji kr. 8. ob 16h 13 m. pop.
☽ Mlaj 16. ob 7h 58 m. zjutraj.
☼ Prvi kr. 23. ob 3h 6 m. zjutr.
♁ Ščip 30. ob 9h 11 m. dopold.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje strelca
dne 22. ob 20. uri 36 min. ponoči.
— Dan se skrči za 1 uro 12 min. —
Dan je dolg 10 ur 4 min. do 8 ur
52 minut.

DECEMBER

GRUDEN

XII

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Torek	Eligij, škof; Natalija, dev. muč.
2 Sreda	Bibijana m.; Pavlina; Kromacij.
3 Četrtek	Frančišek Ksav., sp.; Lucij, škof.
4 Petek	Barbara, dev. muč.; Peter Zlat., sp.
5 Sobota	Saba, opat; Krišpin, mučenec.
49 Janez Krstnik v ječi. Mat. 11, 2—10.	
6 Nedelja	2. advent. Miklavž (Nikolaj), šk.
7 Ponedeljek	Ambrozij, škof; Agaton, mučen.
8 Torek	Brezmad. spočetje. M. D. ☉
9 Sreda	Peter Forezij, šk.; Sirij, šk.; Valerija.
10 Četrtek	Lavret. M. B.; Melhijad. p. m.
11 Petek	Damaz, papež; Trazon, opat.
12 Sobota	Sinezij, m.; Epimah, mučenec.
50 Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1, 19-28.	
13 Nedelja	3. adventna. Lucija, devica muč.
14 Ponedeljek	Spiridijon, škof. Nikazij, škof.
15 Torek	Jernej, škof; Kristina, devica. ☉
16 Sreda	† Kvatre. Evzebij, šk.; Adela, d.
17 Četrtek	Lazar, škof; Berta, vdova.
18 Petek	† Kvatre. Gracijan, šk.; Vunebald.
19 Sobota	† Kvatre. Nemezij, m.; Favsta, vd.
51 Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luk. 3, 1-6.	
20 Nedelja	4. advent. Liberat, m.; Peter K.
21 Ponedeljek	Tomaž, apost.; Glicerij, mučenec.
22 Torek	Demetriji in Hon. m.; Cenon, m. ☉
23 Sreda	Viktorija, dev.; Dagobert, kralj.
24 Četrtek	†* Adam in Eva; Irmina, dev.
25 Petek	** Božič. Rojstvo Gospod.
26 Sobota	Štefan, mučenec; Arhelaj, škof.
52 Simeon in Ana oznanjujeta Gospoda. Luk. 2, 33-40.	
27 Nedelja	Ned. pred nov. let. Janez, ev.
28 Ponedeljek	Nedolžni otročiči; Kistor, muč.
29 Torek	Tomaž, škof; Trofin, mučenec.
30 Sreda	David kr.; Liberij, m.; Nicefor, m. ☉
31 Četrtek	* Silvester, pap.; Pavlina, muč.

Zapisnik.

†

DRUGI GODOVI.

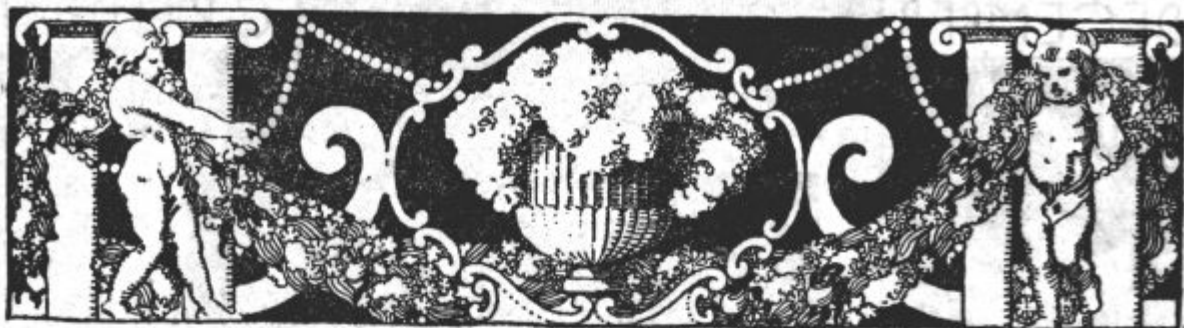
10. Evalija, mučenica. — 12. Agnel, sp.

IZPREMENI MESECA.

- ☉ Zad. kr. 8. ob 13h 11 m. pop.
- ☼ Mlaj 15. ob 20h 5 m. ponoči.
- ☽ Prvi kr. 22. ob 12h 8 m. opold.
- ☽ Ščip 30. ob 3h 1 min. zjutraj.

NEBESNO ZNAMENJE.

Solnce stopi v znamenje kozla 22. ob 9. uri 37 m. dopold. Začetek zime. Najkrajši dan in najdaljša noč. Dan se skrči do dne 21. za 18 m. in zopet zraste do konca meseca za 6 m. Dan je dolg 8 ur 52 min. do 8 ur 24 m.

PROSVETA.

SOCIALNI NAUKI ZA NAŠO DOBO.

Prosveta je za narod življenje, duša. Narod, ki nima prave prosvete, je v temi, je mrtev, ker nima življenja, nima duše. Človek živi, dokler je v njem duša, tako živi narod, dokler je v njem duh prave prosvete. Čim popolnša je prosveta, tem bolj trdno in zdravo je življenje naroda. Vse to potrjuje tisočletna zgodovina narodov.

Ne zadostuje pa zgolj naravna prosveta t. j. nauk o naravi in njenih močeh, zemljepisni in prirodopisni nauk, nauk o iznajdbah, nauk o gospodarskem, obrtnem in socialnem napredku, o politiki, o leposlovju itd., *ampak potrebujemo še višjega nauka, nadnaravnih resnic*, kajti človek je po božjem razodetju namenjen za nadnaravni smoter. Bila bi težka in osodepolna zmeta, ko bi človek skrbel le za naravno prosveto, naravno luč, a bi zanemarjal nadnaravno prosveto, t. j. luč nadnaravnih resnic in nadnaravnega življenja, kakor bi ne bilo prav, ko bi skrbeli le za nadnaravno prosveto in bi zanemarjali naravno. Oboje je potrebno, oboje je od Stvarnika in Začetnika luči, kakor je od nje ga luč meseca in luč solнца. Nadnaravna prosveta ne nasprotuje naravni; ampak jo le presega in spopolnjuje, kakor presega luč solнца luč meseca. Ker je človek naravno bitje, ki je po božji milosti namenjeno na nadnaravni smoter, je iz tega razvidno, da se mora posluževati naravnih in nadnaravnih pripomočkov, da mu mora svetiti na potu življenja naravna in nadnaravna luč. Oboje mora biti. Eno brez drugega človeku ne zadostuje.

Varovati pa se moramo zmete, kakor da bi vsa prosveta, tudi nadnaravna, ne imela v naravni prosveti zgolj temelja, ampak tudi izvor. Socialisti učijo, da se izvaja vsa zgodovina, politika, filozofija, socialno življenje in tudi vera iz gospodarskih razmer svoje dobe. V tem stavku je sicer izražena v marsikaterem pogledu velika resnica, a po drugi strani tudi velika zmeta. Marx je pisal: »Produk-

cijski način materialnega življenja je pogoj za socialno, politično in duhovno življenje.« Z drugimi besedami bi se dalo to prav nedolžno povedati: Oportet primum vivere, dein philosophari t. j. najprej treba živeti, potem modrui! Toda Marx ni tega tako nedolžno mislil. Engels, njegov najboljši učenec, razlaga: »Ekonomška uredba (gospodarstvo) kake dobe je stvarna podlaga, iz katere treba razlagati vse pravne in politične ustanove, vse verske, modroslovske in druge nazore in sicer v zadnji inštanici.« To je materialistično zgodovinsko naziranje.

Krščanski sociologi pravijo: Gospodarstvo je brez dvojbe stvarna podlaga družabnemu življenju, iz gospodarskih razmer se razvijajo civilno-pravne, cerkveno-pravne in politične uredbe, v malem obsegu tudi pravni nazori. Resnica je, da vpliva gospodarstvo in gospodarsko stanje na večino ljudi veliko bolj nego idealnost. Najprej hočemo živeti, potem modrovati!

Kar se tiče verstva, in mislimo na krščanstvo, je pač jasno, da se ni razvilo iz gospodarskih razmer tedanjega časa. Zgodovina dokazuje, da ni krščanstvo navezano na nobeno gospodarsko razmerje kake dobe, ampak da je za vse razmere, za vse čase, za vse narode, za vse kraje t. j. da je katoliško. Krščanstvo se je rodilo iz nadnaravne moči, ki je posegla vmes. Toda prav gotovo je, da ima tudi gospodarsko stanje na verstvo in na verske ustanove mogočen vpliv. Tudi na bogoslovje se razteza ta vpliv, zlasti na moralo in na kanonično pravo. Le načela so absolutna in nepremeljiva, njih uporaba na posamezne slučaje je vselej po razmerah premenljiva. Po premenljivih gospodarskih in socialnih razmerah se mora ravnati moralist in kantonist, kajti postave morajo biti primerne času, kraju in razmeram.

Toda vedeti moramo, da nam luč prosvete lahko ugasne, ako je ne gojimo z oljem ljubezni, prizanesljivosti

in složnosti. Bodi narod še tako prosvitljen, ako ugasne mejsebojna ljubezen, izgine tudi prosveta. Koliko je bilo že narodov, stanov in družin, ki so se sami sebe z nesložnostjo in z mejsebojnim sovraštvom poteptali in izginili v temi barbarstva in suženjstva! Strašna je nesloga mej brati. To kar pripravi družino ali narod do prepada, ni slaba žetev, ampak nesloga. Kamor zaide združba, razdor in nesloga, je ves trud za prosveto zaman. Luč mora ugasniti in ž njo življenje naroda, stanu, družine. Zato ni nobena prosveta prava, ako goji le znanstvo in vedo, a ne skrbi za ljubezen, za slogo, prizanesljivo vzajemnost in krščansko zmernost ter značajnost. Radikalizem je vedno le izem t. j. nekaj nerednega in nesnametnega. Resnica nas bo rešila in osvobodila, toda resnica je Bog in Bog je ljubezen.

Jezuitska revija »Stimmen der Zeit« se v letošnji marčni številki izraža tako-le: »Nesreča Nemčije ni toliko versaillska pogodba, ampak strankarski in strujarski duh nemškega naroda, ki zabranjuje, da se ne more udejestviti red in enotnost... Namesto ene in enotne države po zgledu Francije, bi Nemci rajši imeli 100 knezov ali 150 ministrov ali 200 delegatov, ki naj bi jih vladali... Strankarski duh je strun, ki se pretaka po žilah ceslega državnega telesa, in onemogočuje vsako ustvarjajoče delo... Velika večina pogreva rajši minule reči, mesto da bi mislila na sedanjost in bodočnost... Nujno potrebno je, da se v narodu zbudi čut za red in vestnost. Ker je v Nemčiji mnogo ver, mnogo plemen, razredov in strank, se narodna edinost ne da drugače doseči, kakor da vzamejo v roke državno vodstvo neodvisni (ne strankarji!), močni in modri možje... Tiste, ki oznanjujejo v tej uri sovraštvo in nezaupanje v narodnem in socialnem oziru, je treba odstraniti.«

Ta nemški recept si moramo zapomniti, ker je nam še bolj potreben ko Nemcem!

Ločitev duhov pa je nujno potrebna. Resnica se ne more družiti z neresnico ali celo lažjo. Ko bi se to godilo, bi se ljudstvo pohujševalo. Toda ločitev duhov ne pomeni sovražne ločitve od oseb, ker te moramo iskati, da jih pridobimo, kakor je Kristus z grešniki hodil, ne pomeni sovraštva do oseb, ampak le do zmot in srčno željo, da bi se ti, ki so v zmoti, k nam vrnili, ne pomeni ubijanja oseb, ampak pridobivanje nam sedaj še nasprotnih oseb. Zato nam kliče sv. Pavel, ki je sicer neizprosno vihtel meč božje besede: »Po oblasti, ki mi jo je dal Gospod v zidanje, ne v podiranje!« (II, Kor. 13.) Sv. Frančišek Ksaverski je bil strog oznanievalec božje besede. Nasprotoval pa mu je hudo neki judovski rabin. Kaj stori Frančišek? Nekega dne se mu sam povabi na obed — Frančišek je namreč živel od miloščine. Rabin je osupel. Mej obedom pa je Frančišek s tako ljubeznijo zvezal nase rabina, da mu le-ta po obedu ni

hotel prej vrat odpreti, dokler ni obljubil, da se še vrne. Ko se je Frančišek vdrugič vrnil, je rabina za sv. vero pridobil in ga krstil. V tem oziru nam kaže sv. Frančišek Saleški, naš patron, pravo pot: »Pred vsem se moramo s pridnostjo učiti, da spoznamo kolikor mogoče katoliške nauke. Resnice ne smemo nikdar zatajiti, tudi je ne smemo zmanjševati ali zakrivati z namenom, da bi se nasprotniki s tem ne žalili... Ko je treba nasprotnike pobijati, pobijajmo zmote in ustavljammo se nečednostim izprijenih ljudi, a vedimo, da se mora jasno kazati, da naš vodi pri tem pravičnost in pred vsem ljubezen.«¹⁾ V tem obstoji prava ločitev duhov in apostolsko delo za krščansko prosveto.

Prava ljudska prosveta ima velikansko moč, ker ima v sebi vsoročnico in vso ljubezen, »ki giblje solnca in vseh solnc nebesa.« Le prava prosveta deli ljudstvu časno in večno srečo, mu čuva narodne dobrine in narodno moč, izključuje barbarstvo, brezverstvo in strankarstvo, daje ugled in čast pred zborom narodov, pospešuje gospodarski napredek, dviga in navdušuje narod k velikim dejanjem in kaže pota k večnim idealom. Le taka prosveta vzdržuje narod, mu daje notranjo moč in goji v njem narodni ponos. Izkušnja uči, da se vzdržujejo stoletja in celo tisočletja tiste rodbine, kmetije in tvrde, v katerih je prava, krščanska prosveta. Isto velja o veliki družini, ki je narod.

Dr. Coudenhove Kalergi je imel začetkom novembra minulega leta na Dunaju govor o narodnostih. Izvajal je pravilno, da jezik ni zadostna vez naroda. Prava vez je le kultura — prosveta. Zaveš kulturne skupnosti, kulturne vzajemnosti daje narodu še-le pravo vez in neomajno vero v bodočnost. Jezikovna skupnost ne zadostuje za obstoj narodnosti. Le veliki geniji, veliki pesniki in pisatelji, veliki učenjaki in zlasti sveti in značajni možje — svetniki pomagajo do veličine, na katero je ves narod ponosen, kar veže posamezne ude jezikovne skupnosti še-le v pravo skupnost. Kaj pomaga edinstven jezik, če ga pa govore sebičneži, oderuhi, sleparji, nemoralni ljudje, nevedneži in barbari, ki se v združbah mej seboj pobijajo. Le prava prosveta rodi edinost, ker neti ljubezen do bližnjega, do svojega naroda in do tujih narodov. Načelo: cuius regio, eius et religio t. j. kdor v deželi ukazuje, vero narokuje, je barbarsko, lažnivo načelo, ki se ni še nikjer obneslo. Barbarski imperializem se ne more za dolgo dobo vzdržati. Stavba barbarizma je na šibkih nogah in se zruši ob prvi sapi zdrave ljudske prosvete. Imperialistično zatiranje manjšin, je znamenje, da ni

¹⁾ Iz okrožnice papeža Pija XI. o sv. Frančišku Saleškem.

vse v redu, da so zatiralci daleč od prave kulture ali prosvete.

Luigi Luzzatti, bivši vseučiliški profesor državnega prava, je na kongresu sociologov v Rimu koncem aprila povedal svojim rojakom nekaj prav dobrih naukov: »Človeška beda potrebuje znanosti, ki naj ne pomeni le sinteze socialnih nauk, marveč osvoboditev vsakršnega zatiranja, v prvi vrsti verskega in narodnega, da bo preko naše domovine, ki jo moramo ljubiti, sijal kult človekoljubja..... Tisti, ki v imenu domovine zatirajo manjšine, onečaščajo domovino... Mi ne smemo samo razsvitljevati duhov, marveč tudi boljšati srca. Sprejeti moramo kot znak veliko načelo sv. Bernarda: *Lucere et ardere perfectum est*: Svetiti in goreti — to je popolnost. Da se to posreči, dragi tovariši, ne smete biti samo profesorji, ampak apostoli. Civilizirani svet s svojo ne-civiliziranostjo je zelo potreben tega apostolata.« Res lepe besede plemenitega italijanskega učenjaka! Da bi ga le hoteli poslušati njegovi rojaki!

Veliki Jugosloven Nikola Tommaseo (Tomažič) iz Šibenika, ki si je pridobil za Italijo velikanskih zaslug in ki ga Italijani po pravici prištevajo med svoje največje dobrotnike, je priporočal in zagovarjal iste ideje. Njegov izrek je bil: »Kjer je nesrečnih ljudi, tam je moja domovina. Bog zatiranih je tudi moj Bog«. V nekem hrvaškem pismu Kukuljeviču piše: »Slovani ne razumejo Italijanov, a ti prevzetni na svoje prastare spomine, prezirajo neumno Slovanec, toda prezirani narod imajo ključ budočnosti«.

Narod se uniči in zaslužni z nevednostjo in neumnostjo. Nevednost in neumnost je že sama na sebi sužnost. Nevedni človek je nujno navezan na druge in mora drugim služiti. Kdor hoče druge zaslužniti, stori to najlažje, če jim odvzame prosveto: šole, društva, organizacije, svobodo tiska in zborovanja itd. Zato pa je prosveta našega ljudstva v živo zadeta z novo šolsko postavo, ki nam odjemlje ljudske in srednje šole v maternem jeziku. Naši otroci se bodo sedaj učili le italijanskemu jeziku, ki je prav za prav kakor vsak drugi jezik le eno izmed sredstev do omike, a nikakor še ne omika in prosveta sama. Dočim je prihajal naš mladi rod iz prejšnjih dobrih šol že precej podkovan v raznih strokah, bo sedaj to skoraj nemogoče. Videli bomo kmalu velikansko razliko, ako ne bomo mladini pomagali na drug način. Brez slovenske abecede, brez slovenske slovnice, ni narodne prosvete, visi slovenska narodnost le v zraku. Brez podlage ni hiše, brez abecede ni prosvete in ni naroda. Brez slovenske abecede, slovenske slovnice in narodne prosvete bomo imeli le narod bedakov in renegatov, ki bi bili svojemu lastnemu ljudstvu sovražni, ker prepojeni s tujo kulturo, s tujim slovstvom, s tujim mišljenjem.

Slovensko ljudstvo v Julijski Krajini je zgubilo svoje šole, izgubilo svoj jezik v vseh uradih in celo na županstvih. Radi tega pa ne smemo obupati. Skrbeti moramo za izobraževalno delo s podvojenimi močmi. V vsaki občini bodi izobraževalno društvo, v katerem naj se zlasti mladina podučuje in izobražuje.

V tem pogledu se moramo učiti tudi od nasprotnikov. Socialistična stranka v Angliji je ob zadnjih državnozbornskih volitvah dosegla nepričakovanih uspehov. To pa je dosegla z vztrajnim vzgajanjem delavskega ljudstva v društvih, zasebnih tečajih in s publikacijami: knjigami, poslanicami in s časopisi. Delo je bilo velikansko. Tam imajo brez števila tedenskih šol in tečajev za delavstvo, več vseučilišč za izobrazbo delavstva (Labour Colleges), centralno vseučilišče (Central Labour College), več drugih učilišč (Ruskin College v Oxfordu, kjer imajo redne notranje tečaje) in društev za vzgojo delavstva itd. Časopisov za delavstvo je mnogo, mnogo delavskih obzornikov ali revij, kažipotov, koledarjev, poslanic, v katerih se na poljuden način razpravljajo vsa za delavstvo pereča vprašanja, se dajejo mlademu delavstvu vsa potrebna navodila, strokovna, društvena, zadružna, politična in statistična. Vse te spise oskrbuje poseben tiskovni odsek in jih izdaja tiskovno delavsko društvo. S tem vzgojnim in prosvetnim delom je delavska stranka v Angliji potegnila k sebi skoraj vse razumništvo. Tako je pisal lani romanopisec in zgodovinar H. G. Wells grofinji Warwick, ki je bila kandidatinja delavske stranke pri volitvah v Leamington-u o Labour Party: »Nobena druga stranka nima glede vzgoje bolj natančnega programa. Naj reče kdo, kar hoče, Labour Party se poteguje za državo, ki naj bi vzgajala, za državo v kateri naj bi imel deček, ki je dovršil 15. leto, že popolno vzgojo, da mu je potem mogoče razvijati svoje posebne lastnosti, ki jih ima. Samo Labour Party se jasno zaveda, da ni nobena politična ali socialna organizacija, kakršno si želi sam, mogoča brez primerne vzgojnega procesa.... Ta stranka hoče, da naj v Angliji ne bodo nevedneži, obsojeni za kruto delo, ampak čvrsti in dobro vzgojeni ljudje, ki bi znali v polnem obsegu razvijati svoje naravne zmožnosti. Vsi nevedneži so sužnji. Druge stranke se morejo bahati z napačnim patriotizmom, kakor na pr. z geslom: »Angleži ne bodo nikdar sužnji«, toda pravega patriotizma ne poznajo«.

Labour Party ima za sabo krasno organizacijo in trud za prosveto med delavskim ljudstvom je res velikanski. Enak trud za prosveto dokazujejo nemški socialisti pa tudi nemški in belgijski katoličani.¹⁾

1) Zanimivo je vedeti, v čem se razlikuje MacDonaldov socializem od boljševiškega. Boljševiki pravijo — in tako so v Rusiji tudi delali — da je

Naj omenim tu staro prerokbo o uspehih krščanske prosvete. Ko bodo vsi narode, pravi veliki videc Izaija, sprejeli nauk Zveličarjev ali ko bo vse narode prešinila krščanska prosveta, »bodo kovali meče v lemeže in sulice v srpe. Nič več ne bo narod zoper narod vzdigoval meča in tudi se ne bodo več za vojsko vadili« (Iz. 2, 4). Da, ko bi vsi hoteli sprejeti nauk Kristusov in bi hoteli po njem živeti, bi nam ne bilo treba ne vojakov ne stražnikov, ne sodnij ne ječ, ne mečev ne topov! Potrebna bi bila zgolj gospodarska administracija ali uprava. Ljudje bi živeli v idealnem stanju, bi si ne delali nobene krivice, bi se mej seboj podpirali in ljubili ter rajši dajali ko jemali. Vse to bi se doseglo, ko bi ljudje natančno spoznali krščanski nauk in bi ga tudi natančno izpolnjevali. To bi bila najvišja stopnja krščanske prosvete. K tej stopnji se skušamo od daleč bližati, a dosegli je ne bomo na tem svetu nikoli. Preveč se temu upirajo človeške slabosti in strasti, da si ne moremo niti obetati, da bi kdaj krščanska prosveta tako napredovala, da bi ljudje postali idealni. Če prvi človek ni vztrajal v idealnem stanju, kako naj bi se vzdržal moderni človek? Lemeži se danes spreobračajo v meče in srpi v sulice, zvonovi v topove, zlato in srebro se rabi za vojsko: To je znamenje, da smo daleč proč od idealnega krščanskega stanja. Posledica temu so prepiri, zdražbe, vojske in čimbolj se zatemnjuje krščanska prosveta, čim bolj peša vera mej narodi. tembolj se vneomaio vojske in nemiri. Sveto in v vseh slučajih in vseh okoliščinah koristno delo je, razširati pravo prosveto, naravno in nadnaravno, ker le resnica nas more osvoboditi vojske, zdražbe, krivice, oduševanja, sleparstva, biričev in pojedezev in sploh vsega, kar vede v kruto sužnost, ki tlači ljudstva.

Zanimivo je vedeti, da si tudi socialisti in komunisti obetajo od najvišje stopnje socializma in komunizma nekaj podobnega. V svo-

sedanji družabni red je podoben stari hiši, ki se ne da spremeniti v novo. Mac Donald pa pravi, da je človeška družba živ organizem, ki se sam polagoma prenavlja. Torej ne stara hiša, ampak živ organizem, ki se z reformami (reformisti!) spopolnjuje. V tem pogledu se Mac Donald ujema s Turatijem v Italiji. Človeška družba je živ organizem, ki se neprestano razvija in spopolnjuje. Sedanja družba je mati prihodnje, nove družbe, ki se organično poraja iz nje. Tu nima revolucija posebne važnosti, ker ima človeška družba predvsem moč graditi in ne razdirati. V marxistični metodi ne najdemo poročstva, da bi taka razdiranja bila res napredek.

Mac Donald pobiva tudi nazor o »razrednem boju«. Gospodarska zgradba človeške družbe ni tako preprosta, kakor jo opisujejo marxisti, da bi bila le boj dveh gospodarskih razredov in da bi le ta boj odločeval v politiki. Misel o razrednem boju je iz predsocijalistične dobe. Zivljenje človeške družbe je namreč bolj zapleteno in bolj raznolično.

Bistvo laburistične stranke je tedaj organični reformizem, kakor ga oznanjujejo v Italiji Turati, Treves in dr.

ji zadnji znanstveni knjigi: Država in revolucija iz l. 1917 pravi Lenin: »Tista demokracija, ki jo hočejo uvesti komunisti, se ne bode udeležila na ta način, da bi se socialisti polastili po parlamentarni večini oblasti sedanjih meščanskih demokracij. Ne! Socialisti tretje internacionale morajo vse meščanske demokracije in ustanove zatreti in uvesti na razvalinah nekaj popolnoma novega... Mi smemo govoriti o neizogibni smrti države (in dosledno vsega, kar je s tem pojmom združeno!), a moramo poudarjati, da bo ta proces dolg in da je odvisen od naglega ali počasnega razvoja najvišje stopnje komunizma, moramo pa popolnoma opustiti vprašanje, kedaj se bo to zgodilo in vprašanje o konkretnih oblikah smrti države, ker nimamo elementov za rešitev tega vprašanja. Država bo popolnoma zamrla šele takrat, ko se bo v človeški družbi uresničilo načelo: Vsakdo po svojih zmožnostih in vsakdo po njegovih potrebah t. j. ko se ljudje tako privadili na pravila socialnega sožitja in bo njih delo postalo tako produktivno, da bodo prostovoljno dajali na razpolago vso delavnost, ki so je zmožni. Ozko obzorje meščanskega prava, da ne smejo delati niti pol urice več ko drugi in da ne smejo biti zadovoljni, če dobijo manjšo plačo ko drugi in bodi tudi za najmanjšo svoto — to ozko obzorje bo takrat izginilo. Razdeljevanje konsumnih sredstev bo takrat brez vsake socialne kontrole glede količine, ki tiče posamezniku, ker bo vsakdo prosto dobil, kolikor bo potreboval... Dokler se pa ne doseže ta visoka stopnja komunizma, je potrebna najstrožja kontrola od strani državne oblasti in sicer glede količine dela in količine konsumacije.«

Kakor je razvidno, sanjajo tudi socialisti in komunisti o tisti najvišji stopnji prosvete, ko bo vse idealno t. j. ko bodo vsi ljudje pravični in polni ljubezni, ko se bo vse rado imelo in se imelo! Modro pa dostavlja Lenin, da nimajo komunisti za rešitev tega vprašanja niti elementov! To je resnično. Socializem in komunizem nima niti elementov za doseg te najvišje stopnje ljudske prosvete. Socializem in komunizem je že v temelju pogrešen in zato nima niti prave smeri proti luči. Konec mu je tema, barbarstvo, kruto preganjanje in pobijanje vseh neljubih oseb, kruto zatiranje vseh svoboščin, preganjanje cerkve in duhovščine, diktatura, absolutizem, suženjstvo itd. Vse to se je jasno pokazalo v Rusiji. V tem oziru je boljše videnje še prekosl kapitalizem.

Vsi poskusi liberalizma, socializma, komunizma, ateizma itd. so se v tem pogledu izjalovili. Vse te stranke nimajo po besedah Leninovih niti elementov za doseg prave prosvete. Prej ali slej končajo v temi, v barbarstvu in absolutizmu. Naravne moči so pre-

šibke, razum je preomejen, volja preslaba, da bi mogli z njimi doseči najvišjo stopnjo prosvete. Računati moramo z razmerami. Razmere so take, da ne moremo najti niti elementov za rešitev tega vprašanja.

Cesar pa ne more doseči človek, bi lahko dosegel na dčlovek — kristjan, ko bi se hotel poslužiti vseh pripomočkov, ki jih nudi krščanstvo. Krščanstvo nudi potrebne elemente, ki jih začrtujejo postava, preroki in evangelij. Po teh božjih načrtih in božjih posteh bi lahko prišli do idealnega stanja, ko bi le hoteli. Milosti božje nam ne manjka, a volje manjka. Kakor pravi Lenin, da v tistem idealnem stanju najvišje prosvete ne bomo imeli ne vlade ne parlamenta, ne vojakov ne stražnikov, prav tako opisujejo tudi katoliški sociologi tisto najvišjo stopnjo, ki je pa ne bomo mogli nikdar doseči, ker se ustavljajo take težave, da ne moremo na to niti misliti. V knjigi: *Storia di Cristo* (Zgodba o Kristu, Firenze I. 1921, editore Vallecchi), opisuje Papini daljne krščanske ideale tako: »Jezus nima namena, da bi spet postavljajal propala kraljestva, ali da bi si pridobival sovražna kraljestva. Njemu ni mar ni gospodstvo ni slava. Kraljestvo, ki je oznanjuje, nima nič opraviti s kraljestvi tega sveta. Še več! Njegovo kraljestvo je namenjeno, da uniči kraljestva tega sveta. Božje kraljestvo je v nas samih. To kraljestvo se razširi, kadar koli se katera duša spreobrne, ker dobi novega člana, ki se tako odloči od kraljestva tega sveta. Ko bodo vsi ljudje dobri in pravični, ko bodo vsi ljudje bili svoje brate, kakor ljubijo očetje svoje sinove, ko se bo ljubezen raztezala tudi na sovražnike, čeprav bi imeli še vedno sovražnike, ko ne bo nihče mislil, kako bi grabil zaklade, ko bo vsakdo rajši dajal kruha drugim nego ga jemal, ko bo rajši dajal oblačila trpečim mrzaz nego jih jemal — kje bodo, vprašam, takrat kraljestva tega sveta? Kaj nam bo treba vojakov, ko ne bo nikomur več prišlo na misel, da bi si hotel povečati zemljo s tujim svetom, ki bi ga odvezel sosedu?! Kaj bi nam bilo treba sodnikov in biračev, ko bi preobraženim ljudem bili zločini neznan reč?! Kaj bi nam bilo treba kraljev, ko bi vsakdo imel postavo v svoji vesti in bi ne imeli več armad, katerim bi kralji poveljevali in bi ne imeli več sodnikov, katere bi kralji imenovali?! Kaj bi nam bilo treba denarja in davkov, ko bi vsakdo bil svojega kruha gotov in bi ne bilo treba dajati vojakom in služabnikom plačila?! Ko bo duša vseh ljudi spreobrnjena, bodo izginile vse zgradbe, ki se imenujejo družba, domovina, pravosodje, kakor izginejo sanje po dolgi noči. Kristusova beseda ne potrebuje ne denarja ne armade in ako bi se kdaj uresničila v ljudski zavesti, bi izginilo vse, kar človeka veže in ga slepi, bi izginile vse oblasti — krivične in potrebne, bi izginila slava zločinskih vojsk, kakor izgine

megla, ko posijejo zjutraj solčni žarki ali ko zaveje veter. Nebeško kraljestvo, ki je eno, bi stopilo na mesto pozemeljskih kraljestev, ki jih je več. Sproščeni duh bi skoraj pozabil na materijo, ki je bila despotična. Ljudje bi se ne delili več v kralje in podložne, v gospodarje in sužnje, v bogate in uboge, v hinavce in nesramne grešnike, v prevzete po božnike in ponižane grešnike, v proste in jetnike. Božje solnce bi sijalo vsem. Člani tega kraljestva bi bili ena sama družina očetov in bratov. Rajska vrata bi se spet odprla Adamovim sinovom, ki bi bili takrat podobni bogovom!« (Str. 80 itd.)

Nekaj podobnega nam slika tudi Lenin v imenovani knjigi. Toda vsak krščanski teolog in sociolog pove že naprej, da so to le ideali ali vzori, ki jih človeštvo na zemlji ne more doseči. Težave, ki so na potu tem idealom, so skoraj nepremagljive. Do te idealne višine se z božjo izredno pomočjo lahko vzpne kak posamnik, kakor je bil sv. Frančišek asiški, a da bi jo mogli doseči mi navadni zemljani ali celo ves človeški rod — je popolnoma izključeno. Nikar se s tem ne slepimo! Cerkev se je tisočletje borila, da bi bila odpravila obrcestovanje t. j. da bi dosegla ideal pravičnosti pri posojevanju, pa ni mogla prodreti. Pohlepnost človeška je taka, da je treba ideale poskriti. In te ideale naj bi dosegli socialistični agitatorji? Mlakuže krvi, ki je bila prelita v Rusiji, dokazujejo dovolj, kaj lahko dosežejo brezverski socialisti in komunisti. Kakor je bil carizem krut, prav tako je krut tudi boljševizem. Navadno se vsi ti imperiaлизmi vzdržujejo z vojaštvom, s strankarsko milico ali s kakim drugim strankarskim ustrojem, s katerim vsak čas lahko dosežejo, da se druge stranke potlačijo.

Po pravici pravi torej Lenin, da nima marxizem niti elementov za doseg najvišje stopnje prosvete. Marx je bil materialist in ateist, Lenin tudi. Z materializmom in ateizmom pa je nemogoče naprej. To dokazujejo tudi moderni socialisti, ki se v teh Marxovih točkah čedalje oddaljujejo od brezverske smeri. Socializem se čedalje bolj oprošča Marxove zmote, da se tudi vera izvaja iz ekonomskih razmer. Prav mnogi socialisti posudarjajo odkrito, da so le kričaći mej socialisti, ki pobijajo vero v Boga in v njegovo ustanovo na zemlji t. j. cerkev. Brez vere v Boga, brez vere v neumrljivost duše, ni nobena pravstvenost mogoča. Ako pa nima pravstvenost trdne verske podlage, je človek žival in vsa človeška prostost, ki jo socialisti označujejo, je le v pogubo. Čim večja je prostost, tembolj se živali mej seboj pobijajo in žrejo. Tudi tisti razredni boj, ki ga je proglašil Marx, je le boj mej živalmi, ako nima pravstvenost trdne verske podlage. Ta boj ne more privedi človeštva do miru in sreče. To spoznavajo danes tudi boljševiki, ki se polagoma vračajo s krivih poti. Ako se hočemo

vsaj nekoliko približati idealnosti prosvete, mora človeštvo nujno sprejeti krščanske npravstvene nazore. Kjer teh ni, ni niti prave smeri do resnične prosvete, ni niti »elementov« za rešitev tega vprašanja.

Priznati treba, da je marxizem in sploh socializem prinesel velik napredek v marsikaterem pogledu, česar se moramo kasotoličani oprijeti, a na drugi strani moramo odločno zahtevati npravstveno in versko vzgojo našega ljudstva. Brez npravstvene in verske vzgoje je prosveta trhla stavba, ki se ob vsakem vetru podere. To je potrebno zlasti v teh časih, ko je vse gospodarsko in socialno življenje dobilo tak razmah, da je videti, kakor da bi se bil v zadnjem času cel svet preobrnil.

Potrebno pa je v našem času, da se pridno uče tudi ti, ki prosveto razširjajo mej ljudstvom, ki časopise in knjige izdajajo. Pred nami so vsaki dan nova vprašanja iz socialnega življenja, ki jih moramo obvladati in presoditi ter spraviti v sklad z večno krščansko npravstvenostjo.

Narava poganja vsaki dan nove oblike, človeško življenje je neprestano v presnavljanju in prelivanju. Iti moramo za časom in računati z danimi dejstvi. Bilo bi zelo pogrešeno, ko bi se hoteli zapreti v sobe in v stare knjiznice, češ za nas ne obstoja ne Marx, ne Engels, ne Lenin in ne drugi moderni sociologi, ki so s svojimi ideami moderni svet prepojili! Ne! Mi se moramo učiti, kakor priporoča sv. Oče Pij XI v okrožnici o sv. Frančišku Saleškem, da zmote natančno spoznamo pa da spoznamo tudi velike resnice, ki jih moderni sociologi uče, da zmote pobijamo, resnice pa sprejmemo in na njih dalje zidamo. Vsaka nova pridobitev v socialnem, gospodarskem, npravnem in bogoslovskem oziru nam bodi stopnja do tiste idealnosti krščanske prosvete, kjer bo vsem sijalo solnce resnice in ljubezni, kjer bomo vsi ena družina bratov in sester, ko se bodo spet odprla rajska vrata in nam bodo rekli: Bogovi ste in sinovi Najvišjega.....

dr. e.

Sadjarski tečaj kmetijske šole v Gorici od 20—26 febr. 1922.

MLADENKA IN NAOBRAZBA.

ZAHTEVE so velike, ki jih stavi življenje na posameznika. V neprestanem boju za obstanek mora razumno uporabljati vse svoje duševne in telesne sile, da odoli vsem zaprekam ter si ustvari eksistenco. Ni tu samo mož, ki bojuje ta vroči boj, pomagati mu mora tudi žena s gospodinja. Le-ta mu bo pa res vrstna soboriteljica le tedaj, če si bo pridobila temeljite naobrazbe in velike spretnosti, če bo močna žena, o kateri pravi sv. pismo, da je njena cena kakor cena stvari, ki se dobé od daleč, od zadnjih pokrajin. Srce njenega moža se nanjo zanaša in dohodkov mu ne bo manjkalo.

Mladenka, če hočeš postati taka žena, evo ti nekaj skromnih navodil.

Temelj vsaki naobrazbi se polaga v ljudski šoli. Tu imaš priliko, da si osvojiš temelj-

ne vede čitanja, pisanja, računanja, brez katerih je nemogoča višja naobrazba. Kakor marljiva čebelica skrbno zbiraj tu temeljnih kamenov, na katere boš zgradila poslopje svoje lastne prosvete. Ako imaš priliko, da obiskuješ to ali ono višjo šolo, vodili bodo tvojo naobrazbo v to poklicani učitelji. Tvoja dolžnost je, da jim zvesto slediš, si bistriš pamet ter plemenitiš srce. Ali vedi, da obstoji zate tudi dolžnost, da se ob priliki posučiš vsaj o temeljih pravega ženskega poklica, ki je poklic gosposinje-matere. Večina naših deklic pa ostane po dokončani ljudski šoli v domači hiši, če ni primorana za kruhom v svet. Ene kakor druge naj ne bi pozabile nase in na svojo izobrazbo. Naj jim ne bo glavna skrb lepa obleka in prijetna zabava, nego napredovanje v naobrazbi, ki je mogoča povsod, kjer je malo dobre volje.

Ko te bo začela skrbna mamica uvajati polagoma v skrivnost kuharske in gospodinjske umetnosti, bodi ji pridna učenka, zvesto opazuj, kako opravlja ta ali oni posel, slušaj njene opomine in nauke. Več ljudi več ve, vsi ljudje vse vedo, velja tudi za tebe. Tvoja mati bo skušala, da te pouči čim bolje, ali svet napreduje; morda boš kje opazila, da druga gospodinja ta ali oni posel opravlja bolje, z lažjim trudom ko si ga ti vajena. Opazuj jo ter si zapomni.

Hodi po svetu z odprtimi očmi pa ne za najnovejšo modo v obleki, nego da opazuješ vedno nove pridobitve ter tako spopolnuješ svoje znanje. — Če te sreča privede v druge kraje, opazuj tudi tu, kako se opravljajo različna dela, primerjaj z znanim načinom, kar je bolj praktično posnemaj, drugo opusti. Nimajo napačno misel one matere, ki dado svoje hčere, če tudi ne iz potrebe, za nekaj časa k dobrim gospodinjam, da se tu česa priuče. V tuji hiši človek rajši posname to ali ono kot doma. Ker pa tudi še v tako dobro urejenem gospodinjstvu ne bo prilike priučiti se vsemu, kar naj bi znala gospodinja naših dni, še nekaj navodil, kako naj mladenka napreduje v znanju.

Društveno življenje je dandanes dobro razvito. Skoro v vsakem večjem kraju se nahaja, in če ne, bi se dalo morda ustanoviti izobraževalno društvo tudi z ženskimi odseki. Tu je pravo torišče naobrazbe. V zimskih večerih in nedeljskih popoldnevih naj bi se zbirale tu mladenke. Če štejejo med svoje člane bolj izobražene, bolj spretnne deklice, naj se ena ali druga osokoli ter semtertja priredi kako koristno predavanje. Morda bi se dal pritegniti tudi kak drug inteligent na pr. zdravnik itd., ki bi predaval o zdravstvu ali drug strokovnjak. Dobra volja je iznajdljiva; seveda predavatelj ne bi smel govoriti praznim prostorom ali gluhi ušesom. Če zveš, da se vrši v bližini poučno predavanje, ne zamudi je, povsod sliši človek kaj novega, si pridobi novo zrnce. Če se čutiš sama zmožno, če si imela priliko, da si se izobrazila bolj temeljito, rada oddaj svojim tovarišicam od svojega, zlasti če te prosijo. Ne skopari s svojim znanjem, vedi, da boš v tuji sreči, v

tujem blagostanju uživala dvojno srečo. Rada pristopaj k dobrim poštenim društvom kot društvenica ter bodi njih marljiva sotrudnica. V slogi je moč, uresničuje se povsod. Še eno sredstvo je, ki je tudi vsakomur na razpolago, da se spopolni t. j. dobra strokovna knjiga, dober srtohoven časopis. Hvala Bogu, za silo je v tem pogledu tudi nam ustrezno. Imamo nekaj prav dobrih gospodinjskih knjig in tudi ženski časopis, Res, da so ravno strokovne knjige in strokovni časopisi dražji, pa koliko se izda za nepotrebno modo, koliko za drugo. Odreci si semtertja kaki ugodnosti in kmalu bo dovolj denarja na razpolago. In če imaš tako knjigo, prebiraj jo skrbno in z razumom, ter skušaj, da si iz nje prisvojiš vse, kar bi ti utegnilo koristiti. Kar zveš v njej lepšega, koristnega, posnemaj, kar je v danih razmerah neizvedljivo, prilagodi svoji okolici. Poleg strokovne knjige si privoščiš semtertje lepo povest, pošten roman priznanega pisatelja ali pazi, da ti čitanje takih reči ne postane strast. Dobra knjiga je kakor dober prijatelj, slaba knjiga pa te prav tako lahko zavede kakor slab prijatelj, zato treba čuti, da se nam ne utihotapi v hišo in ne razdere sreče.

Po urejenem načrtu se pa obrazuje in vzgaja mladenka za svoj bodoči poklic kot gospodinja in mati v posebnih strokovnih tečajih in šolah, ki se prirejajo deloma po želji, ali se dajajo vsakoletno v nekaterih zavodih. Tu si v določenem času pod vodstvom strokovno izobraženih moči pridobivajo potrebno znanje iz gospodinjstva, vzgojeslovja, higijene, vrtnarstva, kuharstva, ročnih del itd. Maloštevilne so sicer gojenke, ki bi imele srečo, uživati tako naobrazbo, ali kjer so dani pogoji, naj bi nobena ne zamudila ugodne prilike. Znanje, ki si ga tem potem pridobi, bode gotovo donašalo mnogo več obresti kot še tako bogata dota.

Draga mladenka, pojdi na delo. Ne zamujaj dragocenega časa, dokler si mlada, pridobivaj si potrebnega znanja, žela boš potem obilo v domači sreči in v zadovoljstvu. Skrbno pripravljena stopi pod zakonski jarem, potem boš zadovoljna, boš srečna.

PROSVETNI ŽARKI.

Solnce prosvete,

Brez šuma, v vsej tihoti zablisnejo v mladem jutru solnčni žarki po vsem širnem svetu in — milijoni se vzbudé v vrvenje in življenje zlatega dne....

Tako nastopa brez šuma, v vsej tihoti prava prosveta prodirajoč s svojimi žarki do zadnjih mej sveta in — milijoni vstajajo iz smrtnih noči v življenje nesmrtnih dni....

Tako naj sveti vaša luč!

Solnce sveti s svojimi žarki tudi v najbolj umazane, blatne in gnusne kote pa se samo nikdar ne umaže....

Tako naj sveti vaša luč! Ko razširjamo prosveto in druge učimo, glejmo da sami brez madeža živimo!....

Dan in noč.

Tudi tema noči je dobra, kajti v noči se človek odpočije, okrepi in poživi....

Pomni, da niso samo svitli dnevi tvojega življenja dobri, ampak tudi temne noči tvojih bridkosti, kajti v njih se utrdiš in okrepiš....

Luč resnice.

Luč je dobra in koristna, pa ne vselej in povsod, niti v temi ne vselej in povsod....

Tako je resnica dobra, koristna in prijetna le, če jo poveš o pravem času in na pravem mestu. Tudi resnica mora biti združena z modrostjo!

Ječa.

Kjer ni svobode, je ječa. Ječa pa ni nikomur ljuba in jo vsak rad čimprej zapusti, čeprav bi to bila domovina....

Domovina, ne bodi nam ječa! Le svobodna domovina je res domovina, vredna naše ljubezni in naših žrtev....

Velika dejanja.

Zrna naraščajo v klasje, klasje v polne kašče....

Tako rastejo iz malih dejstev veliki dogodki. Ako nimaš zmožnosti za velike reči in velika dejanja, pomni, da napolni kašče tudi, kdor zrnca zbira....

Postaje.

Vsaka postaja je potnikom cilj a hkrati tudi začetek za nadaljnje potovanje....

Vsako izvršeno delo in vsaka dobljena zmaga bodi cilj a hkrati začetek za nadaljnje delo, dokler ne pridemo do zadnje postaje...

Vihar.

Ob viharju se spozna, katera debela so močna in trdna....

Tako se spozna trden in močen značaj moža, ako se zna v najbolj viharnih trenutkih obvladati in zna ohraniti mir in dostojnost mej najhujšimi napadi....

Nevednost.

Vol služi tudi malemu otroku, ker nima pameti....

Tako postane človek, ki je neveden, suženj nevrednim. Nevednost je sama na sebi sužnost.

Smrt — vrata življenja.

Pretiosa mors sanctorum.¹⁾

Smrt — vrata življenja! Tako so se navduševali krščanski mučeniki, ki so s smrtjo odpirali vrata življenja sebi in velikim idejam, za katere so umirali....

Dragocena je smrt za svete ideje! Smrt v svetem in pravičnem boju odpira vrata v življenje nam in idejam, za katere se žrtvujemo in umiramo....

Ogenj, Voda in Čast.

Iz italijansčine.

Nekoč je bilo, da so sklenili Ogenj, Voda in Čast mej seboj zvezo. Ogenj ne more namreč nikdar ostati na enem mestu, Voda se tudi vedno giblje, pa sta vsled te svoje naravne lastnosti pregovorile Čast, naj bi se z njima v družbi podala na pot. Preden so odpotovali, so vsi trije dejali: »Trebajo da si damo znamenje, po katerem se bomo našli, ako bi se morda drug od drugega oddaljili ali izgubili.«

Ogenj reče: Za slučaj, da bi se kdaj oddaljil od vaju, obrnita se tja, kjer bo videti dim. To je moje znamenje, tam me najdeta gotovo.

Voda pravi: Če se vajinim očem izgubim, ne iščita me tam, kjer vidita suho in zevajočo zemljo, ampak tam, kjer zagledata vrblje, jelševje, trstje in zeleno, visoko travo.

Kar se pa mene tiče, de Čast, odprta oči na široko, poglejta me dobro in zapomnita si: Ako me nesreča zavede s poti, da se izgubim, ne najdeta me nikdar več!

dr. e.

¹⁾ Dragocena je smrt svetih.

„SLAVČJA PESEM“.

(Rapsodova, v spomin Simonu z Libušnjega. E n e m u).

1.

Zadnjič po lepi Gorenjski sem šel,
slišal prepevati, ne da bi umel.
Čul sem pa le, da poje bridkó,
kak je za tretjo tam goro hudó.
Trikrat posluhnil sem potlej umel,
štirikrat tri sem žalostne vjel:
»Odkdaj je ob Soči tako,
da naši slavčki nič več ne pojo?«

2.

Vase pogledal sem in svoje ljudi,
v mlada lica, v sive lasí,
videl sem *krivdo*, zakaj je hudó,
videl, kak dolgo še boljše ne bo.

Kakor spoznal sem, odkrito povem
— z drugimi kriv sem, povedati smem —,
zakaj je ob Soči tako,
da naši slavčki nič več ne pojo...

3.

»Vzemi nase, kar naložil je Bog,
saj je pravičen, pa četudi je strog,
saj je *Edini*, ki ni meja
meril v svoje, v svoj svod *nebá*.
Méni se ti za dela ljudi:
danes so in jutri jih ni!...«
O, kdaj nam ob Soči takó
naši slavčki *spet* zapojo?!...

I. Pregelj.

IZ LITERARNE ZAPUŠČINE

pesnika Simona Gregorčiča.

I. PESMI.

TRI SENCE.

Že plava solnce z zad goré
in žarke lije dol svetlé ...
Le sijaj, solnce, nad menoj,
jaz prej ko ti sem vstal nocoj —
na mé nebeške žarke lij,
nesmrtno solnce ti!
Ti, solnce, večno luč imaš
in sence temne ne poznaš;
in vendar, stalno ti svetilo,
ki v senci nikdar nisi bilo,
zemljanom svit in senco daš!
Kako oj sevaš ti nad mano,
ko prvi res bi bil zemljan;
v zlató je teme okovano
in ves sem ko v zlato vkovan,
od tebe obsijan!
A solnce?! Senca pod menoj,
kako ta senca rase!
Orjak pač bom na večne čase
in senca še moj Krn nadrase!
A solnce višje, — senca vpada
in manjša slednji se mi hip
ko mesec, ki prebil je ščip. —
Poldan zvoni. Oj jasni dan,
od néba nam na svet poslan!
A ti preostro siješ mi,
presvetle žarke liješ mi;
ni moč mi vpreti v te očes,
ti božja luč z nebes!
Oj človek, v senco svojo glej,
saj senca si in boš vseláj:
opoldne senca mala,
ko luč te prav je obsijala.
Zdaj senco svojo glej,
še pol je ni, ko malo prej!
Človeče ti uborno,
Bogú, ljudem uporno,
sedaj na senco si poglej!
Večer. In senca znova rase. —
Li rasti hoče večne čase?!
Ne, ne! Saj kmalu pade mrak,
pod tla pa senca in zemljak,
ki senci je enak!

HERMESU.¹⁾

1.

Oj, Hermes, v Rimcih ti Merkurij,
porojen o sleparjev uri,
ti sin in hitri sel bogov
in bog sleparjev in tatov!
Ti bog laži in bog krivice,

¹⁾ Hermes, sin Zena in Maje, Atlantove hčere, je tudi bog kupčijstva, tatov in sleparjev. Zen (Zeus), sin Kronov in Rejin, je najvišji grški bog, bog neba in svetovni vladar, oče smrtnikov in nesmrtnikov. Apolon (Apol), sin Zena in Latone (Leto), je tudi bog godbe in pesništva.

ti jedva padel si v plenice,
si zvit se iz pleníc izvil
in koj iz čede si bogov
ukradel krasnih sto rogov,
in premeteno si jih skril
v oddaljeni tam oni jamí —
za njó bogjé ne vejo sami! —
In spet, na nogah ves krilat,
priletel k Maji ti si mami,
nje sinček zlat,
in spet v plenice se zavil. —
Napravil to si vse ko v šali,
oj Zena, Maje sinček zali!
Saj vem, — kaj bi ne vedel jaz? —
težkó še bilo je tačas
za najbolj zvitega sleparja,
ko svet še ni poznal denarja.
Tačas, kaj ne? sleparjev bože,
denar — blago bilé so kože!
In ti, že zrel v povojih mož,
desetkrat pet tam imaš kož;
računi, kaj za njé dobóš!
Pač za možá v zibelki
so krasni to pridelki!

2.

Ti menil, zviti si slepar,
da slepi, gluhi so bogovi!
Apol pa vedežev je car,
od njega je proroški dar.
In tisti réjeni volovi,
čigavi bili so? Njegovi!
Vsi! z repi in rogovi,
njih parklji, krasna rast in mast; —
in njemu šel volov si krast?!
Ko voli tam si v špilji skril
in spet v plenice se zariš, —
ko vsak bi bog bil gluhi,
njih glas pač mora mu do uh,
Ti tat! biló te pač je strah:
porinil naglo si zapah,
obrnil ključe ...
In ti, prezgodaj urni tič,
jim krme nisi vrgel nič,
in čreda vsa tam — muče,
ob vrata ronca tam z rogovi —
vsi plašni jo čujó bogovi,
kaj bi ne slišal je Apol?!
Po glasu znan mu vsak je vol,
on vé, kdo jih je vkradel!
Nad zibko ti ko blisk je padel —
v zibelki li nikogar ni?
Potuhnjenec si se zariš
in še pod slamnik si se skril;
a on je zibki dno odbil
in ti, ki voli si mu vkradel,
na pod izpod pleníc si padel ...
»Ti tat! zdaj z mano k Zenu hodi,
tvoj oče sam sodnik ti bodi!«

3.

Oba pred Zeñovim sta tronom,
ti toženec, Apol tožnik;
vstopila z nizkim sta poklonom,
proseč, naj vama bo sodnik.

Mogočno gleda on s prestola,
zakaj gre pravda, — dobro zna,
pozna on tebe in Apola,
saj sta sinova mu oba.

On je, — odkar vsemirje kroži,
a to je včakal prvokrat,
da bog bogá, brat brata toži,
po njem le bog in vsak si brat.

Nevolja polni Zenu grudi,
sinova pač sta mu obá,
Apol mu drag, slepar ti tudi!
In komu v pravdi prav naj dá?

»Ta vkral mi voli je srebrne,
volóv najlepših petdeset,
na njih ni ene dlake črne, —
vsak je, ko s solnca bil bi vzet.«

In povzdiguje voli svoje,
kakó krasán jim rep in rog, —
in dlaki vsaki slavo poje,
saj pesnikov pač bil je bog.

In pesnik slednji vse pretira
in pesek pozlati vam vsak,
le v solnčne žarke se ozira,
a slep za te je zemlje tlak.

A ko Apol najhuje toži,
sleparček Hermes, zaði skrit,
na želvo — liro jo zakroži, —
kje vkral jo pač je tatič zvit?

Ozrè Apolon nanj strmé se,
strmé posluša oče Zen,
veselja vsem srcé se trese, —
mir skleril glas je strun medén.

Ti dal mu želvo, s kojo sviral,
on pustil tebi sto rogov;
in slavno s tem si avansiral:
postal poslanec si bogov!

4.

Umr! je oče Zen — naravno! —
že dolgo nisem več ga vzrl;
a ti, tatinsko bogstvo slavno,
prekóžil si se, ne umrl!

Oj preoblečeni ti bože,
zdaj tisočerni ti slepar,
kdo v trg bi vlačil težke kože?
Papirnat ložji je denar!

Ti še živiš, ti maloprida,
ložej slepariš zdaj ljudi;
ko barantača zrem al' žida,
v njegovi koži, vem, si — ti!

NIKOGAR JAZ SE NE BOJIM!

Bogá ne, ne hudiča,
nikogar jaz se ne bojim!

Čemú? Bog sam nas ne zveliča,
ne vzame vrag nas sam, trdim.
Zgodi se ti oboje pa,
pač od Boga
in pa hudiča,
če sodeluješ ž njim.
A Bog je samo en,
in dober on je in pošten:
če ž njim deluješ, se ne boj,
on bode zvest prijatelj tvoj.
Hudičev pa je mnogo,
ki tukaj že so nam v nadlogo,
v telesno pač in dušno kvar,
povsod le v kvar in pa vsekdar.
Duh zel je vsaka vabna stvar,
zdaj golt, zdaj ženska, zdaj denar; —
a kdo zli duh največji tebi?
Ti sam si v svojí si osebi!
Ti sam pač zlih duhov si cvet;
in več ko pekel naš ta svet
teh zlih duhov ima na sebi!
Izženi vse iz sebe té,
očisti glavo in srcé, —
pa boš že tu na nebi!

OČETU GWARDIJANU.

7. julija 1905.

Čemu li voščila?

Da, ko bi se res izpolnila,
bi želel v življenji brez trnja ti rož; —
z voščili jih tu pa nikdar ne doboš!
Kaj dá naj komú, le On sodi tam gori
v nebeškem, neskončnem šotori,
le On je vsekdar
osode človeške pravičen vladar!
Pri Njem ne voščila, le *dela* veljajo,
ta vrednost le stalno imajo!
Ne plača vseh tukaj On nam,
a plača gotovo jih tam!
Zatorej čemu tu voščila,
ki tu se ne bodo spolnila?
Voščila pustimo,
Za *dela* krepostna skrbimo,
da polna bo vaga jih svet'ga Mihela,
da sklone pod težo se vage skodela!
In vago to polni pač ves samostan;
sosebno pa vrli naš oče gvardjan;
zató nič ne voščim, ker vem, da gotov,
če *časni* ne, — *večrni* mu je blagoslov!

VOŠČILA.

Velika krog Vas pač se danes tre gneča,
oj gneča voščil Vam nešteto noseča; —
v to gnečo jaz starček polomljen in hrom
podati se nečem, se rinil ne bom;
tam trli bi moje mi stare kosti —
in kost tudi štara brez čuta pač ni!
Zató le iz dalje jaz gledam to gnečo, —
iskreno pa tudi hinavsko voščečo.

Vse vmes!

Naj tri četrtine voščil bi vzel bes!
Iskrenim voščilom pa Bog naj bogov
da svoj blagoslov!

OPICI IN OPIČARJEM.

»Oda«.

Oj slavna prva opica,
ki si rodila »nas«,
krasan pač bil je tvoj obraz,
krasna kosmata jopica!
In kaj še tvoj božanski um?!
Z njim tukaj ti nešteti trum
med nami si rodila...
proslavljena med nami bila!
Ti trupla, duše nam izvor,
nam mati si in naš si vzor.
Kako naj hvalo, čast ti dam,
jaz pevec borni res ne znam;
zažigam mar naj ti kadilo,
prinesem naj zlatá ti v dar,
postavim naj te na oltar?
Premajhno to za te darilo!
Kaj naj začné li tvoja stvar?
Naloga težka za poete!
Učene, modre naj glavé,
ki toliko za te so vnete,
té naj dostojno te slavé;
dostojno meni moč to ni,
oprosti, opica, me ti:
uborni jaz poet to njim,
častilcem večjim prepustim,
naj oni slavo ti pojó,
ki bolj sorodni so s tobó;
sorodstva s tabo jaz nikoli
kot oni nisem čutil toli.
Najrajši one jaz slavim,
ki uk oznanjajo nam novi,
da tvoji pristni smo sinovi.
Prvaka njih najbolj častim,

slavim pa i učence ž njim!
Otrok ti opičnih prvak,
proslavlja bratec tvoj te vsak;
a v meni vstaja dvom nekaj:
»ti z ukom si se ovekovečil,
da pavijan¹⁾ se je včlovečil...
A meni, zdí se, modrijan,
da nápak si zamodrijanil:
ni se včlovečil pavijan, —
a ti si pač se vpavijanill«

¹⁾ Pavijan = opica. Ta pesem velja modrijanom,
ki učijo, da je človek iz opice ali iz pavijana.

HAJDUKOVA NEVESTA.

(Odlomki.)

Uvod.

Na vzhodni jug rad duh mi plava,
srcé radó zamiče se,
kjer narod krepko se vzdigava,
ki štel je med mrličé se.
Vožnja po morji.

Morje moja majka,
moja zibel čajka,

dete jaz mladó!
Nosi majka me,
ziblji čajka me,
ziblji me sladkó.

Gradivo te pesmi je bil pesnik tako-le raz-
vrstil: Uvod. Popis (vožnja po morji). Večer
pred svatbo. Klic domovine. Voščilo, sanje.
Dan venčanja. Biser. (To je bilo objavljeno
v I. zvezku). Hajdukova pesem. V haremu.
Ubeg.

II. GROBNI NAPISI.

Pesnik S. Gregorčič je odgovoril 15. VI.
1904 Josipu Štrancarju, župniku v Rihem-
berku:

Velečastni!

Ne pišem rad nalog, a grobom sem pri-
jatelj: rad mislim nanje, rad hodim po njih,
zató se jih ne bojim. Včasí sem se že kot
bogoslavec odtrgal od sprehodnega »zuga«
(sprehodne rajde) ter jo zavil k št. 13, ál
Močnik, ter čítal grobne napise. Koliko ne-
umnosti, hvalisanja, a nekaj poštenega tudi
vmes. Jaz sem jih napisal pač kakih 20, ki so
se mi pa najbrž pri selitvi izgubili. Bode naj,
enega napišem še majki Vaši; nekoliko je
splošen, zadnji verz nanjo:

Življenje pravo tukaj ni,
le tam na božji je višavi;
v del bo mu, kdor se zanj pripravi
moleč, ljubeč, trpeč — ko Ti!

Prosim nekaj honorarja (nagrade) za
moj ideal — »Šolski dom«.

Pozdravljeni!

Vaš S. Gregorčič.

Med drugimi so se ohranili tudi ti-le Gre-
gorčičevi grobni napisi:

Vikarju Andreju Pečenku, umrlemu l. 1881.

Pokopališče v Gabrjah pri Sovodnjah.

Nebeščan bil si, ne zemljan,
oj brat, ki tu si zakopan;
zato te Bog iz solz doline
na rajske vzél je visočine.

* * *

Kobariško pokopališče.

Tu čakata
dneva vstajenja
Ignacij Gruntar,
rojen 8. VII. 1805.,
umrl 8. III. 1881.,
in zvesta mu pridruža¹⁾
Apolonija Gruntar,
rojena 19. XII. 1801.,
umrla 26. III. 1879.

Naj jima sveti večna luč!

Biló je skupno vse življenje,
veselje Vama in trpljenje,
in v skupnej spita jami zdaj;
srcé pa pravi mi zaupno,

¹⁾ soproga.

da tudi domovanje skupno
imata nad zvezdami zdaj.

* * *

Materi vojnega kurata Jakoba Marzidovška.

Umreti pač mora telo,
a duša bo večno živela;
in blaga vsa zemeljska dela
stoterno ji plača nebo.

* * *

Josipini Kovačič-Huber, umrli 21. III. 1895.

Pokopališče pri Sv. Mavru na Mostu.

Soproga zvesta, vzorna mati,
trpinov mati in sirot,
v plačilo toliko dobrot
nebesa mora Bog Ti dati!

* * *

Franu Hribarju, braču Ivana Hribarja, jugo-
slovenskega poslanika v Pragi.

Pokopališče v Vodichah.

Kogar ljubi večni Bog,
tega ne pusti na sveti
žalovati in trpeti,
zgodaj ga otme nadlog;
mladega pokliče k sebi
radovat se v večnem nebi.

* * *

Antonu Hribarju, vodji goriške vadnice in
pevovodji goriške Čitalnice in pevskega druš-
tva »Slaveca«, umrlemu 1. 1887.

Goriško pokopališče.

Srcé, za petja kras plamteče,
gonilo Te je žive dni glasove

rojakov svojih združevat v zborove,
nam v slast in Bogu v čast doneče.
Zdaj truplo tukaj se spočije;
a nevmrjoča Tvoja duša
zamaknena tam gori sluša
zborov angélskih harmonije.

* * *

Osemletni deklici Angeli Žnidarčič.

Pokopališče na Gradišči pri Renčah.

Angelj na zemlji do smrti
angelj si v rajskem zdaj vrti!

Varianta:

Kot angelj na zemlji si čista živela,
zdaj Angela, z angelji v nebu boš pela.

* * *

Profesorju Andreju Kraglju, umrlemu
30. XI. 1901.

Pokopališče pri Sv. Mavru na Mostu.

Ti v zemlji predzgodovinski,
v planinski zemlji domovinski
počivaš zdaj —

Bog mir Ti, večno srečo daj...
Na svidenje kedaj!

* * *

Profesorju Franu Erjavcu, umrlemu 13. I. 1887.

Goriško pokopališče.

Bil mož si cel in učenjak
in zvest domovju sin;
dokler bo živ Sloven še kak,
bo živel Tvoj spomin!

Hvaležni narod.

III. MISLI.

Dom naš res prekrasen je,
rod naš prepočasen je.

* * *

Poštena last
je žuljem čast.

* * *

Kaj vredni smo?
Vsi palic!
Kdo več, kdo manj.

* * *

Kdor daleč vidi, slepcev ne preziraj,
pač milujoč jih daj gredoč jim dar, —
a kratkovidnim rad oči odpiraj,
da jim, kar moč, zasije rajski žar!

* * *

Vladar Balkanu bo Bolgar,
Slovenec, Srb in pa Hrvat —
če bodo složni — z bratom brat;
če ne — teptal jih bo Turčin,
če ne Turčin, pa drug tujčin!

* * *

Čez trugo gleda drugo.

* * *

Le mladje rodi sadje.

* * *

Ignoti...

Kar človek ne pozná,
ne vzbuja mu želja.

* * *

Iz naobraženja jezika
spozná se naróda omika.

* * *

Ne svet, le Bog moža naj sodi,
najstrožji vsak sodnik pa bodi svoj.

* * *

Ne domišljuj se nič, stoječ visoko,
a misli mnogo, snuj, vestnó deluj!
Um bo v korist ti, vest in bistro óko, —
i umnih, vestnih mož pa svete čuj!

* * *

Razcepili smo se na tisoč ver,
na tisoč jezikov,
a edno nam ostalo skupno:
pri vseh jezikih in verah napake
nam vsem so enake.

* * *

Kdor nizek si, navzgor glej brez zavisti,
prezir naj nizkim pa ne bo odzgor.

* * *

Ako pesnik se ne zblazni,
pesnik bil ni nikedar.

* * *

Vse mladé, cvetné, krasné! —
vse pa v nič, razpad le gre!
Vse? Nikdar!

Večna bo pač ktera stvar!
Da, to duh je in srcé
zmer strmeče nad zvezd!

* * *

IV. RAZNOTEROSTI.

NAROBE MODRIJAN.¹⁾

Nov uk pač ti si »uvekovečil,«
da pavijan se je včlovečil. —
Stoj, modrijan,
narobe si zamodrijanil!
Ni se včlovečil pavijan,
tvoj človek se je vpavijanil!

O SV. CIRILA IN METODA
GODU.

Kaplane le prekladajte,
pustite v miru pa svetnike;
v škofiji modro vladajte —
na nebu niste še vladikel!

ZDRAVICA.

Čitalnica v Prvačini je bila priredila dne 6. aprila l. 1885. pesniku Simonu Gregorčiču na slavo slovesno »besedo« in po besedi slavnosten banket. Ob poteku banketa je nazdravljaval ginjeni slavjenec društvom in posameznim osebam v rimah.

Izmed teh napitnic se je ohranila tudi ona, katero je posvetil pesnik svojemu duhovnemu sobratu in prijatelju, navzočemu dr. Hilariju Zorn-u, takratnemu profesorju verstva na višji realki v Gorici, kojega ime je bilo poznano v tistih časih po njegovem zagovoru Gregorčičeve pesmi »Človeka nikar« nasproti drugim, ki so pesnika napadali. Naj jo tu objavimo!

Zdravico še eno možú sem dolžan,
ki záme postavil se v boji je v bran.
Ko v me se zagnal je sovražnik srdit,
on dvignil je kopje za mé in pa škit;
in sukal prav spretno orožje je bojno,
krepkó ga je sukal, a vendar dostojno;
a ne brez ozira in ne brez ljubezni,

¹⁾ Glej odo: Opici in opičarjem.

ko vihtel ga moj je zoprnik jezni.
Puščice sovražne mi s tem je odbil
in mene pod škit je svoj krepki zakril.
Bog torej zaščitnika mojega vari,
živi naj še dolgo naš vrli Hilarij!

V POLJŠO!¹⁾

Spisal po 28. dec. 1891.

Jud (solo):

Preganja, preganja nas Rusija grozna,
za vsako kupčijo je skopa in pozna!
Ubogi selilni moj rod,
iz nje le obrni nevtrudni svoj hod!

Kor Judov:

Selimo, selimo se v Poljšo,
kupčijo pač tam naredimo najboljšo:

na prodaj gradovi,
na prodaj grofovi,
na prodaj slovanstvo, —
na prodaj bo tam pač i katoličanstvo!

S tem najbolj katoliška zemlja brez truda
preide v posestvo vsesvetnega juda!

ZBERI JIH!

Zdih'vali reš so kdaj po domovini,
a zdaj se dobro jim godi v tujini!
Daj, zberi jih, Gospod, oh zberi,
ko zbrani so, jud juda deri!

PODTRIGLAVSKEMU DEKLETU

Oj ti podtriglavsko planinsko deklè,
vsak cvet se ospè!

Osuje se vrtna in poljska cvetica,
osuje i cvet se deklíškega lica!

Osuje se naj, —

Bog samo ti daj,
da srčni in dušni tvoj cvet
ne usahne do konca ti let!

¹⁾ Poljša = Poljsko.

Tamburaški zbor v Biljah.

PROSVETNO DELO KATOL. MISIONARJEV.

Franc Pirc, Congr. Miss.

PO celem svetu se širi sedaj prepričanje, da je prišla ura, ko bo Solnce pravice in ž njim prava omika vzšla nad preobsežnimi pokrajinami in mnogoštevilnimi stomilijonskimi narodi, ki so še pogreznjeni v črne tmine poganških ver. Od tisoč sedemsto milijonov ljudi jih je približno tisoč milijonov, kateri o Zveličarju Jezusu Kristusu še nič ne vedo. Vendar se zdi, da jim prav sedaj vzhaja dan rešitve. Zanimanje in pozitivno delo za misijone raste v Evropi tako kot v Ameriki, na drugi strani pa vidimo, da se hočejo dežele, ki so postale krščanske, osamosvojiti, da se hočejo same po svojih duhovnikih vladati, kar jim Cerkev gotovo zmeraj z veseljem ugodi, da le dobi za to sposobnih mož na domačih tleh. Misijonarji so pionirji, ki gradijo narodom most k nadnaravni sreči in tudi k pravi civilizaciji. Oglejmo si njih delovanje v raznih deželah!

Cerkev na Japonskem je cerkev mučenikov. Sv. Frančišek Ksaverski in njegovi sobratje so ustvarili na Japonskem cvetočo krščansko občino. Pregarjanja v 17. stoletju so pomela vse. Ko so prišli 1858 katoliški misijonarji zopet v Japan so našli v gorah Nagasakija družine, v katerih se je sv. vera 200 let brez duhovnikov ohranila. Med 48 milijoni prebivalcev je danes tu 83.000 katoličanov, na otokih še 15.000. V japonski koloniji Korea je med 10 milijoni 92.000 katoličanov. Domačih duhovnov je na Japonskem 40, v Koreji 33. Če pomislimo, da je katoliška cerkev na Japonskem štela nekaj že stotisoče vernikov, je sedanji položaj Cerkve žalosten. In vendar je ravno Japonska največje važnosti za bodoči razvoj Azije. Japonska se je popolnoma modernizirala, je polna modernih šol, tovaren, železnic itd. Kot grde pošasti štrle japonski maliki v ta moderni svet, še te bo narod kmalu zavrgel, in tu bo treba na stotine novih misijonarjev, na stotine verskih šol, cerkva itd., če naj katoliška cerkev nudi Japoncem primerno nadomestilo za puhlo poganstvo. Silno živahno deluje v tem oziru l. 1916 ustanovljeno društvo Kohyo Seinen-Kai, ki šteje že 510 članov. Mladenci si stavijo namen gojiti katoliško življenje in sodelovati pri pokristianjanju Japonske. L. 1921 je začelo društvo izdajati mesečnik: »Katoličan«. List čitajo predvsem izobraženci.

Huda preizkušnja je zadela japonske katoličane lansko leto, ko je potres tudi njim podrł mnogo upov. Toliko let so s tako neumorno vztrajnostjo delali za zgradbo cerkva in župnišč, šol, bolnic in sirotišč in v nekaj urah je bil uničen ves njihov trud. Ob potrebi sta največ trpeli glavno mesto Tokio in

Jokohama, veliko japonsko pristanišče. V Tokiu je 6000 katoličanov in so razdeljeni v šest župnij. Štiri župne cerkve so popolnoma porušene. Jokohama je imela dve župniji: sv. Mihaela, kjer so bili katoličani sami Japonci in pa župnijo presv. Srca Jezusovega — za katoličane vseh drugih narodnosti. Vse naprave obeh župnij so do tal porušene. Slavna jezuitska univerza v Tokiu je zelo poškodovana. Toda kaj vzame moč krščanskemu pogumu? Obnavljalna dela so se že začela.

Obrnimo se sedaj v Indijo, deželo, ki šteje 300 milijonov prebivalcev in je sedaj še pod angleškim gospodstvom! Velikanski teritorij je razdeljen v majhne deželice in v njih notranje razmere se Anglija malo ali pa nič ne vtika. Tako imajo poglavarji teh deželic skoro neomejeno oblast. Zraven tega je ljudstvo slabotno in nevedno, ne pozna in tudi ne zna zagovarjati svojih pravic. Občevanja z velikim svetom ne pozna, kajti Raja, — tako se imenujejo poglavarji deželic — sploh ne dopusti, da bi kak Evropejec brez njegovega dovoljenja hodil po njegovi deželi. Zato je navadno ljudstvo bojazno, ne zna ne brati ne pisati, in pri najmanjšem uporu se imabati palice, strašne palice, ki je tudi lahko usmrti. Zato rajši tiho potrpi! En vzgled!

Z evangelijem prinesejo misijonarji tudi znanje svetih naravnih pravic, ki jih ima vsak človek. Tako tudi v deželi Kota Napur, kjer so jezuitje oznanjevali Kristusa. Hitro so ljudi tudi organizirali in jim razložili njih pravice. Pogum raste sicer počasi pa vendar zmeraj bolj. Zgodilo se je v vasi blizu mesta Ranchi. Vse družine te vasi so plačevale kot najemnino za svoje njive Zemindariju, t. j. Rajevemu upravitelju po pet rupij. Dobili so vsakikrat tudi pobotnico, s katero so se morali drugo leto izkazati, drugače so morali najemnino še enkrat plačati. Nekoč pa se je zljubilo Zemindariju, da je svoje kmete takole nagovoril: »Prišli ste, da plačate najemnino, dobro, dam vam pobotnico, da ste plačali sedem rupij. Kmetje, nevedni, se spogledajo, se reže, manejo roke in dobe pobotnico. Uboگی so mislili, da se je Zemindar skazal enkrat velikodušnega in jim že za drugo leto uračunal dve rupiji. In ta sladki up je trajal eno leto. Ko so torej zopet prišli, da bi plačali najemnino kot po navadi, glej nesreče, tu zahteva Zemindar ne pet ampak sedem rupij.

«Mi smo vendar plačevali zmeraj samo pet».

»Ne, plačevali ste jih sedem, pokažite mi pobotnico lanskega leta».

Kmetje privlečejo pobotnico na dan in šele sedaj spoznajo sleparijo. Lanske pobot-

nice jasno govore, da morajo ubogi zanaprej plačati sedem rupij. K sreči je bilo med temi dobričinami tudi nekaj katoličanov, ki so se hoteli takoj pritožiti pri misijonarju. Zupstili so prostor, plačali nič in se podali v Ranchi k svojemu župniku. Ta je bil sprva presenečen. Toda kmalu je našel izhod iz te zagate. Napiše listek in pošlje vse kmete k dobru in premetenemu advokatu. Ta se pouči o slučaju in pravi: »Prinesite mi vse pobotnice prejšnjega leta, razumete, vse, niti ena ne sme manjkati. Kmetje zopet gredo in se yrnejo. Ko so izročili pobotnice advokatu, pravi ta: »So to vse?«

»Da.«

»Dobro«, pravi advokat, »naredimo iz njih prav lep kres!« in jih vse skupaj zažge.

»Zdaj pa pojdite na sodnijo. Sodnik vas bo prašal, koliko ste plačevali druga leta. Vi povejte, da ste plačevali po tri rupije in da ste pobotnice izgubili.« Ko so prišli na sodnijo je bil Zemindar že tam in se je zaganjal v njih, da mu morajo plačati sedem rupij, ne samo pet.

Pokličejo prvega kmeta. Sodnik ga vpraša: »Koliko ste plačali druga leta?« — »Tri rupije.« »Lažnik«, zavpije Zemindar, »pokaži pobotnico!«

»Je ni. Taka reč se lahko izgubi. Ubogi smo, ki nimamo doma niti enega prostora, da bi shranjevali take stvari.«

Pride drugi, ki je ravno tako vprašan in ravno tako odgovarja. Ko so bili zaslišani vsi, tedaj se oglasi sodnik: »Razumem, da so tri rupije premalo, odsedaj naprej boste plačevali štiri.«

Tako je dobival požrešni upravnik štiri rupije namesto sedem. Sicer je bil pa s štirimi rupijami že dobro plačan. —

Navajeni smo in mislimo, da so samo pri nas svetniki, pa milost sv. Duha deluje povsod jednako, doseže zmeraj svoj cilj, kjer ne najde zaprek. Bog v delitvi svojih milosti ne dela razločka med Indijo in Francijo. Od tisoč si oglejmo samo eno dejstvo! »Nek pogan v Koinartoli obiskuje našo cerkev«, pripoveduje p. Bodson S. J. »in se uči moliti z vso marljivostjo. Med tem me pa večkrat prosi, naj ga že vendar krstim. Zadržujem ga še, da se boljše pripravi. Toda kaj mi stori te dni v svoji sveti nepotrpežljivosti? Odreže si čop las, v katerem biva po mislih poganov cela kopicca zlih duhov, in se kar očitno izjavi, da je kristijan. Gotovo je prejel s tem dejanjem že krst želj in zasluži da mu takoj podelim tudi zakrament sv. krsta.«

Lep napredek indijske Cerkve znači tudi lanski kat. shod v mestu Allepey. Sej se je udeleževalo do 2000 zastopnikov iz raznih krajev. Ravno na tem zborovanju se je sklenilo, da prirede v svetem letu 1925 skupno narodno romanje v Rim, da tam pozdravijo namestnika Kristusovega.

V Indiji deluje sedaj med 300 milijoni

prebivalci 33 škofov in 7 apostolskih vikarjev. Katoličanov je v Indiji 3,019.128 torej približno 1% vsega prebivalstva. Izmed 3280 duhovnikov je med pogani zaposlenih samo 1350. Zopet pomanjkanje delavcev. Z veseljem pa je treba ugotoviti, da je lani domačin postal škof.

Sedaj pa se ozrimo v Afriko, saj slišimo od tam klic, ki odmeva po pustinjah, savanah, planotah in pragozdovih afriških: Afriko Afrikancem! Zamorski narodni voditelji romajo od sela do sela in pridigujejo začudenim zamorskim plemenom, da je prišel čas, da se zamorci odresejo evropskega jarma, in ustvarijo veliko samostojno zamorsko državo. Čakajo velike svetovne revolucije in iščejo v ta namen stika s sovjetsko Rusijo. Jasno je, da se temu elementarnemu gibanju po samoosvojitvi ne bo mogoče dolgo ustavljati. Dvajseto stoletje nas stavi pred veliki afriški problem, ki je problem tudi za katoliško cerkev. Treba bo Afriko zmisijonariti hkrati na vseh delih in posredovati zamorcem evropsko kulturo v krščanski obliki. Edino ta jim prinese s pravo vero tudi pravo svobodo in kulturo. Mnogo prosvete je sicer že prodrlo v prejšnje afriške pragozde, toda dobe se še plemena, ki žive kot pred tisoč leti. Najboljša priča za to je trgovanje s sužnji, ki se je tako razširilo, da je morala Anglija dati stroge odredbe da bi ustavila to sramotno počenjanje Arabcev. Kulturen narod pa najde sam sredstva, da se obvaruje trgovanja s svojim lastnim mesom. Arabci si iščejo žrtev na obalah Rdečega morja med zamorskimi rodovi, ki so tu naseljeni. Nenadoma jih napadejo, nalove moške od 14. do 18. leta in jih odvedo na svojih ladjah v Arabijo, kjer jih potem prodajajo po suženjskih semnjih. Nedavno so zasačili Angleži na Rdečem morju dve ladiji s sužnji. Ena je ušla, drugo so ujeli. Bila je polna mladih zamorcev, ki so bili od lakote napol mrtvi. Torej vidimo, da »Osvojenjena Afrika« še ni tako blizu. Afrika bo srečna, če sprejme najprvo pravo vero in ž njo tudi omiko, brez prave vere bo vsa zunanja kultura samo firniž, le belež, ki nima stalnosti in ne obrazuje srca.

Katoliška cerkev je v zadnjih 70 letih ustanovila 103 misijonske postojanke in danes šteje Afrika 2 milijona katoličanov domačinov. Žal pa ima samo 248 domačih duhovnikov in potreba misijonarjev je silna. Ustanovljena je posebna družba »belih očetov« ki se peča edino le s pokristjanjanjem Afrike. Misijonske postojanke so ustanovljene in se ustanavljajo po celi Afriki.

Radi velike misijonske potrebe se ustanavljajo tudi po evropski celine semenišča za zunanje misijone. Vsako leto se pomnoži število evangeljskih delavcev po širnem svetu. Velika sreča za narode, ki se spreobračajo h katoliški veri, ker ta edina jim nudi cel in nepokvarjen Kristusov nauk.

Protestantje, — Luter in drugi niso nikdar mislili nato, da bi svoje zmote nosili naprodaj drugim narodom. To je bilo tudi popolnoma proti njihovemu nauku. Pozno, pozno šele, prisiljeni od razmer so protestantje hiteli izpolniti to vrzel. Spremljani z mornariško vojaško močjo svojih držav, so hodili po stopinjah katoliških misijonarjev, in še dandanes se najraje privlečejo tja, kjer so jim ti odprli vrata.

Leta 1815 je bilo samo 175 protestantovskih misijonarjev. Sto let pozneje jih je bilo že 12.074, leta 1920 pa že 20.500, od teh več kot polovica Amerikancev. Leta 1815 so izdali za misijone 8.500 dolarjev, sto let pozneje pa že 38.922.822 dolarjev, po vojni pa naberejo posebno Anglo-Amerikanci v prid svojim misijonom svote, ki bi se nam zdele neverjetne, če ne bi bile žalostna resnica. 200 milijonov frankov so nabrali protestanti zadnja leta za svoje misijone in od teh prihaja najmanj 100 milijonov iz Severne Amerike. Pri nas katoličanin pa letna svota pada ali raste od 50 do 90 milijonov. Zadnji 2 leti pa so narastli protestantovski darovi na 500 milijonov. Ali se pa vsi ti franki porabijo edino le za misijone, je pa veliko vprašanje. Po vojski se je leta 1920 dr. Davenport na konferenci »Medicinal Missionary Society« takole izrazil: »Kjer se naselimo, povsod toplo priporočamo naše angleške izdelke. Po mojem je to najboljša priporočitev angleške trgovine na Kitaiskem. Sploh prihajamo semkaj najprvo v prid angleški trgovini.« Torej ni prazen angleški pregovor, ki pravi, kdor gre na tuje, — četudi kot misijonar — postane trgovec in denarja se porabi mnogo v trgovske namene. Tem protestantovskim namenom odgovarjajo tudi njih uspehi. Imajo kristjane na papirju, polne šole, ker imajo dosti denarja, izdelki matere-dežele se prodajajo, glavnega namena pa ne dosežejo in ga tudi ne morejo, dati namreč žejnim dušam milost Jezusa Kristusa. To edino zmore katoliški misijonar, ki je zato vreden še trikrat večje podpore.

Torej trgovina z blagom in dušami, ne pa prava vera in prosveta, je princip nekato-liškega misijonarja.

Še ena nevarnost je, ki preti našim misijonom posebno v Orientu. Čujte in strmite! To je boljševizem. Tretja komunistična internacionala se zmeraj bolj razteza. Leta

1921 je imela v Orientu 2.805.745 pripadnikov, s 656 časniki in 425 časopisi. Po inicijativi iz Moskve se je zbralo leta 1920 v Samarkandu (Turkestan) 1500 odposlancev iz Pamiirske visoke planote, iz Afganistana, izpod Himalaje, iz centralne Indije, Madrasa, Dehly, Kalkute, Bombaja in Cejlona. Propagandna šola v Samarkandu ima že 3000 dijakov, od teh je 950 Indijcev, in 300 Mongolcev. V septembru 1920 je predsedoval Zinoviev »kongresu orientalskih narodov« v Baku. Ustanovili so tu komité za propagando po cellem Orientu. V zvezi z Panizlamisti podžigajo sedaj boljševiki ves Orient, tako da so misijoni zelo otežkočeni in ogrožena je s tem tudi vsa evropska in svetovna civilizacija. Toda zaupajmo: Bog čuva nad svojo cerkvijo in jo reši in pomaga o pravem času.

K sklepu omenimo še veliko misijonsko razstavo, ki se bo vršila letos v Rimu, z udeležbo vseh katoliških misijonskih pokrajin, razkropljenih po celem svetu. Priprave vodi poseben odbor kardinalov, pomaga mu odbor znamenitih misijonarjev iz vseh delov sveta. Razen literature bodo razstavili krasno narodopisno in kulturno zgodovinsko zbirko, ki bo obsegala tudi najmanjše rodove in celo njih izumirajoče ostanke. Tu se bo tudi videlo delo rimske misijonske tiskarne, edine te vrste na svetu, edino tako podjetje. Tiska nam lahko knjige v 250 jezikih, tudi v najbolj čudnih eruskih in notranjeazijskih narečjih. Kakšen ogromen obseg ima katoliško misijonarstvo, vidimo vsaj malo iz teh le števil: Misijonski centrali v Rimu, znameniti kardinalski kongregaciji »de propaganda fide«, je podrejenih okoli 30.000 misijonskih postaj s 23.000 cerkvami in skoraj 18.000 šolami. V njih opravlja dušno pastirstvo in uči okoli 123.000 misijonarjev, okoli 50.000 bratov in okoli 120.000 nun. Obseg misijonarstva gre od Hotentotov v Afriki do Kitajcev v Aziji, od indijskih Hindujev gor do ameriških Eskimov. Povodom misijonske razstave si bodo posetniki tudi lahko ogledali misijonski muzej, ki ga lahko prištevamo modernim čudom. Obenem z razstavo se bo vršilo v Rimu več zborovanj, zlasti misijonski kongres. Gotovo bodo zborovanja z razstavo vred privabila v Rim ogromne množice romarjev in tako bo zopet enkrat središče cerkvenega gibanja celega sveta.

SVETO LETO 1925.,

praznik sprave narodov.

cerkvi San Giovanni v Rimu je slika Giottova, kaže nam papeža Bonifacija VIII. (1294—1303), kako oznanja ljudstvu prvo Sveto leto. Bila so taka leta sicer že prej, a ne vemo nič gotovega o njih in moramo imenovati prvo Sveto leto tisto, ki ga je oznanil papež Bonifacij leta 1300. Povedal je grešnikom sveta veselo vest, da dobé odpustke, če se kesajo, pridejo v Rim in po desetkrat obiščejo glavne cerkve. Obenem je odredil, da bo vsako stoto leto Sveto leto, a so drugič praznovali to slavnost že leta 1350. Urban VI. (1378—1389) je določil vsako triintrideseto, Pavel II. (1464—1471) pa vsako petindvajseto leto za Sveto leto. In pri tem je tudi ostalo.

Ko je Bonifacij VIII. prvič oznanil to svečano praznovanje, je bila njegova beseda kakor čudež, celo preseljevanje narodov se je ulilo v Rim, govorijo nam o dveh milijonih, za tiste čase ogromno število. Zgodovinar Infectura je pisal: Toliko ljudstva je odšlo proti Rimu, da so ceste to množico komaj zmogle. Hromi in slepi, pohabljeni in starčki, žene in otroci so se podali na pot, peš in na konju in na vozu. Potovanje je bilo tedaj vse nekaj drugega, kakor je danes. Ceste so bile slabe, roparii so prežali ob njih, lastniki gradov, mimo katerih je peljala pot, so zahtevali od romarjev potni davek itd. Celó tik pred vratmi Rima so si napravili rimski baroni Caetani in drugi gradove in so živeli od potnine božjepotnikov. Kdor je hotel priti v Rim, je naredil najbolje, če se je obdal z oboroženim spremstvom ali pa, če se je pridružil kakšni oboroženi potujoči družbi. Sicer je pa kaj težko prišel do Rima. Kljub temu so bile na ceste polne pobožnih ljudi, in marsikdo je peljal revnega sorodnika na vozičku iz daljnih krajev v sveti Rim. Tu so obiskovali cerkve in so molili in molili; zlasti so obiskovali cerkev sv. Janeza (San Giovanni), »mater vseh cerkvá«, Zgodovinarji nam navajajo slavna imena med božjepotniki, v prvi vrsti Danteja, nesmrtnega italijanskega pesnika.

Drugo Sveto leto so praznovali l. 1350, tedaj, ko je bil papež v Avignonu na Francoskem. Rim je bil takrat zelo propadel, komaj 30.000 je bilo prebivalcev, in še ti so bili lačni in umazani. Slavni pesnik Petrarca, ljudski voditelj Cola di Rienzi in drugi so izposlovali od papeža Klementa VI. (1342—1352)

razpis svetega leta. In čeprav ni bilo papeža v Rimu in je bil na njegovem mestu tedaj kardinal Caetani, je bila udeležba vseeno velikanska; samo od Vnebohoda do Binkošti so našeli poročevalci 800.000 obiskovalcev, pa jih je bilo še prej gotovo en milijon, skupaj torej 1.800.000. Rim se je v številu romarjev kar potopil. Vsi ti tujci seveda niso prišli s čistimi nameni tja, tako priliko porabijo tudi ljudje temnih namenov. Primerjaj naša božja pota.

Notranji boji v cerkvi so zanimanje za to svečanost zmanjšali: vendar pa beremo, da je za časa papeža Bonifacija IX. (1389—1404) prišel v Rim tudi češki kralj Vaclav in ga je prosil za milost, ker je bil dal mučiti in umoriti sv. Janeza Nepomuka. Papež Aleksander VI. (1492—1503) je leta 1500 z velikim sijajem vpeljal »odprtje svetih vrat«. Ta slovesnost se je obhajala potem ob začetku vsakega Svetega leta in sicer je odprl vrata papež sam.

Čas reformacije je sijaj sicer spet zmanjšal, a je bilo zato pozneje tem lepše in veličastnejše. Krasno je moralo biti Sveto leto 1575, ko je samo sveti Filip Neri v zavetišču »Trinità dei Pellegrini« (Trojica romarjev) sprejel in oskrboval 360.000 božjepotnikov. Leta 1600 je ob priliki Svetega leta prestopilo v katoliško cerkev 400 članov nemških protestantskih vladajočih rodov. Leta 1650 vidi Rim Kristino, hčerko švedskega kralja Gustava Adolfa, pozneje pa obišče Rim vdova poliskega kralja Sobieskega, rešitelja Dunaja, in hodi bosa s svojimi sinovi od cerkve do cerkve.

Novi čas je na Sveta leta precej pozabil. od leta 1775 do 1825 jih sploh niso praznovali. Leto 1825 je določil papež Leon XII. (1823—1829) za Sveto leto, veliki Pij IX. (1846—1878) je bil preveč zaposlen, in šele Leon XIII. (1878—1903) je sveti obred leta 1900 spet obnovil. Pol milijona ljudi je prišlo tedaj v Rim samo radi tega. In sedaj je Pii XI. oznanil novo Sveto leto 1925, ki bo privabilo v Rim milijone ljudi. Oblasti se že sedaj vprašujejo, kam bodo spravili te ogromne množice. Začelo se pa ne bo s 1. januarjem 1925, temveč že s 24. decembrom 1924, torej pred Božičem, ker je to cerkveni čas. Po velikanskem prelitiu krvi in po sovraštvu med narodi naj bi bilo letošnje Sveto leto praznik sprave narodov!

DR. V. ŠARABON:

SVETOVNI DOGODKI 1923.

red vsemi sta bila važna dva dogodka: ruhrska vojska in pa začasna rešitev orientalskega vrašanja. Važne so bile tudi volitve na Angleškem, posebno pa tudi še potres na Japonskem. V drugem odstavku smo pisali o potresu samem, tu bomo pa omenili politične posledice.

I. Ruhrska vojska.

Zavezniki so naložili v miru v Versailles Nemcem toliko in toliko vojne odškodnine. Nemci so rekli, da ne morejo plačati vseh naloženih jim ogromnih svot, Francozi so pa rekli, da morajo: »Saj ste podpisali. In prej ste se zmeraj bahali, kako ste močni in bogati. Plačajte!« Angleži in Amerikanci stoje ob strani in skušajo posredovati. Svojih zaveznikov Francozov ne morejo pustiti na cedilu, za Nemce bi pa tudi radi videli, da bi bili že spet taki, kakor so bili prej: dobri kupci. Zato dajejo Angleži in Amerikanci neprestano dobre nasvete, pravijo Francozom, da jih ljubijo, pa jim vendar rečejo, naj dovolijo Nemcem, da dihajo. Francozi se za take nasvete zmeraj lepo zahvalijo. Pravijo, da morajo Nemci že zato plačati, ker hočejo Francozi popraviti svoje od vojske opustošene pokrajine in obnoviti njih prejšnji položaj. Po pravilo in obnova se pa pravi z latinsko besedo *reparacija*; zato zmeraj slišimo o reparacijah in reparacijskem denarju. Ker Nemci niso hoteli ali mogli plačati, so Francozi zasedli nemško ozemlje ob reki Renu in ob reki Ruhr. To ozemlje, zlasti ob reki Ruhr, je silno bogato na premogu in železu in vse polno tovarn je tam, lahko ga imenujemo najbogatejši del Nemčije. Svet ob Renu imenujemo *Porenje*, svet ob Ruhri pa *Poruhrije*. Francozi so rekli, da bodo toliko časa odvažali premog in železo in izdelke tovarn, da bodo plačani. Nemci so nekaj časa gledali, ježno sicer, a naredili niso nič. Slednjič so pa začeli s takozvanim pasivnim odporom. Na koncu leta 1922, in to zdržali do septembra 1923. Ta odpor imenujemo *ruhrska vojska*. Obstoja pa pasivni odpor v tem, da delam kar tja v en dan, primem za lopato vsako uro parkrat, pišem, če sem v pisarni, vsako črko pol ure itd. Nemci so šli pa še naprej in v premogovnikih sploh niso hoteli nič delati, razen tistih, ki skrbijo za reden odtok vedno dotekajoče vode. Kajti, če bi tega ne delali bi voda slednjič vse zalila in bi tudi takrat ne mogli na delo, kadar bi sami hoteli delati. Nemška država je pasivni odpor v Poruhriu podpirala s tem, da je dajala štrajkujočim delavcem in uradnikom denarne podpore; sicer bi ne bili mogli zdržati. Ščasoma pa Nemčija ni mogla več. Že ko je 12. avgusta 1923 odstoj

pil nemški državni kancelar Cuno, je bilo jasno, da je odpor zlomljen. In res. Novi državni kancelar ali ministrski predsednik *Stresemann* je kmalu nato, 26. septembra, izdal oklic na nemški narod, v katerem pravi, da bo Nemčija s podporami prenehala in da je pasivni odpor končan.

Vsak razsoden človek je vedel že naprej, da se bo tako končalo. Boj je bil preveč neenak, vrhu tega pa tudi Nemci nanj niso bili dosti pripravljeni; slednjič je nastopila splošna utrujenost. Državo so poleg tega pretresali še razni upori, nekateri deli so se hoteli oklicati za samostojne, imeli so sitnosti z denarjem, dolžili so veliko industrijo in njenega predstavnika, znanega milijarderja *Stinnesa*, da so Nemčijo izdali, dočim so drugi

Novi angleški ministrski predsednik Mac Donald, predsednik delavske stranke.

rekli, da je *Stinnes* največji nemški dobrotnik, itd. Na koncu leta so imenovali Angleži, Amerikanci in Francozi posebne komisije strokovnjakov, ki naj bi preiskale, ali more Nemčija plačati ali ne, in koliko lahko plača.

Koncem novembra je prevzel po *Stresemannu* vlado na Nemškem voditelj katoliške stranke v državnem zboru *Marrx*.

II. *Orientalno vprašanje*.

V Prednji Aziji se križajo koristi Turčije, Grške, Anglije, Francije, Rusije, Italije, radi bi pa zraven prišli tudi Amerikanci. Za ureditev vseh vprašanj so sklicali 20. nov. 1922 konferenco v švicarsko mesto *Lausanne* (Lozán); prerekali so se do 4. febr. 1923, potem so pa šli, ne da bi bili prišli do kakšnega zadovoljivega zaključka. 23. aprila so prišli spet skupaj, in tedaj se je začela grda barantija! Turke bi bili seveda lahko strli v prah, če bi bili hoteli, a ne Angleži in ne Francozi jim niso

hoteli napraviti nič žalega; nasprotno, kar tekmovali so, kdo jim bo šel bolj na roko. To pa zato, ker vzame močna Turčija lahko večje posojilo in ker plača visoke obresti lažje kakor pa slaba. In še druge reči so bile zraven. 16. julija so podpisali protokol, da morajo zavezniške čete takoj po podpisu mirovne pogodbe začeti z odpoklicem iz Carigrada, 24. julija so pa podpisali *mirovno pogodbo*. Carigrad in ožini Bospor in Dardanele dobi Turčija nazaj, prav tako vse izgubljene vojne ladje, ostal ji je Odrin in meja ob reki Marici, ostalo ji je maloazijsko mesto Smirna in večji del Armenije. Kaj se bo zgodilo s krščanskim prebivalstvom na Turškem to je Evropejce kaj malo skrbelo. Ena stvar je posebno važna: Mir v Lausanne je spremenil *mirovno pogodbo* v Sèvres (pri Parizu), ki so jo bili sklenili zavezniki s Turčijo po svetovni vojski. To se pravi: Če se ena pogodba lahko predrugači, se lahko tudi druga. In zato so začele upati vse tiste države, ki z mirovnimi pogodbami po svetovni vojski niso zadovoljne, da se bo tudi druge kaj obrnilo.

Turki so si izvolili nato nov parlament in so sprejeli v glavnem mestu Turčije, v Angori (sredi Male Azije), novo ustavo. Predsednik republike je postal, kar je bilo samo ob sebi umevno, stvaritelj nove turške države, paša Mustafa Kemal. Ta je sedaj popoln vladar Turčije, kakor Mussolini v Italiji ali pa Primo de Rivera na Španskem. Turki so ostali sedaj oholi, z njimi vred mohamedani po vsem svetu. Vse urade in službe so zasedli Turki s svojimi ljudmi, preganjati so začeli Evropejce in njih trgovino, kjer so le mogli. Pregnali so iz Carigrada tudi kalifa Abdul Medžida — o kalifatu poroča naš Koledar v posebnem odstavku —, in Kemal bi bil menda sam najrajši kalif. Že so začeli sanjati o nekdanji moči in slavi. Najbrž mislijo, da je lausanska pogodba posledica njih zmag, ne pa posledica tekmovanja med Anglijo in Francijo. Zato tudi v vprašanju mesta Mosula in okolice, ki je ostalo na lausanski konferenci odprto, nočejo nič popustiti. — Mosul je mesto na meji med Mezopotamijo in Turčijo; v Mezopotamiji vlada pod angleškim pokroviteljstvom arabski kralj Faisal, v okolici Mosula so pa izredno bogati vrelci petroleja.

Turki tudi niso hvaležni Rusom, ki so jih po svetovni vojski zmeraj podpirali in so jim leta 1919 v svoji velikodušnosti prepustili celó znaten del Armenije. Rusi hočejo sedaj Armenijo nazaj. Tam se bo začelo, in nato bo turške slave kmalu konec.

Najbolj razočarani vsled pogodbe v Lausanne so bili Grki, ki so še pred par leti mislili, da bodo pohrustali Carigrad, Dardanele, Odrin, Smirno itd. Kadar so Grki tepeni na bojnem polju ali pa pri sklepanju mi-

rovnih pogodb, zmeraj je potem doma revolucija. Tako tudi sedaj. Spodili so kralja Jurija in poklicali so nazaj v inozemstvu živečega Venizelosa.

III. *Posamezne države.*

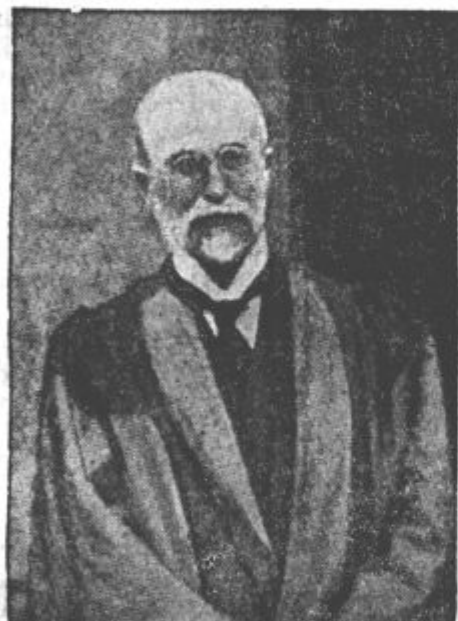
Videli smo, da ima prvo besedo v ruhrskem vprašanju Francija, veliko besedo tudi v orientalskem vprašanju. Francija hoče napraviti okoli Nemčije oborožen obroč in posoja zato vsem sosedam Nemčije posojila za oboroževanje; tako je posodila na primer Poljski in Jugoslaviji, S Češkoslovaško je pa sklenila posebno obrambno pogodbo. Prvo važnost polaga Francija na zračno brodoge in je sedaj med vsemi državami v zraku najmočnejša. Ker se bo prihodnja vojska vršila zelo tudi v zraku, menda najbolj, in bodo odločevali plini, je seveda velikanskega pomena. — O letalstvu in o plinovi vojski prinaša naš Koledar posebna odstavka. — Angleži in Amerikanci dirjajo sedaj v zračnem oboroževanju za Francozi, kar le morejo. — O Francozih zmeraj beremo, da jih je premalo, samo 40 milijonov; a v zadnjem času so začeli vtikati v svojo redno armado čedalje bolj tudi kolonialne črnice i. dr., s temi skupaj jih je pa 100 milijonov. To je pa že nekaj drugega. — Letos sta odstopila predsednik francoske republike Millerand in francoski ministrski predsednik Poincare; na njiju mesto sta prišla; Doumergue (izg. dumèrg) in Herriot (eriò).

Na Angleškem je zborovala od 1. okt. do 9. nov. 1923 velebritanska konferenca. Angleška je s svojimi kolonijami itd. največja država sveta (465 milijonov ljudi = ena četrtnina vsega človeštva; prim. naš članek o razstavi v Wembleyu). Od časa do časa se zberejo zastopniki vseh kolonij in se posvetujejo o zadevah, ki so važne za vse. Prvo vprašanje lanske konference se je tikalo carine; to se pravi: posamezni deli vse države naj imajo med seboj nižjo carino kakor pa nasproti ostalemu svetu.

Že par stoletij sem sta na Angleškem dve stranki: konservativna in liberalna. Besedo liberalen pa ne smemo tako razumeti, kakor je pri nas običajno. Liberalci na Angleškem so tisti, ki so za prosto trgovino z vsemi državami, brez carine. Konservativci so za to, da zavarujemo svojo industrijo s carino, ki jo imenujemo po njenem namenu zaščitna carina. V 19. stoletju se je tema dvema strankama pridružila še delavska, ki ji je vprašanje carine bolj stranska stvar in se zanima le bolj za posebna delavska vprašanja. Do lanskega leta, 1923, je imela v angleški zbornici konservativna stranka absolutno večino, to se pravi, imela je več poslancev kakor liberalna in delavska skupaj. Pri decemberskih voltivah je obdržala, sicer še prvo

mesto, a ne več absolutne večine. Dobila je 256 poslancev, delavska stranka 192, liberalna 156. Pri volitvi ministrskega predsednika so šli liberalci in delavci skupaj in so izvolili na to mesto voditelja delavcev **M a c D o n a l d a** (izg. mèk dònld). Ta vodi sedaj angleško politiko. Voditelj konservativcev je **Baldwin**, voditelja liberalcev sta pa **Asquith** in znani govornik **Lloyd George** (lòjd džòrdž).

Nemčiji se godi tako kakor vsaki premagani državi, večni upori in revolucije in pa znižana vrednost denarja. Poleg drugega seveda. Tak upor, da hoče kdo s hitro nasilnostjo vse premeniti in vzeti vladno v roke, imenujemo puč. Tudi **Mussolini** je napravil tak puč. Nemčija je imela že več pučev, pa je vse srečno zatrla in prestala. Najbolj znan je

Predsednik češko-slovenske republike Dr. Tomáš Masaryk.

lanski Hitlerjev puč. **Hitler** je bil voditelj neke delavske stranke na Bavarskem. Ko je bilo 8. nov. 1923 zvečer sklicano neko zborovanje, na katero so prišli tudi vladni zastopniki, je vdrl **Hitler** v zborovalno dvorano, je ustrelil v strop, da je postalo vse pozorno, in je zavpil: »Narodna revolucija je pravkar izbruhnila. S 600 oboroženci sem zaprl izhode. Mir! Ob vhodu stoji strojnica!!! Zastopnike vlade je poklical v stransko sobo in jim je s samokresom v roki prigovarjal, naj se mu pridružijo, češ, da bodo imeli vodilna mesta v nemški politiki. Na videz so se mu vdali, so podali neko izjavo in so jo pozneje v glavni dvorani ponovili. Drugi dan je bilo pa že vse drugače. Upor je bil kmalu zadržan, **Hitlerja** so par dni po onem zborovanju aretirali.

Nemški denar je šel neprestano nazaj. V miru si dobil za 100 mark 24 dolarjev, na koncu leta 1922 pa za 7350 mark 1 dolar.

Od takrat naprej je pa marka padala tako, da si mogel padcu komaj slediti. Napisali bomo, koliko mark si moral dati za 1 dolar: v začetku februarja 1923 49.000, 25. maja 54.500, 1. junija 74.500, 2. junija 81.000, 8. avgusta 5 milijonov, 30. avgusta 11 milijonov, 7. sept. 70 milijonov, 12. sept. 96, 19. sept. 182, 1. okt. 242, 11. oktobra 5 milijard. Milijarda je bila takrat že nekak drobiž, tiskan seveda; že prej je bil za drobiž milijon. Nemška milijarda je 1000 milijonov, nemški bilijon je milijon milijonov, italijanski bilijon je tisoč milijonov, torej kakor nemška milijarda. To pišemo zato, da se ne bo kdo motil. Že 22. okt. je bil dolar 40 milijard, 2. nov. je bil določen na 320 milijard, 7. nov. 680, 11. nov. je prekoračil bilijon, 15. nov. je bil dva bilijona in pol, 20. nov. 4 bilijone in 200 milijard. Par dni prej, 15. novembra, so vpeljali po dolgih pripravah nov denar, **r e n t n o m a r k o**. Njeno vrednost so določili tako, da je 1 dolar enak 4.2 marke, torej 4 markam in 20 pfenigom. Marka ima 100 pfenigov. Nemška marka je torej slabša četrtrina dolarja. Zavarovali so jo in vrednost so ji dali na ta način, da je bilo zastavljeno zanjo in je jamčilo zanjo vse nemško gospodarstvo: kmetijstvo, industrija, trgovina in banke. Ker industrijsko blago itd. lahko zamenjamo za zlato, imenujemo marko, kakor tudi vsak drug zavarovan denar, zlato marko, njene dele pa zlate pfenige, čeprav je izdana v papirju in niklju ali bakru. Stare marke so zamenjali tako, da je bil prejšnji bilijon enak eni novi marki. Od tedaj naprej se je obrnilo v Nemčiji dosti na bolje.

Tudi na severovzhodu Nemčije ob izlivu **Visle** ležeče mesto **G d a n s k** (**Danzig**) je vpeljalo nov denar, **goldinar**.

O **Švici** beremo, da fašisti zelo vabijo **žvicarsko pokrajino Tesin** (**Ticino**), ki ima italijansko prebivalstvo, naj se pridruži »materji Italiji«; pa nimajo uspeha.

Avstrijo je iz težavnega gospodarskega položaja rešil prelat **dr. Seipl**, zvezni kancelar ali, kakor pravimo mi, ministrski predsednik. Dobil je od Zveze narodov posojilo 650 milijonov zlatih kron. Če dobi kakšna država posojilo od Zveze narodov, je to znamenje, da ji zaupajo in da smatrajo denar za varno naložen. Trgovski tajnik angleškega poslanstva na Dunaju je pisal domov, da so trgovska podjetja v Avstriji veliko bolj varna kakor marsikje drugje v Evropi. Avstrijo smatrajo danes za zdravo.

Češko-slovaška je dobra prijateljica Francije, njena krona je, kakor avstrijska, že dolgo časa stalna, ali kakor pravimo s tujim izrazom, stabilna. Češko-slovaško štejejo med najtrdnjše opore miru v Evropi.

Ogrska je tudi dobila mednarodno posojilo kakor Avstrija; dobro znamenje.

Rumunija je porabila ugodno priliko, ko je bila po vojski Rusija v zadregi, in ji je

ugrabila lepo in bogato pokrajino Besarabijo. Rusi pa pravijo sedaj: »Dajmo se malo pomeniti o tem. Če je že zlepa nočete dati nazaj, pa naj vsaj ljudstvo glasuje in se odloči za nas ali za vas.« Tudi o tem nočejo Rumuni nič slišati. Konec bo ta, da bodo Rusi Besarabijo kar vzeli, in še Bukovino zraven.

V Bolgariji so lani umorili ministrskega predsednika in voditelja kmečke stranke Stambolijskega. Hotel je združiti vse južne Slované. Njegov naslednik je Cankov. V enem letu vlade Cankova se je izvršilo 18.000 političnih umorov; med umorjenimi so bili štiri ministri in 14 poslancev.

Glavni dogodki na Grškem in v Turčiji so nam že znani. V Jugoslaviji traja še nadalje srditi boj med centralisti in avtonomisti, ki smo ga omenili v članku »Jugoslavija«. Končal se bo z zmago avtonomistov. Tudi jugoslovenski denar je postal precej stalen.

V Italiji so praznovali 21. aprila 1923 »rojstni dan mesta Rima«, hoteč s tem povedati, da se je začela za Italijo nova doba. — Zelo so bili Italijani hudi na slavnega francoskega maršala Focha (Foš), ki je rekel, da so zasluge Italijanov v svetovni vojski prav majhne. — 15. julija 1923 so sprejeli nov volilni red, ki ima namen, da zagotovi fašistom večno vlado: tista stranka, ki dobi pri volitvah vsaj četrtno oddanih glasov, dobi v parlamentu takoj dve tretjini poslancev. — Konec avgusta in v mesecu septembru je imela Italija vsled umora italijanskih častnikov pri razmejitvi med Albanijo in Grško hud spor z Grško, ker so bili častniki umorjeni na grških tleh. Kot zastavo za italijanske zahteve po zadoščenju so zasedli Italijani otok Krf in so rekli, da se odločitvi Zveze narodov ne bodo uklonili. Slednjič so se le; Grčija je morala izkazati italijanski armadi vse časti in je plačala še 50 milijonov lir, Italijani so pa zapustili otok Krf. Zmagali so oboji: Italijani v časti in denarju, Grki pa, ker so šli Italijani s Krfa. Razmejitveno komisijo so napadli Albanci, kakor se je pozneje ugotovilo. — Prej samostojna Reka je prišla v last Italije. Jugoslavija je dobila Baroš in Delto zraven Reke in neke pravice v reškem pristanišču. — Vsled umora socialističnega poslanca Matteottija se je začelo v vrstah fašistov zelo krhati; energično je napravil Mussolini spet red v svoji stranki.

Tudi Španska ima svojega Mussolinija. S pogodbo s Francozi je dobila majhen del Maroka, južno od Gibraltarske ceste in na desno od tod. Ukrotiti ga pa ne more; s prebivalci, Kabili imenovanimi, ima večer boj. Kabile podpirajo Francozi, na tistem seveda. Lani so imeli Španci v bojih s Kabili prav posebno smolo, tekom osmih dni so jih potisnili Kabili 150 kilometrov nazaj in so jih pri-

podili do morja. Nezadovoljstvo v vojaških krogih (češ, da vlada za vojsko premalo žrtvuje itd.) je porabil general Primo de Rivera in se je polastil vlade. Kralj ga je potrdil. Rivera vlada brez parlamenta in pravi, da ga ni treba, njemu zadostuje 20 ljudi, ki mu svetujejo. — Ob vhodu v Gibraltarsko cesto je prosto mesto Tanager. Dali so mu posebno ustavo, ki so jo v glavnih točkah določili Francozi. Španci so v tem vprašanju šele tretji udeležnik, med njimi in Francozi so še Angleži. — V zadnjem času opazujemo zблиžanje med Italijo in Španijo, in je španski kralj Alfonz poleg svetega Očeta obiskal tudi italijanskega kralja.

V škandinavskih deželah Danski, Norveški in Švedski se ni zgodilo nič posebno važnega. Norvežani od 1. 1. 1925 svojemu glavnemu mestu ne bodo več rekli Kristiania temveč Oslo, kakor so mu prej. Ime Kristiania jih spominja namreč na danskega kralja Kristjana, ki je bil po nekem požaru pred 300 leti mesto na novo pozidal. Takrat sta bili Danska in Norveška skupaj, vladali so pa danski kralji. Zato so tudi leta 1814, ko sta se razdružili, Danci kot močnejši obdržali Grenlandijo. Tam so dobili sedaj premož in jo hočejo Norvežani nazaj, češ, naši predniki so jo odkrili. Zato so na Dance hudi.

O Finski, Estonski in Litvi smo pisali že lani; letos nič novega, razen da so Litvi priznali pristanišče Klajpeda (Memel). Glavno mesto Finske je Helsingfors ali Helsinki, Estonske Reval ali Talin, Latvije Riga, Litve Kovno ali Kavnas.

Poljska je kakor Češkoslovaška zvesta prijateljica Francije, njej se ima zahvaliti vse. Krčevito se trudi, da bi spravila svoje gospodarstvo v red. Poljski marki se ni dosti bolje godilo kakor nemški, niso sicer računili z milijardami za 1 dolar, z milijoni so pa. Šele v začetku leta 1924 se je začelo nekam jasniiti, od 1. julija naprej marka kot plačilno sredstvo ne velja več, na njeno mesto je prišel zlati (cekin). 1.800.000 mark si lahko zamenjal za 1 zloti; enak je zlatemu franku, zlati frank je pa slaba petina dolarja.

Rusi svarijo Poljake, naj nikar preveč ne škilijo na nezavarovane nemške dežele in tudi ne čez rusko mejo, Rusi imajo še dosti vojakov. — Katoliški duhovniki v Rusiji so nastopali proti razlastitvi cerkvenega posestva; zato so jih nekaj zaprli in so dva voditelja obsodili na smrt, prelata Cepliaka in Butkieviča. Butkieviča so ustrelili od zadaj v glavo na veliko soboto 1923. Zastonj so se trudili Angleži, Poljaki, sveti Oče i. dr., da bi rešili prelata življenje; Rusi so rekli, da je to ruska notranja politična zadeva. Pravoslavno cerkev so boljševiski preustrojili po svoje, zaprtega patriarha Tihona so izpustili. Ta se je na videz vdal in čaka boljših časov. Zname-

nja so dobra, narod prehaja iz brezverstva spet nazaj v naročje cerkve, nikdar z lepa še niso bile cerkve v Rusiji tako polne kakor o Veliki noči leta 1924.

Padec rublja so ustavili s tem, da so napravili rubelj iz leta 1923 enak sto rubljem iz leta 1922 ali pa milijonu prejšnjih sovjetskih rubljev. Torej opazujemo isto kakor pri Poljski in Nemčiji. Sicer se pa kmetu na Ruskem po vseh poročilih slabo godi; letoš mu grozi spet lakota, povzročena po suši in črvu, zlasti na jugovzhodu. Kmet mora dati preveč pridelka za davek v državna skladišča in postaja zmeraj bolj reven; z njim vred hirata industrija in trgovina, ki delata samo z domačim ruskim trgom. — Naš članek o komunizmu na Kitajskem nam pravi, da se boljševizem ne bo držal. —

V zunanji politiki ima pa Rusija velike uspehe, od daljnega vzhoda pa do Prednje Azije. Povrnila se je k politiki Petra Velikega, Katarine II., Nikolaja I., k politiki osvojevanja, imperializma. To politiko so boljševiki v začetku zavračali kot grdo in nasprotno njih naukom, sedaj so se je pa sami oprijeli. V ruskem narodu samem je neko neizrečno izročilo, ki mu govori o Carigradu in o Dardanelah. Pa naj pride vlada katera koli hoče, kadar bo šlo za Carigrad, bo imela ves narod za seboj. Takrat, ko se je vršila konferenca v Lausanne, je nekdanji ruski častnik Konradi ustrelil zastopnika Rusije, Vorovskega. Žalovala je za Vorovskim vsa Rusija, ne zato, ker je bil boljševik, temveč zato, ker je zastopal rusko zunanjo politiko in je šel v boj za Dardanele in Carigrad.

V Aziji omenimo samo Japonsko. Japonska industrija in trgovina sta se med vojsko in takoj po vojski vsled ugodnih razmer izredno visoko dvignili. Ko je pa prišla spet evropska konkurenca in je s svojim blagom nastopila proti slabšemu japonskemu, je bilo japonske slave kmalu konec; začelo se je

kakor povsod drugod dviganje cen, opuščanje tovarn, nezadovoljstvo med delavstvom, itd. Japonci bi se radi izselili, dežela je izredno gosto naseljena, a jih nikjer ne pustijo noter. Zato so tudi tako jezni na Zedinjene države Severne Amerike, ki prepovedujejo njih naseljevanje v deželah z zelo redkim prebivalstvom. K vsemu temu je prišel še strahoviti potres 1. sept. 1923, o katerem pišemo v posebnem članku. Več let bo treba, preden bo Japonska mogla izbrisati njega posledice; do takrat je tudi njena politična moč zelo zmanjšana in ne more Japonska govoriti več s tistim poudarkom kakor je prej. Za enkrat je iz velike svetovne politike kolikor toliko izločena. Tako posežejo naravne sile v potek zgodovinskih dogodkov.

Poročamo še o Ameriki. 3. avgusta 1923 je zadela kap predsednika Zedinjenih držav Hardinga. Njegov naslednik je Coolidge (izgovori: Kulidž). — Novembra 1923 so obhajali stoletnico, odkar je predsednik Monroe, (izg. mnrón) s svojim znanim izrekom: Amerika Amerikancem izrinil Evropo iz ameriške politike. — Letos je umrl nekdanji predsednik Wilson, znan nam iz mirovnih pogajanj. Njegovo ime mora imeti pri Slovanih zmeraj glas kot ime velikega njih dobrotnika. — S trgovino Zedinjenih držav se godi isto, kakor z Japonsko. Prej je zelo narasla, Evropska konkurenca jo je pa začela spet izrivati, zlasti v Južni Ameriki. Južna Amerika tudi sploh Severne Amerike nima rada, ji ne zaupa in se boji, da si hočejo priboriti Zedinjene države nekako gospodstvo na jugu. — Sicer je pa Severna Amerika (Zedinjene države) najbogatejša država sveta; polovica vsega kovanega in predelanega zlata na zemlji se nahaja tam, ona je upnica vsemu svetu, celo Angliji in Franciji. O letalstvu Amerike, o Ameriki kot »Avtomobiliji«, o dolarju itd. pa govorimo v posebnih člankih.

DR. V. ŠARABON:

JUGOSLAVIJA.

Splošni pregled.

Jugoslavija je med večjimi evropskimi državami, meri skoraj 250.000 kvadratnih kilometrov in šteje nad 12 milijonov prebivalcev. Od evropskega prebivalstva, ki šteje 450 milijonov, pride na Jugoslavijo 2,70%. Na 1000 moških pride 1042 žensk. Od sosedov Jugoslavije meri Italija 310.000 km² in šteje 39 milijonov ljudi, Avstrija 84.000 in 6.500.000, Madjarska 92.000 in 8 milijonov, Rumunija 296.000 in 16,5 milijonov, Bolgarija 105.000 in 5.000.000, Grška 128.700 in 5.000.000. Od Italije se ne razlikuje Jugos-

lavija toliko po velikosti kot po prebivalstvu, v primeri z Italijo je še kaj redko naseljena; Italija ima na kvadratnem kilometru 125 ljudi, Jugoslavija pa niti 50. Dočim pa Italija ne more prerediti dosti več prebivalstva, kakor ga že ima in je izseljevanje iz Italije v vsej Evropi največje — 1919 do 1922 na primer 884.000 — ima Jugoslavija pri pametnem gospodarstvu prostora in kruha še za milijone in milijone.

Od vse jugoslovenske površine visi in se odteka 75 odstotkov = tri četrtine pro-

ti Donavi, ena četrtnina pa proti Jadranskemu in Egejskemu morju, več proti Jadranskemu kakor proti Egejskemu. Glavna vodna sila pa ni Donava sama, ker teče preveč ob robu, temveč na eno stran Sava, na drugo pa Morava. Tako bi Jugoslavijo lahko imenovali savsko-moravsko državo.

Podali bomo kratke odstavke o površini, obljudenosti, narodnosti, veroizpovedi, ustavi in upravi ter o gospodarstvu.

1. Površina.

Jugoslavija sestoji iz sledečih zgodovinskih delov:

	Velikost v km ²	Prebivalec	Gostota na 1 km ²
Slovenija	16.000	1.056.000	66
Hrvaška in Slavonija	44.000	2.710.000	62
Dalmacija	13.000	621.000	48
Črna gora	10.000 ¹⁾	200.000	20
Bosna-Hercegovina	51.000	1.890.000	37
Vojvodina ¹⁾	19.000	1.380.000	73
Srbija	95.000	4.181.000	44
(Severna Srbija)	50.000	2.656.000	53)
(Južna Srbija)	45.000	1.525.000	34)
Skupaj ²⁾	248.000	12.038.000	48

2. Obljudenost.

Številke o gostoti prebivalstva nam pravijo, da je obljudenost v Jugoslaviji kaj različna in da koleba med 20 in 73 na površini enega kvadratnega kilometra. Najslabše je v Črni gori, ker je tam toliko nerodovitnega kraškega sveta, najboljše pa v Vojvodini, kjer je rodovitnost zemlje izredna in bi bila pri boljšem obdelovanju gostota prebivalstva lahko še dosti večja. Seveda so pa v posameznih delih gori imenovanih skupin razlike zelo velike; dočim na primer v radovljiškem okraju na Kranjskem, ki je tako zelo hribovit, ne pride na kvadratni kilometer več kakor 30 ljudi, jih je v spodnji Savinski dolini, na Ptujskem in Murskem polju okrog 100 in še več. Na Hrvaškem jih prebiva v Zagorju ob štajerski meji okoli 120 na 1 km², v zamočvirjeni Posavini samo okrog 50, na kraškem Liškem višavju še manj, 30 do 40, itd. Gričevje ob Posavini je dosti bolj gosto obljudeno kakor pa nižavje ob Savi, ki je močvirno in gozdno. Dalmacija je imela pred vojsko več ljudi kakor jih ima danes; tako tudi Srbija, v Dalmaciji je razsajala lakota in bolezen, v Srbiji pa vojska z vsemi njenimi posledicami neposredno. Možnost večje obljudenosti je pa, kakor omenjeno, v vsej Jugoslaviji zelo velika.

¹⁾ Vojvodina obsega majhen kos Baranje, Bačko, in oni del Banata, ki je po saintgermainski pogodbi pripadel Jugoslaviji, dočim so ostali del dobili Rumuni.

²⁾ Natančneje število za km² je 249.000; a ker smo vzeli za posamezne dele okrogle številke, ker nam gre le za primerjanje, dobimo 248.000. Razlika je seveda malenkostna in pri primerjanju ne pride v poštev. Za prebivalstvo beremo tudi 12.017.000, 12.020.000, 12.200.000 itd. Je vse skupaj precej isto.

3. Narodnosti.

Po narodnosti je Jugoslavija res *jugoslovenska*; Slovencev, Hrvatov in Srbov je 85 odstotkov vsega prebivalstva. Od teh je Slovencev dober milijon oziroma 8,5%; to se pravi: na 1000 ljudi v Jugoslaviji pride 85 Slovencev.

Koliko je Hrvatov in koliko je Srbov, je kaj težko določiti. En izhod je ta, da se Hrvati prištevajo večidel katolikom, Srbi pa večinoma pravoslavnim. Imamo pa tudi mohamedanske Srbe in Hrvate, potem Makedonce, ki jih prištevajo Srbi Srbom, sami se pa ne itd. Tako nimamo za določitev števila res skoraj nobenega drugega sredstva kakor privatno štetje. Po tem štetju je Hrvatov v najslabšem slučaju 3.200.000 ali 26,5% vsega prebivalstva, torej dosti nad četrtno; štejejo jih pa tudi 3.600.000, to bi bilo 30%. Na Srbe bi prišlo v prvem slučaju 6 milijonov ali skoraj 50% = polovica, v drugem pa 5.600.000 ali 46,5%. Pri tem so pa prišteti Srbov vsi slovanski *Makedonci*, ki jih je najmanj toliko kot nas Slovencev. Odštevši te ostane Srbom okoli 40 odstotkov = dve petini. Drugih Slovanov je okoli 200.000, nekaj manj kot dva odstotka; med njimi je največ Čehov, okoli 150.000.

Od ostalih narodnosti omenimo še Nemce, ki jih je okoli pol milijona, največ v Vojvodini; nadalje Madjare, skoraj pol milijona, tudi večinoma v Vojvodini; Albance, tudi skoraj pol milijona, v južni Srbiji; potem nekaj Rumunov, Turkov, židov, ciganov itd.

4. Veroizpovedi.

Zmeraj slišimo in tudi beremo, da je Jugoslavija po večini *pravoslavna*; pa ni res. Pravoslavnih je sicer razmeroma največ, nimajo pa absolutne večine, jih je manj kot polovica, namreč 47 od sto. *Katoliki* je skoraj 40 od sto, več, kakor navadno mislimo; mohamedanov ali *muslimanov* je pa 11 od sto. Tem trem veroizpovedim se prišteva torej skoraj 98% vsega prebivalstva. Drugi so protestanti in židi, 210.000 in 64.000, potem pa še kak drob.

Načelnik pravoslavne cerkve je patriarh, nadškofov ali metropolitov je šest, Katoliških nadškofov je pet; takozvani unijati, grškikatoliki, imajo tudi svojo škofijo. Muslimansko cerkev v Bosni zastopa v prvi vrsti *reis-el-ulema* v Sarajevu, makedonski in drugi muslimani pa še niso prav opredeljeni.

5. Ustava in uprava.

Jugoslavija je sestavljena iz kaj različnih delov, od katerih imajo nekateri popolnoma drugo zgodovinsko in kulturno preteklost kakor drugi in hočejo zato tudi še naprej živeti v razmerah, ki so jih navajeni, seveda v skupni državi. Zgodovina se ne da kar tako izbrišati. Poglejmo sestavne dele, pa vidimo tole:

Slovenija je bila bistven del nekdanje Avstrije in sicer že od početkov sem; *Dalmacija* je bila prej po večini beneška, šele od l. 1797 naprej avstrijska, a je bila od Slovenije ločena in ima tudi čisto drugačne potrebe in razmere kakor ta. *Hrvaška in Slavonija* sta bili v tesni zvezi z Ogrsko, vendar pa v noštranji upravi samostojni. *Črna gora* je bila do najnovejšega časa samostojna država, posvečana leta 1878 in 1913; *Bosna-Hercegovina* je bila od konca srednjega veka pa do leta 1878 del turške države, od leta 1878 naprej pa ne avstrijska in ne ogrska, deloma samostojna deloma ne, nekaka dvoživka. *Vojvodina* je bila del Ogrske. *Srbija* sama pa tudi ni enotna: severni del je prejšnje srbsko kraljevstvo, pa tudi šele od leta 1878 naprej tako veliko kakor smo videli prej — 50.000 km² —; južni del je pridobitev balkanskih vojsk, nekaj malega so pa pridružili še po sedanji svetovni vojski.

Vse te dežele s tako različno preteklostjo so hoteli *centralisti* — ljudje, ki hočejo, da se vlada vse do najmanjših podrobnosti iz Belgrada ven — kar čez noč zliti v enostavno cesloto in so ob nenavzočnosti Hrvatov s pravmajhno večino sklenili takozvano *vidovdansko ustavo*, 12. maja 1921. Na Vidov dan, 28. junija 1921, so to ustavo razglasili. Po tej ustavi naj bi se Jugoslavija polagoma preuredila in naj bi namesto imenovanih zgodovinskih delov v svrhu uprave stopilo 33 okrajev, ki jim pravijo *oblasti*, z velikimi župani na čelu. Oblasti bi se imele deliti na okrožja, okrožja na okraje, ali, kakor pravijo Srbi, na srece, ti pa na občine. Vladalo naj bi se, kakor rečeno, vse iz Belgrada ven, tudi v malenkostih, in prejšnji deli naj bi ne imeli nobene samostojnosti več. To pa ni šlo, centralistično vladanje se je izkazalo slabo, rodil se je odpor in ta odpor proti belgrajskim in drugim centralistom imenujemo avtonomistično gibanje. *Avtonomija* je grška beseda in pomeni toliko kot lastna zakonodaja; vsak je v svoji hiši svoj gospodar, ne potrebuje nobenega nadzornika, vse hiše skupaj pa tvorijo kot enakopravne veliko močno celoto.

Za Slovenijo sta določeni dve oblasti: ljubljanska in mariborska.

Osem dosedanjih hrvaškoslavonskih županij bi se moralo nadomestiti s štirimi oblastmi: primorsko-krajiško, zagrebško, osješko in sremsko; Dalmacija dve oblasti: splitska in dubrovniška; Črna gora ena oblast, imenovana s starim zgodovinskim imenom Zeta, imela bi zraven še najjužnejši del Dalmacije in kos Srbije; Vojvodina bi tvorila oblast Bačko, sestoječo iz majhnega jugoslaviji pripadlega dela Baranje in iz večjega dela Bačke, drugo bi se pridružilo Srbiji; Srbija bi pa imela 17 oblasti. Torej Srbija 17, ostali deli države 16 oblasti, pa ima Srbija samo 38% vse površine. Najbolj čudno bi bilo raz-

merje med Hrvaško in Srbijo, 4 proti 17. Po površini bi pa morala imeti Hrvaška-Slavonija 8 oblasti, če jih ima Srbija 17, ali pa Srbija 9, če jih ima Hrvaška-Slavonija 4. Po prebivalstvu bi moralo biti pa razmerje 11 proti 17 ali pa 4 proti 6.

Toliko o ustavi. Zadnje volitve in ves tok sedanjega časa pa tej ustavi niso ugodni. Nekateri pravijo: ustava je ustava, to mora ostati; drugi pa: ustava je človeško delo, in kar človek naredi, to tudi lahko spremeni.

6. Gospodarstvo.

Jugoslavija je po večini kmečka država; s poljedelstvom in z živinorejo se peča okoli 83% vsega prebivalstva. Pa ni povsod enako. Dočim je v Sloveniji kmečkega stanu samo 65% vsega prebivalstva, ga je na Hrvaškem in Slavoniji okoli 85%, skoraj ravno toliko v Dalmaciji, 84%, — tu tudi ribolov —, za odstotek več v Bosni-Hercegovini, 86%; enake so razmere v Srbiji, Vojvodini in Črni gori, povsod nad 80%. Tako je za Slovenijo že v teh odstotkih izražen poseben položaj in ji kaže za prihodnost pot glede ostalih delov države, ji priporoča industrijo. Od jugoslovanske površine je 29% pokritih z njivami, 30 s travniki in pašniki, 27% z gozdom, 14% je nerodovitnih. Številke za Italijo so: 46%, 25%, 16% in 13%.

V celoti pridela Jugoslavija toliko žita, zlasti koruze in pšenice, da krije vso domačo potrebo in da ga še izvaža. Način obdelovanja pa ni na višku; v Jugoslaviji pridelajo na primer na hektar okoli 10 meterskih stotov ali kvintalov žita in to na dobri zemlji, na Češkem 18 do 20, na Nemškem čez 20 in to na slabši zemlji, na Danskem in v Belgiji pa skoraj 30 in je tudi tam zemlja slabša. Ko bo način obdelovanja boljši, bo izvoz seveda izdatno večji in tudi prehranjevalna možnost domačega prebivalstva še bolj lahka. Poleg žita izvaža Jugoslavija tudi slive, les, jajca, perutnino, čebele, med itd. Živino tudi izvažajo; kakovost se bo morala še izboljšati. Vinogradništvo je zelo razvito: Vzhodna Slovenija, Hrvaška-Slavonija, Vojvodina, Srbija, Hercegovina, Črna gora, Dalmacija; v Dalmaciji je vinogradništvo najvažnejša vrsta gospodarstva in je z vinogradi pokritega nad 6 odstotkov vsega sveta; to je pa nad 80.000 hektarjev. Vina pridela Jugoslavija okoli treh milijonov hektolitrov (Italija 40 do 50). Sladkorja producira okoli 350.000 meterskih stotov, potrebuje ga pa okoli 700.000. Gojitev sladkorne pese je pa v zadnjem času napredovala in bo Jugoslavija prav kmalu krila svojo potrebo. Tobaka pridelajo okoli 12 milijonov kilogramov, 1 kg na osebo.

Najvažnejši zakladi poleg poljedelskih so danes premog, železo, petrolej in

so l. Premoga ima Jugoslavija dosti — Slovenija, Bosna, Severna Srbija, Hrvaška, Slavonija in Dalmacija —; železa dosti, zlasti v Srbiji in Bosni; soli dosti, v Bosni in ob morju; petrolej oziroma bencin itd. sicer še kupujejo, našli so pa na Hrvaškem bogata petrolejska nahajališča in bo krila Jugoslavija potrebo v bodočnosti lahko sama. To je spričo naraščajočega avtomobilnega in zračnega prometa izredne važnosti. Dobivajo tudi še baker, svinec, marmor itd.

Vodnih sil je v izobilju, okoli 3.500.000 konjskih sil, tudi če je voda majhna; a izkoriščenih je še zelo malo. V Sloveniji omenimo Falo pri Mariboru in Završnico na Gorenjskem, v Dalmaciji reki Krki in Cetino, v Bosni mesto Jajce. Vodne sile nam nadomeščajo premog.

Industrija je že precej razvita, zlasti v Sloveniji, vendar oddaleč ne tako, da bi krila domače potrebščine. Zato uvaža Jugoslavija zlasti blago za obleko, narejeno obleko, stroje, steklene izdelke itd.

Prometu služijo ceste, železnice, reke, morje, brzovjav, telefon, zrakoplovstvo itd. Dobre ceste so v Sloveniji, potem deloma še na Hrvaškem, v Bosni in Dalmaciji, drugod so slabe. Ne samo, da jih zanemarjajo, tudi kamenja ni. Dolžina železnic znaša nekaj manj kakor 10.000 kilometrov, v Italiji nad 20.000; glede železnic je Jugoslavija nekako v sredi med državami z gostim železniškim omrežjem in onimi z redkim. Škoda le, da so na jugu države železnice večinoma ozkotirne. Prezidava na normalni tir — 1435 mm — zahteva velike stroške. Je veliko novih načrtov; od novih železnic bližnje prihodnosti omenimo zvezo Slovenije in Hrvaške z

Dalmacijo in pa zvezo Srbije z Jadranskim morjem. Reke so precej plovne, tako Drava od Barča naprej, Sava od Siska, Neretva v spodnjem teku, v prvi vrsti pa Donava, ki teče skozi Jugoslavijo v dolžini 560 kilometrov = petina njenega teka. Dolžina plovnih rek znaša 1240 km, dolžina prekopov pa 260 km, skupaj 1500 km. Pristanišča ob morju imajo še slabe zveze z notranjščino in zato plovba po morju ni tako razvita kakor bi bila lahko in kakor tudi še bo. — Telefonsko in brzojavno omrežje se bo moralo še zelo izpolniti, glede avtomobilov in zrakoplovstva Jugoslavija šele začnjenja.

V zunanji trgovini je Jugoslavija za sedaj še pasivna; to se pravi: več mora na tujem kupiti kakor pa izvažata tja.

Ne smemo pa misliti, da je pasivnost zmeraj slabo znamenje, Angleška zunanja trgovina je na primer v številkah zmeraj pasivna; tam pa pride veliko denarja tako v deželo, da ga ne štejem v uvoz — recimo dohodki od podjetij, ki jih imajo Angleži na tujem, dohodki od kapitala, naloženega na tujem, tako v železnicah, premogovnikih, petrolejskih vrelcih itd. —; in ta denar spremeni pasivnost v aktivnost. Pri Jugoslaviji kot mladi državi seveda še ne moremo govoriti o kapitalu, naloženem v tujini; ona ne nalaga denarja drugje, ga le drugi v Jugoslaviji in vlečejo obresti in dohodke ven; zato lahko rečemo, da je njena pasivnost v zunanji trgovini zares pasivnost. Seveda se bo pa vse to sčasoma zboljšalo, že z ozirom na rodovitnost zemlje in s tem v zvezi se nahajajočim vedno večjim pridelkom in zato vedno večjim izvozom. Tudi razstoča industrija bo ohranila mnogo denarja doma.

V. ŠARABON:

POTRES NA JAPONSKEM 1. SEPT. 1923.

Vlanskem »Koledarju« o tem strahovitem potresu nismo mogli več poročati. Bomo pa letos. Grozoto potresa nam kažejo slike. Japonska je kakor ves otočnati rob Azije dežela potresov; tako so jih navajeni, da se pri majhnih sunskih sploh nihče ne zmeni zanje. V odstavku »Anekdote« beremo dogodbico o naročenem potresu, ki je za pogostost potresov zelo značilna. Da ne bi potresi napravili preveč škode in bi ne ubili preveč ljudi, so delali Japonci lesene hišice; tudi, če so skupaj padle, ni bilo bogvekaj. Ravno zadnji potres je pa pokazal, da niso lesene hiše zanič in sicer zato, ker jih ob potresu nastali požar zažge in povzroči še dosti večjo škodo kakor potres sam. Najbolj so se izkazali železobetonske hiše z jeklenimi traverzami; jeklo se je sicer malo zvililo, a hiša je ostala skupaj.

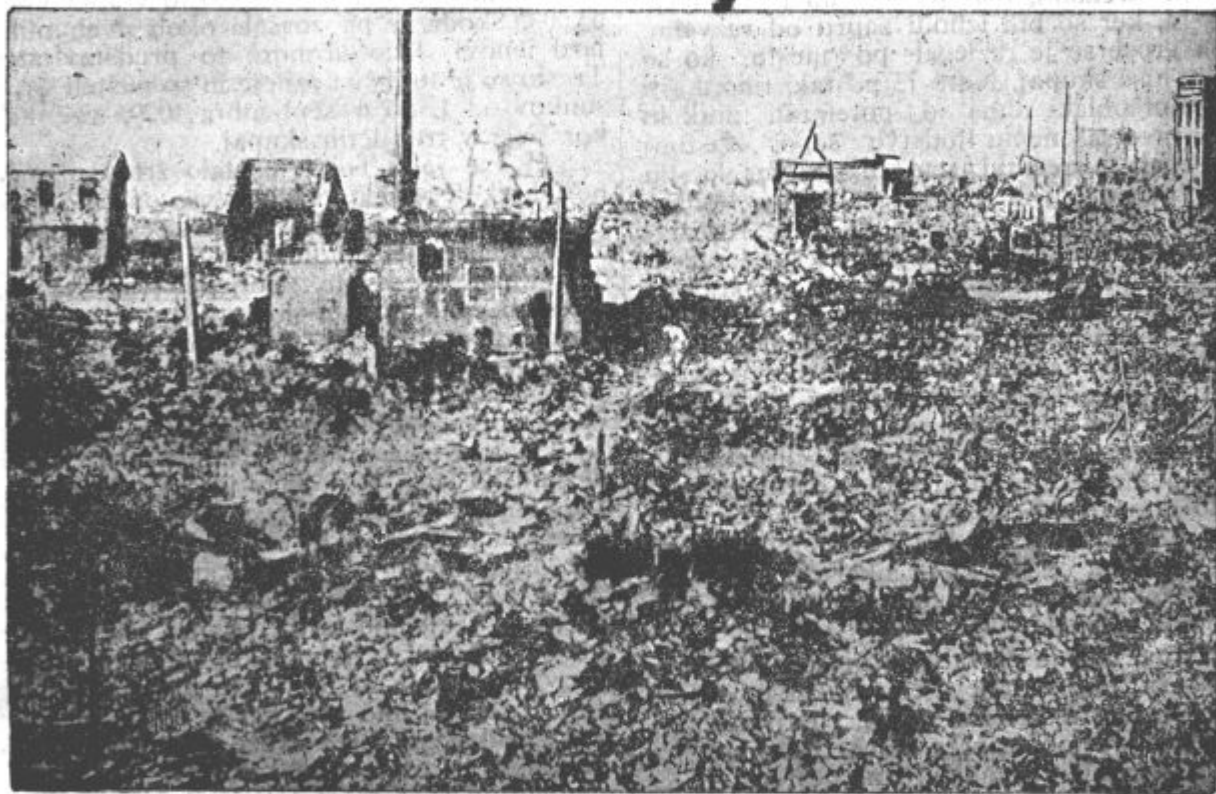
Japonska obstoji iz veliko otokov ob vzhodnem robu Azije; glavni otoki so štirje: Jeso, Kondó, Šihoku, Kiušiu. Je nekaj večja kakor Italija, meri 386.000 kvadratnih kilometrov, Italija 310.000, obljudena je pa še bolj kakor Italija, ljudi je 56 milijonov, na kvadratni kilometer skoraj 150, v Italiji je pa ljudi malo manj kakor 40 milijonov, na 1 kvadratni kilometer skoraj 136. Primerjaj Jugoslavijo, ki ima 248.000 km², a samo 12 milijonov ljudi in samo 48 na 1 km². Japonski cesar se imenuje Jošihito, vlada od leta 1912, njega naslednik je Hirohito. Denar se imenuje jen in je toliko kot 12 do 14 lir, kakor je pač kurz. Pridelujejo in izdelujejo svilo, bombaž, riž, čaj, porcelan, papir, užigalice, sladkor itd. itd.

Rekli smo, da so Japonci navajeni potresom, a kaj tako strašnega boš v zgodovini po-

tresov bral le redkokdaj; kar se tiče gospodarskih posledic, pa nikdar. Tem strašnejša je bila nesreča, ker je nihče ni pričakoval. Svetovnoznana avtoriteta na polju seizmologije ali znanstva o potresih, profesor Omori, je malo pred potresom še rekel, da se za prihodnjih deset let ni treba bati hudega potresa. Kritičnega dne, 1. septembra, je postajalo proti poldnevu vedno bolj soparno, in videlo se je, kakor bi prihajal velik vihar. Zaspani, trudni od vročine so ljudje samo še sanjali, kam bodo šli jutri, ko bo nedelja in ne bo treba iti v pisarno ali delavnico. Ven bodo šli in se bodo kopali v morju, ali pa bo-

Vse mesto Jokohama se je zrušilo že pri prvem sunku. Veliki četverokoti hiš v trgovskem okraju, večinoma iz kamena, so se sesuli z velikanskim hruščem in so zaprli ceste s svojimi razvalinami. Mesto Kitajcev z njihovimi zasteničenimi kočicami je padlo skupaj, kakor kup peska. Zdelo se je, kakor bi bil kdo Jokohamo položil po tleh, vse je bilo razdejano in razrušeno.

Spredaj ob pristanišču so grmeli veliki tronadstropni hoteli nad svojimi gosti in jih pokopavali, velika cesta pred njimi se je raztrgala v vsej dolžini. Iz betona zgrajeni nasip ob morju je kolebal naprej in nazaj in je

Razvaline glavnega japonskega mesta Tokio.

do šli v gorovje in se naužili tam zraka za teden dela. Gospodinje so pa pripravljale obed, pogrinjale so mize in so mislile: »Jutri bo pa prišel mož ven na deželo in spet bomo en dan vsi skupaj.« Dve minuti pa pred poldnem je zagrabilo nekaj zemljo in ljudi za srce in prišlo je tisto strašno, česar ni nihče pričakoval.

Veliko pristaniško mesto Jokohama se je naglo dvignilo, kakor bi ga udaril kdo s pestjo od spodaj gor, takoj nato se je pa spet za tri čevlje sesedlo, gromč, bobneč, trgajoč se. Luknje, tako velike, da bi lahko zavozil avto vanje, so se odprle, in razpoke so letale po zemlji gor in dol kakor besneči valovi oceana. Ves ta čas pa divje pribijanje od spodaj in stransko trganje nevidnih vrhovih rok.

padel slednjič v morje, dovozna cesta z vsemi carinskimi poslopji, z avtomobili, vozovi in poslavljajočimi se ljudmi se je pogreznila v morje pred očmi potnikov odhajajočega ameriškega parnika; voda pristanišča je pa pljusknila kot besna gor na suho, popljavljajoč hiše in ceste. Kjer so se tla pogreznila, je privrela iz nanovo nastalih razpok povsod voda ven, in po desetih minutah so bile vse ceste pod vodo. Nad Jokohamo se je dvigal grič, posejan z vilami bogatih tujcev in Japoncev, najrazkošnejše opravljenimi, ves ta grič je kar priskakljal proti pristanišču in je padel z vsemi hišami in vrtovi v morje. Tam, kjer si videl prej široko avtomobilno cesto, je ostala samo ozka steza, vodeča te mimo nanovo nastalih prepadov. Vse veliko mesto Jokohama je bilo v 30 sekundah en sam kup

razvalin; domovina in delavnica pridnih množic, cvetoče pristanišče, umrlo morda za zmeraj.

Nad to razdejanje je prišla še druga nesreča: ogenj! Takoj po prvem sunku je zaplaval iz vseh kotov, in kmalu so se gosti oblaki dima valili po opustošenem mestu. Zaloge petroleja so se vnele, razpočile, grozno se je kadilo, tekočina se je valila v morje in ogrožala ladje, ki so se rešile le z največjo težavo.

In kaj so delali ljudje? Nič. Saj niso imeli niti časa, da bi se bili zavedli vse grozote. Kdor ni bil pokopan pod tramovjem, zidovjem in strehami, tisti je brez uma blodil tja in sem, ker so bili izhodi zaprti od razvalin. Krik groze se je razlegal po mestu, ko so padle hiše skupaj. Nato je postalo tiho, kajti ogromni oblaki dima so potemnili zrak in vzeli prestrašenemu ljudstvu sapo. Zastonj so begali nesrečniki sem in tja, naglo jih je dohitel ogenj in je jel stegati svoje kremplje po njih. In tedaj so poklekli reveži s sklenjenimi rokami na tla ali pa so si zakrili obraz ali pa so se česa oprijemali ali pa objemali svoje sorodnike — večino je rešila hitra smrt. Tisoči in tisoči so umrli vsled dima in vsled plinov, nastalih po ognju. Kdor pa se je rešil iz te zmešnjave, je bežal v park, ki je bil pod vodo in je prav radi tega marsikomu rešil življenje. Drugi zopet so skočili v kanale ali pa v morje; ure in ure so se držali za kole in so z eno roko neprestano zajemali vodo ter jo ulivali na glavo, braneč se pred pohlepnim lizanjem ognja, ki je sikal čez ozke kanale. Nekatere so potegnili pozneje ven popolnoma oslepele.

Drugi dan je plaval nad bivšo Jokohamo strašanski duh zgorelega človeškega mesa! In po vsem mestu so ležali mrtvi, v najrazličnejših legah, večinoma brez obleke; kajti roparjev ni ustrašila niti taka grozna nesreča, da nbi vršili svojega žalostnega posla. In solnce je sijalo na grozoto in je govorilo o lepem mestu, ki je nekoč bilo.

V glavnem mestu Tokio samem je bil potres slabši, a prokletstvo Tokia je bil ogenj. Sicer so v Tokiu vsako leto požari in mu odtrgajo precejšen del mesta, a kaj je to napram nesreči 1. septembra 1923! V soboto je bil potres in popoldne je še več zijal brez dela gledalo popolnoma malobrižno, kako so gorele nekatere večje hiše. Proti večeru pa, ko je začelo goreti tukaj in tam, ko je silen veter zagrabil ognjeno moč in jo gnal po mestu okoli, tedaj so videli, da je zadela Tokio grozna nesreča. Cevi za plin so počile in to je povzročilo ogenj. Potem pa je gorel Tokio v vsej svoji razširjenosti od jugozapada proti severovzhodu skoz dva dni in dve noči, mesto, ki je štelo 2.300.000 ljudi, za skoraj 100 Goric ali 40 Vidmov. Na 25 kilometrov razdalje si videl eno samo morje plamena.

Danes vemo, da je bilo uničenih okoli 316.000 hiš, večinoma od ognja, vseh je bilo pa 440.000. Dva milijona in 300.000 prebivalcev se je skrčilo do oktobra na 1 milijon in 250.000, vsi drugi so zbežali ali pa so postali žrtve potresa in ognja. V Jokohami je pa ostalo od 70.000 hiš komaj še sto; 1. oktobra 1922 je štela Jokohama pri ljudskem štetju 430.000 ljudi, oktobra 1923 jih ni bilo tam niti 50.000. Ves okraj, ki ga je zadel potres, okoli in okoli Jokohame in Tokia, je meril 50.000 km² in je štel devet milijonov ljudi; mest in vasi je bilo razrušenih 70 odstotkov. Število mrtvih v vsem okraju cenijo na 300.000, od teh v Tokio 85.000 in v Jokohami 63.000. Škoda je pa znašala okoli dveh milijard jenov! Kdo si more to predstavljati? Treslo se je tudi še pozneje in so naštel vseh sunkov od 1. do 6. septembra 1929, več kakor sicer v treh letih skupaj.

In vse je v Tokiu postalo žrtev plamenov, karkoli je bilo važno, z vso opremo in z vsemi akti: tri zasebna vseučilišča, muzeji, magacini, arzenali, ministrstva: notranjih zadev, financ, prosvete, poljedelstva, nauka, patentni urad, monopolni urad, državna tiskarna, računski urad, glavni brzojavni urad, policijsko predsedstvo, vojaška oblačilnica, mornariška akademija, mornariški muzej, državna borza, vse polno bank, velike trgovske tvrdke, trgovska visoka šola, tehnika, zobozdravniška šola, več srednjih šol, nad sto ljudskih šol, del cesarskega vseučilišča, predvsem nenadomestljiva vseučiliška knjižnica, vse knjigarne in vsa časnikarska poslopja razen dveh, cesarsko gledališče, vse plesalnice, vse večje postaje, večina telefonskih uradov, ameriško, holandsko, kitajsko poslanstvo itd. itd. Kdo bi vse to naštel! Po potresu Tokia ni bilo več; kar je ostalo, je bila samo velika vas, brez zveze, brez živih, brez vode, luči in prometnih sredstev. Vse zveze z zunanjim svetom so bile pretrgane, velika železnica proti jugu je morala za več mesecev prenehati z obratom. Pokvarjene in razrušene so bile ceste, mostovi in tiri, sploh: ves okraj je bil razdejan.

Tako tudi ves svet med Jokohamo in Tokio, pokrit s hišami, tovarnami in ladjedelnicami; vojno pristanišče Jokosuka je sploh izginito in samo dim se je valil še nad ponosom Japonske. Ves gorski ljubki okraj Hakone s svojimi številnimi toplimi vreli, hoteli, vasmimi, železnicami in avtomobilnimi cestami je bil dobesedno na tla položen že pri prvem sunku. Staro glavno mesto Kamakura z vsemi svojimi mičnimi vilami, svetišči, kopališči in restavrantanti je bilo od potresa udarjeno naravnost v srce in je takorekoč pomedeno s površja. Celo stari slavni kip vedno se smehljajočega Bude sredi zelenih barov se je stopil v plamenih, itd. itd. Znan je slučaj vestnega japonskega poštnega uradnika v nekem kraju blizu Tokia. Dva dni je

bil ta uradnik edina zveza Japonske z inozemstvom; potres mu je pokvaril aparat, popravi ga je, zopet mu ga je pokvaril in spet ga je popravil. V smrtni nevarnosti je vztrajal, večkrat vržen ob tla, a ni odnehal.

Neko poročilo pravi: Ljudje, ki so bežali in so se vrnili, so bili pripravljani na grozne prizore, a bilo je hujše, kakor so si mogli predstavljati v najbolj bujni domišljiji. Razdrtih hiš že nihče več ne pogleda, na to so se nesrečniki kmalu navadili. Komaj so Tokio spoznali tudi tisti, ki so bili tam doma. Hodil si ure in ure, pa nisi mogel razumeti, bilo je preogromno, prestrašno. Polagoma si pri hišah opazil, da so bile tudi druge sile delav-

malo, pomagajo in dobivajo pomoč, če jo iščejo. Čudna je tihota pri narodu, ki tako rad govori. Nobenega prepira, nobenega zmerjanja, utrujeni so in obupani.

Povsod ista slika, kamorkoli pogledamo. Še vidimo tu in tam sežgane, zogliene mrlične — poročilo je pisano koncem septembra — govorijo nam o mukah, hujših, kakor nam jih slika Dantejev pekel. Ubiti v hišah, sežgani na cestah, trgih, mostovih, čolnih, in celo v vodi. Posamezniki, gruče, stotine, tisoči, desetstisoči skupaj. Iz ulic so bežali na ceste in trge, iz enega mestnega okraja v drugega, ogenj pa za njimi, in kmalu ne samo za njimi, temveč tudi ob straneh in spredaj. Čez

Dvorišče v Tokiu, kjer je ogenj sežgal 32 tisoč ljudi.

ne, samo požar, da je potres pripravil požaru pot. Življenje je popolnoma predrugačeno. Nešteto je avtomobilov, polnih ljudi in riža, kolikor le morejo transportirati. Vsa prometna sredstva so rekvirirana. Begunce vzamejo kar tako na voz, sploh vsakega, če je le prostor, razlike ni. Plačila ne sprejemajo, beseda: hvala! zadoštuje. Skoraj pred vsako hišo je posoda s pitno vodo. Na obeh straneh ceste pa gosta množica ljudi; na eni strani valovijo v mesto noter, na drugi ven. Posamezniki in v gručah, s cunjno, papirjem ali deščico na bambusovi palici, ime je gori zapisano, odkod smo in kam gremo, za lažjo kontrolo. Prihajajoči iščejo sorodnike in znance, odhajajoči pa hitijo proč, le proč iz kraja nesreče, na deželo, domov, k sorodnikom, samo le proč. Prihajajoči imajo na hrbtu tovor riža, najvažnejša pomoč, za pasom pa steklenico vode. Oni pa, ki hitijo ven, večinoma le najbolj potrebno obleko, kar so imeli pač takrat na sebi, ko so bežali iz hiš. Dosti zanje, ki se komaj vlečejo. Cele obitelji, celi rodovi, skupaj, enakomerno počasi korakajoč, govorijo

most, čez kanal! Nič ne pomaga, tudi tam gori. Množice se gnetejo, ne gre več naprej in ne gre več nazaj. Nekateri skočijo v vodo, do vratu stojijo v njej in si močijo glavo, kajti požar se bliža; in tedaj pride plamen in gre preko glav, po zemlji in čez vodo, podi ga vihar — trpljenje je bilo kratko. Vsi! Le ob morju se jih je nekaj rešilo, malo, zelo malo. Tam, kjer je bila vojaška oblačilnica, je velik prostor, dvorišče. Policija je rekla bežecim, naj gredo tja, tam so varni. In so šli. Kajti tam ni lesa, ni dreves, plamen ne dobi nobenega gorljivega predmeta. Tam bodo počakali; če prav vse drugo pogori, tu so rešeni. In prišel je ogenj in plamen je rastel in je šel preko dvorišča, preko ljudi, starih in mladih, moških in žensk. In skoraj vsi so umrli — dvaintrideset tisoč! Samo tukaj!

Govorijo tudi o 33.000 in 34.000. Gorica ima 26.000 prebivalcev.

Pretrajljivo je neko poznejše poročilo, pisano štirinajst dni po potresu. Pripoveduje nam:

Še vedno se tresе. In kar je posebno neprijetno, zmeraj ponoči. Skoraj nihče ne more več spati in ko se začne tresti, leti vse ven na cesto. Meteorologična opazovalnica pa pravi, da se bo treslo še dve leti kar naprej. Prijetno upanje. A ljudje se navadijo slednjič na vse, in kdor ima srečo, prileze zmeraj na novo izpod razvalin. In kdor se je rešil, pripoveduje čudeže rešitve, smeja se, ali pa bojazno šepeta, kakor bi imel strahote še v udih; nekateri izgovorijo samo par besed in gledajo z odprtimi očmi, kakor bi se jim sanjalo.

In kako hud je bil ta potres! Gospod je

bil zgubil krvi. — Ganljiva in strašna ob enem je zgodba japonske zakonske dvojice. Mož prihiti domov, da vidi, kaj se je zgodilo z ženo in otrokom. Oba sta pokopana pod razvalinami. Koplje in grabi z mrzlično naglostjo in reši otroka. Vali tramove in deske proč, da bi rešil tudi ženo. Pa pride ogenj in ga začne lizati. Nima uspeha, toliko je še tramov, toliko desk, a vročina in dim mu ne da sta dihati. Tedaj mu zakliče žena izpod razvalin, naj njo pusti in naj reši vsaj sebe in otroka. Ne more več, zakliče ji zadnji pozdrav in odbeži. — Koliko je bilo takih in podobnih dogodb, koliko groze! Na primer

Sorodniki molijo pred zaboji in vrči, polnimi kosti in pepela nesrečnih žrtev v Tokiu.

v prodajalni kupoval, ko se zaziblje. Hiti ven, a na vratih ga zagrabi nevidna moč, kakor bi ga bil kdo sunil v hrbet, in ga vrže osem metrov daleč ven na travo. Skoči kvišku, a pade spet na tla. To se parkrat ponovi. Slednjič obleži, se prime za rušo, a zemlja ga meče sem in tja in igra vlogo razburkanih valov. Na cesti zunaj se pa odpirajo velikanse razpoke in hiše padajo skupaj, ljudje zdi hujejo in umirajo.

Dve gospe sta šli obiskat prijateljsko obitelj. Ko gresta po vrtu proti hiši, vidita, kako pade desna stran hiše na eno stran, leva na drugo, v sredi pa obsedi gospodinja pri mizi, kakor bi se ne bilo nič zgodilo.

To je par slučajev onih, ki so se rešili. O usodi drugih bomo le malo slišali. Med najstrašnejšimi dogodki je smrt ravnatelja nemške banke v Tokiu. Hiša se je zrušila nad njim, in obležal je z eno nogo pod razvalinami. Hoteli so ga rešiti, krčevito so delali, a ogenj je prihajal bliže. Tedaj je prosil nesrečnež, naj mu nogo odsekajo. Ustrašijo se. Ker jih pa le prosi, mu zvežejo nogo nad kolonom trdno z vrvo in mu jo s sekuro odsekajo. A čez pol ure je vseeno umrl, preveč je

ženska, ki je krčevito jokala in divje gledala okoli sebe in začela tuliti; ali pa ubogi kitajski otročiček, ki je z zvezanimi rokami in nogami ležal mirno na tleh in strmel v nebo; ali pa oni mož, ki je gledal pred sebe in sanjal, potem pa neprestano govoril in si zvijal cigarete itd. Kdor je vse te videl, tisti pozna njih zgodovino, še preden začnejo govoriti.

Pred ognjem so bežali nesrečniki in so slednjič vendarle zabredli vanj; tako divje je divjal veter in tako hitro se je ogenj širil, da so ga komaj doletali. Ljudje so pobrali, kar so mogli, in so bežali. Komaj so obstali in si drug drugemu čestitali, da so se rešili, že je prišel požar; leteli so naprej, tedaj je pa prišel od nasprotni strani, dim in vročina sta mu pomagala dopolniti grozno delo uničevanja. Veliko jih je umrlo na mostovih; pribežali so bili tja, upajoč, da so vsaj tam varni. A komaj so bili tam, že je režalo tudi na nasprotni strani ognjeno žrelo, zagrabilo jih je; in drugi dan so našli nešteto mrtvecev v vodi ali pa na železnih tramovih mostu. Ganljiva je bila smrt onih, ki živijo stalno na čolnih, najubožnejših: zagrabil jih je požar, zogljene so jih dobili, neko mater z najmlajšim otročič-

kom, privezanim na hrbet. Toliko je plavalo mrtvih po vodi, da še danes v Tokiu ne jedo več vrst rib, boječ se, da so se krmile s človeškim mesom.

Na dveh krajih je bilo umiranje množic najstrašnejše. Tako v Jošivari, okraju nesrečnih deklic. Zaprte so in le malokatera je ušla iz ognjene peči; čakale so, kdaj jih bo ogenj rešil. Majhno svetišče je tam, sredi parka, ob ribnjaku. V tem ribnjaku, v zavetju svojega boga, so iskale nesrečnice zadnjo rešitev. Ko je pa prišel ogenj, tedaj, tedaj! — Grozno je bilo, ko so jih potegnili drugi dan iz vode, popolnoma skuhanе, ote-

poslopja so bila zaprta, a tudi sicer bi se iz natlačene množice ne bilo mogoče rešiti. Pa so priletele iskre in so zažgale stvari, ki so jih bili prinesli bežeči s seboj; zaslišal si divje vzklike, zmeraj več, od vseh strani. Nastala je gneča, pehanje, stopali so drug čez drugega, prišli so oblaki dima in so se vlegli na množico, daveč jo in moreč. Zgubili so zavest. In ko je tistih par preostalih prišlo k zavesti in so začeli vpiti na zgoraj ležeče, naj se umaknejo, se nihče ni zganil. In ko so si priborili izhod in so gledali naokoli, so videli, da so sami sredi ogromnega polja smrtil 32.000! Vsem so bili udje zatekli, usta so štr-

Gora kosti in pepela človeških žrtev ob potresu v Tokiu.

kla so bila telesa. Do dna je bila napolnjena voda z njimi, položili so jih drugo poleg druge in jih sežgali.

Drugo mesto grozote bo ostalo v spominu vsakemu prebivalcu Tokia in govorili bodo o njem kakor o nesrečah in bitkah preteklih časov. Dvorišče nekega starega skladišča se je zdelo prebivalcem onega okraja čisto varno, tako je bilo veliko. In ko jim je nekdo svetoval, naj bežijo tja, so pobrali možje otroke in žene in kar so mogli nesti in so bežali tja. Vedno več jih je prihajalo, slednjič je bilo dvorišče polno: 32.000 tisoč, tesno stisnjenih! In nad teh 32.000, nad moške, žene, otroke in starčke, je planil ogenj. Zadušili so se, zgoreli so ali pa so bili poteptani; vsi so umrli v strašni smrti, tam, kjer so iskali rešitve; vsi, razen 200, ki so se kakor strahovi s tujega sveta izvili iz kupa smrti. Pripovedujejo, kako je polagoma prihajal ogenj, vrata

lela naprej, oči so štrlele ven iz dolbine, roke in noge so bile zvite v smrtnem boju. Kdor je videl vso to grozoto in vse te navskriž ležeče roke in noge in skremžene obraze, ta ne more biti nikdar več vesel; tako strašen je bil ta prizor. Fotografija onega mrtvaškega polja nam kaže sliko, ki se vsakemu nepozabno vtisne v spomin: čez gore in doline tega napol sežganega človeštva, čez kvišku štrleče hrbte in skrivljene prste stopa boječe stara ženica in išče nekoga, ki ga je zgubila. Pretresljiv prizor!

In ko so potem prihajali sorodniki in znanci in so molili pred zaboji in vrči, polnimi kosti in pepela nesrečnih žrtev! Kakšni so bili njih obrazi, kako goreča je bila molitev!

To je bil potres na Japonskem 1. septembra 1923.

INDIJSKI APOSTOL MAHAMATNA GANDI.

INDIJA je cesarstvo; angleški kralj je indijski cesar. Razlikujemo Prednjo Indijo in Zadnjo Indijo. Tisti del Zadnje Indije, ki se drži neposredno Prednje, upravljajo Angleži skupaj s Prednjo. Če prištejemo zraven še Beludžistan, sicer izven Indije, a upravno pri njej, dobimo ogromno površino 4.760.000 km² in 320 milijonov prebivalstva. Za primerjanje povemo: Evropa meri 10.000.000 km² in šteje 450 milijonov prebivalcev, Italija 310.000 in 39 milijonov. Vse obširne indijske pokrajine pa niso enako upravljane; nekatere so samostojne države z lastnimi kralji ali radžami, druge so provincije itd.

Že dolgo časa sem se vrši v Indiji veliko gibanje za popolno samostojnost. Zahtevajo jo vse politične stranke, a vsaka drugače. Težave so pa velike; nekateri so za monarhijo, drugi za republiko, večina prebivalstva je bramanske vere, Hinduji, skoraj četrtnina je pa Mohamedove vere, in ravno ta tretjina je posebno ponosna. Že leta 1909 je rekel neki poznavalec indijskih razmer: Mohamedani so pripravljeni za vladno, Hinduji ne. Najlepša bi bila še kakšna zvezna indijska država. Dokler je narod sledil političnim sanjačem, je angleška vlada lahko nastopila z orožjem; ko so pa nastopili pametni ljudje in so prenesli boj z ulice v skupščino, je bilo vladi orožje izvito iz rok. In Indijci so politično že veliko dosegli, hočejo pa tudi gospodarsko samostojnost in si jo bodo tudi izvojevali. Danes pa popolna samovlada še ni mogoča, pametni domačini to sami priznavajo. Prav gotovo je, da bodo tako pametni politiki, kakor so Angleži, našli o pravem času pot do srca Indijcev in bodo dobili obliko, ki bo prav njim in prav Indijcem. Da Angleži to izborno znajo, nam kaže slučaj Avstralije in Kanade. Samostojni sta, a vendar najzvestejši hčerki Anglije.

Največji med velikimi borivci za prostost Indije je Mahatma Gandhi, apostel Hindujev, mož, kojega misli in nazorji so nam Evropejcem neumevni in jih tudi nikdar razumeli ne bomo. Indija diha drugače kakor mlada Evropa, diha čez stoletja, tako kakor Kitajska. Mi vidimo samo najbližje, in to najbližje je napolnilo naša srca z grenkobo in nevernostjo. Sovraštvo pri nas hitreje vzklije kakor ljubezen. Gandhi veruje kakor ves njegov narod na vstajenje, pred očmi mu je neskončno življenje. Tudi gibanje, ki ga je začel, je zamišljeno za prihodnost; za trenutek se umakne, a se znova rodi.

Mirne temne oči, slabo telo, suh obraz, belo oblečen, bela čepica, bosonog. Hrana mu je riž in sadje, pijača voda, spi na golih tleh, dela neprestano. Ko ga prvič vidiš, te osupne izraz neskončne potrpežljivosti in milote,

Preprost je kakor otrok, nežen in vljuden, tudi s sovražniki, odkritosrčen, brez madeža. Nikdar ne prikriva svojih napak, ne pogaja se, najbolj srečen je v samotni, kjer posluša tihi glas, ki mu mora slediti kakor preroki svete preteklosti. Velika je njegova duša, delo njegovo se ne ozira na telesni blagor, ne sledi politiki na njenih krivih potih. Če beremo o njem, danes v teh časih, se nam zdi, kakor bi dihali gorski zrak v nižinah močvirja.

Mahatma, velika duša, ga imenuje ljudstvo. Njegovo ime je Mohanda Karamhand. Rojen je bil leta 1869. Njegov oče in njegova mati, bogata, sta vse svoje življenje delila miloščino, sta stregla bolnikom in sta se postila. Gandhi je študiral najprvo v Indiji, potem pa tri leta v Londonu; najglobljih vtisov ni dobil v svetih knjigah Indije, temveč v Novem testamentu. Prišedši domov je postal leta 1891 odvetnik v velikem mestu Bombay. In zdelo se je, da bo poteklo njegovo življenje v vsakdanji enakomernosti. A duh, ki je živel v njem, mu ni dal miru, in že tedaj je spoznal veliko modrost, ki je postala pozneje vodilna misel njegovega življenja: odpor brez sile, odpor naroda proti močnejšemu, bolje oboroženemu in bolje organiziranemu. Moč, ki naj Indijo osvobodi, obstoji v tem, da se branim sprejeti krivico, da se ne udeležujem javnih sprejemov, da ne prevzamem državne službe, da ne kupujem pri nasprotniku, da ga sploh ne vidim, da se mu umaknem, ga pustim pri miru. Vse brez sile, brez nasilja. Je to nekaj pasivni odpor, nekaj štrajk a ni čisto isto. In če izvaja tak odpor tristemilijonski narod, mora zagreniti vladajočim vse življenje in jih prisiliti da mu dajo to, kar hoče. In Indijci hočejo svaradž, samovlado.

Od leta 1893 do leta 1914 je deloval Gandhi v Južni Afriki. Tam živi okoli 150.000 Indijcev, večinoma delavci. Beli delavci jih ne marajo, že tako ne, ker Indijci bolj po ceni delajo. Vlada sama jim je življenje grenila, kar je le mogla: davki, poniževalne policijske naredbe i. dr. Delali so ž njimi, kar so hoteli. Gandhi je prišel, odlični Indijec. Do tedaj so ga imeli Evropejci za prijatelja, sedaj so pa nastopili proti njemu, so ga vrgli iz vlaka, iz hotela, so ga klofotali, brcali, psovali, zaprli so ga in prisilno delo je moral opravljati. Nič ni pomagalo, od njega organizirani nekrvavi odpor je zmagal. Dvajset let je trajal boj in je prinesel leta 1914 Indijcem prostost.

Ta boj je bil šola za izpolnitev njegove življenske naloge, ki jo je smatral kot nekako dolžnost, ki ji ne moreš uteči. »Moč Indije je njena volja. Ne rabiti sile, se ne pravi, jo izročiti nasprotniku, temveč postaviti vso duševno moč proti zatiralcu.« Tako je pisal. Ve-

del je, da na ta način en sam človek lahko kljubuje vsej državi.

Angleži so obljubili med vojsko Indiji samovlado, Indija je bila poslala v boj skoraj milijon vojakov, 985.000. Pa Anglija ni dala Indiji samovlade. Tedaj je vstala revolucija, Gandhi jo je organiziral. V temeljih se je Indija tresla, a nikdar ni hotel Gandhi prelivati krvi, in če je tekla, je vzel vso krivdo nase. Prvi revolucionarni korak je napravil leta 1919, rekel je: uklonimo se zakonom, a samo pravičnim. Šele če to nič ne izda, bomo odklonili skupno delo. Brez sile. Kajti sila ponižuje tistega, ki jo uporablja, ona je zakon živali. Dostojanstvo človekovo zahteva višji zakon, moč duha in moč duše. S samozatajevanjem, s trpljenjem, ki si ga prostovoljno naložimo, bomo nasprotnika premagali. Molitev in post sta tedaj prvič združila nesložno Indijo, in pričelo se je prvo dejanje. Gandija zaprejo. Ljudstvo postane nemirno, beremo o plenitvah in umorih. General Dyer zasede mesto Amritsar in prepove vsako zbiranje ljudi. Pa se vseeno zberejo, na neki praznik, na javnem trgu. Tedaj začnejo strojne puške svoje krvavo delo in šeststo Hindujev je ubitih. Letavci mečejo bombe na mesta v pokrajini Pandžab, odlične meščane bičajo, v Indiji vre. Gandhi ne zahteva kazni, prosi samo, naj generala Dyera odpokličejo. Se ne zgodi. Gibanju, ki ga predlaga sedaj Gandhi, se pridružijo tudi mohamedani. 1. avgusta se razglasi za vso Indijo »nesodelovaneje«. Gandhi pošlje angleškemu podkralju vse svoje naslove in redove nazaj, uradniki gredo iz uradov, otroci iz šol, na sodnijo ne pride nihče več, gostilne zapirajo, tuje blago bojkotirajo in sežigajo, na dan pride spet kolovrat, da služi revnim in ovira uvoz tujega blaga.

Višek doseže Gandijev vpliv leta 1921. Ljudstvo vidi v njem svetnika, učlovečenje boža Krišna. Za svaradž, ki ga je indijski narodni kongres zahteval leto prej, naberejo v kratkem času nad 666.000 funtov. (Koliko lir je angleški funt, beremo vsak dan v časnikih). Ljudje imenujejo Gandija »Mahatma«, veliko dušo, nadnaravna je njegova moč. Nosijo take čepice kakor on, geslo je: zmaga za Gandija. Indijski narodni kongres mu da polno oblast in pravico, da imenuje naslednika. Če hoče, se začne krvavi upor, če noče, ostane nekrvavi odpor. Gandhi noče in ne mara krvavega upora. Njegov cilj gre za tem, da združi vso deželo v enoto. Skliče kongres parijev, onih najnižjih, ki se jih ne sme nihče dotakniti, sicer je omadeževan; niti iz javnih vodnjakov ne smejo piti, in dolgo čistilno molitev mora opraviti oni, ki je stopil na senco parijs. Gandhi jim reče: Tudi vi ste ljudje, pridite k meni. Ali ni to čisto Kristusov nauk? Gandhi zahteva pravice tudi za ženske, dote-

daj brezpravne, in jih izvojuje. Kako visoko se dvigne s tem tudi nad Budo!

Odbor kongresa dovoli splošno odrekavanje pokorščine in davčni štrajk. Začelo naj bi se 17. novembra. To je bil pa ravno tisti dan, ko je prišel angleški prestolonaslednik v Indijo, v mesto Bombay. Srednji in nižji stanovni so se dogovora držali, bogati veljaki pa ne in so prestolonaslednika svečano sprejeli. Množica je napadla hiše, je plenila in morila, tudi ženskam niso prizanesli. Gandhi prihiti, kara upornike, svari prijatelje, se sramuje dogodka in prekličje odrekanje pokorščine. Bil je to prvi korak na njegovi najbolj trnjevi poti. Kakor Kristus, je vzel krivdo drugih nase, in da bi se pokoril za nasilnosti drugih, se je postil. Vseindijski kongres mu je izročil neomejeno moč nad Indijo; proti stranki, ki je hotela nasilen upor, je zmagalo njegovo stališče. V naslednjih tednih so zaprli Angleži 25.000 moških in žensk. Gandhi piše podkralju pismo in pravi, če se v enem tednu politika ne bo spremenila, se bo začela nepokorščina na novo. Komaj je pismo odšlo, se je zgodilo nekaj strašnega. Med nekim obhodom so policisti napadli množico (tako pravijo Indijci), množica jih je zapolila v vojašnico in je vojašnico zažgala. Prosijo milosti, ne dobijo je, pobijejo jih in zgoreli so. Gandhi, vest Indije, prevzame odgovornost, zadrži gibanje, ki ga je tam začel, prekličje nepokorščino še enkrat in objavi javno spoved: zahvali se Bogu, da ga je ponižal in mu je dal spoznanje, da Indija še ni zrela za nauk o nenasilju in da toliko časa ne bo, dokler bo vladalo nasilje družali. »Naj nam očita nasprotnik strahopetnost! Bolje je, da se motijo nad nami, kakor pa da zatajimo Boga.«

Pet dni se javno posti, nihče naj ne sledi njegovemu zgledu, vzame nase krivdo in kazen. Hinduji godrnjajo, reče jim: »Kakšen pomen naj ima, če se postim, ako sme vsakdo dvigniti roko proti svojemu bližnjemu.« Slišijo se govorce, da ga bodo zaprli. Gandhi pravi: »Ne bojim se nasilja vlade, bojim se samo nasilja ljudstva.« V krogu svojih učencev pričakuje svojo usodo. 10. marca 1922. pridejo policisti in 18. marca se začne velika obravnava, ena najznamenitejših v svetovni zgodovini. Nikdar v zgodovini pa tudi Anglija ni pokazala tako plemenitega mišljenja kakor ga je v tej obravnavi. Mahatma nima zagovornika. Pravi: »Kriv sem.« — »Sam sem odgovoren za krvave dogodke. Vem, da moj narod včasih zblazni. V srce me to boli. In prav zato stojim tukaj in sem pripravljen ne na lahko, ampak na najtežjo kazen. Ne zahtevam usmiljenja, ne prosim za olajšujoče okolnosti. Tukaj sem, da zahtevam z veseljem največjo kazen za nekaj, kar je po postavi premišljen zločin. Sodniki! Pustite službo ali pa me kaznujte! Drugega ne morete napraviti.« Sodnik Broomsfield in državni

pravdnik Strangman sta namreč tekmovala v uslužnosti proti njemu, pokazala sta se moža, ki je nanju Anglija lahko ponosna. Pokažejo mu kot zgled sodbo, ki so jo nekoč izrekli proti nekemu velikemu voditelju Indijcev: šest let ječe. »Ali smatrate to za pravo sodbo? Če mi bo kdaj mogoče, da bom ta čas skrčil, nobenega ne bo bolj veselilo kakor mene.« reče sodnik. »Ta sodba je najbolj milostna, ki mi jo more sodnik izreči«, je bil Gandijev odgovor.

Šest let ječel se je glasila sodba.

V. ŠARABON:

VELEBRITANSKA RAZSTAVA.

Gd konca aprila pa do konca oktobra 1924 je bila v Londonu razstava, kakršne svet še ni videl. Velika Britanija je država v Evropi, ima pa po vsem svetu vse polno kolonij, zveznih držav, ki jih imenujemo dominioni in katerih največji dve sta Avstralija in Kanada, in tako dalje. Vse to je združeno v velikanski celoti, ogromni po površini in ogromni po prebivalstvu. Več kot četrtina vsega suhega sveta in več kot četrtina vseh ljudi na zemlji je združenih v tej celoti; sveta je za štiri Evrope, ljudi pa 465 milijonov. In ta država je napravila razstavo, ki naj bi jo dostojno zastopala. Dvanajst milijonov funtov šterlingov so vtaknili vanjo in zgradili so vse skupaj v 27 mesecih! Skoraj neverjetno se nam zdi. Pokrajina v Wembleyu je nekaj posebnega. — Wembley je oni del Londona, kamor so razstavo postavili. — Izruvali so 8000 lepih dreves, nekaj jih je pa le še ostalo, druga so presadili, tako, da se ti zdi, da si v gozdu. Kjer je bilo kaj prostora, so ga posejali s tisoč in tisoč cvetlicami, in prostega prostora med poslopji je bilo sedem oralov! Obrežje umetnega novega jezera, raztezajočega se po vsem prostoru od vzhoda do zahoda, je bilo eno samo morje tulipanov in drugih cvetlic; skoraj vsak naviljon je imel svoj cvetlični vrt. Sploh lahko rečemo, da so se prav posebno ozirali na ljudi, ki ljubijo zrak in cvetlice.

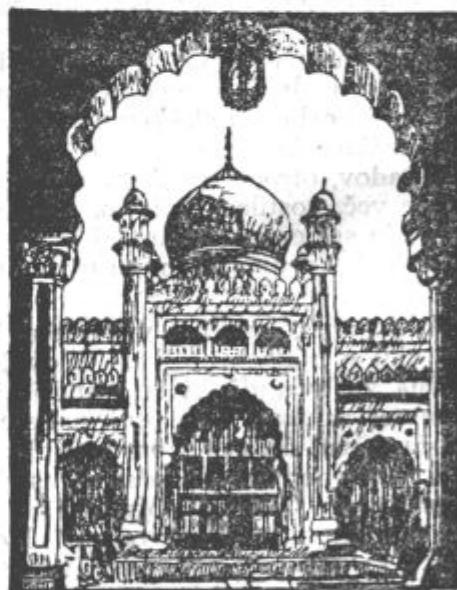
Poslovalo je 54 okrepčevalnic, ki so lahko oddale 175.000 obedov na dan, napravili so prostor za otroke, ki so se zgubili in kjer so jih matere spet lahko dobile, prostor, kjer si otroka lahko dal v nadzorstvo za čas, ko si razstavo ogledoval, kakor oddajamo pri koncertih obleko, itd. itd.

Razstavili so vse, kar proizvaja četrtina človeškega rodu, v poslopjih, zgrajenih večinoma iz betona, z jeklenimi traverzami, da bodo uporabljiva tudi še pozneje. Zdi se ti, da so zgrajena za vse večne čase, ona so prvo veliko zidarsko čudo na polju ulitih hiš. Pravi stavbenik ni prišel do veljave; morda bo nastal s časom nov poklic, ko bo graditelj

Nista še pretekli dve leti. Gandi se bori s smrtjo. Nova angleška delavska vlada ga pomilosti. Gandi obžaluje v poročilu na Indijo, da so ga izpustili, bolezen jetnikova ni noben vzrok, da mu dajo prostost. Njegov narod se pa radosti, se posti in moli. Slab in hiračo, ne več telo, samo še duša, mirno čaka, kdaj bo spet poklican. Gandi je najsvetlejša zvezda v temi današnjega materializma in vedno večjega poniževanja duše. Razumeti ga ne moremo, a vsaj skušajmo, da ga razumemo.

moral biti na dve tretjini inženjer. Obloga obstoji iz ostankov uporabljenega cementa in daje zidovju vtis zidane hiše. Največja taka zgradba je poleg stadiona palača industrij, največja pokrita ploškev na svetu. Tudi iz betona zgrajeni stadion je največji na svetu in ima prostora za 125.000 gledalcev.

Avstralija in Kanada sta, samostojni kot zmeraj, poslali lastne stavbenike, postavili sta dva velikanska paviljona, trikrat tako velika,

Britanska razstava: Indijski paviljon

kakor je bilo v prvotnem načrtu. — Paviljon je navadno podolgovata nizka razstavna zgradba. — Potem pa Hongkong in Ceylon, Malta, Kiper, Palestina, Guayana, Nova Foundlandija, Nova Zelandija, otočje Fidži, indijske države, afriške kolonije. Zadnja indijska država Burma je postavila bleščeč paviljon, z živimi barvami, šiljastimi stolpiči in steklenimi zvončki, ki začnejo zvoniti pri najmanjši sapici. Od vseh paviljonov najlepši in najmičnejši je pa prednjeindijski. Na četrkotnem notranjem dvorišču je ribnjak,

okoli in okoli pa oblokan hodnik. Na voglih štrlijo kvišku štirje vitki, na koncu čebulasti stolpi, v sredi pa kraljuje velika okrogla kupola. V staroindijske pravljice se zamakneš, ko stopiš noter, in popolnoma pozabiš na hrušč in trušč drugih delov razstave.

Kaj vse je bilo na tej razstavi nakopičenega, to popisati je nemogoče. Gospodinja se bo zanimala za električni likalnik, ki sam vzame perilo iz košare, ga razgrne in lika; kmet gospodar si je ogledal pluge iz Avstralije, mlatilnice iz Kanade, rejo nojev v Južni Afriki itd.; mehanik je občudoval najrazličnejše stroje, ki so venomer delali, blagajniške omare z meter debelimi vratmi, železnico, ki te je prepeljala naravnost v razstavno dvorano noter in ki ima pet tirov, lokomotivo, ki je daljša kakor kak manjši vlak na deželi, itd. Vse si videl, vse v najpopolnejši obliki. Življenje kolonij si pa videl tako, kakršno je tam; črnici so jedli tako, kakor doma, so imeli svoje kočice in svojo nošo in so se vedli, kakor se vedejo doma v Afriki.

Dr. V. ŠARABON:

VELESEJMI.

V zadnjem času beremo neprestano o sejmih, ne takih navadnih po deželi, temveč o velikih, mednarodnih. Prej smo poznali samo par svetovnih sejmov, tako v Nižjem Novgorodu na Ruskem, v Leipzigu na Nemškem, v Irbitu v Sibiriji. Če pa listamo v zgodovini nazaj beremo o sejmih že v najstarejših časih, tudi svetopisemski preroki nam govorijo o njih. Hvalijo nam bogastvo mest Ninive, Sidon in Tiroš in pravijo, da dobiš tam vse kar moraš iskati sicer razkropljeno po vsem svetu. Ali ni to splošna razstava, isto, kar so naši velesejmi? Prav tako hvali modrijan Platon mesto Atene, da se ponaša z vsem, kar proizvaja ves svet, z vsem, kar rodijo dežele Egipt, Kiper, Mala Azija, Grška, obale ob Črnem morju, Italija, Galija in druge. Vse bogastvo sveta se je stekalo v onih časih v Atenah in je omogočilo Periklu zgradbo stavb, kojih lepoto občudujemo še danes. Kar so bile Atene bolj na severu, to je bilo mesto Aleksandrija bolj na jugu, na meji med Azijo in Afriko. In ko so propadle Atene in ko tudi Aleksandrija ni bila več tako mogočna, sta se preselila bogastvo in moč na bregove Tisbere, v mesto Rim. Vladar sveta je pritegnil nase izdelke in pridelke Azije, Afrike in Evrope še v vse drugačni izmeri kakor pa Atene in Aleksandrija, zdelo se ti je, kakor bi si na tem večnem sejmu podajali roko vsi narodi zemlje. Rimljanu ni bilo treba iti nikamor, vse so mu prinesli od drugod. Če je šel na trg, se je lahko zamislil v Afriko ali Egipt ali kasmorkoli, vse je bilo zbrano tam in mu je bilo na razpolago.

Če je hodil Anglež po tej razstavi in je vse to videl, je bil ponosen, da je britanski državljani, čutil se je gospodarja sveta, vse drugo mu ni nič. In obiskovalcev je bilo zelo veliko, samo na binškoštni ponedeljek 320.000.

Ob otvoritvi razstave so poslali po vseh delih angleške države brzojavko, ki je prišla nazaj v London že po 80 sekundah!! Ob grosmu topov je rekel kralj: »V tem trenutku sem otvoril britansko državno razstavo. Jurij kralj in cesar«. — V Indiji je angleški kralj namreč cesar. — To je bilo ob 11 uri 49 minut 35 sekund. Po vsej državi so imeli že vse poskrbljeno, da je bil brzojav pripravljen in je bila zveza zagotovljena. Izključno po angleški zemlji je šla brzojavka okoli sveta in je prišla nazaj v London ob 11 uri 50 minut in 55 sekund. Od oddaje je bilo preteklo torek ravno 80 sekund. Prepis brzojavke so nesli takoj kralju, in ta je stal še ravno tako pod baldahinom, kakor pri oddaji. Brzojavka je napravila pot 80.000 km. To je višek modernega brzojavljanja in nam priča o višini sedanje tehnike.

A tudi Rim je propadel, njegovo dediščino je prevzel Carigrad. To mesto se nam vidi kakor središče kroga, od vseh strani so se stekale ceste tam in so odhajale zopet ven. Vsa trgovina tedanje Evrope je imela izžarišče v Carigradu, in kar si prej iskal v Rimu, si našel sedaj tam. Njegov sodrug na polju večne trgovske razstave je bil slavni Bagdad v Mezopotamiji, mesto Harun-ar-Rašida in drugih znamenitih kalifov. Važno ulogo je imelo tudi sveto mesto Mekka. Z ulic in trgov Carigrada se je selila trgovina v poznejšem srednjem veku v italijanska mesta, v prvi vrsti v Genovo in Benetke. Beneški trgovci so napravili iz Benetk svetovno silo, ki je s svojim bogastvom kljubovala vsakomur. Na severu Evrope je pa gospodovala trgovska družba Hansa s svojimi magacini in sejmi od belgijskega Brüggeja in Londona pa gor do norveškega Bergena in ruskega Novgoroda. Ko je nekoč prišla v Brügge navarska kraljica, je vzkliknila vsa očarana: Doslej sem, mislila, da sem samo jaz kraljica, sedaj pa vidim, da jih je še na stotine drugih.

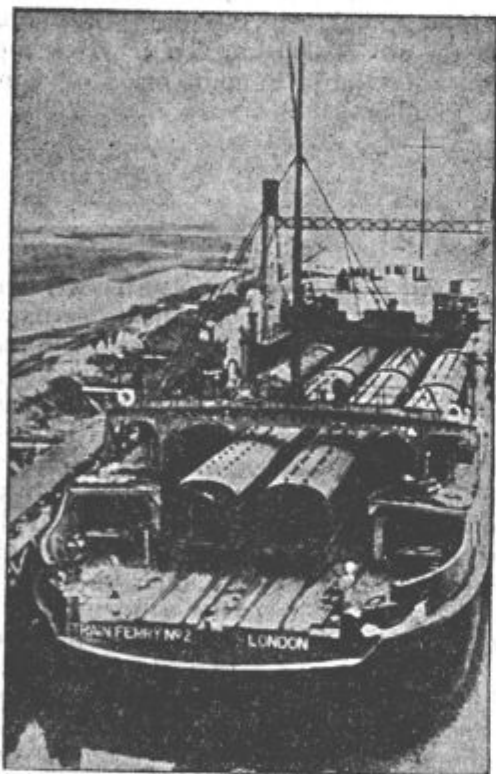
Benetke in Hansa sta postali žrtev slabosti Srednje Evrope in pa žrtev odkritja novih potov v Indijo in odkritja Amerike. Njiju dediščino sta prevzeli najprvo Španka in Portugalska, oziroma njiju mesti Sevilla in Lizbona. Za tema dvema mestoma je prišel pozneje Antwerpen in še pozneje Amsterdam. Kar si prej šel iskat na velesejm v Lizboni, vse to si dobil pozneje v največji izberbi v Amsterdamu. Velikanski so bili dobički trgovcev, s trgovci vred je postal bogat ves na-

rod in je še danes bogat. Šele zelo pozno stopijo na plan Angleži, zato pa sedaj s tem večjo silo; v srednjem veku so se takorekoč samo pripravljali in si zbirali moči. Z Angleži vred se pojavijo tudi Francozi. Že v srednjem veku so bila mesta v Šampanji nekaka evropska borza, prav tako mesto Lyon; to se je sedaj obnovilo in povečalo, po francoskih žilah teče veliko normanske krvi. Normani so bili pa med najbolj podjetnimi narodi sveta. Velik je Pariz in velik je London in velik je New Jork; a tega danes ni več, da bi bil eden za vse ali vsaj dva za vse, kakor je bil nekoč Rim ali pa Atene in Aleksandrija ali pa Carigrad

in Bagdad. Tako so se trgovske razstave posplošile; kar si dobil prej zbrano na eni točki ali na dveh, to dobiš sedaj na več krajih, v isti izmeri in isti popolnosti. Od časa do časa so pa hoteli zbrati na eni točki prav popolnoma vse, kar proizvaja dotična dežela ali pa večji okoliš. Tako so prišli v modernih naših dneh na misel velesjemov, manjših za majhno deželo, večjih za veliko, največjih za svetovne države. Največji tak velesjem je v drugem članku opisana velebritanska razstava v Wembleyu. Podrobnosti o svetovni trgovini pa bereš v knjigi: Gospodarska geografija, ki jo dobiš v Narodni knjigarni v Gorici.

Dr. V. ŠARABON:

PREVOZNI PROMET.

Ladja, ki prevažava vlake čez vodo.

Prevoz železniških vlakov čez vodo je delal prometni upravi zmeraj velike skrbi, in sicer povsod tam, kjer niso mogli napraviti mostov in predorov ali pa so jim bili predragi ali pa jih iz vojaških razlogov niso hoteli napraviti. Drugje so si pomagali z velikimi prevoznimi ladjami, kakor vidimo eno največjih na sliki. Ko pripelje vlak do vode, spojijo njegove tračnice s tračnicami na ladji, vlak zapelje gor in ladja ga pelje čez. Na drugi strani se to ponovi. Konci tračnic so seveda gibljivi, na prožni podlagi. Znani so prevozi čez Bodensko jezero, čez Baikalsko jezero v Sibiriji, iz Nemčije na Dansko in Švedsko. Pri prevozu na Dansko prepeljejo samo vagone 1. in 2. razreda, pri prevozu na Švedsko pa ves vlak. Te ladje imajo več tirov, so ploščate in široke; večkrat sta dve zvezani skupaj, da se valovanje manj pozna. Zelo stari so že načrti za prevoz čez Rokavski preliv med Angleško in evropsko celino. Letos 1924, so vpeljali za prevoz med Londonom in Zeebrügge v Belgiji take parnike: zelo so veliki in široki, da lažje kljubujejo valovom morja, ki je v tem prelivu zelo nemirno. Štiri tire imajo, za lokomotivo in za ves vlak.

V. ŠARABON.

SVETOVNA POŠTNA ZVEZA.

9. oktobra 1924 je minulo petdeset let, odkar je svet združen v veliki poštni zvezi.¹⁾ Kakšen pomen ima ta zveza, nam povedo spomini iz preteklih časov. Če si pred šestdesetimi leti poslal pismo iz Gorice v Rim, je stalo to pol tolarja. Pol tolarja je bilo pa še pred svetovno vojsko toliko, kot je danes 10 lir, kaj šele pred 60 leti. Pismo iz Gorice v Ameriko je pa stalo 16 tolarjev. Poštino so raču-

nali takrat šele potem, ko je prišlo pismo do meje. Če je šlo skoz več dežel, so znamko povsod posebej prilepili na meji. Koliko truda in koliko časa! Vsaka dežela je imela svojo lastno poštno takso in je računala po svoje. Francija na primer je zahtevala velike prehodne pristojbine; v Nemčiji so računili po lotih, na Francoskem po gramih, na meji so preračunili itd. Zavoje so odpravljali zasebniki in ker je hotel iztisniti vsak kolikor mogoče veliko zase, prevažanje ni bilo ravno pre-

¹⁾ Mednarodni poštni kongres je bil letos v Stockholmu od 10. julija dalje.

več poceni. Ko so leta 1850 ustanovili avstrijsko-nemško poštno zvezo, je ostalo še zmeraj dvanajst deželnih poštних naprav, ki so delale vsaka na svoj račun, po lastnih določbah. Ni čudno, da je bila poština večinoma dosti dražja, kakor je bila pa vredna vsebina zavoja. In kako počasi je šlo, s poštним vozom! Več mesecev je hodilo pismo v kraje, kamor pride danes v par dneh. Ali pa, če si poslal časopis. Sicer je bilo časopisov takrat malo, a ljudje so prav tako radi kaj zvedeli, kakor danes. Preden je pa prišel časopis v roke naslovljenca, to že davno ni bilo več važno, kar je bilo notri. So prišle prej govornice, kakor pa časopis. Leta 1755 je bil v glavnem mestu Portugalske, v Lizboni, strahovit potres. Trajalo je ravno pol leta, preden so v naših krajih zvedeli o njem.

Občinstvo se je hotelo velike poštnine na vsak način otresti. Kdo bo pa dal 16 tolarjev za pismo v Ameriko! Pisma so večkrat ležala na pošti, neolkovana, dotičniki šo to vedeli, pa jih niso vzeli, ker je bilo predrago. Kako so si ljudje pomagali, nam kaže tale resnični slučaj. Stara mamica pride na Angleškem na pošto vprašati, če je prišlo na njen naslov kakšno pismo iz Avstralije. Uradnik pravi, da je prišlo, in ji pove višino poštnine. Ona pa noče pisma vzeti; uradniku se smili in pravi, da bo on plačal za njo. Pa reče starka, da je pismo itak prazno, da ti je pisal sin in da je samo njen naslov gori. Če piše sin tako pismo, tedaj ona ve, da še živi, in ona mu z ravno takim pismom odgovori.

Rowland Hill, reven zavarovalni uradnik na Angleškem, je vse nedostatke in napake tedanjega poštarstva popisal v knjižici: »Poštna reforma, njena važnost in možnost izvršitve.« Ko je knjižica izšla, so pisatelja zasmehovali, skomizgali z rameni in majali z glavo. Par let nato so pa spoznali, da Hill ni sanjač, priznali so njegove zasluge, vpeljali od njega priporočeno nizko poštino — naš tedanji groš —, njega pa imenovali za generalnega tajnika. Njegova zasluga je, da je on prvi predlagal reformo pošte.

Ko so v sredi preteklega stoletja tudi po evropski celini začele drdrati prve železnice in je postajal promet hitrejši, je moralo samoodsebe priti tudi pri poštarstvu do zboljšanja. Saj je bilo poleg drugega tudi toliko določb in odredb, da niso bile več za moderni čas, in le malokdo se je spoznal v njih. Severnemška zvezna pošta je imela samo za pisemske pristojbine seznamek tristo strani, dočim zadostuje za to danes par vrstic. Nekaj je pomagala že omenjena avstrijsko-nemška poštna zveza. Po drugih deželah tudi ni bilo boljše. Po nasvetu ameriškega poštarja Montgomeryja Blaira so sklicali leta 1863 splošno poštno zborovanje v Parizu. Ker se pa v pošte prihajajoče države še niso zavedale, kakšno velikansko korist bi imele od dogovora, je prišlo le malo zastopnikov in zboro-

vanje se je končalo brez uspeha. A misel je bila živa in ni več umrla. Kar je Hill začel in Blair hotel, to je nadaljeval nemški poštni svetnik Stephan. Sestavil je spomenico, v kateri zahteva za pisma, tiskovine in za blagovne vzorce enotno poštino, prehodne pristojbine naj izginejo. Spomenico je predložil leta 1868 tedanjemu nemškemu zveznemu kancelarju Bismarcku, ki se je začel za stvar zelo zanimati. Ko so vse potrebno pripravili in uredili, se je sestal 15. septembra 1874 v Bernu v Švici mednarodni kongres, ki je razpravljaval o Stephanovih nasvetih. Iz vseh delov sveta, razen iz Avstralije, so prišli odposlanci, zastopanih je bilo dvaindvajset držav. Že 9. oktobra so se nazori tako približali, da so lahko napravili pogodbo splošne poštne zveze. Opustitve prehodnih pristojbin pa Stephan ni mogel doseči; Anglija, Francija in Belgija so rekly, da je tistih pisem, ki gredo skoz, najmanj dvajsetkrat toliko, kakor pa od doma v tujino poslanih, in da se zato pristojbinam prehoda ne morejo odreči. Danes seveda prehodna pisma niso več tako številna, razmeroma namreč. Določili so enotno poštino, različno po teži, tako za pisma, kakor za tiskovine itd. Vse poznejše spremembe so določili sporazumno.

Pogodba je postala veljavna 1. julija leta 1875. S 1. 1. 1876 je pristopila tudi Francija, ki še ni bila zraven. Enotno poštno ozemlje je obsegalo tedaj 37 milijonov kvadratnih kilometrov s 350 milijoni prebivalcev. Dežele, ki niso še pristopile, so videle, kako varno posluje zveza, in so se začele priglašati druga za drugo. 1. maja 1878 so imeli prvozvezno zborovanje v Parizu. 32 držav je tedaj zveza že štela in imenovali so jo od takrat naprej Svetovno poštno zvezo. Sestanek 1. aprila 1879 je napravil nekatere določbe bolj enostavne. Na svetovnem zborovanju v Washingtonu leta 1897 so pristopile še druge dežele, tako Koreja in Kitajska. Ozemlje zveze je naraslo na 111.635.000 kvadratnih kilometrov s 14.000.000 ljudmi. Pozneje je pristopil še ostali svet, in pred vojsko je obsegala zveza za vso zemljo. Pošta je prevzela pozneje seveda vse moderne iznajdbe, brzojav, telefon, aeroplan, itd. Danes gre tako hitro, da pride brzojavka že v 80 sekundah okoli zemlje. O tem pa glej članek o britanski razstavi.

Imena Hill, Blair in Stephan so nam imena največjih naših dobrotnikov. Pomislimo samo tole: za eno liro pišem v Ameriko; pa naj grem sam tja, koliko časa in denarja bom zapravil.

Ko sem stal leta 1912 ob spomeniku svetovne poštne zveze v švicarskem Bernu, sem dolgo časa gledal ono veliko oblo, ki predstavlja svet. Tam, kjer so celine Azija, Afrika, Evropa, Amerika in Avstralija, plava po obli pet lahkokrilih žensk, dotikajoč se druga druge. Pač najlepši znak zveze, razširjene po vsem svetu.

DENARNE KRIZE NEKDAJ IN SEDAJ.

ES svet skoraj toži danes, da denar nima več tiste vrednosti, kakor jo je imel včasih. Pa se nehoté vprašamo, če je bilo prej kdaj tudi tako in če se je vrednost denarja zmanjšala, kadar ga je bilo preveč. In res beremo, da sta vodilni sili vsega gospodarstva bili od nekdanj obilica in pomanjkanje, da je bilo pa še zmeraj slabše, če je bilo denarja preveč, kakor pa, če ga je bilo premalo. Ne mislimo na posamezne osebe, temveč na splošnost. Kajti če ga je bilo sploh preveč, je vrednost zgubil. Že grški modrijan Aristotel govori o tem. Seveda pa moramo razlikovati med denarjem in med novcem, ki ima ravno tako tržno ceno kakor vsako drugo blago.

Preden so v starem veku znašli novce, so trgovali tako, kakor smo mi med sedanjo svetovno vojsko in po nji: blago so zamenjali v ali. Tako blago je bilo žito, živina, školjke, ribe, kožuhovina itd. Z blagom so merili vrednost in so ga rabili obenem za izmenjavo. In šele precej pozno so prišli na to, da bi cenili vrednost drugega blaga ob zlahtnih kovinah, kakor sta na primer zlato in srebro. Iz kovine so napravili novce in sicer po teži. Na starem Grškem so imeli za podlago ceniive srebro, ki je tehtalo v naši sedanji teži 26 kilogramov. Imenovali so to talent in zato pravimo še danes, da je kdo talent zakopal. Ker pa tako težkega denarja ne bi bilo mogoče uporabljati, ga niso kovali, temveč so s talenti samo šteli; kakor na primer tudi mi štejemo z milijoni, pa nimamo bankovcev, glasečih se na milijone. Talente so razdelili v 6 min, mino pa v 100 drahem. Taka dragma je imela v sebi toliko srebra, kakor ga ima sedaj lira. Imela je pa večjo vrednost, ker je bilo srebra takrat razmeroma manj, kakor ga je pa danes. Ko so pozneje začeli kovati zlati denar, so ga postavili v določno razmerje do srebra; in sicer je bilo to razmerje v starem veku približno eden proti deset. To se pravi: za kar si dal 1 kilogram zlata, za to si moral dati 10 kilogramov srebra. Pred sedanjo vojsko je bilo pa razmerje eden proti trideset do štirideset. — Kdor se hoče o srebru in zlatu itd. natančno poučiti, dobi vse zbrano v moji knjigi: *Gospodarska geografija*. Dobi jo tudi v Narodni tiskarni v Gorici. —

Novce enake srebrne teže, kakor je bila pri Grkih dragma, je bil pri Rimljanih denarius. Odtod naše ime za denar; tudi jugoslovanski dinar se imenuje po njem. Navadno beremo, da je rimsko cesarstvo zato propadlo, ker se je preživelo, ker je bilo ljudstvo razuzdano itd. Pa ni res. Saj je ravno takrat,

ko je rimsko cesarstvo propadalo in propadlo, zmagovalo in zmagalo krščanstvo, ki je vendar prineslo novo življenje, se uspešno borilo proti razuzdanosti, odpravilo suženjstvo, dvignilo žensko. Ne, rimsko cesarstvo ni propadlo zato, ker je bilo staro in razuzdano, temveč zato, ker je zmanjkalo denarja. Pomanjkanje kovine je povzročilo največjo dosedanjo revolucijo sveta, razpad ogromne rimske države. Rudniki starega veka so usahnili, velikanske svote srebra in zlata so odtekle v jutrove dežele v zameno za dišave in sužnje in drugo, novcev je bilo zmeraj manj. Koliko se pa denaria tudi zgubi, obrabi itd.! Vse gospodarstvo rimske države je pa slonelo na kovanem denarju, uradnike so plačevali z njim in vojake so plačevali z njim. Torej potreba zmeraj ista ali pa celo večja, kovine pa vsak dan manj.

In kaj so naredili rimski cesarji? Novcem so začeli pridevati manj vredno primes, izdajali so jih pa za polnovredne. Cesar Augustus (30 pred Kristovim rojstvom do 14 po njem) je koval še čisti denar, Nero (54—68) mu je dal že 5 do 10 odstotkov primesi, Trajan (98—117) že 15, Mark Avrel (161—185) pa 25. Že takrat so začeli ljudje zlato in srebro zakopavati, da ga niso dobili grabežljivi davčni uradniki; kajti nad vse zanimivo je to, da cesarske blagajne niso hotele vzeti denarja, ki so ga bile vendar same izdale. Zato sedaj tudi večkrat izkopljejo kakšne zakopane rimske zaklade. Okoli leta 200, ko je sedel na prestolu Septimius Severus (193—211), je bil denarius že ravno na polovico zmešan, okoli leta 300, za časa cesarja Diokleciana (284—305), sta bila pa v njem samo še dva odstotka srebra! Kakšen preobrat od Avgusta do Diokleciana: od 100 odstotkov vrednosti je padel denar na 2 odstotka! Kajti primes ni bila vredna skoraj nič. Zlata pa že za časa Marka Avrela niso dosti več kovali, cesar Caracalla (211—217) je novce zmanjšal, nazadnje je zlato pomen kot novce popolnoma zgubilo in so ga samo še tehtali.

Seveda se je z zmanjšano vrednostjo novcev vse preobrnilo in nastala je velikanska draginja. Cesarji so si pomagali na vse načine; Maksiminus iz Trakije (235—238) na primer je dal uliti v denar vse kovinske spomenike, vsa darila v svetiščih, ne samo ona iz zlata in srebra, temveč tudi ona iz bronu. Najdelj je šel Dioklecian, ki je zakonito določil ceno blaga in hotel s tem rešiti pogubi posvečeno denarno gospodarstvo. Pa ni šlo več, kovine ni bilo, denarno gospodarstvo je propadlo; in ves srednji vek je v znamenju izmenjave blaga, kakor je bilo v prejšnjih

časih, ko še ni bilo kovanega denarja. S propadom denarnega gospodarstva je pa propadlo tudi rimsko cesarstvo. Njegova opora je bilo vojaštvo, živeče v skupnih taboriščih. Ko ni bilo denarja več, so dali vojakom posestva, razšli so se na svoje domove, disciplina se je razdrla, prej skupaj živeči močni oddelki so se razkropili. Precej isto je bilo z uradništvom. In ko so začeli vpadati sovražniki, ni bilo več mogoče spraviti dosti vojaštva skupaj in država se je razbila na kose. Tako daleč sežejo posledice pomanjkanja, če je država kdaj začela računati z njim.

V srednjem veku je bilo novcev malo, in kjer so jih kovali, po tistem kraju so navadno dobili ime. Po nemškem mestu Hall imenujejo Nemci helerje, po Firenzi (Firenci) imenujejo florin, po Dunaju (nemško Wien) vinarje; beseda »groš« je laška, grosso, in pomeni debeli denar; v češkem mestu Joachimstaler so kovali denar, imenovan Joachimstaler ali na kratko taler, mi pravimo tolar. Amerikanci dollar.

V novejših časih, po odkritju Amerike, je bilo spet dosti kovine in se je začelo spet denarno gospodarstvo. Prišli so pa na misel kredita ali zaupanja in začeli izdajati papirnat denar, ki pa mora imeti kritje v blagu. Moderni trgovec ne more vlačiti s seboj toliko in toliko kilogramov srebra ali zlata, država ali v njenem imenu kakšna banka mu da papirnat denar, pa zapiše nanj, da je zmeraj pripravljena zamenjati ga za zlato ali srebro ali kakšno drugo vrednost. Če banka tak papir izda, se papir imenuje bankovec. Več bankovcev seveda ne bi smelo nikdar krožiti, kakor pa ima banka ali država kovine ali pa namesto kovine česa drugega, kar lahko v kovino spremeni in tako bankovce zamenja. Če je bankovcev preveč in se to izve ali pa če hočejo vsi hkrati zamenjati in država nima kovine ali pa potrebnega nadomestila, nastane polom. Najbolj znan je dvakratni tak polom na Francoskem. Prvič leta 1720, ko je neka kupčijska družba propadla in so njene delnice plačevali v bankovcih. Če so delnice slabe, so seveda tudi bankovci za nič, in so rešili ljudje takrat povprečno samo en odstotek vplačanega kapitala. — Drugi polom je bil pa za časa francoske revolucije. Država je konfiscirala cerkvena posestva,

vredna okoli tri milijarde frankov. Hotela je posestva prodati, da bi dobila denar. Ker pa kupčija ni hitro šla, je izdala nakazila na posestva, ki jih imenujemo assignate (asinjate). Assignatov bi ne smelo biti več kakor za tri milijarde; kajti jaz sem dal zanje denar in ga hočem pozneje nazaj, ali pa namesto denarja toliko posestva, kolikor je na assignatih označeno. Niso pa izdali teh nakazil samo za tri milijarde, temveč zmeraj več in jih je krožilo slednjič za 45 milijard. Ni čudno, da so zgubili vso vrednost, da si moral dati 12.000 takih papirnih frankov za kosilo, 20.000 za par čevljev itd. Za srebrn frank si moral dati 25.000 papirnih. Šele Napoleon je z vojskami, ki so veliko nesle, in z drugimi sredstvi Francijo rešil.

Tudi v sedanji svetovni vojski in po nji ni bilo in ni nekaj prav. Ali bankovci niso zadosti kriti, ali pa dotična država ne uživa zadostnega zaupanja, ali pa je prišla kakšna nesreča, skratka, denar nima še tiste vrednosti, kakor jo je imel prej. Celó v državah, ki so močne in uživajo vsestransko zaupanje, ne dobiš za denar tega, kar si dobil pred vojsko. Ne bomo govorili o Nemški, kjer so računali že s samimi milijardami, navdli bomo par drugih znanih držav in bomo videli, kakšne so bile cene tik pred vojsko, kakšne so bile najvišje leta 1920, 1921, 1922, 1923 in v začetku 1924. Vse to velja za cene v veletrgovini in za blago vseh vrst skupaj. Če je dal na Francoskem trgovec za več vrst blaga skupaj leta 1914 sto frankov, jih je dal leta 1920 588, takrat namreč, ko je bilo blago najdražje, leta 1912 409, 1922 362, 1923 468, januarja 1924 505. Na Angleškem leta 1914 sto funtov šterlingov, 1920 310, 1921 200, 1922 166, 1923 173, januarja 1924 176. V ameriških Zedinjenih državah 100 dolarjev, potem pa 227, 135, 150, 151, 143. V Italiji 100 lir, nato pa 670, 643, 601, 589, 571. Francija in Italija sta si zelo podobni, je še zmeraj zelo drago; dosti na boljšem je Anglija in še boljša je Amerika; tu dobiš že za 140 do 150 dolarjev isto, kar si dobil leta 1914 za 100 dolarjev. Za Jugoslavijo januarja 1913 100 dinarjev, januarja 1923 2098, januarja 1924 2034, aprila 1924 1973. Torej še zelo slabo.

ALI SE DA KOMUNIZEM IZVESTI?

čas, ko je umrl voditelj ruske komunistične države, Lenin, je seveda ves svet govoril in pisal o njem. Bog ve, kako bodo sodili o njem čez pet let, čez deset, čez dvajset ali petdeset! Danes vemo samo to, da je bilo od leta 1917 pa do leta 1923 umorjenih na Ruskem na račun komunističnih poskusov okoli pet milijonov nedolžnih ljudi; vemo tudi to, da je pravih organiziranih komunistov v Rusiji samo 600.000, a da jih mora poslušati stotilijonski narod. Drugega pa ne moremo povedati prav nič. Kvečjemu še to, da se bo ruski komunizem kmalu zrušil in sicer zrušil po nepobitnem zgodovinskem dogajanju, ki nobenega komunizma ne trpi. Prvi znaki, da se krha, se že javljajo; ljudje so začeli spet hoditi v cerkve, in o Veliki noči 1924 so bile cerkve v Moskvi nabito polne. In vse to kljub prepovedi komunistov, ki bi radi pohrustali vse, kar po veri in cerkvi diši. Saj so sedaj odpravili celo nedeljo kot dela prost dan in so uvedli namesto nje ponedeljek, samo da ni tako, kakor ima cerkev. Če ima kdo doma še Staretovo zgodovino, naj bere zgodovino francoske revolucije, pa bo videl, da se je takrat ravno tisto godilo, kar se godi danes na Ruskem, samo imena so druga.

Na Ruskem bi prišlo do razsula, tudi če bi Lenin še živel. Tako bo pa prišlo malo hitreje. Saj se celo taki poskusi ponesrečijo, ki imajo za seboj narod, vladarja in najboljše državnike. Največji tak poskus v dosednji zgodovini je poskus velikega Kitajca Vang-gan-ke-ja v 11. stoletju. In kako klavrno je končal, kljub temu, da je bila vsa Kitajska navdušena za nove misli! In cesar tu di. Ne pa tako, kakor je bilo na Francoskem ali kakor je sedaj na Ruskem.

Slavni francoski misijonar in eden najboljših poznavalcev Kitajske, Huc, je izdal sredi preteklega stoletja znamenito knjigo o Kitajski. Kot Francoz se je za socialne teorije ali nauke zelo zanimal, jih študiral in prišel do zaključka, da so vsi komunistični poskusi samo bankrotne sanjarije. Pravi tudi: »Čudno je, da je večina današnjih socialnih teorij, ki jih smatramo za velikansko pridobitev človeškega razuma, že davno bila preskušena v stari Kitajski, in so se te teorije že takrat izkazale kot neizvedljive.« Pripoveduje nam, kako so kitajski socialisti in komunisti že v 11. stoletju komunistični poskus dvakrat izvedli s pomočjo cesarja, temeljito. Vse, kar diši po kitajstvu, je razkričano kot okamenelo, zlasti njih politične in socialne nprave. In vendar so že pred osmimi stoletji skoz več rodov strastno in vztrajno razprav-

ljali o prav tistih odrešilnih naukih, ki jih smatramo danes za čisto moderne. Pa tudi izvedli so jih. Kitajska reformna stranka je takrat obljubila in poskusila temeljito socialno-komunistično preosnovo vsega imetja in vsega dela. Po dobri agitaciji je dobil Vang-gan-ke, stvaritelj in voditelj novih idej, sredstva in priložnosti za uresničenje svoje odrešilne teorije, in sicer s pomočjo vse državne oblasti.

»Še danes ga slavi kitajska zgodovina vsled njegove energije, vztrajnosti in junštva v izvedbi reform, vsled njegove učenosti in romantičnosti življenja. Slavili so ga kot ognjevitega govornika, oboževali so njegovo

Lenin ali Vladimir Uljanov,
predsednik sveta ljudskih komisarjev v Rusiji.
Umrl dne 21. januarja 1924.

osebnost; saj se mu je posrečilo, da je temeljito omajal eno najbolj despotičnih, starih in konservativnih državnih tvorb in da je celo cesarja ypregel v voz svojih idej. Kitajskega cesarja! In takrat! To je brez primere v zgodovini vseh narodov in vseh vladarjev. Kitajske kronike slikajo Vang-gan-ke-ja, da je bil vzoren značaj; a bil je strasten, brezmejno častihlepen, vsako sredstvo v dosego namena mu je bilo prav, bil je trdozraten, neupogljiv, ponosen, samozavesten, vzničeval je vse, kar je nasprotovalo njegovim nazorom in njegovim političnim teori-

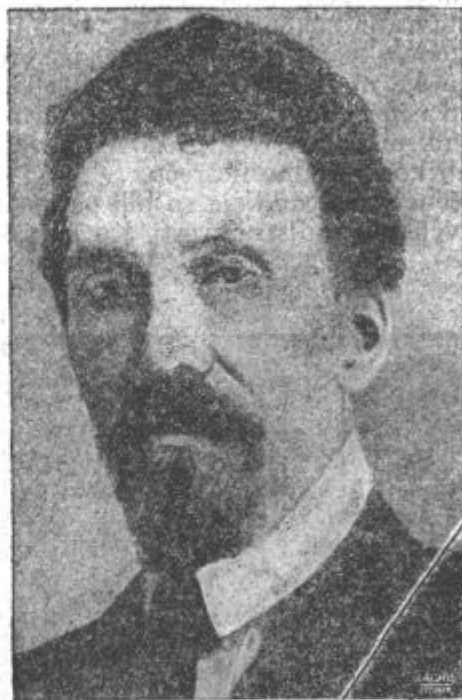
jam. Prav tako je Lenin imenoval Mac Donalda navadnega kramarja, ker mu ni sledil na njegovih potih; seveda se mu je Mac Donald primerno odzval in je govoril o »malih velikibitihotečih.«

Da bi stare nazore v življenju in državi duševno zatrl in iztrebil, je Vang-gan-ke s svojimi fanatiziranimi učenci izvršil velikanško junaško delo; vse svete in klasične kitajske spise je opremil z novimi razlagami in je tako ljudstvo pripravil na svoje nauke. Z najhujšim in najvztrajnejšim delom se mu je posrečilo, da je polagoma stopal od stopnje do stopnje in mu je slednjič po njegovih sijajnih kakovostih oslepljeni cesar Hentsung poveril vso svojo moč in se mu popolnoma

Dr. Štefan Radič, voditelj hrvatske seljačke stranke.

Seveda se je kljub absolutistični izvedbi novih sredstev pojavila tudi huda opozicija, braneča privatno lastnino. Prvi njen zagovornik je bil slavni državnik in pesnik Sze-ma-kuang. Za seboj je imel vse bogataše in posestnike, ki so ga podpirali v lastnem interesu. Za seboj je imel pa tudi najinteligentnejše može, ki so uvideli, da se nove ideje ne bodo držale. A ker je imel Vang-gan-ke na svoji strani poleg cesarja tudi ljudske množice, mu ni mogel nihče do živega. Čutil se je tako varnega, da ni prav ničesar ukrenil proti napadom in zbadanjū, s katerim so ga obsipali, ni ne preiskoval in ne kaznoval. Rekel je: »Začetek je zmeraj težak; mož reform

Rykov, sedanji predsednik sveta ljudskih komisarjev v Rusiji.

zaupal. Samo da bi vsi Kitajci postali po novi odrešilni teoriji srečni. V vse urade je dal Vang-gan-ke svoje učence in pristaše in je nato začel z radikalno spremembo državnega in socialnega življenja.

Prvi stavek njegovih načel se glasi: »Država mora dati vsem državljanom neskajeno in trajno srečo. Sredstva ima v razvoju in enaki razdelitvi vseh zakladov in vsega bogastva dežele. Da zabrani država krivico in zatiranje, si mora prisvojiti vse eksistenčne vire in dobrine življenja; s tem hoče zagotoviti blagor tistih, ki delajo, in jih ščititi proti bogatašem, da jih le-ti ne starejo v prah.«

Po vsej državi je organiziral Vang-gan-ke urade, ki so določevali cene živil in blaga, prelagali davke z revnih na bogate, ter razdeljevali denar med uboge in brezposelne. Država je postala edini lastnik vsega posestva itd. itd.

vidi šele tedaj prve sadove svojega dela, ko je premagal težkoče, ki jih navada in sebičnost postavita v boj proti vsakemu napredku. Ne čudim se, da so se dvignili proti meni ministri, plemiči in visoki uradniki; ne morejo se odreči dosedanjim razmeram, ki so jim bile ugodne. Počasi se bodo navadili na moje reforme in njih nasprotovanje se bo spremenilo v pritrjevanje.« Pa se ni.

Vang-gan-ke in njegov sistem sta se držala, dokler je vladal cesar Hentsung. Vse so preuredili in reformirali, in Kitajska je postala po nadarjenosti in trdni volji enega moža popolnoma uresničeni ideal komunistične države.

Istočasno so se pa že kazale posledice tega nasilnega sistema in so postajale vsak dan bolj neznosne. Saj je vsak tak sistem nasproten človeški naravi in človeški družbi in bi se mogel držati le, če bi bili vsi ljudje ena-

ki, po čednosti, po talentih, po volji, po telesni sposobnosti, sploh popolnoma. To pa nikdar ne bo.

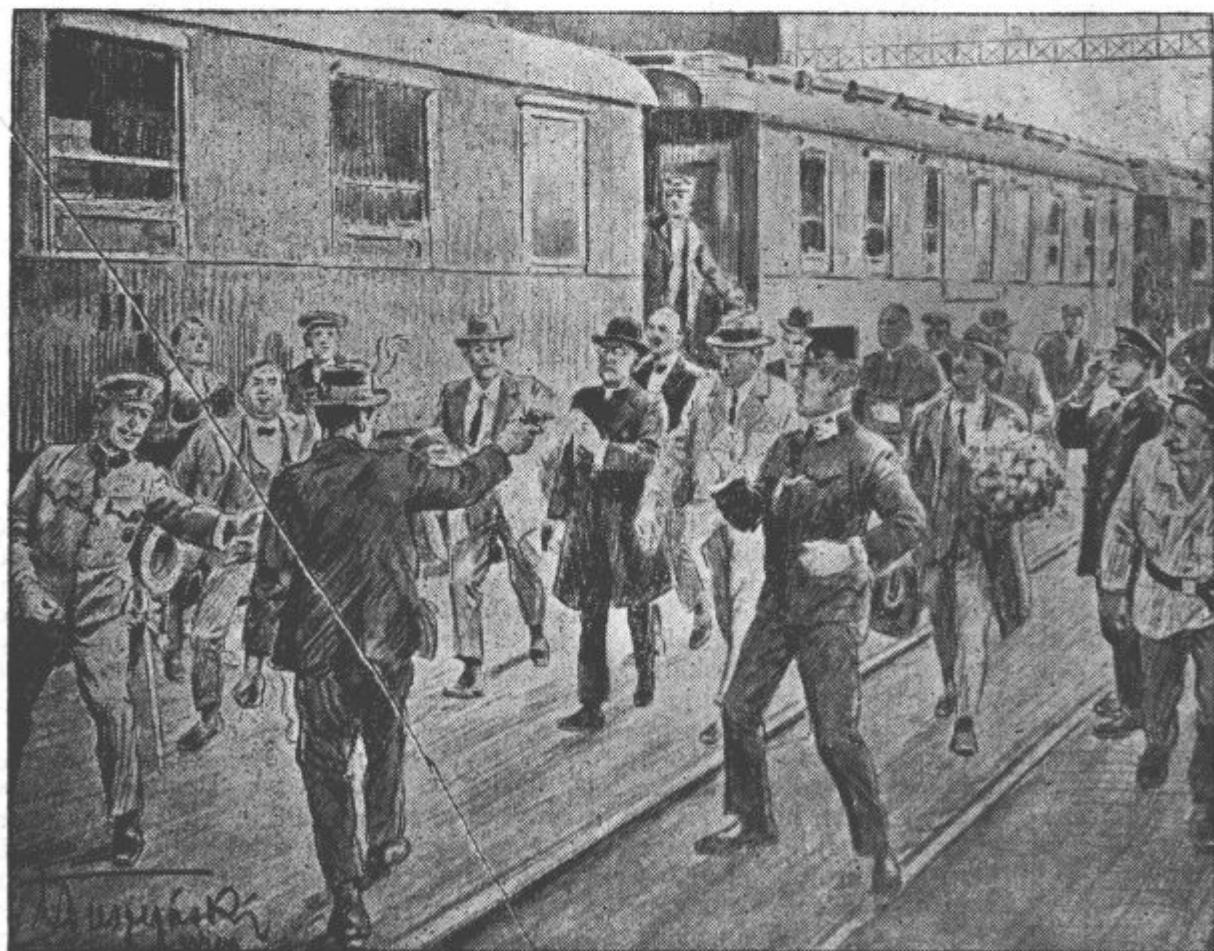
Ljudje so začeli govoriti: »Zakaj naj delam, kar mi ni po volji? Zakaj naj sploh delam? Saj imam vsega dosti. Bolan sem, delo mi ne diši več. Država, daj mi moj delež na izobilju in veselju!« In tako naprej. Prav kakor danes na Ruskem.

Podrobnosti o razpadu komunistične države nam niso znane. Zvemo le, da je po cesarjevi smrti njegova vdova, vladajoča za mladoletnega sina, ob velikanskem navdušenju ogromne večine vse dežele odstranila vse to, kar je bil napravil nedosežni talent velikega moža v petnajstih letih. Van-gan-keja so odstavili in sledil mu je kot vodilni minister Sze-ma-kuang, njegov stari nasprotnik. Van-gan-ke ni živel več dolgo, umorila ga je bolj nad neuspehom življenja. Pa tudi njegov naslednik ni dolgo živel; njegovo smrt so obhajali kot narodno nesrečo.

Učenci Van-gan-keja so bili pa ostali nasukom velikega mojstra zvesti. Ko je prišel na

prestol mladi cesar, vzgojen v duhu komunizma, se jim je komunistična država spet posrečila. Razdejali so spomenik Sze-ma-kuanga, enajst let po njegovi smrti so ga proglasili za sovražnika domovine in njegovo ime je postalo psovka. A to ni trajalo dolgo, nova komunistična država se je držala samo tri leta. Že leta 1129 so motili mir Van-gan-keja v grobu, sedaj so njega proglasili za sovražnika domovine itd. Njegove še živeče pristaše so srdito zasledovali in jih grozovito mučili; večina je zbežala in je pomnožila armado divjih Mongolov, ki so tedaj vznemirjali Azijo.

Tako grozno je končala druga komunistična vlada na Kitajskem; razdejanje in puštošenje, smrt in muke so bile praktične posledice komunističnih teorij, ki jih je genialni Van-gan-ke imel za prave in ki niso prave. Vse mu je pomagalo in vendar ni šlo. Komunizem se trajno nikdar in nikjer ne bo uveljavil; socialno zboljšanje se da izvesti, komunizem je pa sanjarija, lepa sicer, a je sanjarija.

Atentat na avstrijskega kanclerja prelata Dr. Scipela na dunajski južni postaji dne 7. junija 1924. Delavec Karel Javorek strelja z revolverjem na kanclerja.

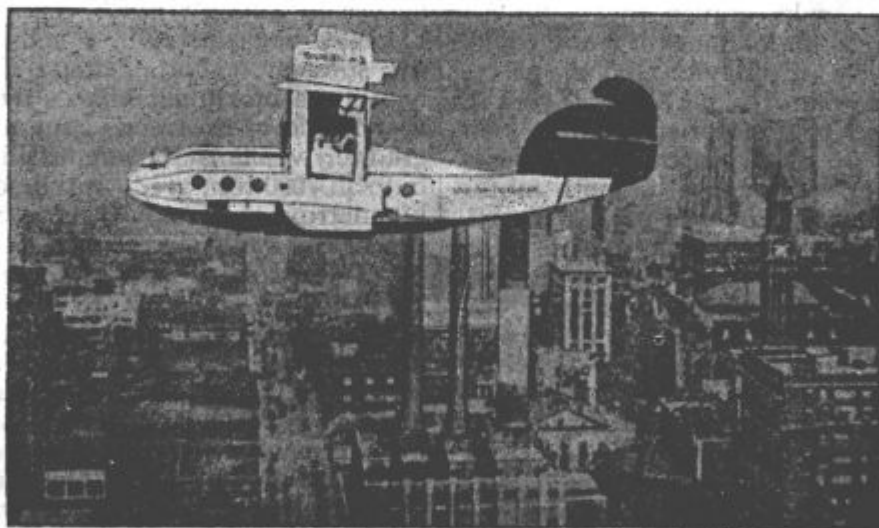
BODOČA VOJSKA

Z BOMBAMI, S PLINOM IN BACILI.

Na Holandskem so letos, 1924, razpravljali v državnem zboru o armadi in je bilo splošno prepričanje to, naj se armada odpravi. Taka namreč, kakor jo imamo sedaj. Češ, prihodnja vojska se bo vršila itak le v zraku in prvo besedo bodo imeli plini, armade bodo nepotrebne. Že med vojsko je bilo mogoče opazovati strahovite učinke strupenih plinov; danes so pa plini še za sto — in stokrat učinkovitejši, kakor so bili najmočnejši, ki so jih med vojsko uporabili. V Ameriki so napravili plin, imenovan Levesite; dvanajst velikih bomb tega plina zadostuje, da uničijo tako veliko mesto, kakor je Chicago ali Berlin. Kleti niso varne pred njim, težek je, pade na tla, se zaleze v globino, sledi odvodnim kanalom, življenje rastlin izgine, studenci in talna voda so zastrupljeni.

dosedanji način vojske bo popolnoma predrušgačen. Kaj bo pomagala najboljša armada, kaj bo izdalo najmočnejše brodovje, če bodo uničene tovarne, ki zalagajo obe s strelivom, če bodo uničene ceste in železnice, razdejani mostovi in rudniki, če bodo sežgani gozdi in bodo gorela cela polja, na katerih uspeva žito? Tri vrste sredstev bo sovražnik uporabljal: razstrelivne bombe, strupene pline in bacile.

Recimo, da pripeljemo z zrakoplovom aeroplan do razdalje 300 kilometrov od tistega mesta, ki ga hočemo napasti. Tako letalo vzame že danes lahko s seboj dve razstrelivni bombi po 1000 kilogramov. Ena sama taka bomba uniči lahko največje poslopje, tako na primer, kakor smo pisali lani v Koledarju o ameriških nebotačnikih. Bolj nevaren je seve-

Zračni omnibus nad Clevelandom.

Vprašali so tri vojaške strokovnjake, kako si mislijo bodočo zračno vojsko, angleškega admirala Burneya, polkovnika francoskega generalnega štaba Fabryja in nemškega generala Deimlinga. Soglasno so izjavili, da bo zmago odločilo uničenje ljudstva daleč zadaj za bojno črto, sredstvo za to bo pa moderno zračno letalo, plin i. dr. To bo najmočnejše orožje bodočnosti. V postopki strupenih plinov in bacilov kolere, kuge itd. bo prišla smrt z letal nad mesta, goreče in rastrelivne bombe, zračni torpedi itd. bodo zažgali hiše, tovarne, kolodvorne in mostove. Burney je rekel: »Z ozirom na današnjo vojno tehniko je nemogoče, da branimo deželo proti zračnim napadom tako, kakor sta jo branila do sedaj armada in brodovje. Zračno letalo bo preskočilo bojno črto in bo neslo v sovražno deželo strašno opustošenje. Ves

da plin. Rekli smo že, da se je učinkovitost plina po vojski za sto — in stokrat povečala. Prej je prišla najprvo slabost, nato smrt, sedaj pa nastopi smrt takoj. Kako naj se branimo? Maske nam ne pomagajo, aeroplan pride čisto tiho, šum propelerja bo v par letih popolnoma odstranjen, zrakoplove in aeroplane bodo napravili nevidne, zavili jih bodo v umetne oblake; tudi ob dnevih, ko bo nebo vsaj malo z oblaki pokrito, tak umeten oblak ne bo sumljiv. Bacile bodo pa ustreljeni v vodo in po zraku in raznesli smrt vsenaokoli. Tudi oceani nas ne bodo več branili. Če se bo Amerika vojskovala z Evropo, bodo v par dneh lahko razrušena že vsa evropska ali pa ameriška mesta. Zrakoplovna brodovja se bodo pomikala s hitrostjo 150 do 200 kilometrov na uro in bodo imela s seboj aeroplane, kojih hitrost bo 300 do 500 kilometrov. Japonsko

zračno brodovje bo v 48 urah v Ameriki, iz Evrope leteče brodovje bo pa v 40 urah že lahko bombardiralo ameriška obrežna mesta. Zato mora biti vsaka država pripravljena za takojšen napad. Francoska je to prva uvidela in si je zgradila ogromno zračno brodovje; Amerika, Anglija in druge države, uvidevši neogibno potrebo tega orožja, so jo z mrzlično naglico pobrale za njo. Na Francoskem in Angleškem nameravajo z zračnim brodovjem prevažati tudi vojaštvo. Letala bodo sčasoma vodili iz daljave, ne bo treba nobenega letavca in nobenega krmarja; kadar bo letalo nad določeno točko, bodo sprožili in bomba bo opravila svojo žalostno nalogo. Lahko bo tudi tako, da ne bodo sprožili na suhem, temveč bo šlo za brodovjem aeroplanov v

določeni razdalji posebno letalo, ki bo vodilo aeroplanje poljubno tja in sem. Posamezne bombe vodijo za sedaj tako naokrog. Prihodnja vojska bo vojska uničevanja in nam bo pobrala še tisto kulturo, ki smo jo rešili iz svetovne vojske. To kar pravimo, ni domišljija, žalibog ni, to je gola realna resnica. In zakaj naj bi vse pomrlo, ko smo vendar s tisoč nitmi privezani na to življenje! Borno je sicer, a življenje je. Ko bi ljudje le en del bistroumja in stroškov, ki jih uporabljajo za napravo uničevalnega orožja, porabili za kulturo, za delo miru in sprave, vsemu človeštvu bi se lahko dobro godilo. Ali je izbira med peklom ognja in strupa in pa med ljubeznijo in pametjo res tako težka. Ubogo, zaslepljeno človeštvo, kam si zašlo!

DR. V. ŠARABON:

SMRTNI ŽARKI.

Majhna hišica v Londonu, ob cesti, kjer ni posebnega prometa, obrit moški, z majhnim aparatom v roki, zraven njega poročevalec enega največjih londonskih listov, »Daily News« (dejli njuz, dnevne novice), na cesti pa kolesar na motorju, nič sluteč. Zgodi se nekaj čudnega: Ko je motorist oddaljen kakšnih 17 metrov od obeh gospodov, sliši poročevalec, kako je začel aparat šumeti, motor na kolesu se ustavi, kolo se še parkrat zavrti, pa je konec. Kolesar skoči dol in popravlja, nič ne pomaga. Aparat začne šumeti, kolo se spet zavrti, in kolesar gre lahko naprej. Mož s skrivnostnim aparatom je Grindell Matthews, angleški odkritelj smrtnih žarkov.

Črni les, gorovje na Nemškem, zgodaj zjutraj, ko se dani, dolga cesta, polna ovinikov, polna avtomobilov. Šoferji pazijo, kar se le da. Nagloma se vsa vrsta ustavi, motorji prenehajo. Kdo so šoferji? Mladi Nemci, ki so se prostovoljno javili za poskus, brez ozira na posledice.

Okolica Nürnberga, mesta na Nemškem. Že od začetka leta 1923 so se širile na Francoskem govornice, da preko nekaterih točk na Nemškem ne more nobeno francosko ali pa tudi kakšno drugo zračno letalo; na nekatere nemške pokrajine po vojski ni pogledal še noben tuj letavec, vsakemu se je ustavil motor in je moral dol. Zlasti pogosto se je to pripetilo v bližini Nürnberga francoskim letavcem, ki jih je peljala pot tam mimo v Rumunijo. Ko je moralo nekoč celo brodovje, 30 letal, neprostovoljno na tla, je dotična francoska družba preložila potovalno črto kratkoma bolj na jug. Nemci so seveda tajili, da bi imeli takšne priprave tam blizu. Pač pa je znani nemški strokovnjak profesor Oskar Flamm pravil o takih poskusih dopisniku ameriškega lista »Tribune«: rekel je, da je v južni Nemčiji več tovarn, kjer pre-

skušajo nove žarke in da je bil on kot član znanstvene komisije večkrat zraven. Komisija se je peljala v štirih velikih avtomobilih, ki so se naglo ustavili, v velikansko začudenje šoferjev. »Najmočnejši artileriji na suhem in na morju ustavimo s temi žarki lahko vsako delo.« Profesor Flamm je znan kot graditelj velikanskih podmorskih čolnov, vsebujočih 7000 ton; gredo lahko pod vodo 28.000 kilometrov, torej skoraj okoli vse zemlje, in jim ni treba niti enkrat priti na vrh.

Tedaj so se spomnili, da je inženjer Nikola Tesla, Hrvat, že leta 1889 deloval s takimi žarki. Že takrat je na določeno razdaljo ubil miš, napravil magnet neobčutljiv in prižgal električno žarnico. Leta 1918 je pa predlagal francoski naravoslovec Charbonneau (žarbonó) vojnemu ministrstvu naj bi uporabljali take električne valove v strelskih jarkih proti sovražnim napadom. Napravili so več srečnih poskusov, a vsled pomanjkanja sredstev jih niso nadaljevali in je vse prenehalo.

Že od nekdanj si želi človeštvo žarkov, ki bi lahko bližnjega ubili. Taki smo. Pa ne enega, ampak stotisoče, in ne na par metrov, temveč na kilometre. Še granate s plinom niso človeštvu več všeč — glej o plinu naš odstavek o bodoči vojski —, prepočasne so. Moralo je priti nekaj novega, kar lahko v par trenutkih na velikanske razdalje uniči vse v največjem obsegu. In žalibog, prišlo je. Zdi se, kakor bi bil Anglež Grindell Matthews vse uničujočim žarkom res na sledu; za večje poskuse mu je manjkalo sredstev, a že začetki nam ne obetajo za prihodnje čase nič dobrega. Že med svetovno vojsko je z nevidnimi žarki od obrežja ven vodil motorni čoln na vodi in sicer tako uspešno, da mu je dala angleška admiraliteta 25.000 angleških funtov za to najdbo. »Slišal sem, da so morali francoski aeroplani na nemškem ozemlju večkrat

na tla in sem sklepal iz tega, da imajo Nemci žarke, ki vplivajo na motorje v aeroplanih.« tako pripoveduje Grindell Matthews o svojih nadaljnjih, povojnih poskusih. »Zasledoval sem stvar in prišel sem na smrtne žarke.«

Njegov sotrudnik pripoveduje: »Marsikaj smo že dosegli, na razdaljo 20 metrov smo ubili miš, zažgali smo smodnik in druge reči, zažgali smo električne svetiljke in ustavili smo motorje in letala. Mislimo, da bi že sedaj lahko spustili v zrak skladišča streliva in da bi lahko ubili ljudi že na veliko razdaljo. Nekoč je naš pomočnik zašel v območje žarkov, takrat smo razvili šele petstoti del one moči, ki jo lahko razvijemo danes (to je govoril sotrudnik Grindell Matthews v začetku aprila 1924), pa se je vseeno pomočnik takoj sesedel in je bil 24 ur brez zavesti. Največji zračni »Zeppelin« bi se v naših žarkih ne mogel držati niti pet minut, njegovi stroji bi obstali in odeja bi zgorela. Poskusili bomo tudi, če je mogoče razstreliti granato v zraku, tako da ne more do nas. Granate in plini so omejeni, naša sila pa ne. Silo lahko reguliramo, človeka lahko ubijemo ali pa ga napravimo nesposobnega za boj za en dan ali dva ali pa samo za par ur, sploh, kakor hočemo. Silo lahko tudi proizvajamo v centrali in jo napeljemo v podružnice. Naša znajdba bi bila lahko največje koristi v boju proti kobilicam; najsi so oblaki kobilic še tako gosti, ozračje očistimo lahko v desetih minutah (za angleške kolonije bi bilo to zelo važno). Žarke bi poslali lahko osem kilometrov visoko in 80 kilometrov naokrog, v tem okrožju bi ne moglo živeti nobeno bitje. Da bi zavarovali London 80 km naokoli, bi bilo za začetno napravo treba treh milijonov funtov. Napadi iz zraka bi morali sami od sebe prenehati, kajti nobeno letalo bi ne moglo priti v zavarovani prostor.« S pomočjo teh žarkov bi vojsko sploh napravili nesmiselno, ustavili bi vsako približajočo se armado, in ne bi mogla naprej. Vso sovražno armado, pa naj si bo zračna ali morska ali kakršnakoli, bi lahko pognali tudi v zrak. Tako postanejo žarki uničevanja in razdiranja lahko žarki blagoslova.

Grindell Matthews sam se je napram poročevalcem takole izrazil: »Moje odkritje zasleduje znanstvene namene. Žarke so začeli imenovati »smrtne žarke«, pa jaz nimam nič pri tem. Potrebujem izredno močne odbijalnike luči, ki so pa zelo dragi. Dosedaj sem lahko proizvedel samo žarke z učinkovitostjo za prav majhne razdalje, izpopolnitev zahteva veliko denarja. Proti žarkom ni nobene pomoči, a jaz jih ne bi dal nikdar vojski na razpolago, temveč bi zagotovil z njih pomočjo svetovni mir za vse večne čase. Zasledoval sem en sam političen namen: *Napraviti vojsko nemogočo*. Tudi moj prijatelj in sotrudnik Royer (o njem bomo še govorili) je proti vojski. Z našimi žarki bomo lahko vsako morivno orodje omrtvičili. Vse moje življenje

in oseba mojega prijatelja pričata, da bo služilo moje odkritje življenju in ne smrti. Upamo tudi, da bom z žarki lahko pravočasno spoznal raka in ga ozdravil. — Kako si mislim vojsko? Armado bomo za par ur ustavili, jo razorožili in ujeli. Tako bo vsaka vojska brez smisla. In imel bi lepo zavest, da sem za svojo domovino in za vse človeštvo naredil nekaj velikega.«

Ko je napravil nato nekaj poskusov pred angleško komisijo, sestojeko iz zastopnikov zračnega ministrstva, mornariškega in vojnega ministrstva, gospodje niso bili povsem zadovoljni. Tudi so zahtevali, če hoče, da mu vlada odkritje odkupi, naj značaj in sestavo žarkov malo bolj natančno pojasni, kar je pa iz umljivih vzrokov odklonil. Tembolj so se pa sedaj začele zanimati za odkritje druge države, in prej imenovani Royer, tovarnar v Lyonu na Francoskem, je stavil odkritelju lepe ponudbe za nadaljnje poskuse na Francoskem. Grindell Matthews se je brž odločil in se je odpeljal v aeroplanu v Lyon. V Angliji so pa dvignili velikansko hrup, da je pustila vlada tako odkritje ven v tujino. Zastopniki vlade so rekli, da bi bili radi odkritje odkupili, da pa poskusj niso bili zadovoljivi. Nato so nastopili privatniki in so ponujali velike svote, da bi rešili žarke za angleško domovino; najznamenitejša med njimi sta bila premogovni in ladijski milijonar Samuel Instone in pa ravnatelj »cesarske zračne družbe«. Nato se je zdramilo tudi angleško zračno ministrstvo in je reklo, da stavi Grindellu nove ponudbe, samo še enkrat se morajo poskusiti obnoviti. Tedaj se je odkritelj vrnil, pa se je s Francozi vseeno še pogajal naprej. Novi poskusj so se menda dobro posrečili in nato smo brali, da bodo napravili v Londonu pod vodstvom odkritelja družbo z osnovno glavnicno 350.000 funtov.

Vse to se je vršilo v mesecih april, maj in junij 1924. Tedaj se je pa pojavil še drug Anglež, dr. Wall. Rekel je, da ni dobil samo istih žarkov kakor Grindell in sicer neodvisno od njega, temveč še veliko močnejše in na neomejeno razdaljo delujoče. Takoj je dobil ponudbe iz Amerike in Japonske, se jim pa seveda ni odzval.

Kritikov je vse polno. Amerikanci pravijo, da proti žarkom Grindella brodovje in aeroplane lahko zavarujejo z umetno narejeno meglo. Ameriški letalski stotnik Walter Sutter je v začetku junija se sam ponudil, naj poskusijo moč žarkov na aeroplanu, ki ga bo on vodil, »ne mara se sam umoriti, a v moč žarkov ne more verjeti.« Angleški admiral Kerr je pa rekel, da mora Anglija po poskusih z žarki posvetiti največjo pozornost vojnemu brodovju, kajti žarki lahko ubijejo živa bitja, požgejo vse gorljive predmete, uničijo aeroplane, ustavijo motorje, samo ladjam na morju ne morejo škodovati. Odkritelj sam je pa rekel, da proti žarkom ni nobene pomoči,

Čudno se nam je tudi zdelo, ko so poročali časopisi koncem junija 1924, da se je za izkoriščanje žarkov ustanovila družba Royer, Grindell-Matthews in drugi z glavnico treh milijonov frankov in da so povabili vse države, naj pristopijo, češ, da bomo varovali mednarodni značaj in da bodo ljudje vedeli, da hočemo samo dobro. V vabilu za pristop beremo, da bodo služili žarki za proizvodnjo govorečega filma, brez-zvočnega gramofona, za vodstvo aeroplanov, ladij in motorjev iz daljave. 32% čistega dobička dobi ravnatelj itd. Listi so k temu vabilu pripomnili: »Nezupanje znanstvenikov v kričaške napovedi Grindella in njegove klike se je izkazalo kot upravičeno.« Dobro bi bilo, če bi bilo tako. Morebiti bodo pa le splošne lastnosti prišle človeštvu v korist, glavna sila bo pa ostala vladi. Toliko časa ne moremo verjeti v vsogrozovitost novega odkritja, dokler tista vlada, ki ima žarke na razpolago, na mednarodnih konferencah ne nastopi kot edini gospodar sveta.

Norca so se delali iz Angleža, res da je ubil dosedaj samo eno miško. To je pa popolnoma vseeno, saj je bil vsak začetek tak. Smrt te miške pomeni lahko najvažnejši dogodek svetovne zgodovine ali pa celo začetek zadnjega njenega odstavka. Treba je samo večjih sredstev in so potem tudi učinki večji. »Dajte mi denar in zatrl bom vsako bilko in vsakega črva, uničil bom brodovja in železnice, mostove in pristanišča.« Kamor gre aparat, tam je razdejanje; potem tudi ni treba,

da bi delal aparat na veliko razdalje. Zemlja bi bila kmalu kup razvalin. To bi bil konec človeštva; kdor bi imel tako moč, bi znorel, njegovo bi bilo vse, bolj bi bil močan, kakor je pa cela grmada strojnic v boju z majhno četo neoboroženih ljudi; strah in sovraštvo bi takoj posegla po orožju, ki bi bilo sicer v pravih rokah lahko orožje miru in ljubezni. Človeštvo bi stalo pred nečem, kar je zvalilo na dan, in bi mu ne moglo več uteči. Nikar ne recimo: Nemogoče. Kar danes ni mogoče, je jutri že staro. Čeprav morda Grindell ne bo uspel, s tem še ni povedano, da takih žarkov ni, temveč samo, da jih še dobili nismo. Kaj bi bila proti tem žarkom celo vojska z bombami in plinom? To odkritje bi bilo najbolj bistroumno, a tudi najstrašnejše, kultura vsega človeštva bi bila na milost in nemilost izročena kakšnemu zločincu ali norcu, zgodovina bi se nazivala: Od Adama do Grindell-Matthewsa. To je ravno najbolj žalostno, da bi tako odkritje ne služilo gradbi kulture, kakor morebiti misli grozni Anglež sam, ampak uničenju. Saj človeštvo v večnem tisočletnem boju gleda samo na to, kako bi bližnjemu škodovalo in ga ubilo. Ali bi nas pa vendarle ti novi žarki prepričali, da je vsaka vojska odveč in da bodimo vendar že prijatelji!

Eno upanje pa le ostane: Proti vsaki znajdbi so dosedaj dobili protisredstvo, morda bi se smrtni žarki dali uničiti s protizarko. Upajmo! O žarkih bomo drugo leto spet poročali.

ZANIMIVOSTI Z NAŠE ZEMLJE.

Povedali bomo par stvari o velikosti nekaterih otokov, višini gora, o jezerih, predorih, prekopih itd.

Otoki. Grenlandija meri 2.170.000 km², Nova Gvineja 786.000, Borneo 770.000, Madagaskar 585.000, Nova Zelandija 265.000, Velika Britanija (Angleška in Škotska) 230.000, Hondo (največji japonski otok) 227.000, Java 126.000, Kuba 115.000, Nova Foundlandija 111.000, Islandija 105.000, Novaja Zemlja 92.000, Irlandija 84.000, Ognjena dežela (na koncu Južne Amerike) 48.000, Formosa 36.000, Sicilija 26.000, Sardinija 24.000, Jamajka 11.000, Kiper 9.300, Kreta 9.200, Portorico 9.400, Corsica 8.700, Mallora 3.500, Teneriffa 2.000, Sansibar 1.660, Rodos 1.460, Madeira 815, Krk 720, Brač 388, Cres 380, Krk 375, Korčula 259, Malta 249, Elba 225, Vis 100, Lošinj 75 km².

Morske ceste (na najožji točki). Bospor 500 m, Dardanele 1.3 km, Messinska cesta 3.6 km, Gund (med Dansko in Švedsko) 4 km, Magalhaesova cesta 5 km, Gibraltar 14 km, Dover 33 km, Otranto 57 km.

Jezer. Kaspiško jezero 438.000 km², Gornje jezero (Sev. Amerika) 83.000, Victoria (Afrika) 68.000, Arabsko 68.000, Bajkalsko 35.000, Ladoško 18.000, Tsadsko 18.000 (kadar je najmanjše), Oneško 9.500, Titicaca (Južna Am., leži v višini 3835 m, za 1000 m višje kakor je vrh Triglava) 8.300, Tongri (na Tibetu, 4600 m visoko) 2400, Mrtvo morje (394 m pod gladino morja) 915, Zenevsko jezero 582, Borsdonsko 538, Gardsko 370, Skadrsko 355, Ohridsko 270, Lago Maggiore 212, Trasimensko 117, Vierwaldstättsko 115, Lugansko 49, Vrbško 19.

Največje celinske višine. Evropa: Montblanc 4.810 m; Azija: Mt Everest ali Čomolungma 8.882 m; Afrika: Kilimandžaro 5.900 m; Severna Amerika: Mac Kinley 6.248 m; Južna Amerika: Aconcagna 7.000 m; Avstralija: Kosciusko 2.200 m.

Najdaljši predori. Simplonski 19.803 m, Gotthardski 14.990 m, Lötschberski 14.536 m, Mont Cenis 13.636 m, Karavanški 7.350 m.

Medmorski prekopi. Sueški: dolžina 160 km, širina na gladini 70 do 110, na dnu 38.5

m, globina 9,5 do 10,5 m, otvoritev leta 1869. — Panamski: dolžina 81,3 km, širina na dnu 91,4 m (je drugače zgrajen kakor sueški), globina 12,5 do 13,7 m, najvišja točka nad morjem 26 m, otvoritev leta 1914. — Prekop med Severnim in Vzhodnim morjem: dolžina 99 km, širina na gladini 102 m, na du 44 m, globina 11 m, otvoritev leta 1895. — Korintski: dolžina 6,3 km, širina na gladini 21,25 m, globina 8 m, otvoritev leta 1873. — V načrtu je še prekop Nicaragua v Srednji Ameriki, ki bo 275 km dolg.

Najdaljši mostovi. Čao-hing na Kitajskem 144 km!, čez Slano jezero v Sev. Ameriki 31 km, Donava pri Črni vodi 3.850 km, lažunski most pri Benetkah 4,5 km, Firth of Tay na Škotskem 3,2 km itd.

Elektrifikacija železnic. Povsod na svetu elektrifikacija železnic zelo napreduje. Jeseni leta 1923 je bilo električnih železnic toliko (namreč takih s polnim prometom, ne cestnih po mestih itd.): Zedinjene države v Severni Ameriki 2400 km, Švica 778 km, Italija 613 km, Švedska 495 km, Nemčija 270 km, Velika Britanija 239 km, Francija 222 km, Avs-

trija 168 km, Španska 77 km, Brasilija 47 km, Norveška 42 km, Nizozemska 35 km, Japonska 30 km, Čile 24 in Kanada 15 km.

Italija in njene sosede po površini zemlje. Italija: 46% sveta pokriva polje, 16% gozd, 25% travniki in pašniki, 13% je nerodovtnih; Švica 17% polja, 21% gozda, 37% travnikov in pašnikov, 25% nerodovitnih; Avstrija: 25, 38, 27, 10; Jugoslavija 29, 27, 30, 14; za Albanijo še nimamo nič izračunjenega; Grška 15, 10, 37, 38; Francoska 59, 16, 11, 14; kot daljno sosedo omenimo še Špansko z 28, 21, 20 in 21%. Če pa hočemo vedeti, koliko ti odstotki pomenijo, moramo seveda vedeti, kako velika je ona dežela, kakšen je svet, kako je obdela lan itd. En odstotek italijanskega sveta na primer je okoli 3000 km², en odstotek švicarskega pa samo 413 km², en odstotek v Zedinjenih državah Severne Amerike okoli 100 tisoč km², torej več kakor je Avstrija velika, za več kot tri Švice in za celo tretjino Italije. Podrobnosti o takih gospodarskih stvareh bereš v knjigi: Gospodarska geografija, ki jo dobiš v Narodni knjigarni v Gorici.

MESTO MELHIZEDEKA — JERUZALEM.

BRISI starega Jeruzalema nam še sedaj niso dobro znani. V novejšem času so pa začeli temeljito kopati. Veliko uspehov je imel v prvih mesecih leta 1924 angleški starinoslovec profesor Macalister. Kopal je tam, kjer je bilo mesto Davidovo, in je prišel na stvari, ki nas peljejo v zgodovini Jeruzalema najmanj 500 let dalje v preteklost, kakor smo ji pa mogli slediti dosedaj. Zlasti važen je neki jarek ali rov, vsekan v skalo, dva in pol metra globok in nad tri metre širok. Jarek je starejši kakor pa zid Jebusitov, ki ga je odkopal Macalister malo prej. Macalister pravi: »Jarek je služil v onih najstarejših časih mesta brez dvoma obrambnim namenom. Ko ga niso več porabljali, se je napolnil z blatom in smetmi. V njih in pod njimi smo našli orodje in posodo iz takozvane srednje bronaste dobe, oziroma približno iz časa okoli 1500 let pred Kristusovim rojstvom. Ker je bil jarek prav gotovo izkopan 500 let prej, kakor se je pa napolnil s temi ostanki, cenimo njegovo starost lahko najmanj na 2000 let pred Kristusovim rojstvom, morda pa tudi na 3000 let. Pa tudi 2000 let pred Kr. je najstarejši datum, ki ga do danes poznamo v zgodovini Jeruzalema. Dobili smo polomljene stopnice in smo odstranili prst, ki je ležala na njih še od časov pred Abrahamom. Te stopnice, vodeče v jarek, so bile napravljene morda ob času nekega nam do sedaj neznanega obleganja. Odkritje jarka nam pové, kako daleč na sever je segal najstarejši Jeruzalem.«

Nadalje poroča Macalister o nekem jebusitskem ali pre-jebusitskem svetišču, ograjenem prostoru, ki meri okoli tri kvadratne me-

Ras Tafari, regent v Abesiniji in njegova soproga princesinja Manen na stopnicah vladarske palače v Addis-Abeba.

tre. To svetišče je najstarejše v Jeruzalemu, kar v tem mestu prastarih svetišč gotovo nekaj posebnega pomeni. Dobili so znake, da je bila razvita takrat tudi že nekaka kultura,

našli so naprave za napajanje živine in za ožemanje oliv ali grozdja.

Glede izkopenin v zidu Jebusitov pravi profesor: »Trdil sem, da je ta zid iz dobe Jebusitov. Če je bil potreben še kakšen dokaz, so nam ga podale razvaline, ki smo jih odkrili. Odstranjen je vsak dvom, prišli smo res v mesto Melhizedek, Abdikiba in Adoni-bezeka. Ustroj plasti je pa tako zamotan,

Malikovanje: Sveti elefanti v Kočinu (v južni Indiji) v slovesni opravi za praznik boga Višnu.

da lahko rečem, to je bilo najtežje, kar sem kdaj preiskoval. Tik pod površino smo našli ostanke srednjeveške arabske ali križarske naselbine, med njimi zelo zanimivo cesto, polno prodajalen z ometanim zidom in podom. Pod to plastjo smo videli štirioglat stolp, koga namena si pa nismo mogli razložiti.«

Tudi na drugi strani, nad dolino Jehozafat (Jozafat), so odkrili važne stvari. In sicer mogočen trdnjavski stolp s planoto spredaj;

gotovo je to del velikega trdnjavskega obzidja, o katerem doslej niso ničesar slutili. Na najdišču, obrnjenem proti jugu, so dobili ostanke iz arabske, bizantinske in rimske dobe ter iz dobe Heroda. Vse drugo, kar je bilo tukaj pred časom Heroda, so poznejši stavbniki spravili proč. A nekaj prav starih lončenih posod v prsti tik nad skalo nam priča, da so bili ti kraji naseljeni že skoraj tedaj, ko imamo prve sledove človeka v južni Palestini. Tudi tukaj so našli neko tako svetišče, kakor smo ga že omenili.

Dva vojaka v Novi Gvineji z vsemi vojaškimi okraski.

Židovska Palestinska raziskovalna družba je pa našla v dolini Kidrona spomenike, ki jih imajo za grobove Absaloma, Jehozafata in Caharije. Spomeniki so obdani od bolj modernih židovskih grobov. Tekom stoletij se je nabrala več čevljev debela plast sipine okoli njih in je zakrila spodnji del. Dalje so dobili tam novce iz rimskih in perzijskih časov, lončenine iz časov Selevkidov itd. Palestina je bila namreč dolgo let (539—333) pod perzijsko vlado, nato je prišel Aleksander Veliki, pozneje so se bojevali med seboj njegovi generali in so vladali v Palestini sedaj potomci generala Ptolomeja, sedaj potomci generala Selevka torej Selevkidi.

Tako bomo kmalu poznali tudi doslej tako tajinstvene obrise enega najsvetejših mest sveta.

IZLET NA MARS.

Okoli solнца se suče več kroglastih svetov, med njimi naša zemlja. Imenujemo jih planete. Svetlobo dobivajo od solнца. Najbližji solncu je Merkur, nato pride Venera (tista zvezda, ki ji pravimo Danica ali Večernica), za njo naša zemlja, potem pa planet Mars. To so notranji planeti. K zunanjim,

bolj oddaljenim spadajo Jupiter, Saturn, Uranus in Neptun. Merkur je oddaljen od solнца samo 58 milijonov kilometrov in napravi pot okoli njega v 89 dnevih, Neptun je pa oddaljen 4493 milijonov kilometrov in rabi 165 let, predno pride enkrat okoli solнца. Razen Merkurja imajo planeti tudi mesece; Jupiter

jih ima 9, Saturn 10, Uranus 4, Neptun 1, Venera 1, Mars 2, zemlja 1.

Človek ni nikoli miren, zmeraj kaj pre-mišlja in želi ven v vesoljstvo in skuša rešiti uganke, sprva mu nerazumljive. Zemlja mu je premajhna, hoče drugam, vsaj govoril bi rad z bitji, ki so na drugih planetih ali ki si jih misli, da so. Na najboljšem glas od vseh planetov v tem oziru je pri nas Mars; to pa zato, ker je tam ozračje, kakor pri nas in morda tudi dež, torej svojstva, ki omogočajo nam podobnim bitjem življenje. Mesec, ki obkroža našo zemljo niti od daleč ni tako zanimiv, nima ozračja in ne dežja, in sedaj celo pravijo, da je ves pokrit z debelo ledeno skorjo. Torej Mars. Njegov premer meri 7010 km; Mars je torej dosti manjši kakor naša zemlja, koje premer je skoraj 13.000 km. Za enkratno zasukanje okoli samega sebe rabi Mars 24 ur in 37 minut, okoli solca se pa zasuče v 687 naših dnevih, oddaljen je pa od njega 228 milijonov kilometrov; naša zemlja okoli 150 milijonov. Gotovo se še kdo spomni, kako so nam pred par leti poročali o nekih znamenjih, ki so prišla na zemljo. Ves učenjaški svet je govoril in razpravljal o tem, rekli so, da so prišla znamenja z Marsa. Risarji so prišli učenjakom na pomoč in so slikali prebivalce Marsa, suhe, z ven štrlečimi očmi, zaljubiti vanje se nisi mogel. Samo imenitni so se nam zdeli, ker so oni prej dali nam znamenja kakor pa mi njim. Nato se je vznemirjenje poleglo in svet ni več govoril o njih. »Bog ve, odkod so tista znamenja«, smo rekli.

Sedaj pa, ko smo v zadnjih letih toliko napredovali, ko govorimo brez žice lahko okoli vse zemlje, sedaj pa mi začenjamo in pravimo, da bomo mi poskušali spoznati se z bitji na Marsu. Ameriški fizik H. Gernsback je prišel na drzno misel, da bi postavil kje v gorovju, kjer je zrak bolj čist, velikanske žaromete s tako močno lučjo, da bi luč morali na Marsu opaziti vsaj kot iskrico. Na zemlji bi morala biti tema, na Marsu pa eno uro po solnčnem zahodu. V žarke luči misli poslati Gernsback človeško govorico, in če imajo na Marsu pripravne aparate, se bo govorica tam izluščila iz svetlobnih žarkov spet kot človeški glas. Tako bi imeli prebivalci Marsa prvo poročilo z naše zemlje. Gernsback je prepričan, da imajo tam take aparate, samo mi jih še nimamo. Oni so nam morebiti že večkrat dajali znamenja, mi jih pa razumeli nismo. Hudomušneži pravijo, da bodo prebivalci Marsa se kaj malo brigali za naše poročilo; videli bodo, da se je nekaj zasvetilo in vprašali se bodo, ali misli ta smešna zvezda, naša zemlja, pogrezniti se v neskončnost. Potem bodo pa nastavili daljnogledne na zemljo in bodo čakali, kdaj bo konec. Gernsback in z njim vred več drugih in zares resnih učenjakov pa misli, da bodo

znali Marsijanci svetlobnotelefonične znake prav dobro razrešiti.

In že prihajajo druga poročila. Ameriški fizik Goddard je napravil načrt za nekako raketo, katero bi lahko poslali na mesec, na Mars in še dalje. Človek kar strmi in si vsega tega ne more predstavljati. Pa kako so se smejali pred sto leti Stephensonu, ko je rekel, da bo s parno silo vozil ljudi okoli; že zaradi zračnega pritiska in hitrosti je to nemogoče, so dejali. Danes se vozimo v ekspresu in se nikomur nič ne zgodi. Tako bo tudi z vožnjo na mesec in na Mars in še naprej. Kar se nam zdi sedaj drzno početje, se nam zdi kmalu nato šport, potem je pa to nekaj čisto navadnega. Kako izginjajo razdalje! Železnica jih je prva skrčila, brzovoz jih je premagal, telefon uničil. In ne bo več daleč čas, ko se bomo vozili od planeta do planeta. Tako si misli Goddard, tako neki Italijan, ki pa za sedaj išče še potnikov za svoj vlak, tako Nemeč Oberth.

Za raketo, ki jo misli spustiti Goddard na mesec, je dobil že potrebna sredstva od Smithsonovega znanstvenega zavoda. Kdaj že nam je Jules Verne vse to pripovedoval! In še druge reči: o podmorskem čolnu, o svetelnem tečaju, o razstrelivih itd. Smejali so se mu; pa se je že polovica njegovih prerokovanj uresničila. Saj so bila zgrajena vsa na pravi fizikalni podlagi. Tako so zgrajeni na pravih temeljih tudi Goddardovi in Oberthovi načrti. Najtežje je pač, spraviti raketo ali kakšno drugo letalo tako daleč ven, da ga zemeljska privlačnost ne potegne nazaj. Pa so prej tudi mislili, da je nemogoče plavati po zraku s strojem, ki je težji kot zrak. In sedaj z aeroplani! Če to gre, pravi Goddard, gre drugo tudi, in je dokazal, da gre. Vse drugo mu je »malenkost«: pomanjkanje zraka, mraz v svetovnem prostoru itd. To se da lahko premagati. Takoj za Goddardom, a neodvisno od njega, je prišel nemški profesor Oberth do istih zaključkov, oziroma, objavil jih je pozneje. Izdal je knjižico »Raketa v prostore planetov« in je dokazal o nji: 1. da lahko že danes napravimo stroje, ki se dvignejo više, kakor seže zemeljsko ozračje; 2. da stroje lahko s časom tako izpopolnimo in jim damo tako hitrost, da ne padejo nazaj na zemljo in zapustijo njeno območje; 3. da jih lahko tako izdelamo, da se peljejo v njih tudi ljudje brez škode za zdravje; 4. da se pod določnimi pogoji gradba takih letal izplača. Gonila bi take stroje odbijalna sila plinov, ki bi hlapeli iz njih. Med zemljo in mesecem, tam kjer ni nobene privlačnosti ne od te in ne od druge strani, bi napravili neke vrste postaje, kjer bi s pomočjo majhnih dvigalnih ladjic lahko prestopali; tako bi zračnim ladjam niti ne bilo treba, da gredo do meseca ali do planetov, promet naprej bi posredovale druge ladje. Hitrost ladje v polnem teku bi znašala 11 ki-

lometrov na sekundo, torej 40.000 km na uro. 40.000 km je pa toliko kakor enkratni zemeljski obseg. Mesec je oddaljen od zemlje 384.000 km, torej niti desetkratni zemeljski obseg. In tako dalje. Največje sitnosti bi bile tam, kjer ni nobene privlačnosti več. Teže ni nobene in plavali bi lahko okoli kakor angeli; vina piti ne bi mogli, ker ne bi hotelo teči iz steklenice; če bi pa steklenico z močjo

zavrteli, bi vsebina nagloma planila ven in bi se strnila v prosto plavajočo kroglo, leta-jočo kakor žoga od stene do stene. Nazadnje bi se krogla razletela v milijone kapljic in bi napolnila prostor z nekako meglo. So pa še druge težave, a Oberth pravi, da bi se dalo s časom vse premagati. Misli, da bodo v par desetletjih take ladje že lahko gradili. Torej na svidenje, Marsijanci!

KALIFAT.

V prvih dneh marca 1924 je turška narodna skupščina odstavila kalifa Abdul Medžida in ga je zapodila iz Turčije. Šel je v Švicco. Takoj nato so Arabci oklicali za kalifa Huseina, kralja arabske pokrajine Hedžas. Veliko se je takrat pisalo o kalifu in njegovem pomenu, in hočemo zapisati par besedi o tem. Saj je kalif cerkveni glavar mohamedanov, in teh je 250 milijonov.

Mohamed se je imenoval apostol in prerok božji, namestnik Boga na zemlji. Ni ustanovil nobene države, nobene cerkve, zahteval je od svoje občine pokorščino do Boga, združil je v svoji osebi vso moč, bil je voditelj občine in njen sodnik. Vodil je verske vaje in je molil naprej, bil je torej imām, vodil je pa občino tudi v boju. Rekel je: »Vi, ki verujete, bodite pokorni Bogu in poslušajte odposlanca in poveljnike iz vaše srede.« Vso moč je imel on sam; ni bilo nobene duhovščine, ki bi bila po njem v ime- nu Boga vzela vso upravo v roke. Ni zapustil sina, samo hčerko Fatimo, ženo Alija. Njegovi sotrudniki so hoteli dobiti že takrat nekake predpravice, a so jih dobili šele pozneje. Najboljši trije njegovi prijatelji so v burni skupščini občine oklicali Abu Bokra za kalifa, Mohamedovega namestnika, seveda obenem tudi za njegova naslednika. Kalifat, kakor se imenuje kalifova čast ali namestništvo, so obdržali mohamedani tudi pozneje. Navada je bila, da je bil zmeraj samo en kalif, rekli so, da je Mohamed tako zahteval. A teh »izrekov« velikega preroka se niso zmeraj držali, dosedaj štejejo okoli sto kalifov. Stranka Alijeva je zahtevala, da sme biti kalif samo potomec Mohameda, drugi so tej zahtevi ugovarjali. Prvi kalif Abu Bekr je rekel: »Postal sem vaš voditelj,« drugi kalif Omar se je imenoval že »knez vernikov«; pozneje so imenovali kneze ali vladarje sultane, kar pomeni toliko kot gospode ali vladarje. Učenjaki izlama (Mohamedove vere) so zmeraj zahtevali za kalifa poleg drugih lastnosti tudi Mohamedovo potomstvo — torej kakor Alijeva stranka — in je po njih mnenju popolnoma nepravilno, ko so odstavili Turki leta 1519 zadnjega pravega kalifa in je postal namestnik Mohamedov Selim, turški sultan. Turška vladarska rodovina je iz rodu Osma-

na; zato se tudi Turki imenujejo Osmani. Od leta 1519 naprej je bil turški sultan tudi zmeraj kalif. Turška država je začela propadati, a sultan je ostal še zmeraj kalif. To seveda drugim državam ni bilo všeč, zlasti tistim ne, ki so imele veliko mohamedanskega prebivalstva. Kajti kalif kot namestnik Mohamedov je bil obenem nekak glavar tega njih mohamedanskega prebivalstva. Zlasti Angleži so delali na to, da bi turškemu sultanu vzeli ves ugled in s tem izpodkopali tudi stališče kalifa.

Da kot kalif ni imel turški sultan nobene moči več, je najbolj pokazal začetek svetovne vojske. Nemška vlada je vplivala nanj, da je kot kalif v »obrambo vere« oklical takozvano »sveto vojsko«. Pa se izven Turčije noben mohamedan ni zmenil za ta oklic. Angleži so že pred svetovno vojsko hoteli podeliti čast kalifa velikemu duhovnu v najsvetejšem mestu Mohamedanov, v Mekki. Ta veliki duhovnik je Husein, sedanji kralj Hedžasa. Svetovna vojska je prišla Angležem tudi v tem oziru prav. Turška narodna skupščina je 2. nov. 1922 odstavila zadnjega sultana Mehmeda VI. in je izvolila za kalifa Abdul Medžida, tedanjega prestolonaslednika. Ni ga pa izvolila za sultana ker je Turčija postala republika. S tem je bil ugled kalifata še manjši. Slednjič so odstavili, kakor smo že rekli, še Abdul Medžida kot kalifa. To prilikom so takoj zagrabili Angleži in so dali oklicati za kalifa kralja Huseina. Oklicali so ga pač Arabci, a vse vodijo Angleži, in je Husein samo orodje v njih rokah. V Hedžasu sta sveti mesti Mekka in Medina, in Husein je direktni potomec Mohamedov; imenuje se zato tudi Ibn Ali, vnuk ali potomec Alijev. Tretjina vseh mohamedanov je v Indiji, kjer so gospodarji Angleži; potem so pa Angleži tudi gospodarji v Sudanu, ki je mohamedanski, v Palestini, v vsej Arabiji, v Mezopotamiji itd. Lahko rečemo, da gospodujejo Angleži tako ali tako nad polovico mohamedanskega sveta. Zato bo Husein dobil večino, tudi če skličejo kongres vseh mohamedanov v svrhu volitve kalifa. Turška narodna skupščina si je sicer pridržala pravičo, da ga voli ona. A njen kalif ne bi bil priznan, ker je Turčija sedaj majhna država s komaj 15 milijoni prebivalcev, čeravno se je njen ugled po miru v

Lausanne zelo dvignil. — Primerjaj naš članek o svetovnih dogodkih leta 1923 —.

Najbolj vplivni in najštevilnejši so mohamedani v Indiji, oni bodo odločili, skupaj z Arabci. Leta 1922 je prišlo odposlanstvo indijskih mohamedanov v London, vodil ga je Mohamed Ali, eden najsposobnejših mož v Indiji. Rekel je Lloydju Georgeu, tedanjemu angleškemu ministrskemu predsedniku: »Islam je imel zmeraj dve središči, osebno in krajevno. Osebno središče je kalif, naslednik prerokov, krajevno je pa dežela Arabija, dežela prerokova. Kalif vlada vernikom v vseh stvareh, ki zahtevajo božje vodstvo, njegova povelja morajo poslušati vsi verniki, dokler niso v nasprotju z božjimi zapovedmi in z izročili prerokovimi. Za brambo vere mora imeti kalif zemljo in armado in denar. Vsega tega pa Turčija nima, toliko namreč ne, da bi bilo za moč kalifa dosti. Izlam pa potrebuje tako moč in zato bomo vzeli najmočnejšega, čeprav ni najbolj pobožen, če bo le svojo moč dal naši pobožnosti na razpolago.«

Mnenje Lloydja Georgea je, da bi bilo

najboljše, če bi se kalifat omejil samo na duševno vodstvo izlama in bi izvolila kalifa skupščina vseh mohamedanov sveta. S tem bi se pa seveda spremenil tudi ves značaj izlama.

Prerokovati ne moremo, kako bo. Vemo samo to, da bo sedanji kalif Husein priznan od večine mohamedanov, od najboljših, najbogatejših in najvplivnejših; on je potomec Mohamedov, je Arabec, vladar v deželi največjih mohamedanskih svetišč. Nič ne bo izdalo, če mu očitajo, da je v službi Angležev. Šel jim bo gotovo na roko; Angleži so mu pridobili kalifat, njegovega sina Fajsala so napravili za kralja v Mezopotamiji, drugega sina Abdula ali Abdallah pa za vladarja v deželi onostran Jordana. Francozi in Turki so zelo hudi, Francozi bi radi, da bi bil za kalifa sultan Marokka, francoske kolonije v Afriki; Turki pa najbrž, da bi postal kalif paša Kemal, predsednik njih republike in stvaritelj moderne Turčije. Svetu pa pravijo, da jim je bil kalifat samo nepotrebna obremenitev.

TUT - ANKH - AMON.

če njegov ali starejši brat je pregnal stare egiptске bogove in se je imenoval Ankh-aton, podoba Solнца. Častili so tedaj samo solnce kot izvor vsega življenja. Mlajši brat hodi za njim in se imenuje Tut-ankh-aton, živa podoba Solнца. Svečeniki boga Amona pa pridejo nazaj in mladi kralj mora spet vpeljati češčenje tega najvišjega boga. Imenuje se Tut-ankh-amon, živa podoba Amona.

Približno 3250 let — tako vemo sedaj — je bil ta kralj nepoznan; slaven je postal šele v naših dneh. V prvi vrsti zato, ker njegovega groba še niso prej oplenili. To je v Egiptu velika redkost. Kajti že v starih časih so poznali prebivalci te srečne dežele lepo lastnost vladarjev, da so se dali pokopati z vsem lišpom, ki je bil vladarju primieren in da se torej že izplača, če tak grob malo pogledamo. Vse svoje življenje so kralji nabirali, drugi velikaši tudi, da bi jim potem nič ne manjkalo. Kradli so pa vsi, od rokodelca, ki je pomagal postavljati grobnico, gor do najvišjih uradnikov, ki so mumijo zavili in blagoslovili. Seveda so pa vladarji in velikaši vedeli, kakšna privlačna sila je zlato in dragi kamen, in da se človek v svojem pohlepu niti svetosti groba ne ustraši. Zato so si napravili grobove na krajih, ki jih je težko najti, ali pa so dali zazidati vhod ali pa so napravili slepe in v napačno smer vodeče hodnike ali pa so dali umoriti tiste, ki so bili pri gradbi groba neposredno zraven, ali pa so dali njih sorodniki pozneje zakriti grob s peskom in prodrom itd. Nič ni

pomagalo, prevelik je bil pohlep po neizmer-
nih zakladih, ki so jih vzeli kralji na oni svet
s seboj. V neki listini beremo, kako pripoveduje
obtoženi tat, kaj je videl: »Vdrli smo v
piramido, dobili smo tam kralja in kraljico in
odprli smo rakev in ovoje, v katerih sta le-
žala. Na vratu je imel kralj vse polno okra-
skov, glava je bila pa z zlatom pokrita. Rakev
je bila zunaj in znotraj obložena z zlatom in
srebrom in okrašena z različnimi dragimi
kameni.« Pomagale tudi niso grožnje faraonov,
ki so v bleščočih napisih grozile skrunilcem
grobov z maščevanjem bogov in duhov. Vsi
pošteni Egipčani verjamejo na maščevanje,
samo malopridni tatovi ne, kakor tudi drugod
ne. Tem manj še v poznejših stoletjih, ko so
postali Egipčani mohamedani, kar niso mo-
gli verjeti, da bi kaznoval Allah tistega, ki
vzame kaj iz groba »nevernikov«. Samo pre-
viden je treba biti, pa že gre. Z Egipčani vred
so bili istega mnenja tudi Arabci, osvoboditelji
Egipta. Arabci so danes večina egiptovskega
prebivalstva. Pa ne samo stari egiptovski tatovi
in Arabci, kradli so tudi Grki in Rimljani,
samo da o njih nimamo takih dokazov, kakor
jih imamo o Arabcih. Ko je dokončal Ahmed
Ibn Tulun leta 877 eno najlepših mošej v Kai-
ru in je povabil vernike, naj pridejo molit tja,
ni prišel nobeden. Rekli so, da je sredstva za
zgradbo mošeje nakradel. Šele ko je povedal,
da je dobil sredstva v starih grobovih ne pa z
ropanjem po cesti, so prišli. Zdi se, kakor da
je bilo kopanje zakladov eno najvažnejših
opravil tedanjih vladarjev. Ni čudno, da niso

dobili v novejših časih nobenih nedotaknjenih grobov, skoraj vsi so bili izropani. Dobro je še, da so se roparji zanimali le za zlato, srebro itd., da so druge stvari pustili pri miru in da poznamo vsled tega staro egiptsko domače in rodbinsko življenje boljše kakor pa iz kateregakoli drugega časa zgodovine.

Zato si lahko razlagamo velikansko začudenje, s katerim je sprejel svet poročilo o odkritju groba Tut-ankh-amona. Res je, da je bila prva prednja soba izropana in nanovo

nji del. Mladiško glavo je tesno obdajala avba, na njej je bil pa nakit, zlat in iz dragih kamenov. Na zapestju desne naslonjene roke vidimo križasto znamenje moči. Oči ima kralj z izrazom pazljivega poslušanja uprte v kraljico, stoječo poleg njega, njena roka mu počiva na rami in ga mazili. Barva polti pri kraljici je malo bolj svetla kakor pri njenem soprogu, kraljica ima avbo in nakitje kakor on, obleka je gladka, temnomodra, čudovit je izraz njenih potez in oči. Zdi

Tut-ankh-Amon in soproga.

zapečaten, a vse drugo je bilo nedotaknjeno. Zdi se, kakor bi bili roparji pri svojem delu zasačeni in so morali kar hitro zbežati. Vse predmete, ki so bili v prednjih sobah in o katerih smo lani pisali, so spravili v muzej v Kairo; tudi tista dva kipa kraljeva, ki sta strážila vhod iz zadnje predsobe v pravo grobnico. Med največje znamenitosti štejejo prestol, velik po lepoti, nekaj posebnega po umetniški izvedbi. Je pa to napol okrogel stol z oporami za roke in z naslonjalom za hrbet. Oporo za roke tvori ptič ibis, perotnice ima modro emajlirane, glava in kljun sta iz zlata, oko je pa podolgovat biser. Na naslonjalu je pa podobna kralja, kako sedi na stolu, na prav takem, kakor je prestol. Ta stol je natančen posnetek prestola samega, samo seveda vse manjše. Gornji del kraljevega telesa je temnorjav, plašč je zdrknil kralju z rame in pokriva spod-

se ti, kakor bi slišal besede, prihajajoče iz njenih majhnih rdečih ust. Neka skupaj zvita kača iz bronu sika tako naravno, da obiskovalci muzeja kar odskočijo; morebiti je bil njen namen, da prežene oskrnjevalce groba. In zato dalje. Vse to beremo tudi v knjigi, ki jo je izdal Carter letos, 1924. Lani smo zapisali, da je umrl razen Carnarvona tudi Carter; pa je le zbolel in je ozdravel. O smrti so prezgodaj poročali angleški časopisi; ker je bil koledar že dotiskan nismo mogli več popraviti.

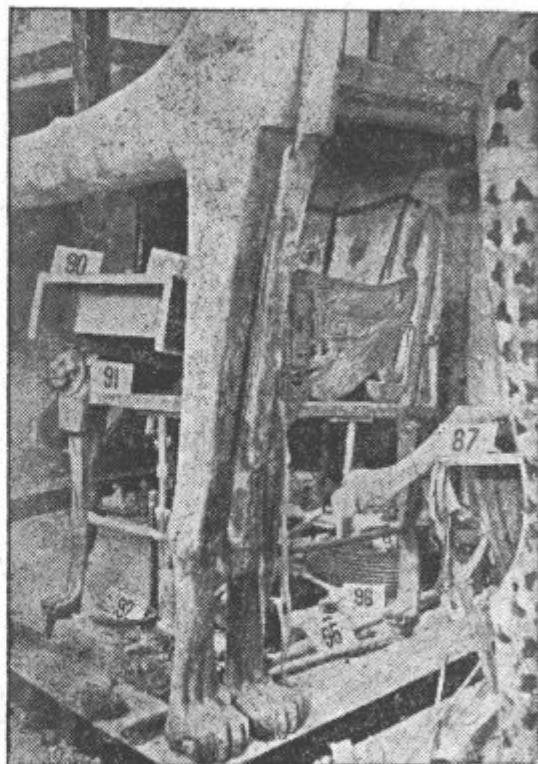
Nekateri predmeti iz prednjih sob so bili še tako dobro ohranjeni, da so jih nesli lahko kar ven, druge so morali pa tam konservirati. Pri paru sandal z bisernimi vezinami so bile niti čisto razpadle; na tleh so se sandale videle cele, če si se jih pa le dotaknil, so hotele pasti kar narazen. To je bilo treba takoj po-

praviti, s špiritom in parafinom. Prav tako so šopke morali nabrizgati s celuloidno raztopino in so bili spet taki, kakor pred 3250 leti. Zelo težko je bilo delo z biseri, s papirjem, narejenim iz papirove steblike, itd. Nekateri poročevalci so pri popisu vseh teh zares velikih umetnin tudi pretiravali; tako je eden pisal, da so šopki še čudovito lepo dišali. Zato pristavi neki zlobnež: »Kaj vse to! Dobili so v lepih posodicah še dve jajci, sveže kuhani, in svežo salato zraven, v drugi posodi pa kuhana ibisova jetra, ki so jih morali odkritelji takoj tam pojesti. Za pijačo je imel gospod Tut-ankh-amon dve steklenici terana in tri steklenice vipavca. V stranski omarici so našli besedilo za Tut-ankh-amonov ples tingel-tangel in pa listino z novo versaillsko »mirno pogodbo«. Taki so hodomušneži.

Lepo popisuje Carter v svoji knjigi, kako so predrli in podrli zid, ki je ločil predsobe od prave grobnice. Sicer so peljala skozi vrata, a so bila zapečateni in ravno taka ovira kakor zid. Ko so prišli skozi, so videli 65 centimetrov pred seboj spet drugo steno pozlačeno. To je bila stena velikanske skrinje, ki je pokrivala in varovala rakev. Tla grobnice so bila za dober meter bolj globoka kakor tla prednjih sob, skrinja je pa grobnico tako izpolnila, da je bilo med njo in stenami samo 65 cm prostora, streha je pa segala skoraj do stropa. Mere skrinje so ogromne: 5 metrov je bila dolga, 3,30 široka in 2,73 m visoka! (Če beremo številke, je najbolje da doma sami izmerimo, navadno si ljudje mere predstavljajo premajhne). Pozlačene stranice so bile semintja preblečene z modro polporcelanovino, na tej so bila pa čarobna znamenja, ki so dajala skrinji varnost in moč. Po tleh okoli skrinje so stala darila za mrliča, na severni strani je bilo pa sedem vesel, da bi jih porabil kralj za prevoz čez vodovje spodnjega sveta. Tudi sobne stene so bile okrašene s podobami in napisi. Na vzhodni strani skrinje so bila v skrinji velika dvokrilna vrata, zaprta in zapahnjena, a ne zapečateni. Tatovi? Hitro so odstranili zapahe in so vrata odprli, za njimi so videli vrata druge skrinje, manjše, zapahnjena, a zapahi so bili zapečateni, pečati nepoškodovani. Čez skrinjo je bil pogrnen mrtvaški prt, čutili so bližino mrtvega kralja, zaprli so vrata in so šli nazaj. Videli so v domišljiji še več skrinj, drugo v drugi, v najbolj notranji pa truplo Tut-ankh-amonu. Ko so šli na drugi konec sobe, so videli majhna vrata, nič zaprta in nič zapečateni. Vodila so v drugo sobo, zadaj za grobnico. En sam pogled v to sobo jim je povedal, da so tukaj notri največji zakladi groba. »Nasproti vhodu je stal najlepši spomenik, kar sem jih kdaj videl, tako čudovito lep, da mi je zastala sapa. V sredi spomenika je bila nekaka skrinjica, z zlatom prevlečena, končujoča se zgoraj v žlebič iz kač. Okoli skrinje so stale štiri boginje zaščit-

nice, tako naravne in žive, s takim izrazom sočutja in usmiljenja v obrazu, da se mi je že samo pogled nanje zdel oskrumba. Vsaka je stala na eni strani, dve sta imeli pogled uprti v skrinjico, dve sta pa imeli glavo obrnjeno čez ramo proti vhodu, da ne bi morda prišlo od tam kakšno presenečenje. Niti besedice nisem mogel spregovoriti. V skrinjici so brez dvoma kanope, vrči, v katerih so možgani in drobne mrliča. Bili smo v domišljiji pri pogrebu davno umrlega in skoraj pozabljenega kralja.«

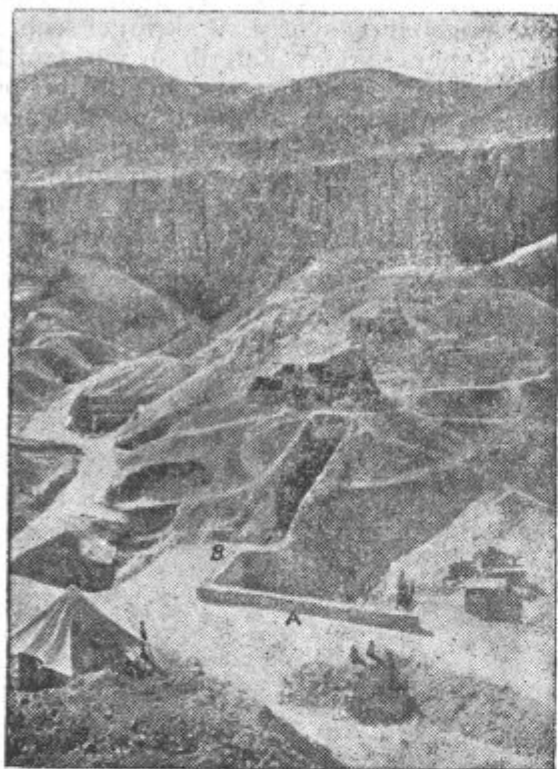
Štiri skrinje so morali odstraniti, preden so prišli do kamenite rakve ali sarkofaga. Vmes med skrinjami je bilo še vse polno

Kraljevska nosila. Ob strani nilski konji. Spodaj tron s podnožjem. Na naslonjalu podobi kralja in kraljice.

umetnin. Prav zanimiva je bila pahljača, prav taka, kakor so še danes v Abesiniji v rabi. Ko je lani, 1923, obiskala abesinska princesinja Monen grob Tut-ankh-amonov, sta imeli dve njeni sužnji taki pahljači. Zdelo se je, kakor bi bila prišla hči, da očeta obišče. Lepota kamenite rakve je delo mojstra, ki je prekosil po mnenju strokovnjakov vse tovrstne izdelke. Je pa iz rumenega kristalinastega peščenca, prepreženega z rožnatimi prameni. »Ko se je pokrov sarkofaga začel polagoma dvigati, smo bili najprvo kar nekam zmešani.« Bilo je to letos, 12. febr. 1924. »Vsebinska rakve je bila zavita v rjuho, nekoliko obledelo, a dobro ohranjeno. Nekaj zlatega se je svetlikalo skoz platno. Zelo smo bili razburjeni. Počasi sem začel rjuho odvijati, pod njo je bila še druga taka tkanina, iz najfinejšega platna, pokrivala

je pravo rakev. Tudi to tkanino smo odvili, slišali so se pritajeni vzkliki. Tkanini sta pokrivali rakev v človeški podobi iz lesa in pozlačenega mavca, ležečo na nizkem odru, s krasno oblikovanimi levjimi glavami ob vzglavju. Roke so bile prekrížane čez prsi, desnica

Grobišče egiptovskih kraljev ali Faraonov blizu starega mesta Tebe. Prostor, kjer počiva Tut-ankh-Amon (A).

Uhod v grob Ramzesa VI. (B.)

je držala bič, levica kljukasto žezlo, oboje iz zlata in polporcelana. Ob straneh rakeve sta stali boginji zaščitnici z razprostrtimi krili. A posebno pozornost je vzbujala glava, bila je iz čistega zlata, oči iz kristala, na čelu sveta kača in jastreb iz zlatega polporcelana, okoli jastreba je bila ovita »krona opravičbe« iz oljčnih peres. Naša vroča želja je bila izpolnjena.«

Podoba je pravi posnetek telesa in obdaja mumijo. Danes so vse skrinje že odstranjene, samo sarkofag je še tam in rakev v njem, pokrov je pridvignjen v kotu 45 stopenj. Vsak, kdor pride tja, pripoveduje, kako gledajo odprte oči v tajinstveno daljino, in vsak čuti moč mrke orientalske krasote in prisotnost vsemogočnih faraonov. Težko, da bi kdaj še egiptska zemlja podarila kaj podobnega.

Ko so slišali Egipčani o ogromnih zakladih, so postali pozorni. Dokler so Evropejci v Egiptu vlačili na dan samo mumije in rjuhe, se Egipčani niso dosti menili zanje. Kvečjemu toliko, ker so jim bili predmet izkoriščanja. Sedaj pa hkrati taki zakladi. Iskali so povoda in so ga kmalu dobili. Ko je povabil Carter k svečanemu odkritju par sto oseb, se je hkrati začela vlada bati, da bi kdo kaj ne pokvaril ali odnesel. In egiptski policisti so zasedli grob in niso pustili nikogar noter. Vlada je rekla, da je Carter prekršil pogodbo, ki sta jo bila z njo sklenila Carnarvon in on. Carter se seveda ni vdal. Začel se je proces, ki še do danes — avgusta 1924 — ni končan. Prav za prav je pa tudi vseeno. Če je čakal Tut-ankh-amon par tisoč let in ni postal nepotrpežljiv, bo počakal lahko tudi še eno leto ali dve.

OLIMPSKE IGRE.

Etos so obhajali v Parizu osmič, moderne olimpske igre. Kdaj so začeli z njimi, ne vemo. Prva zanesljiva letnica je 776 pred Kristusovim rojstvom, obhajali so jih potem vsako četrto leto, do 394. leta po Kristusovem rojstvu. Od 293. do 294. olimpijade leta 1896 je preteklo 1500 let. Olimpijada se imenuje čas od iger do iger, potem pa tudi igre same. Ustanovitev pripisujejo že Herakleju. Potem beremo, da sta Elejca Ifitos in Spartanec Likurgos napisala pogodbo na diskos in tej pogodbi so se pridružili potem tudi drugi Grki. Obhajali so jih bogovom na čast, v prvi vrsti najvišjemu bogu Zenu. Rekli so, da je bogovom najbolj všeč harmonija duše in telesa in da jih počastimo najbolj s tem, če hočemo to harmonijo doseči. Dušo človekovo in plemenitost njegovega naziranja so hoteli izraziti Grki tudi v telesu, niso razlikovali več duha in telesa, oboje skupaj jim je bila harmonična

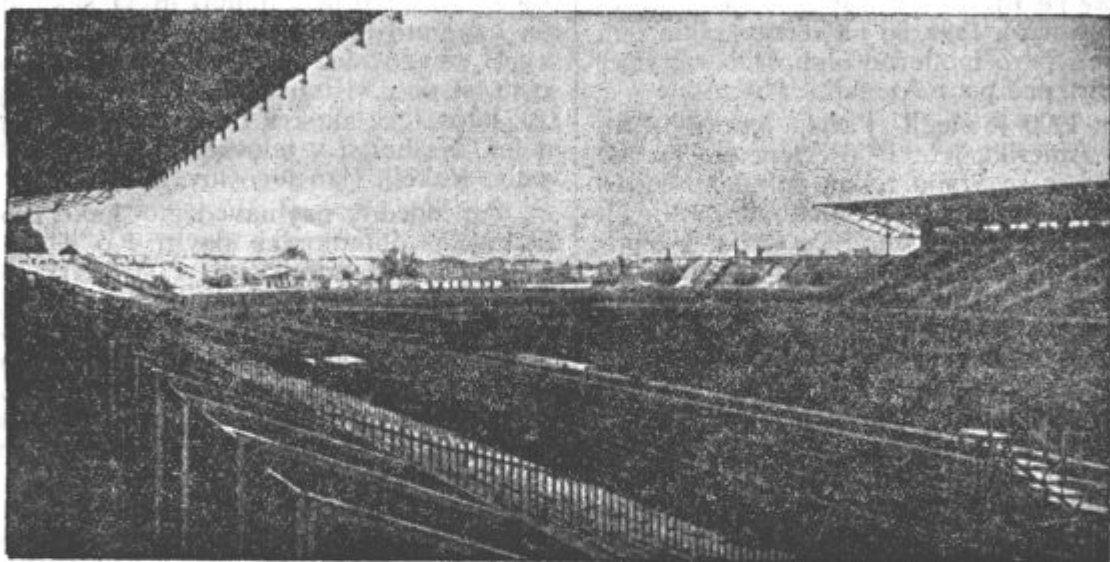
celota. Zato so dali tudi svojim vzorom, bogovom, najlepše in najpopolnejše oblike. Svoje telesne vrline pa pokažeš pač najbolje pri velikih svečanostih, in ker veš, da bodo prišli tudi drugi, se tem temeljiteje pripraviš. Umetniki so hodili v Olimpijo, da so študirali lepa telesa, zdrav je bil narod, ki se je shajal pri igrah in je občudoval združeno lepoto duše in telesa.

Igre so postajale vedno večje in znamenitejše; najprvo so bile izključno grške, potem pa zmeraj bolj mednarodne. Obhajali so jih pa v svetem okraju Olimpija, v deželi Elis na južnem grškem polotoku Peloponezu, in sicer ob času polne lune po začetku poletja. Že par mesecev prej so hodili klicarji po Grškem okoli, oznanjali so premirje, prenehajo naj prepiri, vsi smo en narod. Zadnji mesec pred igrami so bili zbrani v Olimpiji že vsi tekmeči, odposlanstva so tekmovala, kdo bo prinesel lepše darove in kdo bo da

roval lepšo klavno živino. Vse je bilo belo, svetišča iz marmorja, zakladnice, iz belega marmorja je bil tudi stadion, 211 metrov je bil dolg ob zunanji strani, ob notranji 192, širok je bil pa 32 metrov; okoli in okoli so bili naravni in do šest metrov visoko nasuti umetni griči, 40.000 ljudi je lahko gledalo. Hipodrom, dirkališče za konje in vozove, je bil pa dvakrat 192 metrov dolg in 130 metrov širok.

Ko so se tekmovalci pripravljali, so smeli jesti samo posušene smokve, orehe in sir, v zadnjem mesecu v prvih časih samo sir. Šele pozneje so jim dovolili malo mesa. Vsak je moral izjaviti, da se je 10 mesecev vestno

lični gostje in množice golčeči zbor. Žrtvovali so; tekmeči so prisegli. Drugi dan so tekmovali dečki. Tretji dan so morali tekmeči stadion dvanajstkrat obkrožiti, so tekmovali v teku in dvojnem teku, štirje naenkrat, in so se borili; razlikovali so navadno rokoborbo, kjer si moral vreči nasprotnika trikrat na tla, in pa borbo na pesti (boks), kjer so si smeli pest oborožiti tudi z žreblji, gumbi in kovinskimi krogli. Četrty dan dopoldne so se vršile dirke z vozovi in konji; vozovi so morali odpeljati vsi naenkrat in so morali dvanajstkrat obkrožiti hipodrom. Popoldne je bil pa petoboj, metanje 5 kg težkega diska in troskok. Peti dan so se vršile veselice, dari-

Stadij olimpijskih iger v Parizu.

pripravljaj. Sodniki, kojih število je naraslo od 1 do 10, so peljali vsakega tekmeča posebej po tekališču in so vpraševali občinstvo, če ve kdo kaj nečastnega o njem. In če je kdo kaj rekel, so sodniki takoj tam presodili, če bo pripuščen k igram ali ne. Tako so hoteli odstraniti vsakega, ki ni bil popolnoma neomadeževan. Nato so vlekli tekmeči srečke in so molili. Glasniki so zaklicali: »Boj se prične, pripravite se na odločitev, končno zmago bo podelil Zen;« Zapela je trobenta in tek se je pričel. V začetku so namreč samo letali. Občinstvo je tekoče bodrilo in jim je stavilo za zgled boga Hermeja in Herakla. Ime zmagovalca je glasnik javno oklical.

V začetku je bil za tekme ali, kakor tudi rečeno, za igre, določen samo en dan, pozneje jih je bilo pet. Najprvo so samo tekali na enkratno dolžino stadija, potem na dvojno, nato so pridejali vztrajnostni tek, rokoborbo, borbo na pesti, petoboj (pet tekem skupaj), dirkanje, tek oboroženih itd. Prvi dan se je pomikal slavnostni sprevod iz mesta Elis v Olimpijo: glasniki, duhovniki, sodniki, borivci, odposlanstva, pesniki, umetniki, učenjaki, od-

tve, slavnostni obhodi in pa venčanje olimpičnikov. Tako so imenovali zmagovalce. Sodniki so pristopili k trinožni mizi iz zlata in slonove kosti; na njej so ležali venci iz oljkovih vejic, deček je bil porezal vejice z zlatim nožem z oljke, zasajene od Herakleja samega. Sodniki so ovili vence olimpičnikom okoli glave in so razglasili imena zmagovalcev, njih starost, domovino, imena staršev itd. Potem so šli v svečanem sprevodu vsi skupaj na grič Kronion, da se zahvalijo Zenu za zmago. »Slava ti v zmagi, slava, slava!«, se je glasilo vse naokrog in marsikomu se je orosilo oko. S cveticami so olimpičnike obsipali, kipe njih so postavili v Olimpiji, drugim v posnemanje. Vršile so se večkrat genljivi prizori; tako na primer, ko so zmagoslavni sinovi nosili na ramah po stadionu okoli Diagora z Roda, ki je bil tudi svoj čas zmagovalce. Od veselja ga je zadela kap. Doma so pa čakale zmagovalce spet izredne časti, sprevodi, slavospevi, žrtve, obedi. V nekaterih krajih so jih odlikovali za vse življenje, postavili so jim kipe na javnih prostorih, prvo mesto so imeli pri zborovanjih in svečanostih, do smrti so

jim dajali hrano in stanovanje zastoj. Tako so znali Grki ceniti telesno moč in spretnost.

V Olimpiji so se ob takih prilikah shajali seveda tudi trgovci, državniki, pesniki, sploh vse; vsako četrto leto je bila Olimpija glavno mesto vse Grške, ki je prišla tja občudovat svoje najslavnejše može in pa najlepše umotvore božje v podobi krasnih borcev.

Srednji in novi vek sta olimpsko idejo prespala, zbudila se je šele v najnovejšem času. Gojili so sicer šport Angleži, Amerikanci in drugi, a mednarodnosti ni bilo nobene. Tedaj je francoski baron *Coubertin* sprožil misel leta 1888, naj bi moderni narodi ponovili to, kar so v toliki popolnosti gojili stari Grki. Leta 1894 so se zastopniki raznih držav na njegovo povabilo prvič sešli, in že dve leti nato, 1896, so na starih grških tleh praznovali prvo moderno olimpiado, ne sicer v Olimpiji, pač pa v Atenah.

Leta 1900 je sledil Pariz, leta 1904 St. Louis v Ameriki, leta 1906 Atene (to je bilo izredno, ker se vršijo tekme le vsako četrto leto), 1908 London, 1912 Stockholm, 1916 jih ni bilo, 1920 Antwerpen, 1924 Pariz. V Antwerpnu se je poznal še povojni čas, letos so bile pa tekme v toliko nepopolne, ker še ni bila pripuščena Nemčija. Sicer imajo moderne igre nekoliko drugačno podlago in so jih zelo razširili (metanje krogle, kladiva, desetboj, telovadba, nogomet, tenis, kolesarenje, plavanje, zimski šport, maratonski tek itd.), a idealni smoter je še vedno isti: naravnost in zdravstvena vzgoja telesa, spodbujanje športne častihlepnosti pri posamezniku, tekmovanje narodov med seboj, gojitev discipline, resnosti in vztrajnosti, gojitev krepkega naroda in s tem vred dviganje ljudskega zdravja. Zunanje priznanje je navadna kolajna.

Ker je program danes tako ogromen, se seveda ne more izvršiti ves v par dneh in tudi ne na eni in isti točki. V zimskem športu na primer (smučiči, sanke) so se vršile tekme že pozimi v Chamonix na Francoskem; nogomet so končali preden so se prave tekme pričele. Proti vsemu pričakovanju so zmagali v nogometu do sedaj tako malo zna-

ni Uruguayci iz južne Amerike. Nabralo se je slednjič toliko vrst tekmovalca, da so začeli nekatere točke črtati in se vedno bolj omejujejo na tekme, kjer se res pokaže telesna moč in spretnost in urnost. Omenili smo maratonski tek. Ko so premagali leta 490 na Maratonskem polju Atenci Perzijane, je letel vojak Fejdippos to v Atene naznaniti. Ker znaša razdalja med Maratonom in Atenami okroglo 42 km, sedaj ta tek ponavljajo. Najboljši do sedaj doseženi čas je dobra poltretja ura.

Kakšna je razlika med prvimi modernimi igrami, 1896, in letošnjimi, 1924! Takrat je porabil zmagovalc za tek na 100 metrov 12 sekund, letos 10,6, za 400 m 54 sekund, letos 47,6, za 800 m 2 minuti in 11 sekund, letos 1 minuto in 52 sekund, diskos (2 kg) je vrgel zmagovalc takrat 29 m daleč, letos 46 m, skok v višino takrat 1,81 m (brez deske), letos 1,98, skok v daljavo 6,35 m in 7,45 m itd. Najboljši v telovadbi je bil letos Slovec Štukelj, član jugoslov. Sokola.

Par zgledov naj navedemo, kako zna tudi naš čas olimpijone slavit. Ko je zmagal v Atenah v maratonskem teku Grk Louis, sta letela kraljeva princa z njim po stadiju, sta ga dvignila na rame in nosila okoli, in narod je burno ploskal in vse je vpilo: Zmaga, zmaga! Več tovarn so imenovali po njem, podarili so mu njivo, ki se je imenovala »maratonska njiva«. Kanadcu Sherringu, zmagovalcu v maratonskem teku pri drugih igrah v Atenah, je dala kanadska vlada hišo, dosmrtno penzijo itd.; Italijanu Donando, ki je prišel v istem teku leta 1908 prvi v londonski stadion, so prirejali Londončani ovacije, kjer so ga videli, podjetja so imenovali po njem, gledališča so ga prosila, da se je pokazal na odru vsaj za par sekund, tovarne jestvin so se bahale, da je pokusil njih izdelek, krojači so pravili, da je naročil Dorando obleko pri njih.

Vsak narod, ki se zanima za telesno vzgojo, je zdrav že po svojem mišljenju. Takemu narodu se ni ničesar bati. Vsaj mladina naj si dobro zapomni: Duša in telo naj tvorita lepo, zdravo celoto.

IZ AVTOMOBILIJE.

A katera je ta dežela? No, Amerika, saj druga biti ne more. Že lani smo prihodili sestavek o ameriškem avtomobilizmu, letos ga bomo nadaljevali in pridejali marsikaj novega zraven. Napravili bomo več pododdelkov, pa tako, da bo vsak zase samostojen.

Letos so 1. julija spet

avtomobile

šteli. Našteli so jih 15.524.000, to je skoraj za petino več kakor pa 1. julija 1923. Ves ostali svet jih ima nekaj nad tri milijone. Ne bo več dolgo, pa bo imel že vsak sedmi prebivalec Zedinjenih držav svoj avto. Motornih kolesov je pa zmeraj manj; na koncu leta 1919 jih je bilo še 240.000, julija 1924 pa samo še 126.000.

torej skoraj še enkrat manj. Če bo šlo tako naprej, bo na koncu leta 1924 v Ameriki (z besedo Amerika mislimo zmeraj Zedinjene države) že 17 milijonov avtomobilov. Tudi ženske vozijo samostojno na trg in za zabavo. In najbolj uspešna je tista reklama, ki se obrača naravnost na ženske. »Kdaj bo avtomobilna industrija prenehala?« je vprašal nekdo Forda, »avtomobilnega kralja.« — »Se je šele začela,« mu je Ford odgovoril. »Avtomobile moramo izboljšati in izpopolniti, pa bolj poceni morajo biti. Najbolj upamo na Kitajsko in Rusijo. Prišel bo čas, ko bo imel vsak človek svoj avto. Avto pospešuje mir, ker zblizuje ljudi.« Središče Fordovih tovarn je mesto Detroit (detroit); zanimivo je njegovo podjetje posebno zato, ker imajo vse sami: premogovnike, gozde, plavže, papirnice, steklarne itd. Delavec zaposluje Ford okoli 100.000. Ustanavlja tovarne in podružnice po vsem svetu, njegova angleška podružnica izdelava že 90% vseh avtov, ki jih Anglija kupi. Sedaj izdeluje Ford v Ameriki na dan okoli 10.000 avtomobilov. Njegovo premoženje se ne da ceniti, govorijo o tisoč milijonih dolarjev in še več, na dan zasluži povprečno 400.000 dolarjev. Sedaj pa to izračunajmo! V Ameriki avtomobila nihče ne da popraviti, vrže ga proč in kupi novega. Tam, kjer jih je prav veliko skupaj zmetanih, pravijo, da je »avto-pokopališče«.

Vrednost avtomobilov brez pnevmatike itd. je znašala na koncu leta 1923 več kot 2.500 milijonov dolarjev; s pnevmatiko in drugimi pritisklinami pa 4.600 milijonov dolarjev. To so številke, ki si jih ne moremo predstavljati. Lani je bila v New Yorku razstava avtomobilov, zastopanih je bilo 71 vrst, cena avtomobila se je gibala med 480 in 900 dolarji. To so bile le boljše vrste. Sicer gre pa stremjenje tovarnarja za tem, da so vozovi zmeraj bolj po ceni, vsaj tisti navadni. Pri drugih gledajo bolj na udobnost in da je voz lahek. Sicer pa majhne tovarne zmeraj bolj izginjajo in industrija je že skoraj vsa v rokah velekapitala. Lani je 83% vseh avtomobilov bilo napravljenih v šestih podjetjih, več kot polovica od teh v Fordovih tovarnah. Najslabše plačani delavec v Fordovih tovarnah pride na 40 lir na dan, pa še penzijo ima. Sicer se pripeti zelo veliko avtomobilnih nesreč, na tisoče in tisoče, a moramo pomisliti, da je avto splošno prometno sredstvo, da ga ima že skoraj vsaka družina in da bodo pešce v Ameriki kmalu kazali v muzejih, kakor pri nas mumije.

Kakor že vemo, je znašala cena navadnega Fordovega avtomobila na meji med letom 1922 in 1923 300 dolarjev. Ford pa pravi, da ne bo prej odnehal, dokler cene ne bo spravil dol na

150 dolarjev.

Letos 30. julija je bil Ford star 61 let, torej se mu njegova namera še lahko posreči. Zato se tudi nič ne čudimo, če beremo v časopisih o

beraču v lastnem avtu.

Saj se mu tudi izplača. Recimo, da dá za avto 300 dolarjev. Dober berač ima to svoto brž nabrano, če zna zbuditi usmiljenje občinstva. In če je hitro tam, kjer navadno »dela«, koliko si prihrani časa in s tem koliko denarja! Izredno zabavo in veliko smeha je napravil lani

prepir med občinskimi svetniki in pomivalko oken.

V Detroitu, tam, kjer je večina Fordovih tovarn, so najeli žensko, da je snažila okna na mestni hiši. Vsako jutro točno ob določeni uri se je pripeljala v avtu tja in je pustila voz spodaj, med vozovi občinskih svetnikov. Malo za malo se jim je zdelo in so ji rekli, da se ne sme pripeljati v avtu na delo. Ona je pa rekla, da je prosta državljanica in da se vozi, kakor se hoče. Da le svoje delo opravi, potem ji pa ne sme nihče nič reči. Stvar je postala javna, in slednjič se je vse ameriško časopisje razdelilo v dva tabora: za pomivalko in proti nji.

Avtomobil omogoči Amerikancu tudi uživanje največjih naravnih krasot. Na jugu Zedinjenih držav štrli proti otoku Kuba polotok Florida. Brezprimerno krasno podnebje privabi vsako leto v zimskih mesecih tisoče in tisoče Amerikancev tja. Okoli in okoli morje, nebo vedno jasno in modro, podnebje tako milo, da nosijo v decembru in januarju najlažjo poletno obleko; par sto kilometrov proč pa najhujša zima. Prav bogati Amerikanci gredo v kopališče Palm Blach (izgovori: pam bič = obala palm); tam je eden največjih in najodličnejših hotelov vsega sveta, Royal Poinciana. Vlak privozi tik pred hotel; če se odpelješ, stopiš zvečer že v spalno sobo v vlak in ne veš, kdaj si odšel, tako tiho gre vlak proč, brez drdranja in vpitja sprevodnikov. Dežnika na Floridi ne potrebuješ, dežuje le redkokdaj. Včasih se utrga oblak in lije kar v potokih, a čez par minut sije nebo spet v najlepší modrini. Umažeš se nikoli, blata in prahu ni, povsod samo morski pesek. Ceste so pa itak vse asfaltirane ali cementirane.

Florida, dežela solnca in cvetic.

Saj ime Florida samo ni nič drugega kakor kraj cvetic. Pestrost in polnost najsijajnejših tropskih cvetic je nepopisljiva. Zanimiv je gm Poinciana, vse leto ima temnordeče cvete, velike kot dlan; neka plezalka, se speinja po drevesih in ob stenah, pozimi cvete,

cvetovi so rdeči plameni. Kokosova palma, japonska smreka, ameriška piniya, gumijevo drevo, vse vprek, človeku vzame kar sapo. Prav tako tuja in pisana je barva ptic; vidiš ptico, ki je po vsem telesu rdeča kot ogenj, druga zopet je vsa modra, po cvetlicah se zibljejo holibriji, v velikosti oreha in čmrlja, ob jezerih se pa sprehajajo modri pelikani in modrujejo o motenju miru. Če si lovec, prodreš lahko v divji gozd tik ob parkih, streljaš tam jelene, divje mačke, medvede, purane, v močvirjih in jezerih divje race in gosi, pa tudi krokodile in podobno robo. Moraš pa biti previden, kajti tam notri so tudi kače klopotače, škorpionji in druge take lazeče in grozeče živali. Ribji lov ti obeta brez truda bogat plen. Kdor pa vsega tega ne mara, se pripelje v avtu na obalo kopat se in sicer kar v kopalni obleki. Peš na Floridi ne hodi nihče; kdor se ne vozi v avtu, se da peljati od črnca v pletenem stolu.

Nedaleč od West Palm Beach so napravili posebne parke za tiste obiskovalce srednjih stanov, ki se pripeljejo v avtomobilih in imajo na njih in v njih takorekoč svojo hišo. To so med najbolj srečnimi ljudmi na svetu, in ta sreča še draga ni. S seboj imajo vse, kar potrebujejo: šotor, zlozljive postelje, kuhinjsko posodo itd., električni in plinov stik dobijo v parku, trgovec, bivajoč tudi v šotoru, jim prodaja vse potrebno. Tako življenje v eni najlepših dežel sveta bi brez avtomobila ne bilo možno.

Da je reklama pri avtomobilski kupčiji velikanska, si lahko mislimo. Posebno še, ker vemo, da je Amerika

dežela reklame.

Ne uporabljajo samo časopisov, knjig, cestnih letakov, hišnih sten in vseh vrst luči, ne, gredo tudi v cerkve in podtaknejo vernikom na spreten način naznanilo o tem ali onem, ali pa pošiljajo letavce visoko gor v zrak, da ti zapišejo z umetnim ognjem na nebo bleščeče se besede. Nekateri časnikarji odkrito priznajo, da so veliki ameriški časopisi, tiskani v več 100.000 in tudi v milijonskih izvodih, v prvi vrsti sredstva reklame; vsebina je važna le v toliko, v kolikor ne ovira razširjanja časopisja; če je dobra, je tudi prav. Ogromne svote porabijo, da imajo večji promet in da prodajo več izvodov; ko je to doseženo, dajo oglase v ta ali oni predal in zaslužijo pri tem bajne svote, saj stanè ena stran oglasov v večjih časopisih 3000 do 10.000 dolarjev. Reklama ima v Ameriki veliko večjo ulogo kakor pri nas. Amerika je v okusu in življenju dosti bolj enotna kakor pa katerakoli velika evropska država; ni čudno, saj je Amerika po zgodovini še zelo mlada in sta razvoj in razlikovanje stara šele dobrih sto let. Tu je tudi temelj za skupno preskrbo

ameriškega prebivalstva: deset in zopet deset milijonov ljudi uživa isto tovarniško hrano, se oblači v isto tovarniško obleko in uporablja iste tovarniške izdelke. Ta enotnost nam osvetljuje tudi kopičenje kapitala in znana ameriška velikanska podjetja, kar smo omenili že pri avtomobilni industriji. Tako je tudi

ameriško časopisje

zelo enolično. Ameriško prebivalstvo (1. 1. 1924 113 milijonov) živi večinoma od tovarniškega in kmetijskega dela; mišljenje je omejeno na razmeroma majhno število ljudi, ki morajo zalagati to ogromno množico vsak dan z lahko prebavljivo hrano. Glavni kraj duševne produkcije je New York (izgovori: njujork). Tam stanujejo najbolj plačani izzovalci in pisatelji nedeljskih protestantskih pridig, uvodnih člankov, pesmi za uspaevanje otrok, humorističnih prispevkov, vzgojeslovnih in zgodovinskih člankov, modnih poročil, družabnih novosti, inozemskih pregledov, domače politike, ljudske poezije, slavnospesov itd. itd. Če le morejo, naročijo listi na deželi dol do najmanjšega časopisa vse, kar potrebujejo, v New Yorku: dovtime, uvodne članke, slike, članke o trgovini itd. In če potuješ z vlakom iz New Yorka na drugo stran Zedinjenih držav v San Francisco, vidiš in slišiš povsod iste članke, iste dovtime, zasledujejo te s svojimi neslanostmi isti politiki, ki si jim hotel iz New Yorka uiti. Druga posledica je ta, da se vsa Amerika tako joka in smeje, tuli in premišlja, hvali in zabavlja, kakor to predpisuje newyorška

tovarna misli in možganska centrala.

Zato se tudi velikomestno brezverstvo razpaša tudi po najbolj dobrih podeželskih občinah.

Za majhne časnike v manjših mestih in vaseh je ta način preskrbovanja z duševno hrano seveda zelo prijeten in lahek. Pol lista jim pošljejo včasih že izpolnjenega z newyorško hrano in reklamo, pol lista pa podeželski urednik napolni lahko z lastnimi duševnimi proizvodi. Zato imajo tudi vsi manjši listi isto obliko in iste tiskalne stroje. Zaman boš iskal v takem listu krajevnega značaja, ravno tak je kakor njegov brat v New Yorku, samo malo bolj siromašno je napravljen. Ravno tako siromašno mora biti tudi notranje življenje Amerikancev, in smo mi v Evropi v tem oziru veliko bolj srečni, kakor so pa naši bratje onostran oceana. Zedinjene države so skoraj tako velike kakor Evropa, pa bereš na tem in na onem koncu isti inserat o gumijevih podplatih in sredstvih prebave, o klavirju in bombažu, o slikah in čokoladi. Če bi kakšna hipna nezgoda uničila newyorško tovarno misli, bi vsa Amerika umrla od duševne žeje in pojavilo bi se sčasoma zopet ono krajevno in

podeželsko mišljenje, ki so ga prinesli priseljenci iz Evrope in ki ga je zatrl možganski centralizem.

Iz vsega navedenega vidimo, da je v Amerikancu čut za obrat v velikem že prizvojen. Pokažimo še en primer in oglejmo si

zdravniški stan.

Zdravnikom se v Ameriki prav dobro godi, njih stališče je zelo ugledno, zato pa tudi veliko naše gledajo. Zdravnik se ne sme posluževati tiste za Ameriko tako značilne reklame, sme imeti na primer na svojih vratih zapisano samo ime, ne pa podatkov o svoji stroki ali o govorniki uri; naznanila v časopisih so strogo prepovedana. Za zdravniške urade so določene v mestih večkrat cele hiše in včasih celi nebotačniki. V Chicago je v neki taki hiši 1500 prostorov, samo za zdravnike in zobozdravnike. Več zdravnikov iste vrste se združijo v skupino in vsak ima svoje posebno delo. Na neki veliki očesni kliniki (tako se imenuje združitev več zdravnikov) preišče najprvo asistent vidno moč očesa brez očali, drugi poskuša z raznimi očali, tretji preišče zunanje spremembe na očesu, četrti pa z očesnim zrcalom notranje oko. Nekateri zobozdravniki samo plombirajo, drugi izdirajo zobe, tretja skupina zdravi zobno meso, četrta dela samo mostove itd. Na največji zasebni kliniki v mestu Rochester v Minnesoti je zaposlenih 360 zdravnikov, v državi Michigan je pa največji ameriški sanatorij, obsega 45 poslopij. Načela v sanatoriju so tale: vsak dan zjutraj kratka služba božja; prepovedan je tobak, alkohol, čaj, kava; poleg rastlinske hrane dobivajo bolniki samo mleko, mlečne jedi in jajca v omejenem obsegu; malo soli, malo sladkorja, malo zabele; veliko orehov, mandeljnov in drugih podobnih sadežev; dobro prežvekanje; pri obedu nobene vode. Zdravljenje se vrši navadno brez zdravil. Veliko ulogo imajo telesne vaje. Vrhu tega se mora bolnik kopati na zraku in v vodi, drgniti se mora z robatimi brisačami in masirati se mora; zato ima prav malo časa, da bi mislil na svoje bolečine.

Amerikanec veliko drži na to, da je dobro poučen sam v sebi. Zato pridejo na klinike in sanatorije tudi taki, ki mislijo, da so čisto zdravi, se dajo temeljito preiskati, potem gredo pa spet domov. Zato se ordinacije tudi večkrat tako zavlečejo. Na omenjeni največji kliniki preišče vsakega bolnika ali nebolnika dvajset specialistov.

Tudi lani v Koledarju opisani

nebotičniki

niso nič drugega kakor izraz ameriškega obrata na debelo. Večkrat so z nebotičniki združene tudi velike neprijetnosti. Eno tako dogodbico bomo omenili, druge ameriške dogodbice naj pa bravke in bravci preberejo v

3. zvezku zgodovinskih anekdot.

MLADE žene mož je imel pisarno v 27. nadstropju. Zgovorila sta se z ženo, da se bo sta po uradnih urah dobila pred hišo. Žena je prišla pred hišo, pa ni mogla čakati in se je peljala z dvigalom (navadna angleška beseda: lift) gor v 27. nadstropje. Mož se je tedaj pripeljal dol in je ravno še videl, ko je žena stopila v lift. S prvim prihodnjim liftom se je takoj peljal za njo in je, prišedši v 27. nadstropje, zvedel, da je bila žena tam, da se je pa takoj odpeljala nazaj, ko so ji povedali, da je on pravkar odšel. Hitro za njo! Pride dol in vpraša, kje je žena. Rečejo mu: »Ravnokar se je peljala nazaj gor, ker Vas ni bilo več tukaj.« Brž v lift. Komaj je bil notri, že se pripelje žena, in uradnik ji reče: »Vaš mož se je prav ta trenutek odpeljal za Vami.« — »Gotovo me bo sedaj gori počakal; zato je najboljšo, če se peljem še enkrat gor.« Trenutek nato pride mož in vpraša: »Ali moje žene še ni dol?« — »Je bila že tukaj, pa je šla nazaj, ker je mislila, da jo boste zgoraj počakali.« — »Dobro, jo bom pa tukaj počakal.« Čakal je deset minut, pa se mu je zdelo preddolgo in je šel spet nazaj. Ona pa tudi. In zopet sta se lovila. Slednjič se je pa zdelo možu vse skupaj že preveč in je rekel: »Rajši se obesim, kakor da bi se še enkrat peljal gor.« In je čakal. Ona si je pa isto mislila in je čakala v 27. nadstropju. Nismo mogli zvedeti, če sta se že dobila. Grdi Amerikanci so se pa še smejali, ko so to brali.

Prav tako se moramo včasih smejati, če beremo dogodbe o

ameriški prohibiciji.

Prohibicija je latinska beseda in pomeni zabranitev, prepoved. Tudi v italijanščini bemo besede proibire, proibito itd. Če govorimo o ameriški prohibiciji, mislimo zmeraj na prepoved uvažanja alkohola, izdano leta 1920. Hoteli so napraviti Ameriko »suho,« ker so Amerikanci le preveč pili. Od tedaj naprej je razdeljena Amerika v dva tabora, eni so za to, da prepoved ostane, drugi so za to, da se odpravi. Prvi govorijo o zvišanju blagostanja, znižanju števila hudodelstev itd., drugi pa, da pijejo ljudje sedaj še več, kakor prej, ker prepovedan sad bolj diši, da še nikoli ljudje niso bili tako pijani kakor na lanski in predlanski Silvestrov večer itd. Če pravijo prohibicionisti, da je bilo nekoč v 80 odstotkih zaplenjenih steklenic sam strup in da je umrlo na zastrupitvi toliko in toliko ljudi, pravijo drugi: »Res je, umrli so na zastrupitvi; to pa zato, ker prodaja ni dovoljena in so pili ponarejen alkohol. Odpravite prepoved ali pa jo omejite, in vse bo spet dobro.«

Utihotapljanje.

V sosedni Kanadi so seveda prohibicijo takoj izrabili in so začeli na meji proti Zedinjenim državam z najobsežnejšim tihotap-

stvom. Meja je dolga nad 5000 km, je torej dosti prilike. Zaslužijo ogromne svote. Amerika je naredila, kar je mogla, a meja je le predolga, potem pa uporabljajo tihotapci tudi vsa mogoča sredstva. Na obmejnih jezerih imajo celo brodovje, tudi podvodne čolne, aeroplane itd. Zadnjič nekoč so bile vse ribe okoli slapa Niagara pijane, toliko zaplenjenega alkohola so zlili v vodo.

Še več se pa tihotapi od morja noter, bosdisi, da pridejo ladje z alkoholom naravnost iz Evrope ali pa da se vrši tihotapstvo z raznih otokov pred ameriško obalo, z otočja Bermuda, z bahamskih otokov itd. Najvažnejše središče tihotapstva je postalo angleško otočje Bahama, tik pred obalo ležeče. Večina alkohola gre naravnost proti New Yorku, od tam se razprši na vse strani žejnih držav. Vozijo pa alkohol takozvani rumrunners, runners-ladje dirkalke. Beseda rum ne pomeni v Ameriki samo naš rum, temveč tudi žganje ali alkohol sploh. Pred New Yorkom se zasidrajo izven dvanajstmiljske črte. Do te črte sme vsaka ladja, naprej pa samo one, ki nimajo alkohola. Milja je 1850 m, dvanajst milj torej dobrih 22 kilometrov. Prostor, kjer čakajo, se imenuje »ulica žganja.« Neprestano se nahaja tam celo brodovje ladij z alkoholom. Le malo jih ima svoje blago že prodano, ko pridejo tja, večina jih pride na špekulacijo. Ameriški tihotapci pridejo iz New Yorka ven, večinoma na motornih čolnih, in vprašajo za ceno. Če se kupčija sklene, se mora denar takoj tam odšteti, alkohol spravijo v čolne, in nadaljnja nevarnost je na ramah tihotapca. Alkohola mora biti v pijači zelo veliko, lažje vrste se ne splečajo. Je vse eno, žganje ali vino, samo, da je dosti alkohola. Angleži pošiljajo v prvi vrsti whisky-žganje. Garancije za kakovost ni nobene, nasprotno se pa tudi lahko zgodi, da dobijo prodajalci ponarejen denar. Pa gleda večinoma vsak, da ima dobro blago, zaradi »dobrega imena.« A celo najboljši whisky se zelo spremeni, preden pride v grlo žejnega Amerikanca, in je seveda vse tudi izredno drago.

Trgovina je precej nevarna. Največji sovražnik ni obrežna varstvena policija, temveč slabo vreme; ladje morajo čakati včasih na odjemalce po cele tedne in tudi po cele mesece. Potem se je pa pojavila tudi nova vrsta morskih roparjev, ki gredo na ladje konkuurentov v službo in blago ali zaplenijo ali pa uničijo.

Kralj tihotapcev.

Najuspešnejši vseh tihotapcev leta 1923 je bil gospod Leonard Clark, zato nazivan z naslovom »Kralj tihotapcev.« Dopisniku nekoga velikega časopisa je rekel nekoč: »Jaz nisem tihotapec, jaz sem pošten trgovec in prodajam blago, ki ga imajo v Ameriki najbolj radi. Prodajam samo na odprtem morju, nikdar se nisem približal ameriški obali na več kot na 18 milj — torej ni šel niti do dovo-

ljene milje. — Sicer je pa moja kupčija prava zlata jama. Natararji, ki so še pred par meseci brusili tlak kavarn, imajo danes avtomobile in lepe ladje. Nekemu prijatelju sem posodil denar za opremo ladje, začel je s trgovino alkohola. Po dveh tednih je poplačal svoj dolg in je naložil veliko svoto še v banki. Policija ne more nič. Vse, kar namerava, vemo že naprej. Naši posredovalci so s policijo tako dobro znani, da se ta zadovolji z zajetjem majhnih transportov, ki jih od časa do časa že naprej določimo v ta namen. In pri tem smo vsi zadovoljni: Vinogradniki, kuharji žganja, mi trgovci, tihotapci, policija in pivci. Kaj pa hočete več?»

Seveda imajo tihotapci tudi občutne izgube; v januarju 1924 na primer so jim na dveh angleških ladjah konfiscirali kar za tri milijone dolarjev alkohola! To je bila največja dosedanja konfiskacija. A kaj, ko pride izgubljeni denar skoz drugo okno spet nazaj.

Vojno brodovje proti tihotapcem!

Clark je pripovedoval te lepe reči časnikarskemu poročevalcu lani 1923 v oktobru. Letos pa policija menda bolj energično nastopa. Tako beremo o divjem lovu policijske ladje »Gipsy« (cigan) na tihotapsko ladjo »May« (majnik.) Tihotapci so pometali vse zaboje v vodo in bi bili morda ušli, pa se je na begu ladja zaletela na podvodno skalo in se je zdrobila na drobne kose. Šest takih ladij so imeli tihotapci v sredi leta 1924 v službi. Najprvo je zgradila hitre ladje policija, hitrost 65 do 90 km na uro! Te ladje so tihotapci študirali po načrtih, ki so si jih znali dobiti, in so napravili še hitrejše; ena od njih je bila »May.« Zato sedaj oblasti v pristaniščih natančno pazijo, kakšne ladje se gradijo. Evropskih ladjedelnic pa seveda ne morejo kontrolirati. Tihotapci pravijo, da je njihova trgovina sedaj (sredi leta 1924) še dosti boljša kakor kadarkoli prej, in največ so spili alkohola baš v maju 1924, ko je imela demokratska stranka v New Yorku dvoje veliko zborovanje. Seveda imajo tihotapci tudi občutne izgube; v januarju 1924 na primer so jim na dveh angleških ladjah konfiscirali kar za tri milijone dolarjev alkohola! To je bila največja dosedanja konfiskacija. A kaj, ko pride izgubljeni denar skoz drugo okno spet nazaj. Glede zračnega brodovja pravijo tihotapci, da ga bodo začeli uporabljati v večjem obsegu, pa ne toliko za prevoz alkohola, kakor z namenom, da odvrnejo pozornost policije od ladij tihotapck. Kadar je slabo vreme, gredo kapitani in agenti »nove trgovine« na suho in prirejajo tam svečanosti, kjer se napiva tudi »procvitanju trgovine in industrije.« Pri takem slavlju je rekel neki agent, da bodo angleške ladje v prihodnosti opremljene z morskimi aeroplani za hitrejši prevoz alkohola od dovoljene meje na celino.

Sedaj obstojijo samo v New Yorku štiri velike alkoholne družbe, ena od njih ima sa-

mo začetnega kapitala 50 milijonov dolarjev. Poleg teh družb redi nova trgovina še veletrgovce, manjše družbe, agente, prekupce, armade krošnjarjev, na tisoče šoferjev, skladiščnikov, gostilničarjev, itd.

Eden največjih sedanjih »kraljev alkohola,« je angleški poslanec Broderick Hartwell, baron in štabni podpolkovnik v pokoju! To liko, da ni zgubil zadnjič baronstva, ker je razpošiljal javne letake in vabil na njih za vpis v alkoholno tihotapsko družbo proti 20 odstotnim obrestim.

V zadnjih dveh letih so spravili v Ameriko okoli pet milijonov zabojev žganja v vrednosti 240 milijonov dolarjev! Koliko pa vina! Vse se iz državne oblasti že norca dela, pravijo, da zgodovina kaj takega ne pozna. Zato mislijo sedaj na vojno mornarico in hočejo poslati nad tihotapce torpedne rušilce, tiste rušilce, ki so jih med svetovno vojsko porabljali za iskanje in potapljanje nemških podmornikov. Seveda se bodo pa tudi tihotapci

primerno oborožili in prišlo bo do pravih pomorskih bitk. Najboljši izhod bi bil pač ta, da bi Amerika dovolila vsaj točenje piva in lahkega vina, pa bi bila stvar rešena. Sicer bomo pa brali o bitkah ameriških rušilcev z angleškimi whisky-križarkami in francoskimi šampanjskimi križarkami.

Uboji Kolumb.

Še nekaj vznemirja Amerikance. V zadnjem času se vedno pogosteje oglašajo posamezniki in znanstvene družbe in dokazujejo, da Amerike ni odkril Kolumb, temveč razni Behaimi, Sanchezi in drugi. To Amerikancem ni všeč, so se že preveč na Kolumba navadili. Prav hudi so pa na Kolumba Italijani. Kolumb je bil Italijan in je Ameriko odkril, pravijo. Sedaj pa Amerikanci ne pustijo Italijanov nič več noter (kakor tudi drugih ne) ali pa vsaj v prav majhnem številu. Vidiš, Kolumb, če bi ti ne bil Amerike okril, bi vsega tega sedaj ne bilo. Zakaj si jo odkril, ti grdi Kolumb ti!

POLET ČEZ SEVERNI TEČAJ.

ZEMLJA naša je skoraj popolna krogla na severu in jugu nekoliko sploščena. V sredi med najsevernejšo in najjužnejšo točko zemlje si mislimo potegnjeno črto, ki razdeli zemljo v dva enaka dela. To črto imenujemo ekvator, severno in južno točko pa severni in južni tečaj. Zemlja okoli južnega tečaja je trdna visoka planota, svet okoli severnega tečaja pa večinoma morje. Po morju plava led, v tankih in bolj debelih ploščah ali pa nagromaden v griče, do 9 metrov visoke. To niso ledene gore. Te nastanejo le tedaj, če se led ob robu suhe zemlje odtrga in plava naprej po morju. Ko pride led, tak ali tak, v bolj južne kraje, se stopi. Zlasti hitro se stopi na poti proti Evropi, ker naleti tam na tople tokove. Ker je tam gori toliko ledu, se morje imenuje Severno ledeno morje. V njem je več otokov. Tako vidimo severno od Skandinavije znano otočje Spitsbergi (ts je holandska pišava, tz nemška), severno od Rusije Novajo Zemljo, bolj gori več otokov, ki se imenujejo Dežela Franca Jožefa. Ob sibirski obali vidimo najprvo Novosibirske otoke (na naši kartici je zarisano otočje kot en otok), čisto na levo pa Wrangelov otok. Med Azijo in Ameriko, torej med Sibirijo in Alasko, pelje 90 km široka Beringova cesta v Veliki ali Tihi ocean. Tam vidimo zaliv Norton in mestece Nome. Rtič na severu Alaske se imenuje Barrow (izgovori bėrov, slov. nosilnica ali pa grič). Na desno od Alaske je vse polno otokov, ki pripadajo Kanadi, ležeči južno od njih. Dalje vidimo na kartici še veliki otok Grenlandijo. Sever na tej kartici ni tam kakor je na naših zemljevidih navadno, namreč zgoraj; sever je na tej kartici

v sredi, tam kjer je zapisano: Severni tečaj, vse druge dežele so na jugu. Če hočemo imeti sever tako, kakor je na naših zemljevidih običajno, je treba kartico samo okoli obračati.

Eskimi, prebivalci severnih ledenih pokrajin.

Rekli smo, da je svet okoli Severnega tečaja večinoma morje. Je pa okoli tečaja še

nekaj nepoznanega sveta, zlasti med tečajem in Alasko, računijo ga na več kot poltretji milijon kvadratnih kilometrov (Italija 310.000, Jugoslavija 248.000). — Na naši kartici ga mora biti več, kakor ga je pa risar očrtal s črto okoli bele barve; zlasti proti Alaski se mora bela barva zelo raztegniti —. Amerikanec Harris je leta 1911 iz morskih pojavov dokazoval, da je tam trdna zemlja in ne samo premikajoč se led, kakor sta ga na primer našla na svojih potovanjih znana raziskovalca Nansen in Peary (Piri). Kanadski tečajni raziskovalec Stefansson je leta 1915 na svojem potovanju po morju in otokih blizu domnevane Harrisove celine zares tudi novo zemljo videl, a samo rob. Stefansson je na otokih severno od Kanade na več krajih našel premog, dalje neko smolo, iz katere bi se lahko dobil petrolej, itd. Ker je tudi na Spitsbergih polno izvrstnega premoga, sklepajo, najbrž čisto prav, da morajo biti premogovni skladi tudi na Harrisovi celini. Že zato so začeli zanimati se za one dosedaj še neodkrita kraje.

So pa tudi še drugi vzroki, zakaj hočejo poznati tisti svet. Že naša kartica nam pravi, da gre najkrajša pot iz severne Sibirije, severne Rusije ali pa Skandinavije v severno Ameriko čez severni tečaj in tam blizu. Če bi karto raztegnili oziroma če pogledamo na globus, vidimo na primer tudi, da gre najkrajša pot iz Hamburga do Beringove ceste čez severni tečaj; prav tako so pota iz zahodne Evrope na Japonsko, na primer iz Londona v Tokio, čez Severno ledeno morje dosti krajša kakor pa kjerkoli drugje. In tako dalje. Vrh tega so na tej poti poletni dnevi prav dolgi, blizu tečaja od noči sploh nič prekinjeni. Pridejo pa zraven še drugi vzroki, zakaj bi bilo dobro poznati one kraje, strogo znanstveni, vzgojni itd.

Načrtov za odkritje onih dežel je več. Veliko smo brali o ameriški ekspediciji z zračno ladjo *Shenandouh* = Zračna zvezda. Ta zrakoplov se je bil v nekem viharju izborno obnesel in so rekli, da je pripraven, da gredo z njim na severni tečaj. Znani letavec major Parseval zelo dvomi, da bi mogli zrakoplovi ali aeroplani imeti kakšen uspeh, vendar so mu pa zračne ladje še zmeraj ljubše kakor aeroplani. Med Alasko, ki pripada Združenim državam, in med Kanado tvori mejo ravna črta. Če jo podaljšamo, pripade del neznanega sveta Kanadi, del pa Alaski. In ta del, zahodno od črte, si hočejo Amerikanci zavarovati, če bi bil tam morebiti premog ali petrolej. Nato smo brali, da Amerikanci ne bodo šli. Oglasili so se tudi Kanadci in so rekli, da so dežele severno od Kanade njihove; potem smo brali o *Francozih* in o *Rusih*. Neki Rus je rekel, da bo od severnega tečaja poslal pozdrav vsem zatiranim revežem sveta. Nazadnje so se oglasili še *Italijani*. To je pa

v zvezi z glavnim načrtom, o katerem se govori in piše že par let. Ta načrt je zasnoval slavni tečajni raziskovalec

Roald Amundsen.

Norvežan Amundsen je danes najbolj izkušen tečajni raziskovalec in je imel dosedaj tudi največ uspehov. Slaven je postal, ko je v letih 1903 do 1906 na majhni ladji »Gjøa« objadral Severno Ameriko in tako rešil 300 let staro vprašanje, če je mogoče priti z ladjo tam gori okoli. Leta 1909 je prišel Amerikanec Peary na severni tečaj. Takoj je začel študirati Amundsen vprašanje južnega tečaja, in že 14. decembra 1911 je vihrala norveška zastava na zledeneli in zasneženi planoti tam doli. Rekel je Amundsen, da mu je odkritje južnega tečaja samo priprava za nadaljnje in brez primere težje raziskovanje severnih tečajnih pokrajin. Pečati se je začel zlasti z vprašanjem, če bi bilo mogoče ponoviti ekspedicijo slovitega Nansena, ki jo je bil ta napravil v letih 1893 do 1896. Nansen je po raznih podatkih sklepal, da gre od vzhodne Sibirije preko severnega tečaja ali mimo njegga tok proti Grenlandiji in severnemu Atlantiku. Atlantski ocean ali Atlantik je na naši kartici morje od Spitsbergov dol na desno in smatrajo geografi Severno ledeno morje samo za odrastek Atlantika. Zato je plul Nansen z ladjo »Fram« (Naprej) do točke zahodno od Novosibirskih otokov, ladja je tam v ledu zamrznila, in Nansen je upal, da ga bo peljala čez severni tečaj. Pa tok je ni peljal natančno čez, temveč v smeri proti Spitsbergom. Zato sta šla Nansen in njegov tovariš Johansen s psi in sanmi sama proti tečaju, a sta se morala vrniti in sta prezimila na deželi Franca Jožefa. Vsa ekspedicija se je leta 1896 srečno vrnila na Norveško. Nansen je imel velike znanstvene uspehe; dognal je pred vsem, da na tej strani tečaja ni nobene celine, kakor so mislili, temveč morje; in še zelo globoko je. Nansenovo pot hoče Amundsen ponoviti in upa na še večje znanstvene uspehe, saj Nansen ni imel ne aeroplanov, ne brezžičnega brzojava itd. A s svojo ladjo »Maud« (Mod) Amundsen dosedaj ni bil tako srečen kakor Nansen s »Fram«, in smo brali v zadnjih letih o samih neuspehih. Ali se je kaj pokvarilo ali pa ladja ni prišla v pravi tok ali je bilo pa kaj drugega.

Zato je začel Amundsen pripravljati drugo podjetje. *Aeroplan* naj bi ga peljal iz mesta Nome ali pa od rtiča Barrow do severnega tečaja in od tam naprej na Spitsberge. Na Spitsbergih je sedaj stalno prebivalstvo, ker kopljejo premog tudi pozimi. Zračno letalo postane lahko sredstvo, s katerim se da v par urah doseči več kakor prej z dolgoletnimi napravami in nevarnimi ekspedicijami. Leta 1918 je Peary, odkritelj severnega tečaja, pozdravil Stefanssona in mu je rekel, da je bil on gotovo zadnji, ki je delal še po načinu sta-

re šole, s sanmi in psi. Prišli bodo dnevi, ko bomo obiskovali severni tečaj le še v aeroplanu, zrakoplovu ali pa v podmorniku, kakor je pripomnil Stefansson. Sicer je pa vse to pre-rokoval stari Jules Verne že pred petdesetimi leti.

Zračni promet ne pozna površinskih težav, zledenele puščave in nakopičeni led mu niso nobena ovira, v par minutah napravi letalo pot večdnevnega truda prejšnjih dni. In koliko več se z letala vidi, že z majhnih višin! Na ladji pa ali korakajoč ob saneh smo

Ledene stene v severnem morju.

lahko tik v bližini neznane dežele, pa je ne vidimo. To se je pripetilo na primer Nordenskjöldu leta 1878 in Nansenu leta 1893, obema ob sibirski obali. Samo 100 metrov če bi se bila mogla dvigniti, pa bi bila odkrila hribovito deželo, ki jo je odkril šele leta 1913 ruski kapitan Vilkitski. Če se pa dvignemo recimo 700 metrov, smo že v središču kroga, kojega polmer meri 100 kilometrov. Od Trsta do Ljubljane znaša zračna črta 73 km. Zrak je v tečajnih pokrajinah ob lepem vremenu zelo čist, ledu prosta zemlja se prav razločno odloči od ledenih poljan. Poleti je sicer tam gori

večkrat megla, a ne gre visoko in se vozimo nad njo, pozimi pa skoraj nikdar ni ne megle in ne oblakov in smatrajo zato nekateri zimo za še bolj ugodno kakor poletje; seveda se moramo pa vsled trajne noči pozimi natančno spoznati.

Amundsen je tretji oziroma četrti, ki je prišel na misel zračne vožnje preko severnega tečaja. Prvi je bil nesrečni Šved *Andree*. Zgradil si je bil na Spitsbergih leta 1896 zrakoplov »Orel« in je odplul leta 1897 z dvema tovarišema proti severu. Nič več jih niso videli. Drugi je bil ameriški časnikiar in tečajni raziskovalec *Wellman*. Deset let po *Andreeju* je ponovil njegov poskus. Pa zrakoplov ni prišel daleč in se je hkrati razletel. Druge nesreče ni bilo. Ostanke zrakoplova so pozneje lovili po morju ribiči in izletniki, prvi zaradi živil in orodja, izletniki pa zaradi »spominov«. Tretji bi bil moral biti znani grof *Zepelin*. Dolgo so študirali in pripravljali, določili so tudi že dan odhoda, nazadnje je pa vse skupaj padlo v vodo, pa ne dobesedno. Za *Zeppelinom* je prišel *Amundsen*. On ni za zrakoplov, temveč za aeroplan. Načrti leta 1922 in 1923 so se mu ponesrečili še preden je odšel. Leta 1922 je bil s pripravami zaostal. Leta 1923 se mu je pa letalo pokvarilo. Tega leta je hotel leteti od rtiča Barrow na Alaski ali pa od mesta Nome čez severni tečaj in pristati na Spitsbergih. Naša kartica nam kaže razdaljo v kilometrih in si čas lahko izračunamo sami. Od severnih Spitsbergov do tečaja je 1150 km, od tam do rtiča Barrow 2090 km, do mesta Nome pa 2815 km. Recimo, da preleti aeroplan 150 km na uro, pa vidimo, da bi bil čas vožnje zelo kratek; od Barrowa ali Nome do tečaja 14 do 19 ur, od tukaj do Spitsbergov pa niti 8 ur. Če bi bilo samo to. Tudi če vzamemo manjšo hitrost, je skupni čas malenkost napram prejšnjim ekspedicijam. Letos, 1924, je hotel leteti *Amundsen* v obratni smeri, od Spitsbergov do Alaske. V tej smeri ni toliko nasprotnega vetra.

Amundsen je resen, okoli 50 let star, obraz poln gub, govori počasi in premišljeno, oči so svetlomodre, lasje plavi, skoraj beli. Dolg je, koščen in mišičast. Pripovedoval je: »Pri naših aeroplanih bo novo to, da bosta imela spodaj čolne in smuči, da bosta torej lahko pristala v vodi in na ledu in da se bosta lahko tudi v vodi in na ledu pomikala naprej. (Vidimo, da je mislil na dve letali.) Ne mislim samo na svet tik ob severnem tečaju, ga že precej dobro poznamo in kaj posebnega novega tam ne bo. Pač pa nas zanima neznani veliki svet med tečajem in Alasko. Za vožnjo računim 28 do 30 ur. Kaj ne, malo, če pomislimo na ekspedicije prejšnjih let! Seveda bo pa naša pot daljša kakor pa dva ali tri dni. Raziskovanja bodo trajala več tednov ali pa tudi več mesecev. Z ladjo se bomo peljali do ledenega roba severno od Spitsbergov in bo-

mo od tam odleteli. Pristali bomo na severnem tečaju in bomo napravili tam skladišče živil. Od severnega tečaja bomo raziskovali na vse strani, tečaj bo izhodišče. Od Amerike sem nam bo prišla nasproti druga ladja, tako da nam ne bo treba leteti noter do ameriške celine. Če bom videl, da so razmere neugodne, ne bom šel, nočem se podajati v nevarnost.»

V njegovi veri na dober uspeh je podkrepil Amundsena posebno kapitan *Boykow*. V severni Ameriki je namreč severni magnetni tečaj, ki magnetni igli ali pompasu zelo nagaja. Iгла se začne tam kar vrteti, kaže proti temu tečaju in ne proti onemu, o katerem govorimo mi, itd. Tako je silno težko, da se spoznamo. Sedaj je pa *Boykow* napravil nov aparat, ki ga imenuje solnčni kompas in ki v vsakem slučaju prav natančno pové, kje se nahajamo.

Največji optimist je pa ameriški norveški konzul *Haakon Hammer*, ki je bil določen za Amundsovega spremljevalca. Debel je, svež, pogumen in izredno dovtipen. Prav take potrebuje severna narava. *Hammer* se vedno smeje, pripoveduje anekdote in zabava lahko vso posadko. Njemu se vidi vse še veliko lažje kakor Amundsenu, tako kakor nekakšna športna ekspedicija. Tako lepo je pripovedoval o radioaparatih, po kojih bomo zvedeli novice s severnega tečaja že takrat, ko bodo aeroplani še tam. »Lahko se zgodi, da se bomo na tečaju samo malo ustavili in leteli takoj naprej proti Alaski. Napravili smo tečajne dopisnice, ki jih bomo na tečaju žigosali in s kojih skupičkom bomo našemu podjetju denarno pomagali.« Dopisnice so tudi res že naprej razposlali v nakup. Govoril je dobri *Hammer* tudi o bajnih deželah na severu in o prebivalcih, ki živijo v izobilju; ali pa je tudi morda tam samo velikanski leden grob. Tako je tudi sam včasih začel dvomiti o uspehu.

Črnovidcev je bilo že itak veliko. Najodličnejši med njimi je že imenovani major *Parseval*. Rekel je: »Amundsenovo podjetje se mi zdi nevarno, da bi ga najrajši primerjal *Andreejevemu* poskusu. Aeroplani še niso za to. Tako nevarno početje mora biti na vse strani preštudirano in pripravljeno. Skrbi me, da bo spravilo to podjetje vse zrakoplovstvo v slabo luč. Svetoval bi: Počakajte, saj je še čas!« Pa so res počakali. O tem nam pripoveduje zgodba o

Amundsenu in Italijanih.

Najprvo je hotel vzeti Amundsen s seboj aeroplan vrste *Dornier-Delphin*, pa se je v zadnjem času premislil. Menda je ta aeroplan premajhen in tudi ne more posebno daleč leteti. Zato je naročil Amundsen slednjič dva aeroplana, ki sta se mu zdela najbolj pripravna za polet, in sicer pri tvrdki *Dornier* v *Friedrichshafenu* ob *Bodenskem* jezeru na *Nemškem*. Ker ima tak aeroplan podobo kita,

in se kit po angleško pravi *whale* (izg. hvejl, je ista beseda kakor nemško *Wal* ali italijansko *balena*), beremo večkrat ime *Dornier-Whale*. Ne vem, zakaj so se odločili za angleško besedo, je menda bolj mednarodna. Motor ima 360 konjskih sil, leti pa aeroplan brez prestanka lahko nekaj nad 2000 km, torej razdalja tečaj — *Alaska*. Ker pa tako močnih in velikih aeroplanov po določbah mirovne pogodbe v *Nemčiji* ne smejo izdelovati, so prenesli pogodbo na italijansko družbo v *Marina di Pisa* (*Toskana*). *Dornier-Whale* je čisto iz kovine, pristane pa lahko na snegu, v ledu in na vodi in se od tam tudi lahko dvigne. Seveda radioaparati itd. Termin so določili na 31. majnik in je bilo dogovorjeno, da bodo aero-hidroplani (hidroplan je tak aparat, ki gre po vodi, zato smo zapisali oboje skupaj) odleteli na *Norveško* 1. junija. Sedaj so bili naenkrat že trije, ne več dva. Amundsen je bil namreč pri *Mussoliniju* v *avdijenci*. *Mussolini* ga je vprašal, če bi mogel vzeti tudi kakšnega italijanskega letavca s seboj, nakar mu je Amundsen rekel, da ne, ker ima samo dva aeroplana. »Kaj pa, če bi imeli še en stroj?« — »Potem pa da!« Takoj je stopil *Mussolini* k telefonu in je telefoniral *Mercantiju*, ministru letavstva, naj naroči v *Pisi* še en stroj. Za pilota na tem aeroplanu so določili majorja *Locatellija*. Kakšen je naš čas! V *Italiji* so stroje izdelovali, gradbo je vodil *Nemec Dornier*, podjetje *Norvežan Amundsen*, motorji strojev so angleškega tipa *Rolls-Royce*, finančno je menda v začetku pomagala *Amerika*, potem pa ne beremo več o tem.

Aeroplane so hoteli poskusiti najprvo v *Pisi*: skušnje z bencinom, da se določi poraba, skušnje s težo, koliko more vzeti stroj s seboj, in pa koliko more dvigniti, če se dvigne iz vode, hitrostne skušnje. Iz *Pise* so nameravali leteti na *Norveško* in tam skušnje ponoviti, odtod pa na *Spitsberge*. Tu so hoteli ugotoviti, kako se morejo dvigniti stroji od ledu, pokritega s snegom in kako morejo pristati na takih tleh. *Dornier* je napravil posebno kovinsko zmes, ki naj napravi stroje neobčutljive zlasti proti vplivom slane vode. Hoteli so delali tudi poskusne vožnje proti severu in šele potem odriniti na zadnjo pot. Če bi ne bila res zadnja.

Amundsenov poročnik *Riisen-Larsen* pripoveduje: »Imeli smo več načrtov. Sedaj, ko bo prišel zraven še tretji aeroplan, si mislimo stvar takole: Tovarna v *Pisi* nam je jamčila, da vzame vsak stroj poleg štirih mož lahko s seboj bencina za 16 ur vožnje. Vožnja od *Spitsbergov* do severne *Alaske* traja v mirnem vremenu 22 ur, če pa piha veter nasproti, 27 do 28 ur. Naredili bomo tako, da sta dva stroja leteči skladišči za tretji stroj. Vsi trije odletijo skupaj in letijo štiri ure proti tečaju. Nato pristanejo in eden od strojev da drugima dvema bencina, vsakemu za tri ure. Imel

je bencina za 16 ur, za 4 ure ga je porabil, za 6 ur ga je oddal, mu ga ostane še za 6 ur, da pride lahko nazaj do Spitsbergov. Malo rezerve mora seveda imeti. Ostala dva imata sedaj bencina za 15 ur, 16 — 4 + 3. Letita 7 do 8 ur in nato pristaneta; eden odda svojo zalogo bencina, ki je ima še za 7 do 8 ur, drugemu, in ta ima zopet polno mero za 16 ur. Če ne bo prav hudega nasprotnega vetra, pride na Alasko v desetih urah, ima torej še za šest ur preostanka. Pri rtiču Barrow imamo pa pripravljene že druge zaloge bencina. Prazni stroj bomo kar tam pustili, v stroju bosta samo dva moža in ta dva bomo vzeli s seboj na naš stroj. To je ena možnost, so pa še druge. Na tečaju nas čakajo opazovanja, pravkar

za pravico, kdo bo smel prvi priobčevati poročila o ekspediciji, drage dopisnice z bodočim žigom na tečaju so bile že skoraj vse razprodane, ko beremo: Amundsen ne bo letel. Najprvo smo slišali, da se krejajo zaradi zastave pri odhodu iz Pisce, ali naj bo italijanska ali norveška, potem, da se krejajo zaradi denarja i. dr. Konzul Hammer pravi takole: »Z italijansko tvrdko smo se domeni, da bodo stroji plačani pred odhodom. 31. maja je bil dograjen šele en stroj in tega so izročili italijanski vladi. Drugega, so rekli, bodo dogradili do srede junija, s tretjim pa še sploh začeli niso. Kljub temu je pa zahtevala tvrdka plačilo. Vsak stroj stane 40.000 dolarjev, dolžni smo bili še 60.000 dolarjev (plačali

Ledene gore v severnem morju.

smo dobili iz Amerike vse polno novih aparatov.« Vidimo, da se je hotel poslužiti Amundsen istega načina kakor pri odkrivanju južnega tečaja, da živi od že pripravljenih zalog oziroma, da vzame zaloge s seboj, na strojih, ki jih potem pusti ali pa pošlje nazaj. Za pilote so bili določeni Norvežan Riisen-Larsen, Amerikanec Davison in Italijan Locatelli. Čas ekspedicije je bil slednjič določen od srede julija do srede avgusta; takrat je tam gori največ vode in zmeraj so še rajši hoteli pristati na vodi kakor na ledu ali snegu.

»Hitrost potovanja je za mene, ki sem navajen na počasnejše načine, pravo razodetje«, je rekel Amundsen. »A preden ne bo vse končano, nočem nič reči, ali je letalo pripravno za raziskovalno delo ali ne.«

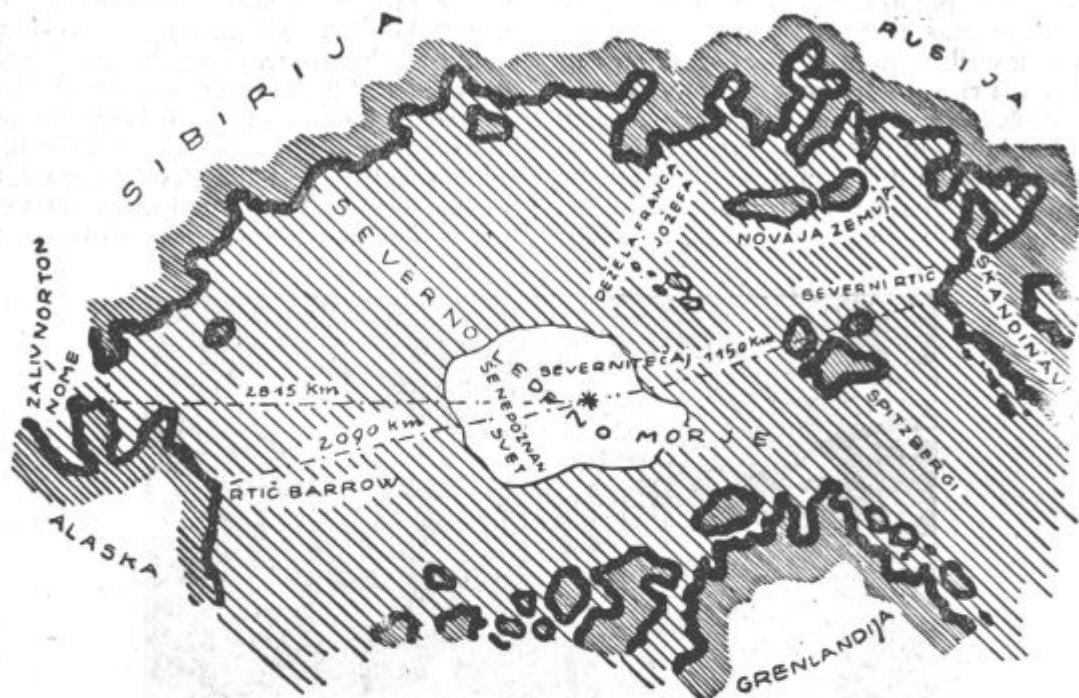
Vsi smo že mislili, sedaj bodo pa šli, ves svet je bil nestrpen, časopisi so se kar trgali

so torej dosedaj samo 20.000, ker je en stroj naročila italijanska vlada); 30.000 dolarjev smo ponujali v gotovini, 30.000 pa v prvovrstnih menicah, slednjič smo ponujali v gotovini 40.000 dolarjev. Tvrdka je hotela vse v gotovini.

Grozili so tudi, da bodo Italijani sami šli, če do 25. junija ne plačamo. Sitnosti smo imeli tudi glede priobčevanja v časopisih, fotografiranja, kina itd. In ker je bilo vrhu tega že zelo pozno v letu, je Amundsen sklenil, da bo ekspedicijo na novo organiziral in da bo po letu preložil na leto 1925.« Locatelli se je v začetku zelo bahal in je rekel, da bo sam letel, takoj, z Amundsenom ali pa brez njega. Njegov aeroplan so menda v Rimu že krstili. Bolj ko se je pa bližal čas odhoda, manj smo brali o Locatelliju. »Messaggero« je pisal: »Ugodni čas bo kmalu minul, namera-

vani načrt se ne bo mogel izvesti. Locatelli se bo zadovoljil z manjšim podjetjem in bo letel od Spitsbergov v vedno isti oddalji okoli tečaja ter tako spet prišel na Spitsberge nazaj. Tehniška sredstva so za polet čez tečaj nezadostna.« Kako si je predstavljal dobri Locatelli polet okoli tečaja v širini Spitsbergov,

sti preskušeni, je veliko boljše, ako počaka Amundsen še eno leto, da ne zgubi svojega imena kot previden tečajni raziskovalec. Vadi naj se še dalje v potrpežljivosti. Saj že tako dvomijo o njegovi resni volji in mu očitajo preveliko reklamo.« Pa tak Amundsen ni, ga le drugi bolj razkričujejo. Smo radovedni na

Severni tečaj in dežele okolu njega.

nam je neumljivo; ta pot je dolga okoli 7000 km, ona čez tečaj v Alasko pa nekaj čez 3200 km. Sploh pa z enim samim strojem ne opraviš nič, leti k večjemu do 2000 km. Torej veliko grmenja in malo dežja.

Ali je bil res denar ali je Amundsen sanjal videl, da je vsa stvar nevarna in nezadostno pripravljena itd., tega mi ne moremo presoditi. Izkušen letavec je pisal: »Če le količkaj ni prav, če na primer samo stroji niso bili do-

drugo leto in prosimo bravke in brave, da Koledar prihranijo, da nam ne bo treba vsega ponavljati. Obenem bomo govorili tudi o naravi severnih dežel in bomo videli, da niso tako puste in prazne, mrzle in zmeraj s snegom pokrite, kakor so pa razkričane. Stefanson je potoval po severni Kanadi in otokih med Alasko in Grenlandijo od leta 1915 do leta 1918 in imenuje tiste dežele »Dežele bodočnosti.«

PROMET PO ZRAKU.

Znani naš avtomobilni kralj Ford ne daje samo delo polovici milijonskega mesta Detroit, ne omejuje se samo na avtomobile, v zadnjem času je začel misliti tudi na osvojitve zraka. »Letalstvo se bo šele takrat prav razvilo, ko ga bodo gledali bolj z gospodarskega stališča, kakor pa s športnega. V mojih tovarnah študirajo letalstvo do najmanjše podrobnosti. Kmalu bomo poznali tehniko letala tako natančno, kakor poznamo tehniko avtomobila, in tedaj bomo gradili letala na tisoče in na milijone. Zatemnila bodo nebo.« Poročevalec angleškega lista »National Weekly« (Narodni tednik) je rekel, da je bodočnost letalstva velikanska in ne-

omejena, posebno še, ko bo služila kdaj mednarodni trgovini. »Industrija letal se ravno mota iz ovojev. Avtomobilna industrija se je v par letih tako razvila, da bo avto izrinil vsako drugo vozilo; prav tako se mi zdi verjetno, da bo že na koncu tega desetletja (torej okoli 1930) letalstvo ravno tako razvito. Prepričan sem, da bomo kmalu napravili vsak dan na tisoče letal. Pomena zračnega prometa za trgovino in industrijo sploh še spoznali nismo. Letalo služi za sedaj samo še vojaškemu namenom in osebnemu prometu, tudi pošti. Trgovci bodo šele takrat uvideli korist hitre zračne poti, ki bo po ceni, ko bomo gradili aeroplane tako, kakor gradimo sedaj avtomob-

bile.« Glede bodoče vojske se je Ford, ki je sicer velik optimist, izrazil celo pesimistično. (Optimist je tisti, ki vidi vse v najlepši luči, pesimist je pa črnogledec.) Rekel je: »Svet še sedaj ni vojske sit, čeravno so vse države vojsko zgubile in je nobena ni dobila. Samo na moč narodi gledajo. To moč si moramo pridobiti in jo postaviti v službo miru. Zedinjene države morajo preprečiti drugo svetovno vojsko. Zato moramo biti pa povsod prvi, ne premagljivi, vsem drugim kos. Imamo taka razstreliva, da človeštvo niti sanjati ne more o tem, nihče se ne more kosati z nami. Tudi v letalstvu moramo biti prvi.«

Ko so zborovali letos nemški inženjerji v Hannoveru, so ugotovili isto. »Začela se je nova doba v svetovnem prometu, zračni promet bo ljudi naše majhne zemlje zblížal in se bodo bolj cenili (ali pa še bolj sovražili). Moramo zrakoplove in aeroplane izboljšati na način, ki si ga danes še predstavljati ne moremo. Že danes lahko gonimo s samo petimi konjskimi silami letalo, ki ga lahko zložimo, prepeljemo in spravimo. Na drugi strani pa gradijo tudi že letala s tisoč konjskimi silami, do 10.000 kg. 6000 kg odpade na lastno težo letala, 1500 kg na bencin itd., 2500 kg na tovor, 180 km napravi letalo na uro, lahko leti 1000 km daleč, dá prostora 20 potnikom. Pa bo šlo še naprej. Namesto bencina bo treba dobiti drugo kurivo, težko olje, cenejše je in ne vname se tako lahko. Vsako letalo bo moralo imeti več motorjev; če eden odpove, imamo druge. Napraviti moramo zasilne pristane, urediti moramo promet, tudi v megli in ponoči, za orientacijo moramo uporabiti zvezde, zračne, električne in druge znake. Letalo bo postalo izvrsten pomočnik znanosti, omogoči nam hitro pomoč pri povodnjah, železniških nesrečah, požarih, prenaša blago, ki ga hitro potrebujemo in ki se lahko skvari, prenaša pošto in prenaša potnike. Amerika dela v masah, z velikimi sredstvi, gre za enotnostjo. Ford izdeluje na primer samo tovrstne avtomobile. Mi ne moremo delati v masah, zato se moramo pa znanstveno bolj poglobiti.«

Vse polno imamo danes že najrazličnejših vrst. Belgija je napravila prav pripravne aeroplane za svojo afriško kolonijo Kongo. Motorji imajo 360 konjskih sil, napravila jih je angleška tvrdka Rolls-Royce, ista tvrdka, ki je napravila motorje za Amundsenove aeroplane. Največja hitrost 164 km na uro, povprečna hitrost 130 km, kabina ima spalnico in umivalnico. Lepi so avstrijski aeroplani »Avis« (ptica.) Kabina je krasno opremljena, šest sedežev ima, v predstvi umivalnico in stranišče, šest oken jo razsvetljuje, ponoči pa električna luč. Pravijo, da bi morali za promet uporabljati velikanska letala s tremi motorji.

Zanimivo je, kar pravi francoski državni podtajnik za letalstvo, Laurent Eynac: »Izrečno moramo poudarjati, da se vojno zrakoplovstvo in trgovsko zrakoplovstvo ali letalstvo ne moreta združiti, vsako mora biti zase, ker ima vsako druge naloge.

Prva naloga zrakoplovstva je skrb za kolikor mogoče veliko

varnost prometa.

Bolj ko bo promet varen, bolj si bo zagotovil zaupanje občinstva, večja bo uporaba letal. Organizacija, tehnika in kapital se morajo združiti in napraviti iz igrače uporabno prometno sredstvo. Letala morajo biti velika, nuditi morajo občinstvu največjo udobnost, imeti morajo glušila, da se ropot ne sliši, itd. Seveda za majhne razdalje in za krajevni promet bodo služila zmeraj le majhna letala. Napravili so že vse mogoče vrste, ne samo letala sama, temveč tudi leteči avto, leteče kolo itd. V takem avtu se lahko peljemo, če je treba, se dvignemo v zrak, se zopet peljemo itd.

Veliko so že premišljevali, kako bi odpravili pri aeroplanih zalet in bi se dvignili naravnost v zrak. Največji uspeh je imel Anglež Brennan; v zadnjih junijskih dneh letošnjega leta je delal poskuse s takim letalom, ki ga imenujemo

helikopter

pred strokovnjaki in zastopniki angleškega zračnega ministrstva. Poskusi so bili zelo tajni, so se pa menda sijajno obnesli. To bo povzročilo v letalstvu velikanski preokret; dvignil se bom v zrak in spustil se bom na tla, kjer bom hotel. Če bom hotel, se bom lahko usedel Triglavu na glavo. Vsak naj si sam naslika posledice te dalekosežne iznajdbe.

A prišlo bo še drugače. Od nekdanje sanje človek, kako bi se mogel voziti po zraku kakor ptič, brez udarjanja peroti, kako bi takorekoč jadral po zraku. Že pred šestdeset leti se je Francoz Monillard peljal po zraku s strojem, ki ga ni gonila nobena sila, uporabljal je samo zrak, prišel je 40 metrov daleč. Trideset let pozneje je Nemec Lilienthal prišel desetkrat tako daleč. In tako je šlo naprej. Sedaj se peljejo s

stroji brez motorja

že dvajset kilometrov daleč, in 11. majnika letos je Nemec Ferdinand Schulz ostal v zraku osem ur in 42 minut! Eden največjih modernih letavcev dr. Rajmund Nimführ pravi: »Slab prerok bi bil, če ne bi mogel že danes prerokovati, da bomo v par letih obkrožali zemljo od severa na jug in od vzhoda na zahod, brez motorja, in z uporabo le majhnega dela one moči, ki jo zahteva danes aeroplan.«

Sedaj še nismo tako daleč. Vendar smo pa že zelo zelo napredovali. Dva primera bomo navedli, ki naj nam pokažeta

napredek v zadnjih letih.

Ne mislimo pa tu na stroje brez motorja, temveč na navadne aeroplane. Na Nemškem je tvrdka Junkers, ki zalaga z aeroplani Nemčijo in vso vzhodno Evropo. Izdelala je tudi načrt za vožnjo v Petrograd, Moskvo, Perzijo, Turkestan, Sibirijo itd. Deloma so po tem načrtu letali že letos. Leta 1921 so aeroplani te tvrdke preleteli vsega skupaj 350.000 kilometrov, leta 1923 pa 1.250.000 km (od nas do meseca je 384.000 km); leta 1921 se je peljalo v njih 2230 oseb, 1923 pa 21.000, leta 1921 so prepeljali samo 2000 kg pošte in to vora, leta 1923 nad 65.000 kg.

Neverjeten je pa razvoj letalstva v Ameriki. Tam imajo v velikem slogu vpeljana zračna pošta. Prvi poskusi so se pričeli leta 1918, in že leta 1920 je obratovala zračna prometna črta med New Yorkom ob Atlantskem oceanu in San Franciscu ob Tihem oceanu. Najprvo so se posluževali aeroplanov in ekspresnih vlakov, teh ponoči. S tem so skrajšali čas za pisma od 108 na 72 ur. Nato so pa vpeljali tudi ponočno zračno vožnjo in sicer tako, da vozi aeroplan od New Yorka do Chicago podnevi, od Chicago do Cheyenne ponoči in nato do San Franciscu spet podnevi. Čas za prevoz pošte se je s tem skrajšal na 30 ur. Najkrajši čas poštnega aeroplana od New Yorka do San Franciscu je bil dosedaj 29 ur in 36 minut, obratno pa 26 ur in 14 minut. Pot Chicago-Cheyenne je dolga 1420 km. Pet glavnih pristanov na tej poti so opremili z električnimi žarometi, ki se vsako minuto trikrat zavrtijo, svetijo 160 km daleč in imajo moči za 450 milijonov sveč! V sredi pristana je posebej še močna rdeča luč. Vrh tega je med potjo postavljenih 43 zasilnih pristanov, v razdalji 24 do 48 km, 15 metrov visoke svetilnike imajo, na njih so pa žarometi z močjo pet milijonov sveč. Na minuto se obrnejo šestkrat. Med zasilnimi pristani so pa še acetilenske svetiljke, v razdalji 5 km, 5000 sveč, zabliškajo se na minuto 150 krat. Vsa pot je dolga 4300 km. Pot pelje »vlakovodje« tudi čez visoka gorovja, boriti se morajo proti kolebanju temperature, snežnim viharjem, megli in vetru, ki doseže 30 metrov na sekundo. Imamo tudi natančna poročila o tej pošti, ne samo o kilometrih in pismih, temveč tudi o stroških itd. Za čas od 30. 6. 1922 do 1. 7. 1923 je na primer dovolil ameriški državni zbor za izdatke 1 milijon 900.000 dolarjev, porabili so jih 1.774.000. Vsega skupaj so v tistem letu prevozili 2.908.881 kilometrov in so prepeljali 67.875.840 pisem, dopisnic, razglednic in majhnih zavojev. 97 aeroplanov od sto je prišlo na cilj, zelo veliko. S tem pa ni rečeno, da pošta ni šla naprej, prevzel jo je

le drug aeroplan. Smrtne nesreče ni bilo nobene. Od 8075 začetih poletov se jih je izvršilo 4505 ob jasnem vremenu, 3570 v megli itd. Zanimivo je, da so delali poskuse tudi z golobipismonoši. Ti so napravili na uro samo 70 km., torej premalo za moderni ameriški promet.

Zračno pošto so vpeljali sedaj tudi drugje, zlasti v deželah, kjer se zgradba cest in železnic ne splača, na primer v hriboviti južnoameriški republiki Colombia ali pa na mrzli in težkodostopni Alaski. Tako je ušel aeroplan železnici in avtomobilu naprej. Na Alaski je neka 600 km dolga vožnja z vozom ali sanmi trajala osemnajst dni in si plačal zanjo 1000 dolarjev, na odgovor pisma si moral čakati najmanj 36 dni. Danes prevozi letalo 450 km dolgo zračno črto v par urah, odgovor na pismo imaš lahko že isti dan, pa ne plačaš niti toliko stotink, kolikor si prej dolarjev.

S temi res kulturnimi nalogami pa

vojaško oboroževanje

nima nič opraviti. To je zase in grdo obenem. V marcu 1924 je bila prva Francija s 1550 letali, za njo Italija 720, Anglija 600, Japonska 580, Amerika 420 itd. Nato so jo pa Angleži in Amerikanci s čudovito hitrostjo in vnevo udarili za Francozi. Kako je sedaj, ne vemo. Trockij je rekel, da bo zgradila Rusija 10.000 vojnih letal. Ruskih inženjerjev ne smemo podcenjevati. Že leta 1913 je njih aeroplan velik »Ilija Muromec« imel štiri motorje in je prevažal 17 ljudi, dočim so drugod malo prej prešli šele od motorja z enim možem do motorja za dve osebi. Angleški minister za zračno letalstvo Thomson je rekel, da je zračno brodogradnja danes najvažnejša obramba. Sedaj vlečejo aeroplani že do 5000 kg bomb s seboj: Francozi so pa napravili zadnjič 700 kg težek zračni torpedo, 20 metrov dolg.

Pa pustimo ta grdi predmet in pogledjmo rajši

najvažnejše dogodke letalstva leta 1924.

Veliko so pisali o *Amerikancih*, ki so 17. marca odpluli s štirimi aeroplani na *polet okoli sveta*. 17. marca so odšli, 15. oktobra so rekli, da bodo spet tam, kjer so odleteli. Njih voditelj kapitan Martin se je zadel že na Alaski v megli ob skalo in njegov aparat se je zdobil, poročniku Wade se je pokvaril aeroplan, ko je že zapustil Evropo, in samo poročnika Smith in Nelson sta odšla v domovino naprej. Leteli so iz Amerike preko otočja Alentov v Azijo, skoz Azijo v Evropo, na Islandijo, Grenlandijo in nazaj domov. Vsa pot znaša 46.800 km, več kakor znaša obseg zemlje. Priprave so bile velikanske; v šest že naprej določenih odsekov vožnje so poslali več mesecev prej cele oddelke častnikov, da so risali, pisali, zbrali vse podatke, napra-

vili skladišča za bencin, za živila, obleke, pripravili in plačali domačine za njih pomoč itd. Kljub tej pomoči so pa napravili Amerikanci s svojim poletom nekaj prvovrstnega.

Anglež *Mac Laren* si je izbral za polet okoli sveta obratno smer: Evropa - Azija - Amerika - Evropa, skupna dolžina 38.000 km. Prišel je že od Japonske naprej, pa se mu je aeroplan razbil in je moral nehati. Tudi *Porz fugalci* letijo okoli sveta; njih čas je neomejen, in ko boste brali te vrstice, najbrž še ne bodo doma. Amerikanci pa že.

Od vseh letavcev leta 1924 je bil pa *Francoz Pelletier d'Oisy* (izg. peltjé doazi) najbolj slavljen. Ves Pariz, vsa Francija, London in New York, vse je govorilo o njem, bolj so se zanimali zanj kakor za katerekoli volitve ali ruhrsko borbo ali kaj drugega. Letel je iz Pariza v Tokio, glavno mesto Japonske. Pot je bila dolga 20.750 km, več kot pol zemeljskega obsega, preletel jo je v 120 urah, 173 km na uro. Iz Pariza je odšel 24. aprila, v Tokio je prišel 9. junija. Do mesta Hanoi v Zadnji Indiji, 14.000 km, je porabil samo 74 letalnih ur, 190 km na uro. Od tu do Šanghaja na Kitajskem je letel še z istim letalom, a z drugim motorjem; v Šanghaju se mu je pokvaril aeroplan in je moral leteti z drugim naprej, zato je pa napravil na uro tudi samo 143 km. Letel seveda ni vse dni, je tudi počival itd. Vroče je bilo včasih tako, da se je začela luščiti prevleka na krilih. Do Šanghaja je letel 14 dni, na dan je prišlo 1175 km; od Šanghaja do Tokia 6 dni, na dan 717 km. Če vzamemo vseh dvajset dni, ko je res letel, pride na dan 1037,5 km. Če pa računimo vso 47 dnevno vožnjo, torej tudi one dni, ko je počival, popravljal, snažil, čakal na novo letalo, pride na dan še zmeraj 411,5 km. S temi številkami je prekosil vse tekmece, in Francija ga je slavila kot svojega narodnega junaka. »Čez zemljo plava in čez morje leti, ne vidi ne narave in ne mej, samo motor vidi, na veter pazi in na vreme. In to pičico v neskončnosti zasleduje Pariz prav tako kakor London ali New York.«

Nadalje omenimo polet od oceana do oceana. Ameriški poročnik R. Manghan je razdaljo New York - San Francisco, kojoj pot smo omenili že pri zračni pošti, preletel v 21 urah, 48 minutah in 30 sekundah. Če pa odštejemo pet odmorov, za dopolnilo bencina in majhna popravila, ostane samo 18 ur in 26 minut, po drugih poročilih 18 ur in 44 minut, na uro torej nad 230 km. Rekel je, da bo zajtrkoval v New Yorku, večerjal pa v San Francisco; besedo je držal, čeprav je po prihodu v San Francisco z največjim zatajevanjem spravil par grizljajev dol. Ogromna množica ga je pričakovala, pristal je že gladko, ni pa mogel ne ganiti se in ne spregovoriti in so ga napol nezavestnega morali nes-

ti proč. Pa še skoz viharje je šel in čez 4000 m visoko gorovje! V enem dnevu je torej ameriško zračno brodovje že pri sedanjih hitrostih lahko ob tem in drugem oceanu.

Uradna priznana največja hitrost na uro je danes 429 km, brez kontrole je pa letel isti letavec, Amerikanec Williams, že 507 km, 500 km je preletel Francoz Sadi Lecoite v 1 uri 37 minutah in 49 sekundah, kar pomeni na uro 306 km. Francoz je teh 500 km res preletel, dočim je onih 507 km preračunjenih samo po delni minutni hitrosti. Pred dvajsetimi leti se je držalo letalo v zraku 12 sekund, sedanj rekord je 134.000 sekund! Itd.

Mislimo pa, da so hitrosti stavljene do ločne meje, vsaj na ovinkih. Prej omenjeni Manghan pravi: »Ko sem letel nekoč 352 km na uro, in sem aparat zasukal v drugo smer, mi je odtekla kri iz glave, čutil sem praznoto v možganih in par trenutkov nisem mogel nič videti.« Williams pa pripoveduje, da se je ob obratiščih onesvestil. Zdelo se mu je, kakor bi vrgla brzina poleta možgane ob lobanjo; lobanja se je namreč obrnila, možgani so pihoteli še v isti smeri naprej. Lahko se zgodi, da je pritisk na možgane tako velik, da nastopi smrt, ali pa se krvne žile pretrgajo itd.

Veliko bolj prijetna kakor v aeroplanu je pa vožnja v

zrakoplovu.

V Friedrichshafenu ob Bodenskem jezeru na Nemškem so izdelali za Ameriko veliko zračno ladjo, imenovano po znanem grofu Zeppelin. Zase Nemci takih ladij za sedaj ne smejo delati, mirovna pogodba jim to prepoveduje. Novi Zeppelin je danes največji, plinove vsebine ima 70.000 kubičnih metrov, 200 metrov je dolg, 28 metrov ima v premeru, visok je pa z gondolami vred 31 metrov. Ta Zeppelin nima več oblike smotke, kakor so jo imeli drugi zračni velikani, temveč je bolj podoban zavaljenemu truplu kita. Pet minut porabiš, preden prideš okoli njega; vedno iznova občuduješ zamotano in vendar tako urejeno obilico mrežastih palic in palčic iz aluminija, plinove celice in šrambe, bencina. Ogrodje iz aluminija je prevlečeno s tenko, a zelo odporno bombaževino, namazano s srebrnosivo aluminijasto pasto. V 14 velikih plinovih celicah je 14 majhnih balonov, kojih plinova vsebina z lahkoto dvigne 14 ton težki zrakoplov. Vsega skupaj ima Zeppelin za dvatisoč konjskih sil gonilne moči. Ta moč daje zrakoplovu največjo hitrost, 150 km na uro, pri normalnem vetru pa 130 km; prevoz iz Londona v New York bi v normalnem služaju trajal samo 40 ur, iz Friedrichshafena pa 50 ur. Če pa damo ladji samo hitrost 108 km, kakor so tudi že mislili, se dvigne čas na povprečno 50 do 60 ur. Ob slabem vremenu in hudem nasprotnem vetru moramo računati

seveda z velikimi zamudami; splošno pa lahko rečemo, da bomo prišli

v dveh do treh dneh v Ameriko.

Zrakoplov ima šest velikih gondol; pet gondol je določenih za motorje, vsak motor ima 400 konjskih sil. Šesta gondola, največja, je spredaj. Obstoji iz dveh delov, vsak je zase, a sta vendar skupaj. Čisto spredaj je prostor za vodnika, zaprt s celuloidnimi okni; s takimi okni so zaprti tudi vsi drugi prostori, kjer kdo stanuje. Za posadko je določenih pet prostorov: kabina za poveljnika, s posteljo, mizo, stoli in omaro; dve spalnici za častnike. v vsaki dve postelji in dva sedeža; častniški prostor z mizjo in klopmi; šest spalnih prostorov za moštvo, v vsakem dve postelji in dva sedeža; dva druga prostora za moštvo; umivalnica. Vsi ti prostori so združeni s stranskim hodnikom, ki vodi tudi k prostorom za potnike. Tukaj je pet oddelkov, vsak tako urejen kakor moderni železniški spalni vozovi. V vsakem je prostora za šest potnikov, v vsakem je veliko okno s prostim razgledom. Postelje so malo bolj tesno skupaj kakor v železniškem spalnem vozu, po štiri so v enem prostoru, in sicer tako, da stojita dve na tleh, dve sta pa z jermeni pritrjeni na strop. Kuhinja je spredaj, oprava iz aluminija, luč in kurjava električna. Za prtljago, pošto in tovor v skupni teži 12.000 kg je nad hodnikom dvajset posebnih prostorov. Tako prosto kakor na oceanskem parniku se potniki pač ne morejo gibati, zato pa pridejo tem hitreje na cilje. V glavi se ti zvrtili, če gledaš ozke lestve iz aluminija, ki vodijo iz prostorov za posadko prosto po zraku v gondole za motorje. Ne

moreš si misliti, kako more kdo gor. Za napolnitev je treba 70.000 kubičnih metrov vodika, za napravo vodika pa 300 ton premoga, 20 vagonov po 15 ton. Če boš bral za Zeppelin označbo Z 126, védi, da so zgradili pred njim že 125 drugih zračnih ladij — Zeppelinov, manjših sicer, in da vsebuje zato novi Zeppelin skušnje vseh dosedanjih zgradb.

Sedaj vemo, da imajo bodočnost le zračne ladje v največjih izmerah, da je vse, kar je pod 100.000 kubičnih metrov, še premajhno. Zato smatrajo Amerikanci tudi opisano zračno ladjo samo za nekakšen vzorec, za poskušnjo. Gradili bodo potem samo večje zrakoplove. Menda so sedaj že uredili vožnjo med Seville (II = Ij) na Španskem in glavnim mestom Argentine, Buenos Aires, v južni Ameriki. Za to vožnjo so bili v načrtu zrakoplovi z vsebino 135.000 do 150.000 kubičnih metrov, 250 m dolžine, 30 do 34 m premera, 9 motorjev, hitrost 120 do 132 km, posadka 35 mož, potnikov 40, pisem 30.000, čas vožnje tri dni in pol. Pravijo, da je taka ladja lahko dve leti v prometu. Računijo pa na še večje izmere, do 300.000 kubičnih metrov. Bog ve, kam še pridemo. Velikanske zračne ladje nameravajo uporabljati tudi Angleži v prometu z Indijo, v Indijo bi prišli v 5 dneh, v Avstralijo v 11 dneh. Več bodo imele te ladje udobnosti kakor železnica ali parnik. Kakor imajo Amerikanci plin helij, ki se ne vname, tako so znašli tudi Angleži neki tak plin, ladja je varna pred ognjem in pred eksplozijo. Tudi se gondole nič ne tresejo in motorjev ni nič slišati.

Če bo bližnji čas prinesel kaj novega, bomo pa drugo leto poročali.

ČUDEŽNE OKOLIŠČINE.

STRAŠNEGA POTRESA V CHILE V JUŽNI AMERIKI

V NOČI OD 10. DO 11. NOVEMBRA 1922.

V noči mej 10. in 11. novembrom l. 1922 je bil v državi Chile v Južni Ameriki v deželi Atacama in deloma tudi v deželi Coguimbo strašen potres, ki je razdejal mesto Copiapo in več drugih mest in krajev. Pod razvalinami je takrat umrlo na tisoče ljudi. O tem potresu so časopisi veliko pisali. Poročali so pa tudi še o posebnem dogodku, ki je bil združen s tem potresom.

Dušni pastir mesta Copiapo, frančiškanski pater Fray Christogono Sierrayeg je hotel prirediti v nedeljo dne 5. novembra 1922 procesijo s podobo M. B., ki je bila tudi prej v navadi. Dovoljenje za to si je izprosil od župana le z veliko težavo. Procesija je imela priti iz bližnje romarske cerkve San Fernando, ki je bila podružna cerkev župnije v Copiapu. Ko so se ljudje moleč in pojoč svete pesmi bližali Copiapu in so dospeli po

glavni cesti v bližino gledališča, postavi se jim nasproti gruča brezverskih ljudi, mej njimi tudi župan sam, ki so zahtevali, da procesija ne sme po glavni cesti. Pater Kristogon je brž pristopil in prosil župana, naj dovolijo procesiji po glavni cesti. Zastonj! Brezverci se zaženejo v procesijo in jo na treh mestih pretržejo. Pater Kristogon da znamenje, naj gredo po stranski ulici do župne cerkve.

Drugi dan t. j. dne 6. novembra je stopil Pater Kristogon med sv. mašo na prižnico in je z gorečimi besedami protestiral proti strašnim žalitvam Matere božje. Povedal je, »da mu notranji glas jasno napoveduje, da se za te žalitve bliža kazen božja. Bog bo obiskal celo deželo s strašnim potresom, kakršnega ni bilo še. Hiše se bodo podrle in sto in sto ljudi bo umrlo pod razvalinami,

Najsvetejša Devica je bila razžaljena in zato bodo ljudje strašno kaznovani. Ta kazen se ne da odvrniti, ker je pot do milosti božje s temi strašnimi žalitvami zaprta. Notranji glas pravi, da je ta strašna kazen prav blizu.»

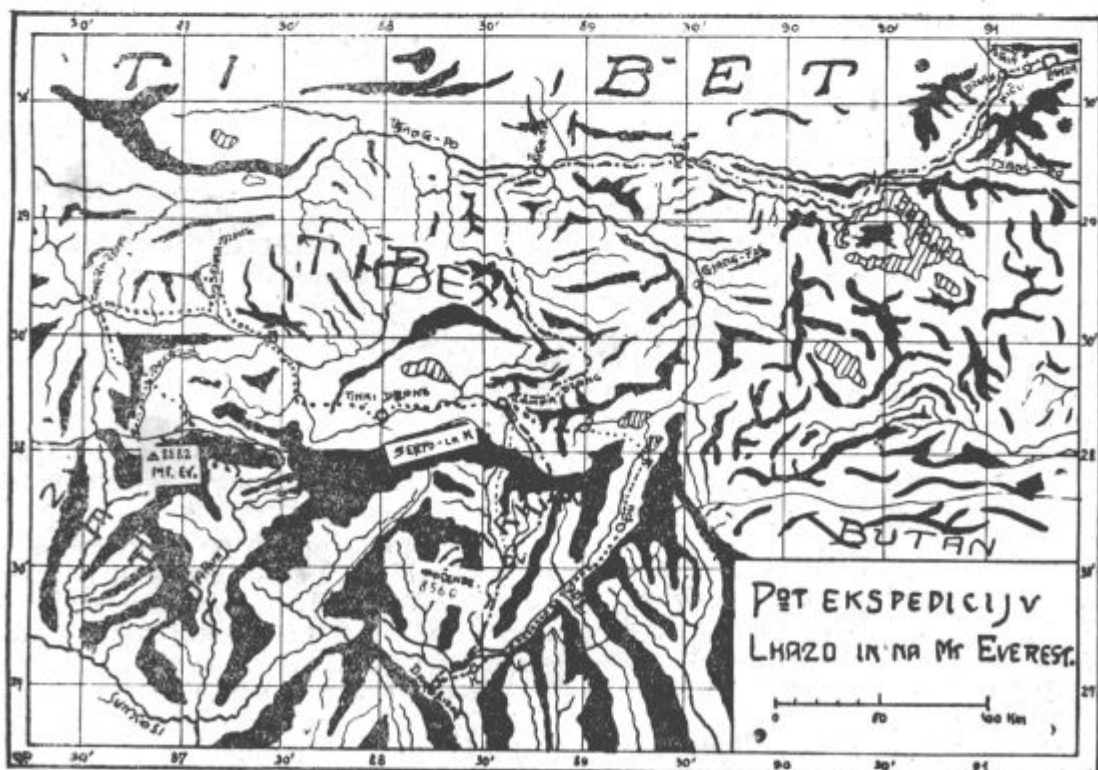
Poslušavci so šli od službe božje prestrašeni domov in so vsem povedali, kaj je pater Kristogon v cerkvi govoril. Dne 7. nov. je bil res majhen potres in brezverski časopisi z dne 8. nov. so začeli brž smešiti patra Kristogona, češ da ga Bog ni uslišal in da je Copiapo vendarle boljše ko Sodoma.

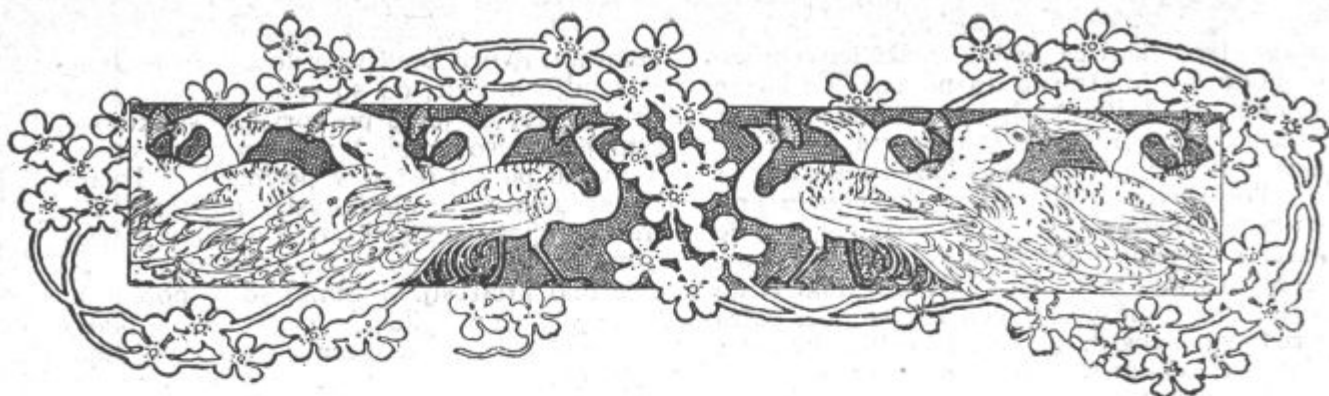
Pater Kristogon se je podal na misijon v Puquios, kjer je ostal do 10. nov. Ta dan je spet slišal notranji glas, ki mu je jasno napovedal, da se ura strašne kazni približuje. Vsled tega je za jezdil konja in hitel v Copiapo, kamor je došel kakih 20 minut pred silnim potresom, ker je hotel biti ob katastrofi pri ljudstvu. V noči od 10. do 11. novembra, ko je vse prebivalstvo spalo, je nastal strašen potres najprej v vodoravni smeri, potem pa v navpični smeri. Drugi sunek je bil približno eno minuto kasneje, da niso mogli ljudje po prvem

sunku niti dvorišča ali vrta doseči, in je dvignil zemljo in hiše, da so se strehe in zidovi porušili. Ker se je že po prvem sunku vse razmajalo, niso mogli ljudje vrat odpreti in so morali po sili ostati v poslopjih. Hkratu je tudi luč odpovedala po vsem mestu. Tema, strašen ropot padajočih streh in zidov, klicanje na pomoč, grozno vpitje in jokanje — vse to je bilo pretresljivo. Sunki so se potem še ponavljali, da je bilo glavno mesto Copiapo in skoraj vsa dežela v malih minutah sama razvalina.

Sedaj so časopisi drugače pisali. Največji časopis v Santiagu: El Mercurio je poslal svojega referenta k patru Kristogonu, ki naj bi dobil od njega natančnih podatkov o čudežnem dogodku. Tudi predsednik republike je hotel biti o čudežnem dogodku podučen. Pater Kristogon trdi, da je slišal dne 6. novembra in dne 10. novembra jasen notranji glas, ki mu je napovedal strašno kazen božjo. Imeli bi torej v tem slučaju pravo prerokbo in očiteno čudež božji! (Theologisch-praktische Quartalschrift, I, 1924.)

dr. e.

ALOJZIJ REMEC:

PAZNIK PIRNAT.

»Tako, arestantiči moji! Sedaj pa morate biti pridni do jutri!«

Snel je s kljuke službeno čepico, si tesneje zapel pas in si popravil sabljo. Stopil je še k ogledalu in si zavihal mogočne sive brke navzgor. Paznik Pirnat je vedel, kaj je služba, zlasti služba v preiskovalnih zaporih, kjer se natepe navihancev od vseh vetrov. Takle nepripravilno ti gleda v obraz, in če le v eni gubici, v enem samem koticu oči zapazi trohico nepostojnosti, že ti pomežikne in te potegne za rokav in te prosi samo za dim cigarete, ali da bi smel pogledati skozi luknjo v vratih, kaj počne njegov prijatelj v celici, ali da mu pušči skozi to ali ono okno pljuniti na dvorišče, ali ti kak listič vtakne v žep, da ga oddaš njegovim stari materi, in kar je še takih arestantskih zvijač.

Paznik Pirnat si je torej vihal brke za nastop službe in se opazoval v zrcalu, ali je obraz v redu. Krog njega pa je žvrgolelo, prhutalo in drobilo po gajbicah.

Tik ob zrcalu sta se tisti hip spoprijela dva mlada kanarčka.

»Mirno, pravim, arestantiči!« je zagrmel.

A neugnanca ga nista poslušala. Sekala sta se s kljuni, da je perje v drobnih kosmičih letelo od njiju.

»Narazen, rokovnjača!«

Odprl je vratca, segel v kletko, pograbil objestnejšega čivkača in ga vtaknil v drugo kletko k ponižni samičici.

»Tako. Sedaj bo mir!«

Pogledal je še skrbno po svoji družini kanarčkov, tu popravil kocko sladkorja, da bi ne padla izmed šibic na tla, tam nalil vode v posodico, pobožal rahlo s kazalcem valečo samico in se odpravil.

Ko je zaklepal svojo sobo, je bilo tri četrtni na dvanajsto uro.

Zložno je stopal po dolgem hodniku.

»V službo, Pirnat?« ga je pozdravil tovariš.

»V službo za štiriindvajset ur.«

»Lahko tebi, ki si sam in stanuješ v hiši! Jaz pa moram celo uro trgati podplate iz zaporov v predmestje, kjer stanujem, in nazaj.«

Paznik Pirnat je zamahnil z roko in stopal dalje.

»Kaj pa tvoji arestantiči. Pirnat? Zdaj bodo štiriindvajset ur brez nadzorstva. Kaj če ti kateri uide?« ga je podražil drugi znanec.

»Nak, prijatelj! Saj kanarček ni tak nepripravil kakor takle smrkav arestant. V teh tridesetih letih, kar jih stražim, jih je pobegnilo nad sto, ki jih niso nikoli več ujeli, meni pa ni niti en kanarček še ušel.«

»Kaj pa tisti trije, ki ti jih je lani vratarjev maček snedel?«

»Vprašaj rajši vratarja, kdo je njegovemu mačku kožo čez ušesa potegnil!« se je odrezal Pirnat in šel dalje.

V inšpekcijski sobi ga je nestrpno pozdravil tovariš, ki je čakal, da ga nadomesti: »Lačen sem že, Pirnat! Teh pet minut, ki jih še manjka do dvanajstih, boš že ti opravil namesto mene. Še neko babnico boš moral peljati na številko 66 k preiskovalnemu sodniku!«

»Prav, prav, bom žel!«

Poslovala sta se, Pirnat je vzel ključke, pozvonil na ženskem oddelku in prevzel žensko, ki je že čakala, da jo popelje v prvo nadstropje k preiskovalnemu sodniku.

Ko je stopal za njo po stopnicah, jo je motril pazno od nog do glave in ji prisodil kakih trideset let. Bila je čedno opravljena in nemara šivilja na vasi, zakaj roke je imela bele in neizdelane, obleka pa ni bila mestna.

Vso pot je tiho jokala.

— Hm, vsaka baba joče, kadar sem ji jaz za angela varuha — si je mislil Pirnat.

Preiskovalni sodnik je nekoga zasliševal in treba je bilo čakati.

»Sedi!« ji je zapovedal in pokazal na klop pred vrati.

Ženska je pokorno sela, on pa je stopil k oknu. Doli po dvorišču je korakala vrsta kaznjencev h kosilu, dva sta žagala še zadnji kos nec hloda, eden je cepil še drva, eden metal polena na visok kup. A kmalu so bili gotovi z delom in so odšli za drugimi.

Dvorišče s skladovnicami drv je stalo prazno v solncu, prazna so bila okna v dolgih vrstah, le po strehah so čebljali vrabci, ki ne poznajo opoldanskega odmora.

Iz kota se je priplazil maček in jo oprežno mahnil tik ob zidu na drugi konec dvorišča. Pod oknom v pritličju, za katerim je bila Pirnatova ptičja družina, se je ustavil. Paznikove ostre oči so na mah videle, kako je žival dvignila gobček in se vzpela na zadnje noge ob steni.

— Ti dišijo, kaj, moji kanarčki? — se je muzal. — Nisem zaman kupil mreže na okno!

No, maček se je premislil in smuknil skozi nizko okno v klet.

Dvorišče je bilo zopet prazno, mrtvo. Pirnat se je naveličal gledati nanje, solnčna luč ga je ščemela v oči, zaprl jih je in začel zvoniti s ključi na hrbtu. Potem se je obrnil od okna in pogledal po hodniku. Tudi ta je bil prazen, vse je bilo tiho, le za zaprtimi vrati je sodnik narekoval nekaj in so udarjale tipke pisalnega stroja strašno naglo in uradno po papirju na valju.

Ženska, ki jo je pripeljal, je še vedno jokala.

Ta tihi neugnani jok ga je začel vznemirjati. Popravil si je brke, stopil par korakov sem in tja, se odkašljajal in obstal visok in strog pred arestantko.

»Kaj se pa venomer cmeriš?« jo je nagovoril.

»Ker mora nedolžen človek toliko hudega po krivici prestati!« je hlipala v robec.

»Še nikogar nisem pripeljal sem, ki bi bil kriv, moja ljuba! Vsak je bil nedolžen, s komur sem imel opraviti v tridesetih letih svoje službe.«

Ženska na to pazniško modrovanje ni vedela odgovora. Jokala je nevzdržno dalje.

»No, zakaj so te pa zaprli?« jo je vprašal skoraj dobrohotno, da bi ustavil njene solze.

»Hudobni ljudje so me ovadili, da imam ukradeno vojaško blago v hiši, platno, srajce, sukno... Pa sem vse pošteno kupila, imam priče zato... Pa mi niso hoteli verjeti, zaprli so me... Kakor bi treščilo, so udrli orožniki v hišo, morala sem vse pustiti in iti tisto minuto ž njimi, še prav zakleniti nisem utegnila. Že četrty dan me zaslišujejo in izprašujejo... Doma je pa hiša zaklenjena in moj ubogi kanarček najbrž ne živi več...«

Paznik Pirnat je poslušnil.

»Kaj, kanarčka si pustila štiri dni samega v hiši? Bi ga bila dala sosedom, da skrbe zanj!«

»Nisem utegnila, hiša je na samem in orožniki so mi dejali, da bom že drugi dan zopet doma. Tako sem pustila ubogo stvarco samo, najbrže se muči na življenje in smrt. Če se že človek sodniku ne smili, naj bi se mu vsaj uboga živalca!...«

Tisti trenutek so se vrata na številki 66 odprla, nekdo je izstopil in odšel naglo po hodniku.

»Zdaj si ti na vrstil Povej gospodu preiskovalnemu sodniku o kanarčku!« je šepnil Pirnat svoji varovanki in jo potisnil rahlo skozi vrata v sobo in jih zaprl.

Sedel je na klop in snel čepico z glave. Čutil je, kako mu bijejo žile v sencih, nena doma se mu je zazdelo, da je hodnik zatohel in neskončno dolgočasen.

Ta stvar s kanarčkom ga je globoko vznemirila.

— Štiri dni, — je računal — ta čas je morda siromaček še prestal, samo če mu je nesrečna ženska nalila vode v posodico. Drugače se pa morda prav danes muči s smrtjo. Če bi mu do večera kdo prišel na pomoč, bi ga morda še rešil smrti! —

Upal in želel je, da bi žensko izpustili. Če bi on bil preiskovalni sodnik, bi to storil že zavoljo nedolžnega kanarčka, da bi ga ohranil živega, ali bi pa poslal koga, da poskrbi, da žalostno ne pogine.

— Sicer je to smešno. Kdo bo pa verjel babnici, da je vse tako, kakor pripoveduje? Morda si je vse to izmišljila, da bi jo čimprej izpustili. In tudi če bi bilo vse res, kdo se bo menil za tako malenkostno bitje kakor je kanarček? Kdo bo zanj kaj odredil v tej ogromni palači, kjer šele ropar in morilec vzbuji kaj več pozornosti kakor tat, pretepač ali goljuf? —

Vrata v sobo št. 66 so se nenadoma odprla. Istopila je najprej ženska, za njo preiskovalni sodnik s klobukom na glavi in palico v roki.

»Nazaj v zapore!« je odredil in odhitel po hodniku. Mudilo se mu je h kosilu.

Preden se je paznik Pirnat zavedel, da bi bil vprašal sodnika o kanarčku, kakor se je nehote in z obotavljanjem pripravljaval ves čas, ko je sedel na klopi, je bil sodnik že izginil na drugem koncu.

Ženska pa je ihtela v robec: »Moj kanarček, moj ubogi kanarček!«

Pirnat je pa stopal za njo po stopnicah v pritličje in zvonil s ključi kakor po navadi. Ko je vtaknil ključ v velika železna vrata, je vprašal žensko: »Ali si povedala o kanarčku?«

»Saj me niso hoteli poslušati...«

Ko je zavrtel ključ, je vprašal malomarno: »Kje pa je tista tvoja hiša?«

»Na Dobravi za mostom na levi pred vasjo... O, moj kanarček, moj ubogi ptiček!« je ihtela.

Pirnat je vrata odklenil in zopet zaklenil.

izročil žensko na njen oddelek in se vrnil v službeno sobo. Nič ni pogledal kakor po navadi k mlajšim tovarišem, ki so bili v službi, nič po celicah, ali so zaklenjene in v redu.

Prižgal si je pipo in začel hoditi brez mislu po sobi. Prebral je imena jetnikov v seznamu, prebrskal miznico, pogledal celo pod posteljo in v kot za pečjo, ne da bi vedel, kaj išče.

Odprl je okno in ga takoj zopet zaprl. Tam na nasprotni strani so cvrčali in prepevali njegovi kanarčki. Kakor jih je rad poslušal druge dni, danes ga je njihovo žgolenje vznemirjalo. Še skozi zaprte šipe jih je slišal, dasi je prav zato bil zaprl okno, da bi ga ne dosegel njih glas.

Neprestano mu je trepetala pred očmi slika, ki ga je navdajala z brezupno, neznošno bolečino: v kletki čivka kanarček, za minuto se zaganja z glavico v šibice, kakor bi jih hotel prodreti, z vso silo buta vanje z naporom vsakega živega bitja, ki sluti bližajočo se smrt. Ko onemore, se spusti na dno kletke, težko diha z razprostrtimi perutnicami, pod vratom utriplje vidno njegovo drobno srce. Ko počine, začne brezupno zaletavanje znova. In vselej je kljunček odprt in beli jeziček vztrepetava od žeje.

Pred leti je Pirnat stražil morilca zadnje noč pred smrtjo na vislicah. Tedaj so ga vznemirjali podobni občutki, ki so bili od ure do ure groznejši, a vendar ne tako boleči. Zakaj tisti človek je imel storiti smrt zato, ker je drugega človeka umoril, kanarček pa je bil brez krivde kakor rumena cvetlica na polju in čebelica, ki jo obletava....

• •

Pretekle so ure, pretekla popoldan, prišel večer.

Paznik Pirnat je na tihem še vedno upal, da pride preiskovalni sodnik v urad in odredi, naj gre kdo rešiti kanarčka. Sicer je bila to smešna misel, a vendar je Pirnat štirikrat šel pogledati pred št. 66, celo potrkal na vrata, a nikogar ni bilo.

Misel na kanarčka je vrtala globlje in globlje.

Zdaj se nemara ne zaletava več v šibice, uboga glavica je vsa ranjena, perotnice so onemogle, ptiček se je stisnil v kot, našopiril svoj rumeni kožušček, od hipa do hipa se zgane in bolešno začivka v prazno, mračno sobo. To je umiranje, to je smrt....

Pirnata je bolela glava od neprestanega bolestrnega premišljevanja. Tudi je kadil pipo za pipo, da je bila soba vsa polna težkega gostega dima. Ko je odbila šesta ura, je bil njegov mehur za tobak prazen, dasi je doslej vedno zadoščal za štiriindvajset ur službe.

— Po tobak pojdem! — si je dejal, ko je iztrgal zadnjo pipo. In tisti trenutek se mu je tudi zablislila misel, da bo on rešil kanarč-

ka. Preračunal je pot do Dobrave in nazaj in dognal, da bi bil v treh urah lahko kanarček rešen in on zopet v službi.

Prižgal je luč, vzela čepico s klina, odprl okno in odšel, da poišče tovariša Dobravca, ki je tudi stanoval v jetnišču in dajal Pirnatu, ki je bil samec, hrano.

»Prezgodaj je za večerjo!« ga je pozdravil Dobravec, ko je vstopil v kuhinjo.

»Zdaj ne bom še večerjal,« mu je odvrnil Pirnat, »pač pa bi te prosil, da prevzemi namesto mene službo do devete ure. Imam opravke, ki ga ne morem odložiti.«

»Kaj pa, če bo inšpekcija?« se je branil Dobravec.

»Potem reci, da sem obolel! Sicer bom že pred deveto zopet v službi. Ne odreci mi te usluge, za te tri ure ti jih obljubim šest, ki jih bom odslužil zate, kadarkoli boš zahteval. Saj sva prijatelja, lepo te prosim, Dobravec, saj te še nikoli nisem!«

Dobravec se je dal preprositi, ni pa mogel izvedeti, kam Pirnat gre.

Čez četrte ure je paznik Pirnat že jadrno stopal proti Dobravi. Pooblačilo se je bilo, naglo se je storila noč, iz megle je pršilo. A to ga ni oviralo, od kantona do kantona ob cesti je bil njegov korak hitrejši.

Med potjo se je nagloma domislil, da ni ma ključa, ki bi z njim hišo odprl. Ob tej misli se je nenadoma ustavil in začutil, da je ves potan od nagle hoje. Obrisal si je čelo in pomislil. Ali naj gre nazaj? Preveč bi se zamudil, pol poti je že imel za sabo.

— Skozi okno zlezem v hišo, gotovo niso vsa tako trdno zaprta, da bi se ne dalo katero odpahnuti! — se je odločil in hitel dalje.

Cesta je šla med ravnimi polji. Nikogar ni srečal, ni bilo čuti glasu, le nekje daleč je od časa do časa pedikala prepelica. Megla je bila gostejša in gostejša, kmalu je zaslišal šum reke. Ko je došel do mosta, si je oddahnil: Kmalu bo vse storjeno.

»Prva hiša za mostom!« si je zašepetal.

»Na levi strani!«
Iz megle je stopilo nizko poslopje. Pirnat je obstal pred vrati in pritisnil na kljuko. Zaškripalo je in prazno odjeknilo v veži. Stopil je za hišo in se veselil megle, da ga je skrivala vase. Poizkusil je okence za okencem, a vsa so bila trdno zaprta in od znotraj zavarovana z železnimi križi.

Že je obupoval. Od mosta se je slišalo drdranje naglo se bližajočega voza. Nekje je zavriskal fant.

Pirnat se je stisnil k drevesu za vogal, da bi ga kdo ne ugledal.

Voz je odrdral mimo.

Zopet je ogledoval hišo od vseh strani in se zaveselil. V podstrešju je bila odprta lina tik ob jablani, za katero se je bil skrivil pred vozom. Oprijel se je močnih vej, ki jih je

lahko dosegel, se potegnil kvišku, oprl z nogo ob zid in se tako vzel do line. Težko je šlo, a vendar se je zgnetel v podstrešje. Prižgal je užigalico in med zaboji in staro šaro našel pot do vrat, od katerih je držala lestvica v spodnje prostore.

Ko je stal v veži, je v temi prisluškoval, ali se kanarček oglašja. Vse je bilo tiho, le v lesu je vrtal črv.

V temi je našel kljuko in jo pritisnil. Vrata so se odprla, zadišalo je po rezedi in rožmarinu.

— Tukaj sem! — se je zaveselil in s tresočo se roko prižgal užigalico. Vzel je iz žepa kos sveče in trepetajoča medla svetloba je oživila zapuščeno sobo. Bela postelja, kip Mater Božje v kotu, omara, šivalni stroj, miza na sredi — vse je stopilo iz teme s prečudnimi tujimi obrisi in tam, tam ob oknu je visela bela kletka. S tresočimi se rokami in klecajočimi koleno se je Pirnat bližal, kakor bi se bal, da ne prestraši spečega kanarčka.

Dvignil je svečo k šibicam kletke in pogledal vanjo. Stisnil je ustnice in izkušal poklicati ptička tako lepo in ljubeznivo, kakor je le on sam znal. Toda ustnice so mu bile suhe in niso mogle več izraziti tega, kar je hotelo srce.

Sicer bi tudi najslajše laskanje kanarčka več ne vzbudilo, zakaj ležal je v koticu ob prazni posodici za vodo mrtev.

Tedaj se je paznik Pirnat zavedel in občutil, da je neskončno truden. Omahnil je na stol ob mizi, postavil svečo predse in se zamislil.

Zaman je bil ves njegov nemir celo to popoldne, zaman dolga pot, zaman se je splazil kakor tat v to tujo hišo. Naslonil je svojo sivo glavo v dlani in bilo mu je tako bridko, da bi bil najrajši zajokal.

Še enkrat je preživel boj med življenjem in smrtjo, ki ga je dokončal mrtvi jetniček v kletki zavoljo neumnosti in brezčutnosti ljudi. In prišel je do spoznanja, da je star in betezen človek, da se mu bo ves svet smejal, če izve za njegovo nocojšnje početje.

— Moj Bog, nič dobrega nisem storil v življenju, še to dejanje, ki sem ga danes nameraval, je bilo brez uspeha. Odpusti mi, odpusti! — je prosil v bridkosti.

Toda, ali ni nekdo hodil okrog hiše? Ali se ni pokazal tuj obraz za šipami v oknih?

Naglo je upihnil svečo, ki je dogorevala, a že tisti hip je nekdo zavpil zunaj: »Tatje!«

»Bog, ti meni pomagaj!« je šepnil Pirnat in obsedel tresoč se od strahu pri mizi.

Zunaj v veži pa so začela pokati vrata, ključavnica je odletela, posvetila je luč skozi vrata, začuli so se koraki več ljudi.

»Kar ustrelj ga hudiča, če se bo ustavljal!« je klical fantovski glas.

In že je stalo pred Pirnatom petero fantov. Eden mu je svetil v obraz in kričal nad njim: »Ali smo te dobili, ropar tatinski! Kdo si?«

»Jaz sem paznik Pirnat, arestante strazim v kaznilnici...«

»Kaj? Še lažeš, potepuh? Na žandarmarijo! Tam ti bodo pokazali arestante!« so se krohotali fantje.

»Ali ne vidite? Kanarčka sem hotel rešiti, ki je poginil v kletki. Tista ženska, ki tu stane, mi je povedala o njem. Zaprta je v preiskovalnem zaporu in mi vse zaupala. Nisem tat, ljudje božji, dobro delo sem hotel storiti!«

Fantje so se krohotali, da se je hiša tresla.

»Na žandarmarijo! Tam boš pokazal, kakšen paznik si!«

Tako so gnali fantje Pirnata še tisto uro skozi dež in meglo k orožnikom. Suvali in brcali so ga in se krohotali njegovim otročjim prošnjam in prisegam, da je nedolžen.

* * *

Drugo jutro je stal paznik Pirnat pred preiskovalnim sodnikom v sobi št. 66. Ko je vse razložil, mu je sodnik dejal majaje z glasvo: »Pirnat, nikoli bi si ne bil mislil kaj takega o Vas. Ali ste znoreli ali pa Vas je vrag zmoštil.«

Paznik Pirnat je povsili glavo in tiho dejal: »Naj bom obsojen in kaznovan, gospod sodnik, če sem kriv!«

RAZNOTEROSTI.

BEDŘICH SMETANA.

(Vinko Vodopivec.)

Največji češki skladatelj Bedřich Smetana se je rodil 2. marca 1824 v jugovzhodni Češki, v Leitomišlu. Šolal se je na gimnaziji v Nemškem Brodu in v Plznu, pa brez posebnih uspehov, ker mu je ljubezen do glasbe prevzela vse mišljenje in delovanje. Zato se je tudi z devetnajstim letom posvetil izključno glasbi.

Katarina Kolár, njegova poznejša žena

je posredovala, da je zamogel vstopiti v glasbeno šolo Josefa Prokscha. Glasbenik Kittl mu je preskrbel pri grofu Thunu precej dobro službo. Toda v javnosti se ni mogel uveljaviti. Sicer si je po Lisztovem nasvetu ustanovil lastno glasbeno šolo in je kot pianist užival veliko slavo ali kot skladatelj ni mogel prodreti, dasi mu je slavni Liszt kot dober in delaven prijatelj stal ob strani. Zato je šel v Goeteborg na Švedsko, kjer je prevzel vodstvo filharmoničnega društva leta 1856. Kar mu domovina ni dala — dala mu je tujina —

veliko časti in slave. Mrzli sever pa je vzela življenje njegovi ženi Katarini. Z intenzivnim in neprestanim delom je skušal Smetana utožalžiti svojo globoko žalost. Tedaj so nastale njegove lepe simfonične skladbe »Rihard III.« »Valenštajnov ostrog« in »Hakon Jarl.« Med tem se je prebudila češka narodna zavest. Češka pevska društva so vzcvetela in češko narodno gledališče se je odprlo leto 1862.

Smetana se je vrnil v Prago. V začetku pa ni vzbudil dosti zanimanja. Po Kittlovi smrti se je potegoval za njegovo mesto na praškem konservatoriju — pa je propadel. Kot kritik in organizator mladega narodnega gibanja je imel sicer mnogo dela in tudi lepih

uspehov a bore malo zaslužka. Imel je sicer dosti prijateljev a tudi dosti nasprotnikov, kateri so mu zlasti zamerili, da je vnet pristaš Wagnerjev. Šele s svojimi operami se je Smetana popolnoma uveljavil pri češki publiki. Za prvo svojo opero »Branibori v Česchah« je skušal ustvariti v narodnem duhu. Leta 1866 pa se mu je posrečilo njegovo najboljšo delo »Prodana nevesta.« V tej operi je skušal Smetana spojiti narodni ton s plemenito umetniško opremo in porabiti vse pridobitve modernega orkestralnega izražanja. Uspeh te opere je bil tako velik, da so Smetano poklicali kot kapelnika Narodnega gledališča v Pragi.

Naslednje njegovo delo je opera »Dalibor« in opera »Libuša«, katero je spisal za nameravano kronanje cesarja Franca Jožefa v Pragi, ki se pa ni vršilo. Sledila je opera »Obe udovi.« Kakor smo že rekli, je imel Smetana dosti prijateljev a tudi dosti in pa mogočih nasprotnikov, ki so neprestano delali proti

njemu. To je izpodkopalo zdravje že itak telesno slabotnega skladatelja. Napadla ga je huda živčna bolezen, katere posledica je bila (1874) popolna gluhost. Seveda je moral vsled tega pustiti kapelniško službo — a skladanju se ni odpovedal.

Nastale so njegove prekrasne instrumentalne skladbe pod naslovom »Má vlast« (moja domovina), gotovo umetniško najbolj dovršena Smetanova dela in godalni kvartet »Iz mojega življenja.« Pa tudi opere je začel zopet skladati. Nastale so opere: »Poljub«, »Skrivnost« in »Črtova stena.« (1882.) Dobro polovico svojih največjih in najboljših del je napisal v popolni gluhosti. Le zadnja opera »Črtova stena« kaže že znake razkrajajočih se umskih moči — začelo se mu je mešati, leta 1884 se mu je um popolnoma omračil in 12. maja istega leta ga je smrt rešila vsega trpljenja. Njegovo šestdesetletnico so proslavljali po vsem Češkem z velikim navdušenjem — a on je bil v umobolnici in ni vedel zanjo.

Iz Prage prihajajo poročila o velikih svečanostih, s katerimi časti češki narod svojega velikega sina o priliki letošnje stoletnice njegovega rojstva. Bil je velik trpin — a vkljub temu silno delaven, trpel je veliko nasprotovanja — a ostal je zvest sin svojega naroda. Slava njegovemu spominu!

NIKOLA TOMMASEO — TOMAŽIČ.

Dne 4. maja t. l. je vsa Italija obhajala 50letnico smrti Nikole Tommasea, ki je umrl istega dne 1. 1874 v Settignano v okolici Florence. Italijani ga po pravici prištevajo

mej može (Cavour, Garibaldi, Mazzini, Manzoni), ki so ustvarili novo Italijo. Po rodu je bil Hrvat in sicer zaveden Sloven ter je tudi v hrvatskem jeziku spisal jako dragocene reči na pr. Iskrice. Italijani ga slavijo kot jezi-

koslovca, slovstvenega zgodovinarja, kritika, estetika, razlagovavca Danteja, pisatelja znanstvenega besednjaka, nabiratelja ljudskih pesmi itd. Rojen je bil v Šibeniku l. 1803 in se je l. 1848—49 udeležil v Benetkah tudi političnega dela za osvoboditev Italije.

Ceprav je Tommaseo živel v Italiji in je zasedel l. 1848 v Benetkah celo ministrski stol, je vendar ljubil svoj hrvatski jezik, o katerem je rekel, da je iz vrsten kakor latinski in grški, da je v narodnih pesmih enak najplemenitejšim jezikom, kar jih je bilo in kar jih bo. Priznaval je vedno, da bje v njem slovenska kri. Svaril je Italijane, ki v svojem oholem ponosu na slavno preteklost prezirajo Slovane, kajti prezirani narodi imajo ključne bodočnosti. (Pismo Kukuljeviću.) Slavil je Srbijo, ki da ima divno pesništvo. Dubrovnik se ponaša s književnostjo, ki je čistejša nego književnost italijanska. Dubrovnik je dal Italiji Baljiva in Boškoviča. Dalmacija je dala krščanstvu sv. Jeronima, a človeštvu Marka Pola, ki je Kolumbu razsvetlil morske poti, kakor je Sloven Kopernik razsvetlil Galileu nebesna pota. Pravi, da je neumno govoriti o barbarstvu slovenskih jezikov. O Dalmaciji pravi, da se je ohranila bolj slovenska nego Italija italijanska. Hrvatski jezik imenuje izrečno svoj materni jezik. (Pismo prijatelju Spiru Popoviću v Šibenik.)

Tako govori veliki Nikola Tommaseo o Slovencih in o slovenskih jezikih! On, ki je boljše poznal italijanski jezik nego vsi Italijani, je vendar le ljubil in cenil slovenščino kakor latinski in grški jezik. Prišteval ga je mej najlepše in najplemenitejše jezike, kar jih je bilo in kar jih bo. Na take izjave prvega strokovnjaka smemo biti ponosni. Za take izjave nas drugi lahko zavidajo.

Vse navedene izreke tega velikega moža, so objavili tudi drugi listi. Naj objavimo tu njegove besede glede sv. krščanske vere, ki jih listi niso objavili: »Sv. vero zatajujejo, ker se je boje; prepričali bi radi druge, da je kriva, ker čutijo le preveč, da je resnična. Mlačnost, ki jo kažejo učenjaki pri proučevanju sv. vere, ki jo kažejo učitelji pri podučevanju krščanskega nauka, in ki jo kažejo ljudje pri izpolnjevanju sv. resnic, je vzrok vsega zla naših dni. Brezbrižnost malo ljudi rodi nevednost mnogih; in kdor se je nevednost, žanje zločine. Tisti dan ko so začeli državne reči popolnoma ločiti od verskih, ko so začeli učiti, da si državne in verske koristi nasprotujejo, tisti dan je začela poguba za ljudi in za narode!! (Preghiere di Nicolò Tommaseo str. 1.)

Slovenci, ki živite v Italiji, evo vam vzor Nikola Tomažič! Posnemajte ga v plemenitosti in ljubezni do svojega naroda pa tudi v ljubezni do drugih narodov! Njegovo geslo je bilo: »Kjer je nesrečnih ljudi, tam je moja domovina, Bog zatiranih je tudi moj Bog.« Posnemajte ga zlasti kot značajnega in plemenitega katoliškega moža.

† JOSIP STRITAR.

Dne 25. nov. 1923 je umrl v Rogaški Slatini pesnik in kritik Josip Stritar, kolovodja slovenskih književnikov od l. 1870 dalje skoraj do nove dobe. Okolu Stritarja in »Zvona«, ki ga je začel izdajati na Dunaju z novim l. 1870., so bili zbrani vsi naši klasiki: Levstik, Jurčič, Tavčar, Gregorčič, Levec, Erjavec itd. V tej dobi ni najti slovenskega pisatelja, ki ne bi bil iz Stritarjeve šole. Vsa slovenska srednješolska in visokošolska mladina je bila zanj navdušena. Stritar je podajal svoje reči

v taki obliki, da smo ga vsi občudovali in posnemali. Imel je široko izobrazbo, da je posegal z zrelo kritiko ne le v književnost in umetnost, ampak tudi v socialna in politična vprašanja.

V njegovih spisih so tuptam namešani nazori, radi katerih so ga krščanski kritiki napadali. Njegova posebnost je *svetožalje* in pa *nazor o slovanski misiji*, da bodo Slovenci z bratoljubjem preobrazili svet. Dr. Mahnič je svoj čas hudo obsojal Stritarjevo svetožalje.

Stritar je bil rojen dne 6. marca 1836. v Podsmreki pri Velikih Laščah na Dolenjski.

skem. Šolal se je v Ljubljani, kjer je bival skupaj z Levstikom v Alojzijevišču. Iz Ljubljane je odšel na Dunaj, kjer se je posvetil filologiji. Dopršivši študije je postal hišni učitelj v raznih družinah in je tako dobil priložnost, da je o počitnicah potoval zlasti po Nemčiji, Švici in Franciji.

Pred tridesetimi leti se je umaknil od »Zvona«. Svoje spise je sam izdal v sedmih zvezkih. Štiri knjige za mladino je izdala Družba sv. Mohorja. Njegovo poslednje delo je »Strunam v slovo«, katerega pa ni izdal sam, ampak njegovi čestilci.

Ko je bil službeno vpokojen, se je preselil v Aspang pri Dunaju. Tu je bival med svetovno vojsko in po vojski, dokler se ni na prigovore prijateljev s rojakov preselil dne 25. januarja 1923 v Rogaško slatino, kjer je tudi umrl. Okolu njegovega groba je bila v duhu zbrana vsa Slovenija.

Slava mu!

dr. e.

PROF. DR. FRANC KOS. ¹⁾

Dne 14. marca je umrl v Ljubljani slovenski zgodovinar Dr. Franc Kos, prof. v pokoju. Njegovo glavno zgodovinsko delo je: Gradivo za slovensko zgodovino. Izdal je štiri obsežne knjige in je peto tudi že pripravil za tisk. To delo kaže nadčloveško marljivost in vztrajnost dr. Kosa. Z njim si je postavil mej Slovenci neminljiv spomenik.

Izmed drugih del naj omenimo knjigo o slovenskih apostolih Cirilu in Metodu: Spomenica tisočletnice Metodove smrti. Njegovih člankov v raznih časopisih in obzornikih pa je brez števila. Tudi Goriški Matici je posklonil dva zgodovinska članka za Koledar.

Pokojni Dr. Kos je bil rojen v Selcih pri Škofji Loki dne 24. dec. 1853. Študiral je gimnazijo v Kranju in v Ljubljani, vseučilišče pa na Dunaju. Njegova prva služba je bila v Gorici na ženskem učilišču, od koder je bil premeščen na koprsko učiteljsiše, kjer je opravljal tudi službo šolskega nadzornika. L. 1883 je prišel spet v Gorico na gimnazijo in potem spet na goriško žensko učiteljsiše. Tu je bil l. 1910 upokojen.

Po svetovni vojski se je naselil v Ljubljani, kjer je pridno zbiral gradivo! Smrt je vztrajnega delavca našla na delu.

Slava Ti, vrli naš nekdanji profesor zgodovine in slovensčine! Ti nam nisi svetil le z nauki, ampak tudi s svojim preblagim in odkritosrčnim značajem, ki ni poznal hudobije in zvijačnosti. Tvoje srce do nas je bilo ko čisto zlato, polno ljubezni in dobrotljivosti. S svojo pridnostjo si nam kazal pot v resno življenje. Navduševal si nas, naj hodi mo za tvojo nadčloveško vztrajnostjo in požrtvovalnostjo, ki je rodila za vse Slovence stotere sadove. Zato kličemo hvaležni učenci:

Slava Ti, vrli profesor! Tvoj spomin bodi blagoslovljen, tvoje delo v tvojih učencih in v tvojem narodu trajno, tvoje plačilo v nebesih večno!

dr. e.

ROKOPISNA ZAPUŠČINA

† IVANA KOKOŠARJA. ²⁾

Dne 16. maja 1923. je umrl na Grahovem mož izrednih talentov — župnik Ivan Kokošar. Bil je sin ubožnih kmečkih starišev, rojen v Hudijužni dne 13. aprila 1860. Gimnazijo je dokončal v Gorici, kjer je bil vedno prvi odličnjak. Profesorji so govorili, da je bil Kokošar eden izmed največjih talentov, kar jih je goriška gimnazija poslala v svet. V matematiki in fiziki mu ga ni bilo para. Po dovršenih gimn. naukah se je posvetil bogoslovju in je bil v mašnika posvečen dne 9. oktobra 1883. Služboval je potem najprej v Cerknem, od koder je šel za župnika v Šebrelje in potem v Gorico k Sv. Ignaciju, kjer je ostal do l. 1914. Ko je bil upokojen, se je naselil na Grahovem.

Njegovo največje veselje je bila glasba. Na tem polju je deloval z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo ter dosegel prav lepih uspehov. O tem priča tudi njegova rokopisna zapuščina: 1. Zbirka svetnih in cerkvenih narodnih pesmi, ki obsega 19 zvezkov s 755 napevi. To bo pač njegovo največje in najbolj dragoceno delo. Mej temi pesmami je najbrže večina takih, ki niso bile še nikjer objavljene. 2. Zbirka ofertorijev in gradualov skoraj za vse nedelje in praznike celega leta deloma za moški deloma za ženski zbor. 3. Velika zbirka »Tantum ergo«. 4. Zbirka evharističnih pesmi za mešane zборе. 5. Zbirka Marijinih pesmi za mešane zборе. 6. Zbirka svetnih pesmi za moške, ženske in mešane zборе, večinoma prigodnice. 7. Zbirka troglasnih cerkvenih pesmi raznih skladateljev, ki obsega nad 500 raznih zborov z Requiem za en glas in za orgle ali pa tudi za mešan zbor. Poleg tu navedenih rokopisov, je bilo mnogo Kokošarjevih skladb objavljenih v raznih glasbenih listih in publikacijah. Naj omenimo prelepo uglasbo pesniških prizorov: Razglašenje Gospodovo.

Iz tega pregleda, ki pa še ni natančen, je razvidna pridnost in vztrajnost † Kokošarja. Poleg tega je pisal članke za revijo Rimski Katolik, za Primorski list, za Koledar »Goriške Matice« itd.

Če vse to pomislimo, smemo po pravici prištevati pok. župnika Kokošarja mej najbolj pridne in vplivne kulturne delavce goriških Slovencev. Bog daj, da bi se mogla kmalu objaviti njegova zbirka narodnih pesmi!

Slava njegovemu spominu in večni pokoj njegovi preblagi duši!

¹⁾ Njegovo sliko smo objavili v Koledarju za l. 1923.

²⁾ Njegovo sliko smo objavili v Koledarju za l. 1923.

† **ANDREJ ČEBOKLI.**¹⁾

Umril nam je mlad, nadepoln sotrudnik Andrej Čebokli.

Rojen je bil v Kredu pri Jurecevih dne 27. nov. 1893. Srednje šole je dokončal leta 1914 v Gorici. Nato je moral v vojsko do poloma l. 1918. V vojski se je nalezal boleznj revme in sušice. Zato se je do jeseni l. 1919 držal domače hiše, da se nekoliko oddahne in pozdravi. Za šolsko leto 1919-20 se je podal v Ljubljano, da bi končal na univerzi študije. Izvolil si je slavistiko in romanistiko. Ko je dokončal, je bil za l. 1922-23 nastavljen za suplenta na liceju v Ljubljani. Začel je že močno hirati. Koncem leta se je podal domov ali skrb materina in domačih ga ni mogla več rešiti. Umril je dne 17. oktobra l. 1923.

Pokojni Andrej Čebokli je začel že zgodaj z leposlovnimi spisi. Pisal je še gimnazijec v »Zoro«, potem v »Mladiko«, v »Ljubljanski Zvon«, v »Čas« itd. Za Koledar »Goriške Matice« je spisal l. 1921 vojno sliko »Smrad.« Njegovih spisov bi bila lepa knjiga.

Bodi mu blag spomin! Vsemogočni mu obilo poplačaj ves trud!

¹⁾ Njegovo sliko smo objavili v Koledarju za l. 1923.

DR. IVAN TAVČAR,

slavni pisatelj in politik slovenski, župan mesta Ljubljane, mož velike dobrotelčnosti. Rojen v Poljanah nad Škofjo Loko leta 1851. umrl v Ljubljani dne 19. februarja 1923.

DR. VINKO ŠARABON.

ANEKDOTE.¹⁾

Snažnost.

1. Lastnik premogovnika na Škotskem je šel svojim delavcem zelo na roko. Dal jim je vsako leto prost teden in jim je dovolil, da so šli za več ta čas zastoj v njegovo kopališče. Bil je namreč tudi lastnik velikega kopališča. Pa se srečata na kolodvoru dva njegova delavca; imela sta prosti teden in sta se peljala v kopališče. In prvi vpraša drugega:

»Kako pa to, da si tako umazan?«

»Veš, sem lani vlak zamudil«, je bil odgovor. Torej se že dve leti ni umil; kajti če je sedaj čakal eno leto, je gotovo tudi že prej.

2. Nekega kaznjenca so pripeljali v ječo in so mu rekli, da se mora najprej dobro skopati. »Ali ne gre brez kopanja?« je vprašal boječe.

»Ne, to ne gre. Kdaj ste se pa zadnjič kopali?«

»Saj še nikoli nisem bil zaprt«. — Torej se ni še nikdar kopal.

¹⁾ Naš sotrudnik profesor dr. V. Šarabon je izdal 2. zvezek *Zgodovinskih anekdot*. Anekdota ali mala dogodbica ima namen, poučiti in razvedriti nas, oboje obenem. Knjižico prav toplo priporočamo in naj si jo kupi vsak, kdor išče razvedrila in pouka, Zlasti v dolgih zimskih večerih in na potovanju bodo vsakomur dobro došle. Prodaja jih tudi naša Narodna knjigarna, stanecjo prav malo. Tu podajemo nekaj zgledov, ki pričajo o lepoti in zanimivosti Šarabonovih anekdot.

Imenitna kuharica.

Predsednik Unije Woodrow Wilson, umrl 3. 2. 1924, je bil dvakrat predsednik, kar se zgodi prav redkokdaj; prvič 1913 do 1917, drugič 1917 do 1921. Dan pred drugo izvolitvijo je prišla k njemu kuharica in mu je rekla: »Kaj ne, gospod predsednik, vse se bo dobro končalo? Tako ponosna sem, da služim v hiši prvega ameriškega državljana.«

Dan po izvolitvi mu je prišla tudi kuharica čestitat, mu je krepko stisnila roko in je rekla: »Če bi ne bili izvoljeni, gospod predsednik, bi Vam bila odpovedala in bi bila šla služiti k Vašemu nasledniku, kajti jaz služim samo pri predsednikih.«

Strašna obsodba.

Rus F. Sologub je zapisal o času, ko so na Ruskem vladali boljševiki, sledeče besede:

Bil je nekoč mrlič, sprehajal se je po kopališču, režal se je in vesel je bil.

Drugi mrtveci so ga karali: »Zakaj ne ležiš kakor mi? Pričakuj poslednjo sodbo. Bodi miren in kesaj se svojih grehov.«

A mrtvec je rekel: »Me nič ne skrbi. Se nič ne bojim.«

Pa mu pravijo: »Če si na zemlji grešil, vse bo prišlo na dan; prišel boš v pekel, v sedmeri ogenj, padel boš v vrelo smolo, trpel

boš tisočere bolečine vse večne čase. In vra-
gi se bodo veselili.«

A mrtvec se je smejal in je rekel: »Vse
to, kar mi pripovedujete, me nič ne straši.
Doživel sem strašnejše dogodke: prihajam iz
dežele Rusov.«

Angleška dovtipnost.

Neka angleška dama je stanovala sama
v majhni hišici. Morala je za ves dan od do-
ma. Odšla je tako zgodaj, da ni prišel še no-
beden od tistih ljudi, ki so ji sicer nosili pe-
civo, meso in zelenjavo na dom. Da je ne bi
zastonj čakali, je pripela listek na hišna vra-
ta in je zapisala nanj: »Me ni doma; prosim,
da ne pustite ničesar tukaj.«

Zvečer je prišla domov in je kar gledala.
Stanovanje je bilo prazno in čisto izropano;
samo na tleh je bil listek papirja, na njem pa
tele besede: »Hvala lepa! Smo Vam ustregli
in nismo ničesar tukaj pustili.«

Cepec.

Profesor Friderik Taubmann je živel pro-
ti koncu šestnajstega stoletja na dvoru saš-
kega volivnega kneza Avgusta (1553—1586).
Nekoč je prijel nekega dvorjana za roko, in
ta mu je rekel: »Zelo robate roke imate, ka-
kor nalašč za mlatiča.«

»Seveda«, je odgovoril Taubmann, »cepec
se v njih že kaj dobro počuti.«

Stoinpetdeset oslov.

Na dvoru imenovanega kneza sta sedela
nekoč skupaj Taubmann in znani politik
kardinal Clesel. Ime tega politika pišejo tudi
drugače, Khlesel, Khlesl itd. Povedati mora-
mo tudi, da se po nemško osel pravi Esel, da
je rimska številka za 100 C, za 50 pa L. Po-
govarjala sta se in Clesel se je iz Taubmanna
neprestano norčeval. Kar ga Taubmann vpra-
ša: »Ali veste, kako se lahko zapiše 150 oslov
z eno samo besedo?«

»Ne vem.«

»No, vidite, takole: Clesel.«

Naročeni potres.

Vemo, da so na Japonskem potresi do-
ma, zemlja se včasih neprestano trese. V
žrelu ugaslih ognjenikov vidimo vasi in polja,
pa nikdar ni varno; kar se zemlja zgane in
uničeno je, kar si je pridobil človek z večlet-
nim trudom. Tudi najvišji vrh Japonske,
Fudži-jama, še za tisoč metrov višji kakor naš
Triglav, je vulkan. Japoncem je Fudži-jama
sveta gora in vsako leto roma na tisoče in ti-
soče vernikov na njegovo teme. Hiše si z ozi-
rom na potrese zgradijo Japonci najrajši iz
prav lahkega materiala; prvič ne padejo tako
hitro skupaj, in tudi če se zrušijo, škoda ni
bogve kako občutna.

Pred leti je potoval angleški vojvoda
Connaught po Japonskem; oblasti so ga kar
najsijajnejše sprejele, sprejem na dvoru je bil
kar moč prisrčen. Nekega dne je bil povab-
ljen k japonskemu diplomatu; hotel mu je na-
praviti poklon in mu je rekel: »Program, ki
ga je napravila Vaša Ekscelenca za moj spre-
jem, je veličasten in obširen, obenem pa prav
pripraven, da mi pokažete vse posebnosti
Vaše dežele. Name je napravil velikanski
vtis! Nečesa pa niste mogli sprejeti v svoj
program«, je smejaje se pristavil, »kar bi tudi
rad doživel, že iz ljubezni do znanosti: japon-
skega potresa; potresi so menda pri Vas zelo
pogosti.«

V tem trenutku se je pa začela zemlja
tresti in bobneti, slišali so zamolkel grom in
kozarci na mizi so žvenketali.

Diplomat je skočil kvišku, prestrašeni
vojvoda pa tudi; hitro se je Japonec zavedel,
je izkoristil položaj in laskavo rekel: »To je
potres, ki ga je Vaša kraljeva Visokost na-
ročila!«

Poleg Japonske trpijo vsled potresov naj-
več otoki med Azijo in Avstralijo, potem pa
zahodni rob Amerike, v prvi vrsti torej obale
Tihega oceana ali Pacifika.

Izrek.

Črnilo, najbolj črno od vseh reči, raz-
svetljuje svet.

PAR SLIK IZ LETA 2025 PO KR.

I. Govor predsednika svetovne električne centrale.

V Rimu zboruje konferenca »svetovne
moči.« Sivolaslji predsednik stopi na oder, po-
zdravi navzoče in govori:

»Kako je bilo takrat, pred sto leti, par let
po tisti vojski, ki so jo imenovali svetovno?
Premog, glavno kurivo, je moral napraviti
dolgo pot, da je prišel do svojega cilja. Samo
iz Poruhrja so ga odposlali vsak dan 20.000
vagonov. Vsaka tovarna skoraj in vsaka hiša,

da, skoraj vsaka družina je imela takrat lah-
ko ognjišče. Kakšna zguba! Zraven pa še na-
dloge dima, saj in pepela, Parne lokomotive,
z bencinom kurjeni avtomobili, s petrolejem
kurjeni parniki na rekah, jezerih in morjih,
vsa ta smrdeča in kadeča se vozila, vse se
nam zdi danes tako predpotopno, znano nam
samo iz knjig in muzeja. Sicer vidimo že ta-
krat začetke, da so spremenili toploto na kra-
ju pridobivanja v elektriko in so jo napeljali
v kraje soseščine. Pa kako? Žične naprave so
jo vodile naprej, med potjo se je zgubilo vse

polno toka in že itak draga naprava se je neverjetno podražila.

Danes, gospoda moja, kje smo! Ne omejnjam samo brezžične napeljave električnega toka v vsaki poljubni smeri in s tem započete nove dobe v gospodarstvu svetovne moči. To je že staro. Takoj poleg premogovnika so postavili velikanske centrale in so spremenili premog najprvo v plin, da so dobili številne postranske sestavne dele. Iz toplote premoga ali iz slapov dobljeno električno energijo so napeljali v zemljo, ki je služila kot velikansko nabirališče in je oddajala v najbolj oddaljene kraje vsak čas toliko moči, kolikor je kdo potreboval za kuho, kurjavo in peko. Parne lokomotive vidimo danes samo še v parzorcih v največjih muzejih. Človeštvo je šlo naprej in dovajanje toka je danes popolnoma izginilo. Avtomobilov z bencinskimi motorji danes ni več. Na njih mesto so prišli elektrimobili, električni vozovi, ki dobivajo ravno tako kakor lokomotive in cestna železnica potrebni tok sproti med vožnjo iz zemlje. Največje zmagoslavje pa slavi brezžični prenos elektrike v plovbi po vodi in po zraku.

Od največjega oceanskega velikana pa dol do majhnega motornega čolna imajo vse ladje eno samo gonilno silo, električni motor; ta dobiva hrano iz naprav ob morju, ki izkoriščajo valovanje morja. Tudi zračne ladje in aeroplani dobivajo svojo moč od tam, brezžično seveda, in gredo, kamor hočejo in kakor dolgo hočejo. Nevarnosti ni nobene, ker elektrika nikdar ne odpove. Vprašanje nabavne cene je rešeno čisto enostavno. Neka prejšnja konferenca je določila, da sme poslati vsaka država v zemljo samo določeno mero toka; in to mero sme potem vzeti iz nabirališča, kadar hoče in kakor hoče. V posameznih državah je preskrba z električno močjo popolnoma poddržavljena, stroški se krijejo s posebnim davkom. Vsak vzame potem toliko sile iz državnega nabirališča, kolikor je rabi. Povsod smo napravili tablice z napisom: Ne trati sile, temveč uporabljaj jo!

— Mi smo v lanskem Koledarju šli še za korak naprej in smo posvetili v daljno bodočnost. Da se pa najdemo na teh potih, smo oddali tudi ta govor, ki nas uvaja v poznejšo bodočnost. —

II. Blazne nizke cene.

Od ure do ure je vse cenejše! Deset smrtnih slučajev vsled blaznega padanja cen!

Vse moje pocenitve so prekoračene, najbujnejša domišljija narodnega gospodarja bi si kaj takega ne mogla predstavljati. Pa kaj bomo govorili, govorijo naj številke.

Tržno poročilo včeraj na pustni torek ob pol enajstih:

15 ostrig	0'000.00014 cent.
vagon banan	0'000.00083 »

zaboj nojevih jajec	0'000.00005 »
medvedja krača	0'000.00024 »
opičja jetra v omaki	0'000.00006 »
škerjančevi jeziki (144 kos.)	0'000.00018 »
moka (štirikrat 0)	0'000.00002 »

goveje meso se ni prodajalo, ker ni bilo nobene kupca; prispelle pošiljatve so podarili mestni upravi.

Tržno poročilo ob pol enajstih in pet minut:

15 ostrig	0'000.00012 cent.
vagon banan	0'000.00078 »
zaboj nojevih jajec	0'000.00002 »
medvedja krača	0'000.00008 »
opičja jetra v omaki	0'000.00003 »
škerjančevi jeziki (144 kos.)	0'000.00016 »

goveje meso in moka se nista prodajala.

Na vseh trgih ista slika. Kdor ima kakšno blago, se ga skuša za vsako ceno znebiti. Glavna vodilna misel je: *Proč z blagom!* Veliko je krivo tega naše denarstvo z vsemi temi ničlami. A kako naj si pomagamo, če so padle cene na milijonski del centesima? Natiskovalnica ne more več natisniti dosti bankovcev, čeprav ji pomagajo vse tiskarne. Denar je vsak dan manjši; zdi se ti, kakor bi ga metal v sod brez dna. Izdaja sledi izdaji, a padajoča cena požre vse, nenasitna je! Sedaj imamo že stomilijonko ene stotinke, kmalu pride bilijonka. Kaj pa potem, ko bomo porabili papir in barvo vsega sveta?!

Časopisi imajo posebne izdaje: *Prve smrtno žrtve nizkih cen!* Razgllašamo samo uradno naznanjene žrtve. Imen drugih, ki so jih pognale nizke cene v smrt, ne bomo zvedeli nikdar. Šest navijalcev cen je nakupilo ogromne množine blaga, v upanju, da bodo šle cene vendar enkrat gor. Slednjič niso mogli blaga niti zastonj razdati, ker jim je zmanjkalo denarja za prevoz. Gospodarski in duševni polom je bil neizogiben, šli so v prostovoljno smrt. Nasprotno so pa štirje skopi stari samci računili še z nadaljnjim padanjem cen, niso nič kupili in so umrli za lakoto.

Kaj bo napravila vlada? Nič, prav nič. Kajti vsa doslej uporabljena sredstva so bila čisto brezuspešna. Kaj je pomagalo na primer, ko je vlada odredila, da mora vsak štirikrat toliko pojesti in popiti, kakor je dosedaj? Samo patriotični zaslepljenci so v svoji požrtvovalnosti šli na lim. In ne samo v jedi in pijači, tudi povsod drugod je vlada zapovedala štirikratno prejšnjo mero: v obleki, perilu, pošti, tobaku, vožnji, zabavi, dragih kamenih, gledališču, godbi, plesu. A vse to še ni bilo dosti; mestna uprava je prekoračila odredbe vlade in je zapovedala, da mora vsaka oseba pojesti na dan osemkrat toliko mesa, kakor ga je prej. Posledica? Za pepelnično sredo so napovedale organizacije enourno demonstra-

cijsko delo (sedaj namreč nihče ne dela, da ni pridelek še večji in gospodarsko življenje še na slabšem); in če bi demonstracija takoj ne izdala, bo začel *splošni štrajk v jedi in pijači*. Organizacije upajo, da bo mestna uprava uvidela resnost položaja in bo svojo zapoved preklicala.

III. Petdesetletnica dalekojedne znajdbe.

Z Gorico praznuje danes ves kulturni svet stoletnico rojstva veleumnega Janeza Cmoka in obenem petdesetletnico njegove dalekojedne znajdbe. Odkar so znašli smodnik in s tem povzročili v človeštvu največjo nesrečo, je znajdba Janeza Cmoka najbolj pomembna, a prinesla je človeštvu le dobrote in blagoslov. Naš rod se poslužuje danes dalekojedne priprave kar tjavendan, nihče ne pomisli, kako je bilo prej. Pa berimo časopise šestdeset, sedemdeset let nazaj, ali pa poslušajmo naše najstarejše ljudi, kaj nam pripovedujejo! Če si prišel prekmalu v gostilno, ni bilo še nič pripravljenega, če si prišel prepozno, nisi ničesar več dobil. Če si pa jedel doma, koliko je imela gospodinja dela z nakupom, s kuho, s kurjavo! Zato se moramo spominjati rojstva našega rojaka z največjim ponosom in največjo hvaležnostjo.

Šlo je vse po vrsti, kakor zahteva usoda. Stari oče Janeza je bil gostilničar, oče je bil inženjer, sin je združil poklic obeh. Nekega večera mu je pripovedovala mati pravljico: Mizica, pogrni se! Zganil se je, vnel se je, sanjal je samo o tem, želel si je samo to. Kot dijak je študiral radiologijo (vedo o brezžičnem prevajanju elektrike) in je postal profesor radiokemije (vede o pretvarjanju snovi z brezžično elektriko) na slavni univerzi Harvarda v Ameriki. Leta 1950 je prišel nazaj v Gorico in je nadaljeval tukaj poskuse o pretvarjanju živih. Trikrat je zletela njegova delavnica v zrak, petkrat je bil v smrtni nevarnosti, ker je na ta način napravljena jedila sam jedel. Način še ni bil popoln. Slednjič, na pustno nedeljo leta 1975 ob dvanajstih 33 minut in 16 sekund, je šlo po svetu naznanilo: Nov čas se je začel.

Omenimo, da to, kar bomo sedaj povedali, znanstveno ne bi bilo nemogoče. Vsaka jed sestoji iz snovi, ki se dajo razkrojiti; samo raskrojene dele je treba spet sestaviti, pa je jed na novo tukaj. Potreben je potem še brezžični prenos —

Kakor enostavno je sedaj obedovanje! Iz žepa vzameš krožnik in jedilno pripravo, kjer hočeš in kadar hočeš, uliješ na krožnik vodo in zgoščeni ogljik, pritrdiš kovinsko vrvico na kljuko ali obešalo, na skalo ali drevo ali kamor hočeš, deneš v vodo srebrno kroglo, na več krajih preluknjano, in zvežeš vrvico in kroglo. Nato z aparatom, ki ga nosiš v žepu telovnika, pokličeš kuharja v gostilni in naročiš, kar želiš. Kuhar jed razkroji v se-

stavne dele in ti jo pošlje. Eno minuto nato, ko si naročil, začne srebrna krogla cvrčati, in pred nami se začne jed sama sestavljati. Gotovo se bo njegovemu sinu posrečil še nov izum, da bo kuhar dotično jed z žarki prenesel kar v naše telo. Sedeli bomo v vagonu in gledali bomo ven; lačni smo, sežemo v žep, brzojavimo, in par minut nato smo siti. Na argentinskih stepah se pase na milijone glav goveje živine; brzojavil boš dol, zaklali bodo govedo nalašč zate, in par ur nato boš jedel že argentinski izrezek. Ali pa še zaklali ne bodo, temveč se bo dotično govedo pod vplivom žarkov kar posušilo, bo zginilo, in se bo v naših kuhinjah in žepcih spet pojavilo.

Dober tek!

IV.

Turisti na Triglavu.

Sicer bi se lahko peljali z aeroplanom gor in smo v par minutah na Kredarici, a udje našega telesa so začeli vsled majhne uporabe zelo pešati in jih moramo malo utrditi. Ne vzamemo pa seboj ničesar, hlače imamo na sebi in srajco, v žepu pa brezžični aparat. Tudi pri nas se je za ta aparat že uveljavil izraz radio, kakor so ga prvi začeli rabiti Amerikanci. Gremo iz Trente gor in se začnemo spenjati po skalah. Lačni smo. Usedemo se, aparati začnejo brneti, zvežemo se z domom ali z gostilno, kamor zahajamo, pa je v naglici vse dobro. Prišli smo do proda. V skalah nismo hoteli imeti palice, zato smo si čevlje raztrgali. Brzojavimo v najboljšo trgovino s čevlji v Gorici, in sicer v

„ADRIO“

:: TRGOVINO ::

ČEVLJARSKE ZADRUGE

GORICA, Corso Verdi 32

in izvrstni »bergštajgerji« so pri nas. Brž spet sežemo po aparat, palica v trgovini kjer imajo najboljše, se začne razkrajati, in par minut nato prodiramo že po produ, oboroženi z močno gorjačo. Hladno nam postane, severni veter piha, radio nas obleče v par trenutkih z izborna suknjo iz trgovine. In tako naprej. Pod vrhom Triglava, na Kredarici, je velikanski hotel, opremljen

z vsem, tako da ti je prihranjena tudi tista minutna izguba časa, ki jo moraš sicer utrpeti. Živahno vrvenje, čebljanje v vseh jezikih, kajti moderni jezik esperanto si kljub naporsrom njegovih pristašev še ni priboril splošne zmage. Pot od hotela do vrha Triglava je taka, kakor je bila leta 1925, noben avto te ne pelje gor, z aeroplanom pa ne smeš na vrh. Hoteli so naravo vsaj malo ohraniti in so rekli, kdor hoče na vrh, naj se sam potruži. Samo od časa do časa vidiš majhne votlinice, v njih pa stražnike oborožene z vsem potrebnim orodjem proti rabi radia, proti aeroplanom itd. Vsak aeroplan zavrnejo takoj, z »uničujočimi žarki«. Vrh Triglava je izvotljen, 50 metrov pod vrhom je velikanska dvorana v skali, z okni na vse štiri strani sveta. Popolnoma si varen in čakaš lahko, kakor se ti poljubi. Tukaj je uporaba radioaparata vse to tudi lahko vidiš, a danes je megla, najhujši sovražnik turista, kakor je bila že pred sto leti. Ko se utrudimo, hočemo brati. Brž odpošljemo brzojavko v

„NARODNO KNJIGARNO“
V GORICI, VIA CARDUCCI ŠT. 7.
 v hiši, kjer se je
 nahajala pred vojsko
GORIŠKA TISKARNA A. GABRŠČEK

naj nam pošljejo kaj posebno zabavnega in poučnega. Razkrojene razne knjige se pred nami spet strnejo, in beremo, kar hočemo: Krekove zbrane spise, Jurčiča, Tavčarja, Mladiko, Prešerna, Gregorčiča, Erjavca in druge. Posebno se zabava družba z branjem Zgodovinskih anekdot. Sto let so že stare, a v svoji svežosti in lahkem pouku še zmeraj nove. Vedno in vedno jih berejo in se čudijo ljudem davnih dni; niso imeli takih pripomočkov, kakor jih ima naš moderni čas, a zdravi so bili, imeli so razumevanje za humor, za dostip, smejali so se radi. Zato ni čudno, da je bila stota izdaja anekdot leta 2022 nagloma razprodana in so morali 3. zvezek za našo družbo brž na novo sestaviti. Prišedši nazaj na Kredarico vzame družba aeroplan, kajti sestop ji ni prijeten, kakor tudi ni bil prijeten turistom leta 1925. Petnajst sekund po odhodu s Kredarice so turisti spet v Gorici,

FRANC GORKIČ:

O NOVIH DAVKIH.

Od 1. januarja 1924 je v veljavi v novih pokrajinah italijanske države davčni sestav, ki je že prej veljal v starih pokrajinah kraljevine in ki se bistveno razločuje od prejšnjih avstrijskih predpisov. Najvažnejša razlika je ta, da davkov ne terjajo več državni uradi, ampak zasebne davčne izterjevalnice. In to velja ne le za državne, temveč tudi za občinske davke. Prej so občine imele pravico nalagati le doklade k neposrednim državnim davkom, danes pa smejo razen doklad na zemljiški davek uvajati še posebne samostojne davke, kakor: družinski, pasji, živinski, na vozila, na služinčad, obratovalni, na obrtna dovoljenja i. t. d. In tudi te davke terjajo davčne izterjevalnice.

Omembe vredno je pri tem to, da so davčne izterjevalnice le izvrševalni organ, ki je odgovoren, da se davki in doklade vsem javnim upravam (državi, pokrajini, občini, itd.) točno v določenem roku nakažejo. Davke pa pobirajo na podlagi davčnih seznamov, ki jih sestavijo državni davčni uradi oziroma občine. Izterjevalnice nimajo torej najmanjšega vpliva na sestavo davčnih seznamov ali na odmero davka, ker dobijo le nalog, da v

seznamih odmerjene svote poterjajo na račun uprave, ki je davek predpisala.

Ta novost je napravila precej zmešnjave med ljudstvom. Vsakdo, ki se smatra oškodovanega ali prikrajšanega pri odmeri davka, hodi stresat svojo jezo k izterjevalnici, ki ni in ne more biti poučena o podlagi odmere, mesto da bi stopil na pristojni davčni urad ali v občinsko pisarno, kjer se davki v resnici predpisujejo. Toda tudi v tem pogledu ni stvar vedno mogoča, kajti za državne kakor za občinske davke veljajo točno določeni roki, v katerih imajo davkoplačevalci pravico vlagati svoje pritožbe v slučaju, da se jim godi krivica. Dogotovljeni davčni seznammi, ki vsebujejo odmerjeni znesek posameznemu davkoplačevalcu, se morajo v predpisani dobi razgrniti na županstvu in razložiti javnosti v pogled. Razgrnitev mora županstvo razglasiti. Vsakdo ima pravico sezname pregledati in uložiti v pravilnem roku, ki je razglašen, pritožbo. Prilika za dosego poprave storjene krivice je torej le v tej dobi dana. Pritožbe, ki se uložijo po preteku določenega roka, so namreč že po zakonu brez pomena, in ne pridejo sploh v poštev,

Na to važno okolnost pri davkih pa se marsikdo premalo ozira. Da je potem tepen, je kriv tudi sam. Kakor moramo biti povsod v upravljanju svojega gospodarstva točni in previdni, tako je treba, da smo tudi budni, ko se nam davki odmerjajo. Nastopiti moramo v varstvo svojih koristi takrat, ko je za to dana možnost, in ne še le potem ko je bič že zažvigal čez naša pleča.

Za to pa, davkoplačevalec, ne zabi pregledati davčnih seznamov, ko so razpoloženi, in ugotoviti, ali si pravilno obremenjen ali ne. To je najvažnejši korak, ki ga moraš napraviti pravočasno, da ne boš oškodovan.

V pritožbi naj se navedejo natančno vzroki, s katerimi hočemo izpodbijati davčno odmeritev. Vsakdo naj našteje le tiste, ki se našajo nanj in na njegov slučaj in ki utemeljujejo njegovo pritožbo. Na davčne komisije, ki rešujejo pritožbe, napravi kaj čuden vtis dejstvo, ako vloži 90 davkoplačevalcev iz ene in iste občine vsak svojo pritožbo, ki pa so si v utemeljevanju do pičice enake. Naravnost smešno je, ako komisija ugotovi, n. pr. da se

kdo pritožuje proti previsoki odmeri dohodkov od živine, ko njegova napoved sploh ne vsebuje živine, to je, da se s pritožbo izpodbija nekaj, kar sploh ni ne napovedano ne obdačeno.

Davki niso igrača. Ko imamo opravka z njimi, preudarimo vse z veliko resnostjo in treznostjo. Lahkomiselno postopanje zna roditi usodepolne posledice. Posebno v tej prehodni dobi, ko se ustvarjajo davčni sezname po novem davčnem sestavu, naj bo naša čuječnost velika.

Še nekaj naj omenim. Ko dobiš od davčne izterjevalnice plačilni nalog za poravnavo dospelega davčnega obroka, plačaj v določenem roku tisto svoto, četudi si proti odmeritvi uložil pritožbo. Na ta način se ogneš raznim sitnostim in stroškom, ki ti jih lahko povzroči izterjevalnica. Če bo potem pritožba ugodno rešena, imaš možnost, da natančno obračunaš z izterjevalnico in prideš do svojega. Če ti pritožbo zavrnejo, si si prihranil s pravočasnim plačilom zamudne obresti in kup sitnosti.

KAJ BO Z NAŠIMI DRUŠTVI IN Z NJIH PREMOŽENJEM.

Ministrstvo za notranje stvari je naznanilo prefekturam, da je avstrijski zakon o društvih z dne 15. nov. 1867 št. 134, odpravljen in da veljajo sedaj tudi v novih pokrajinah le italijanski splošni zakoni o javni varnosti. Zborovanja in združevanja so torej svobodna, da se le vršijo mirno in brez orožja. Oblastva pa imajo pravico vse to nadzorovati in v slučajih nevarnosti zborovanja in združevanja omejevati. Na videz je to svoboda, v resnici pa postane lahko največja sužnost samovolje posamnih oblastnij.

Vsled tega ni treba več naznanjati oblastim ne ustanovitve društva ne kakega zborovanja. Naznanjati treba le tista zborovanja, ki se vrše v javnih prostorih ali v takih prostorih, ki so odprti vsemu občinstvu in sicer

24 ur prej. Občnih zborov ni treba priglašati, ker so omejeni na člane ali vsaj le na povabljeni goste.

Ker je avstrijski občni državljanski zakon pri nas še v veljavi, se smatrajo naša društva vključno s prejšnjimi odredbam kot juridične osebnosti, ki smejo svobodno razpolagati s svojim premoženjem. Ko bo pa razglašen italijanski občni državljanski zakonik, bo nastalo glede premoženja naših društev novo vprašanje, kajti premoženje bo ostalo brez juridične osebnosti. To vprašanje se bo rešilo ali s prehodnimi določbami ali pa naj društva sama prej poskrbe, da se premoženje ne bo moglo odtujiti prvotnemu namenu in porabiti za druge reči.

KMETIJSKE NADALJ. ŠOLE V NAŠI DEŽELI.

Število pionirjev, ki delujejo med našim kmetiskim narodom na polju kmet. nadalj. šolstva nad vse požrtvovalno, je precejšnje. Kmet. nadalj. šole so se že pred štirimi leti na pobudo bivšega deželnega odbora ustanovljale v kmet. centrih naše dežele. Pametna misel je bila, zanesti po teh šolah med kmet. ljudstvo malo več zmisla za praktični poklic.

Kmet. nad. šola ima namen, da se kmet. mladi po dovršeni osnovni šoli nadalje izobrazuje in sicer v tistih predmetih, ki so važni in potrebni za praktični poklic kmet.ške-

ga stanu. Kmet. nad. šola hoče povzdigniti kmet.ški stan na stopnjo splošne in strokovne izobrazbe, ki je v današnjih dneh potrebna našemu kmetu. Kmet naj spozna glavne pogoje rastlinskega in živalskega življenja, naj jih primerno upošteva v poljedelstvu, živinoreji, sadjarstvu, vinarstvu i. t. d. Lep in blag, nad vse hvaležen namen!

Slika nam predstavlja skupino mladeničev — slušateljev kmet. nad. šole v Lokavcu pri Ajdovščini, katero vodi požrtvovalno že 3. leto g. nadučitelj Leopold Paljk.

Skupina mladeničev s slušateljev kmet. nad. šole v Lokavcu.

DR. JAKOB MATTEOTTI.

Dne 10. junija t. l. so zločinci ugrabili v »Rimu« na javnem prostoru in ob belem dnevu tajnika socialistov-unitarcev Dr. Jakoba Matteottija, državnega poslanca. Odvedli so ga z avtom in umorili. Grozen zločin, ki je posvetil v vrste fašistovske stranke, ki jo je začel sedaj Mussolini čistiti! Pri tem zločinu so bile udeležene najvišje fašistovske osebnosti. Mussolini je moral odstraniti podtajnika notranjega ministrstva Finzi-ja, načelnika tiskovnega urada notranjega ministrstva Rossi-ja in mnogo drugih. Ravnatelja fašistovskega lista Corriere Italiano odvetnika Filipelli-ja so aretirali na begu pri Genovi. Istotako so aretirali njegovega prijatelja Filipa Naldi-ja, dalje načelnika fašistovskih arditov Albina Volpi-ja, ki je bil tudi član teroristične črke (t. j. čk = čezvračajni komitet), kateri je načeloyal fašist Dumini itd. Odstopili so naučni minister Gentile, minister za javna dela Carnazza, minister za državno gospodarstvo Corbino itd. in Bog ve, kako bo vse to končalo, kajti maščevanje čaka še za druge umore in poboje po Italiji, za požige naših domov in hiš itd. Vse to mora priti nad ta rod! Upamo, da bo Mussolini res napravil red!

Matteotti je bil rojen dne 22. maja 1885 v Fratti v deželi Rovigo, kjer je imela njegova rodbina velika posestva. Bil je tri leta v vojski, čeprav velik nasprotnik vojske. Radi tega svojega prepričanja je bil tudi interniran. Po končani vojski je bil l. 1919 izvoljen v deželni svet, istega leta in potem 1921. in letos ponovno v državni zbor.

Dne 27. junija so bile po celi Italiji prireditve v proslavo Matteottijevega spomina. Parlamentarna opozicija pa se je ta dan zbrala v poslopju državnega zbora in je soglasno zahtevala od vlade:

1. Odpravo strankarske milice.
2. Strogo izvajanje zakona za vse državljane.

Opozicija se sploh ne bo udeleževala državnoborskih sej, dokler se ta dva pogoja ne uresničita. Tako je Mussolinijeva vlada

Dr. Jakob Matteotti.

sedaj prvokrat v resni zadregi in cela Italija gleda pozornost na ta boj. Upamo, da bo zakon dobil veljavo tudi za narodne manjšine in da ne bodo več izpostavljene svojevoljnosti posamnih oseb.

Truplo Matteottijevo so našli dne 16. avg. kakih 25 klm od »Rima« mej krajema Scrofano in Riano. Bilo je na pol zakopano

in je imelo v prsih še pilo, s katero so ga bili zločinci zabodli. Truplo je bilo preneseno v rojstni kraj Fratta in tam pokopano.

Od desne proti levi: 1. Finzi, 2. Rossi, 3. Filipelli, 4. Dumini.

FRANC SIRK, DAVČNI UPRAVITELJ V P.

O PRISTOJBINAH.

S kr. dekretom 11. I. 1923 št. 158 so se uveljavile pri nas s 1. julijem 1923. registracijske pristojbine starih provinc. Te pristojbine se plačujejo počenši z navedenim dnevom pri Registracijskih uradih (Ufficio di registro), ki so se ustanovili pri nas 1. julija 1923 in uradujejo za kolkovine in pristojbine.

S kr. dekretom 30/12 1923 št. 3269 so se spremenile nekatere določbe glede gorlomenjenih pristojbin.

Spisi v javni in privatni obliki, civilni in trgovski sodni in izvensodni, ki vsebujejo prenos lastninske, užitne in zastavne pravice do nepremičnin in premičnin, so podvrženi registracijskim pristojbinam, ki so koj plačljive.

Tudi ustne pogodbe, tičoč se najemnin in zakupnin so podvržene registracijskim pristojbinam.

Važno je vedeti, da dobe ti spisi pravno moč še le po registraciji.

Spise podvržene tem pristojbinam, ki niso bili prijavljeni registracijskemu uradu, sodnija odklanja. Radi tega se mora vsaka taka listina registrirati pri dotičnem uradu v teku 20 dni po podpisu, da se izognemo kazni in drugim posledicam.

Listine se predložijo registracijskemu uradu v izvorniku, pisanem na kolkovanem papirju 2 L * in na poverjenem prepisu na kolkovanem papirju 1 L. **

Prepis ostane uradu, izvršnik s potrdilom plačila pristojbin dobi stranka.

Listine podvržene registraciji so:

Kupnoprodajne pogodbe, darilne pogodbe, menjalne pogodbe, preživninske pogodbe, ženitne pogodbe, družne pogodbe, najemne (zakupne) pogodbe, pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice in druge listine, razsodbe, vknjižbe i dr.

Registracijske pristojbine so progresivne, sorazmerne (proporcionalne), postopne ali stalne.

Podlaga odmere teh pristojbin je cena ali vrednost pravnega posla.

Registracijske pristojbine so sledeče:

A) Za kupne pogodbe:

a) od kupne cene (vrednosti) nepremičnin do 200 L	4%
b) od kupne (vrednosti) nepremičnin nad 200 do 400 L	5.20%
c) od kupne cene (vrednosti) nepremičnin nad 400 L dalje	8%
d) če se kupljene nepremičnine spet prodajo v teku dveh let znaša pristojbina pod a) b) c) eno četrtino manj.	

Za kupne pogodbe glede novih stavb veljajo olajšave. (Cl. 11 zakona 43-4 1911 št. 509.)

e) od kupne cene (vrednosti) premičnin	4%
f) od kupne cene (vrednosti) živine in poljskih pridelkov	1%
g) od kupne cene (vrednosti) za navadne predmete med trgovci	1%
h) od kupne cene za razkošne predmete med trgovci	2%
i) od kupne cene za šumeča vina, mineralno vodo v steklenicah, medicinalne specialitete in dišave med trgovci	3%

B) Za darilne pogodbe, sklenjene med bližnjimi sorodniki 10 L in event. vpisnina, med drugimi osebami po kr. dekretu od 20. avg. 1923 št. 1802.

C) Za najemne (zakupne) pogodbe	½%
D) Za zadolžnice	1.30%
E) Za pobotnice nanašajoče se na zadolžnice in druge listine	½%
F) Za pobotnice posebej izdane, ki se nanašajo na kupno-pogodbene cene	0.30%

Pristojbine za zemljiško - knjižne vpise znašajo:

1) za vpis lastninske pravice za vsakih 100 lir	0.75%
(ta pristojbina ni všteta pod A) a, b, c)	
2) za vpis zastavne pravice:	
a) na prvih 10.000 lir, za vsakih 100	2%
b) za vsak višji znesek, za vsakih 100 lir	2.50%

Kolkovine.

S kr. odlokom z dne 18. marca 1923 št. 550 so bile odpravljene kolkovne pristojbine, uvedene s kr. dekretom 16. junija 1921 št. 795 na razkošne predmete, na

* Stane 3 L.

** Stane 2 L.

dragulje in dragocenosti, na proizvajanje razkošnih tkanin in rokavic in namesto teh so stopile v veljavo s 1. aprilom 1923 znižane kolkovne pristojbine. Te pristojbine so se spremenile s kr. odlokom od 30. dec. 1924 št. 3.273.

Tej pristojbini je podvržena vsaka kupčija (prenos-scambio) blaga in predmetov med obrtniki, trgovci itd. izvzemši slučaje pod D).

A) Pristojbine so trojne:

I. Za prodajo (izmenjavo — scambio) surovin — izvzeto razkošno blago pod A III. — kovin v kosih, kladah ali stisnjenih oblikah (izvzeto razkošno blago pod III), apna, (krede) mavca, cementa, stavbnega materiala iz ilovice (kakor opeke, korcev in dr.), kemičnih izdelkov, umetnih gnojil in kmetijskih nepredelanih ali spremenjenih pridelkov je treba kolkovati račune (fakture) kakor sledi:

	Do	20 lir	L 0.10
Črez	20	> 40	>	> 0.20
	> 40	> 60	>	> 0.30
	> 60	> 80	>	> 0.40
	> 80	> 100	>	> 0.50
	> 100	> 200	>	> 1.—
	> 200	> 300	>	> 1.50

i. t. d. za vsakih 100 ali za odlomek 100 lir — L 0.50 več. Doklada všteta.

II. Za prodajo druge vrste blaga, predelanega in na pol predelanega (izvzeto razkošno blago pod III. in IV.) kakor tudi živine in živine za klanje in zaklano se kolkuje računi (fakture) kakor sledi:

	Do	20 lir	L 0.20
Črez	20	> 40	>	> 0.40
	> 40	> 60	>	> 0.60
	> 60	> 80	>	> 0.80
	> 80	> 100	>	> 1.—
	> 100	> 200	>	> 2.—
	> 200	> 300	>	> 3.—

i. t. d. za vsakih 100 ali za odlomek 100 lir — L 1.— več. Doklada všteta.

III. Za kupčije z razkošnim (luksus) blagom kakor so: jantar, avtomobil, slonova kost, dragulji, usnjate rokavice, čipke, drage kovine, kožuhovalne, klavirji, perje, vezene, svila, preproge od vzhoda, želvovine in razkošno pohištvo, je treba kolkovati račune (fakture), četudi izdelovalec (fabrikant) proda predmete naravnost konsumentu, kakor sledi:

	Do	20 lir	L 0.40
Črez	20	> 40	>	> 0.80
	> 40	> 60	>	> 1.20
	> 60	> 80	>	> 1.60
	> 80	> 100	>	> 2.—
	> 100	> 200	>	> 4.—
	> 200	> 300	>	> 6.—

i. t. d. za vsakih 100 ali za odlomek 100 lir — L 2.— več. Doklada všteta.

IV. Za prodajo dišav, profumov, medicinskih specialitet in drugih takih tvarin v škatlah, zaboječkih in buteljkah kakor tudi penečih se vin in mineralnih vod v steklenicah je treba kolkovati račune (fakture), četudi izdelovalec (fabrikant) proda te predmete naravnost konsumentu, kakor sledi:

Do 10 lir prosto (kakor pod A I, II, III).

Črez	10 do	20 lir	L 0.60
	> 20	> 40	>	> 1.20
	> 40	> 60	>	> 1.80
	> 60	> 80	>	> 2.40
	> 80	> 100	>	> 3.—
	> 100	> 200	>	> 6.—
	> 200	> 300	>	> 9.—

i. t. d. za vsakih 100 ali odlomek 100 lir — L 3.— več. Doklada všteta.

Računi (fakture) pod A I. II. III. IV. se morajo napraviti v dveh izvodih, drugi izvod lahko nadomesti vpis v knjigi, ki mora biti zaznamovan s tekočimi številkami. Prepise fakture treba hraniti 5 let in zaznamovati s tekočimi številkami.

Vse kolkovine plača kupec.

Pristojbine se plačajo s kolki, ki obstojijo iz dveh delov. Izdajatelj računa prilepi del kolka, ki nosi kraljevo podobo, na račun (fakturo), namenjen kupcu, drugi del pa se prilepi na prepis fakture ali v knjigo »prima nota« zraven dotičnega vpisa.

Kolki se razveljavijo s prebodom ali pa, da se prepíše na oba dela kolka s črnilom datum dneva izdajanja ali pa, da se datum pritisne z masnim črnilom:

B) Za kupčije (prenos — scambio) najnujnejših življenskih potrebščin, kakor pšenice, turščice, ječmena, riža, moke, kruha, navadne testenine, zelenjave, suhe in konzervirane, sadja, svežega in suhega, paradižne konzerve, mesa (svežega, zmrzlega in v zaboječkih), mesnega ekstrakta, kondenzirane juhe (tekoče ali v kockah), zabele za juhe, rib, jajc, mleka, masla, skute, sira, prekajenine, slanine, prašičje in druge jedilne masle, oljčnega in drugega jedilnega olja, oljk, oljnatih semen, kisa (ne v steklenicah), sladkorja in melase, kave, kuriva (tudi petroleja in bencina), pralnega mila, luga, vode za proizvajanje sile in pitne vode in predmetov državnega monopola med trgovci in obrtniki je treba kolkovati račune (fakture) kakor sledi:

Nad	1 do	100 lir	L 0.10
	> 100	> 1000	>	> 0.50
	> 1000	lir dalje	> 1.—

C) Kr. dekret 30. dec. 1923 št. 3268: Fakture, računi, izdane od trgovcev in obrtnikov za prodano blago konsumentom izvzemši slučaj pod A III. IV. in navadne pobotnice, ki se ne nanašajo na zadolžnice, razsodbe in druge obvezne listine, kakor tudi pobotnice, note, računi med zasebniki (privatniki), zasebniki in trgovci, med trgovci in zasebniki je treba kolkovati z navadnimi kolki kakor sledi:

Do	L.	1.—	do	L.	100 L.	0.10
Nad		101		100		0.10
		100.01		1000		0.50
		1000.01		3000		1.—
		3000.01		6000		2.—
		6000.01		10000		3.—
		10000.01		13000		4.—
		13000.01		16000		5.—
		16000.01		20000		6.—
		20000.01		23000		7.—
		23000.01		26000		8.—
		26000.01		30000		9.—
		30000.01		33000		10.—
		33900.01		36000		11.—
		36000.01		40000		12.—
		40000.01		43000		13.—
		43000.01		46000		14.—
		46000.01		50000		15.—
		50000.01		53000		16.—
		53000.01		56000		17.—
		56000.01		60000		18.—
		60000.01		63000		19.—
		63000.01		66000		20.—
		66000.01		70000		21.—
		70000.01		73000		22.—
		73000.01		76000		23.—
		76000.01		80000		24.—
		80000.01		83000		25.—
		83000.01		86000		26.—

i. t. d. do 200.000 L za vsakih 1000 ali odlomek 1000 L — 30 st. Odlomki pod 1 liro pristojbine se zaokrožijo na 1 liro. — Za zneske nad 200.000 L ali nedoločene svote znaša kolek 60 lir.

Kolki so navadni in se prepíšejo kakor do sedaj.

D) Lestvica

pristojbin (kolkov) za menice, plačljive v kraljestvu v teku štirih, šestih mesecih in po šestem mesecu (kr. dekret 30. dec. 1924 št. 3268).

PLAČLJIVE			
Znesek menice	v 4 mesecih	po 4 do 6 mesecev	po 6 mesecih ali in bianco
	Pristojbine vstevši kolek pobol. 10 stotink		
Lir	Lir	Lir	Lir
100.—	0.30	0.30	0.50
200.—	0.30	0.50	0.90
300.—	0.50	0.70	1.50
400.—	0.50	0.90	1.90
500.—	0.70	1.30	2.50
600.—	0.70	1.50	2.90
700.—	0.90	1.70	3.30
800.—	0.90	1.90	3.90
900.—	1.30	2.10	4.30
1.000.—	1,30	2.50	4.90
1.500.—	2.50	3.70	7.30
2.000.—	2.50	4.90	9.70
2.500.—	3,70	6.10	12.10
3.000.—	3,70	7.30	14.50
3.500.—	4.90	8.50	16.90
4.000.—	4.90	9.70	19.30
4.500.—	6.10	10.90	21.70

PLAČLJIVE			
Znesek menice	v 4 mesecih	po 4 do 6 mesecev	po 6 mesecih ali in bianco
	Pristojbine vstevši kolek pobol. 10 stotink		
Lir	Lir	Lir	Lir
5.000.—	6.10	12.10	24.10
6.000.—	7.30	14.50	28.90
7.000.—	8.50	16.90	33.70
8.000.—	9.70	19.30	38.50
9.000.—	10.90	21.70	43.30
10.000.—	12.10	24.10	48.10
11.000.—	13.30	26.50	52.90
12.000.—	14.50	28.90	57.70
13.000.—	15.70	31.30	62.50
14.000.—	16.90	33.70	67.30
15.000.—	18.10	36.10	72.10
16.000.—	19.30	38.50	76.90
17.000.—	20.50	40.90	81.70
18.000.—	21.70	43.30	86.50
19.000.—	22.90	45.70	91.30

Veljavne so le uradne menice.

KSIST HROVATIN:

POŠTNE DOLOČBE.

V notranjem prometu Italije, s kolonijami, S. Marino, z Dodekanozom in z Albanijo:

- Navadna pisma oziroma zalepke za vsakih 15 g ali ulomek v kraju samem 25 st. — iz kraja v kraj 50 st. Za pisma, ki ne presegajo teže 15 g naslovljena aktivno služecim vojakom (častniki so izvzeti) = 25 st.
- Dopisnice v kraju samem oziroma naslovljene vojakom = 15 st. — iz kraja v kraj = 30 st. Dopisnice z odgovorom stanejo dvakratno vsoto.
- Razglednice kvečjemu s petimi voščilnimi besedami v kraju samem = 10 st. — iz kraja v kraj = 15 st. Razglednice s samim podpisom in datumom = 10 st. Vse druge kakor dopisnice.
- Posetnice s kvečjemu 5 besedami voščil (tudi v kraju) = 20 st.
- Obvestila smrti, rojstva, poroke in slična = 20 st.
- Trgovski računi do 15 g. a le posamezni = 25 st.
- Rokopisi (v obliki pisma ne smejo presežati 45×45 cm in v obliki valja le 10×75 cm) katerim priložimo lahko tudi pismo, ki se nanaša samo nanje: do 200 g = 50 st. in za vsakih nadaljnjih 50 g ali ulomek (do 2 kg) = 15 st.
- Navadne tiskovine za vsakih 50 g ali ulomek (do 2 kg) 10 st. Tiskovine, ki presegajo 25 cm v dolžini in širini, doplačajo 10 st.
- Bukvarski listki (naročila knjig v komisiji) = 5 st.
- Vzorci do 100 g = 30 st. vsakih nadaljnjih 50 g ali ulomek (do 350 g dopuščeno) = 15 st.
- Priporočanje že navedenih pošiljatev = 50 st. (za vsako izgubljeno priporočeno pismo plača uprava 15 lir odškodnine).
- Ekspresno pošiljanje = 60 st.
- Povratnice (tudi v kraju) = 50 st.
- Pošno ležerice (ferma in posta) naslovljena pisma, izvemši ekspresna, doplačajo 20 st.
- Pristojbina za povzetje (pri vzorcih le do 15 lir, a pri drugih pošiljkah do 1000 lir) kakor za priporočene, več 40 st.
- Zavarovanje (denarnih) pisem, poleg navadne frankature in priporočbe še zavarovalnina in sicer za prvih 200 ali ulomek = 75 st. za vsakih naslednjih 100 lir ali ulomek = 30 st. Doplačilo proti višji sili znaša še 50 st.
- Trgovski katalogi in druge take listne do 50 g = 5 st. za vsakih naslednjih 25 g ali ulomek = 2 st.

Pisemske pošiljate, ki niso ali ki imajo premalo znamk, doplačajo pri vročitvi dvojno pristojbino oziroma dvojni primanjkljaj. Izvzeti so le dopisi državnih uradov in pisma, ki jih pišejo vojaki svojim družinam. Taka pisma plačajo pri vročitvi samo navadno pristojbino.

Obvestila smrti itd. in tudi vse tiskovine, ki nimajo znamk, ali jih nimajo dovolj, se ne odpošljejo. (radi tega večkratne pritožbe, da se poslani časopisi zgublajo).

Pristojbina pisem, katera odpošiljajo županstva po znižani ceni, je polovična one navadnih (ulomki stotink te polovične pristojbine so v prid županstvom).

Opozarja se, da ne smemo priložiti tiskovinam in časopisom nobenih pisem, ker se take pošiljate ne odpošljejo in smo tudi odgovorni za naloženo hudo denarno oziroma zaporno kazen.

Pošte nakaznice:

- za zneske . . . do 25 lir = 40 st. telegraf. lir 3.90
- " " od 25 " 50 " = 80 " " 4.30
- " " 50 " 100 " = 1.20 lir " " 4.70
- " " 100 " 200 " = 2.— " " 5.50
- " " 200 " 300 " = 2.50 " " 6.—
- " " 300 " 400 " = 3.— " " 6.50

itd. za vsakih naslednjih 100 lir = 50 st. več. Nakaznice ne smejo presegati 1000 lir. Če pošljemo višji znesek napravimo več nakaznic.

- Nakaznice, ktere pošljemo vojakom (izvemši častnikom) do zneska 25 lir, plačajo le = 20 st.
- Za nakaznico (rinovazione dei vaglia), katero smo izgubili ali ki je zapadla (nad mesec stara), moremo vdobiti drugo nakaznico in plačamo za znesek do 10 lir = 10 st. za zneske do 100 lir = 30 st. in za one nad 100 lir = 50 st.

Poštno-čekovni promet:

- za vplačila na lastni račun do 10.000 lir = 15 st.
- " " " " od 10.000 do 50.000 " = 30 "
- " " " " tuj račun " 50 " = 20 "
- " " " " od 50 do 100 " = 30 "
- " " " " 100 " 200 " = 45 "
- " " " " 200 " 300 " = 60 "
- " " " " 300 " 400 " = 75 "
- " " " " 400 " 10.000 " = 90 "

Poštna hranilnica:

sprejema vloge v poljubni višini. Obrestuje pa vloge le do 10.000 lir; kar imamo nad 10.000 lir se ne obrestuje. Obrestna mera znaša 2.70 do 2.75%. — Vložne knjižice se glase navadno na ime vložnika ali pa: »na osebo, ki se zglesi« (al portatore). Prve dvigne samo vložnik, a druge poljubna oseba, ki se predstavi s tako knjižico pri poštnem uradu.

Brzovjavni promet:

1. za navadne brzovjavke 20 st. za vsako besedo oziroma številko (do 5 številok) — vendar najmanj 1.60 lir.
2. mjerne brzovjavke plačajo trikratno pristojbino.

Telefonski promet:

1. Krajevni:
 - a) V javnih govorilnicah, to je v telefonskem ali poštnem uradu, za vsak govor 3 minut = 60 st.
 - b) Osebe, ki imajo telefon, plačajo po uporabljanju in to prilično 400—1000 lir na leto.
2. Izvenkrajevni:

to je iz kraja v kraj, za vsak govor 3 minut pristojbino, ki je tem višja čim bolj oddaljen je kraj s katerim govorimo.

Poštni zavoji ali paketi:

katero pošljamo po pošti ne smejo tehtati v obče nad 5 kg. Izvzeti so le večji kraji (mesta in nekateri trgi) v katere so dovoljeni tudi zavoji do 10 kg. Priporočajo se primerni ovitki in različni napisi. Zavoje z navedeno vrednostjo moramo zapečatiti, drugače jih poštni urad zavrne.

1. Pristojbine zavojem do 1 kg = 2.50 lir.

od 1 kg » 3 » = 5.— »
» 3 » » 5 » = 8.— »
» 5 » » 10 » = 13.— »
2. Prazne posode (steklenice, kovinaste škatle i. t. d. za olje in drugo) = 3.— lir.
3. Zavoji izredne obsežnosti (nad 60 cm dvestranske obsežnosti ali 105 cm dolžine in 40 × 40 cm) doplačajo polovico pristojbine.
4. Pristojbine zavojev s knjigami (za tvrdke):

do 1 kg = 1.50 lir	}	s poviškom 50% pri izvanredni obsežnosti
» 2 » = 2.50 »		
» 3 » = 3.— »		
» 5 » = 4.50 »		
» 10 » = 7.50 »		
5. Stalna pristojbina za povzetje (do 1000 lir) = 60 st.
6. Zavarovalnina do 200 lir = 1 lira in za vsakih naslednjih 100 lir ali ulomek = 50 st.
7. Pristojbina zaloge (Lagerzins): Prvi trije dnevi so prosti a vsak naslednji dan 1. za vsak navaden zavoj 25 st. a največ 5.— lir
in 2. za vsak vrednostni zavoj 40 st. a največ 8.— lir.
8. Odškodnina, katero plača poštna uprava za navadne (zgubljene) zavoje znaša 25.— lir.

Poštni predali:

se najraje lahko pri vsakem poštnem uradu. V te nam dostavlja pošta našo korespondenco po prihodu vsake pošte. Vendar si moramo ta pisma sami donášati v svoje domovje. Kedor želi imeti poštni predal, položi:

1. kavčijo = 40 lir
2. za odprte (brez ključa — a v notranjosti urada) = 6 lir mesečno.
3. za zaprte s ključem — male — = 8 lir mesečno
4. za zaprte s ključem — srednje — = 12 lir mesečno
5. za zaprte s ključem — velike — = 16 lir mesečno.

Nalogi — (Commissionsi),

katero izročimo pošti plačajo kakor priporočena pisma in še 60 st. stalne pristojbine. (Nalogi legalizacije aktov tudi kolektivno).

Pračilni nalogi — (Riscossioni per conto dei terzi):

Razen pristojbine za znamke, priporočbe in zavarovanja za plačilne naloge do 10 lir še 25 st.
za plačilne naloge nad 10 do 200 lir še 50 st.
za plačilne naloge nad 200 do 2000 ir še 1.— liro.
Plačilni nalogi s protesti s poljubnim zneskom = 2 liri.

Reklamacija priporočenih ali zavarovanih (denarnih) pisem, zavojev (paketov) in poštinih nakaznic stane = 40 st.

Pisane prošnje za vrnitev odposlanih poštinih pošiljatev ali tudi spremembe v naslovu istih = 60 st.

V prometu s tujimi državami:

1. Navadna pisma v Nemško Avstrijo, Ogrsko, Čehoslovaško in Romunijo do 20 g = 75 st., za vsakih nadaljnih 20 g ali ulomek = 50 st.
2. Dopisnice ali razglednice v te države = 45 st. — z odgovorom = 90 st.
3. Navadno pismo v vse druge države (tudi Jugoslavijo) do prvih 20 g = 1 liro in za vsakih nadaljnih 20 g ali ulomek = 50 st.
4. Dopisnice in razglednice razen pod 1. navedenih = 60 st. z odgovorom = 1.20 lir.
5. Razglednice s samim podpisom = 20 st.
6. Rokopisi do 250 g = 1 liro, za vsakih nadaljnih 50 g ali ulomek = 20 st.
7. Vzorci do 100 g = 40 st., za vsakih nadaljnih 50 g ali ulomek = 20 st.
8. Tiskovine za vsakih 50 g ali del = 20 st.
9. Priporočanje (rekomandiranje) = 1 liro.
10. Povratnice = 1 liro.
11. Reklamacije = 2 liri.
12. Ekspresno pošiljanje = 2 liri.
13. Povzetna pristojbina = 20 st. — Ako pride pošiljatev iz inozemstva in ni plačana taka pristojbina v tujih državah = 30 st.
14. Zavarovalnina za vsakih 300 lir = 1 lira.
15. Pošne legitimacije = 2 liri.
Op.: S 1. oktobrom 1924 se predvideva znižanje pristojbin z inozemstvom.

SEMNIJI V JULIJSKI KRAJINI

Ajdovščina: 10. marca, 10. aprila, 25. maja, 24. junija, 10. avgusta in 15. okt. — *Avče:* nedelja po 5. avg. — *Boljunec:* 24. dan vsakega meseca in 1. septembra. — *Breginj:* prvi četrtek aprila in prvi četrtek oktobra. — *Brezovica:* 28. aprila, 3. julija in 17. okt. — *Buje v Istri:* 17. jan. in 8. sept. — *Buzet v Istri:* ponedeljek po sv. imenu Mar. — *Cerkno:* sredpostni ponedeljek, 23. aprila, 14. sept. in 4. nov. — *Cres:* 1. do 8. avg. — *Cepovan:* 15. sept. vsako leto. — *Červinjan:* ponedeljek po sv. Martinu tri dni. — *Črniče:* prvo nedeljo po sv. Vidu. — *Črni vrh:* sv. Jurija dan, nedelja po sv. Marjeti, pond. po Malem Šmarnu in nedelja po sv. Martinu. — *Devin:* 16. febr., 16. maja, 24. jun., konjski sejem 16. nov. Če pride na te dni nedelja, je semenj drugi dan. — *Deškani:* 9. marca, 9. junija, 9. septembra in 9. decembra, ki so hkrati živ. sejmi. — *Divača:* 26. dan vsakega

meseca. — *Dolina:* 4. julija. — *Dol-Otlca:* prvo nedeljo v septembru. — *Dornberg:* 15. sept. — *Dutovlje:* dne 4. vsakega meseca. Če je ta dan praznik, je semenj dan kasneje. — *Gorica:* vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu, 16. marca osem dni, 24. avg. 14 dni, 1. okt. osem dni in pond. po sv. Andreju 14 dni. — *Goče:* dan sv. Andreja kram. sejem in sejem za praščiče. — *Gorjansko:* na dan sv. Mohorja. — *Gradiška:* 25. marca, 1. in 26. okt. — *Herpelje:* vsak drugi dan v mesecu. — *Hrastovlje:* na praznik Sv. 3 kraljev. — *Idrija:* velikonočno sredo kram. sejem, 16. maja kram. in živ. sejem, 15. okt. kram. in živ. sejem, 5. in 21. dec. kram. sejem. — *Ilirska Bistrica:* prvi pond. meseca jun., pond. po sv. Juriju, prvi pond. po Malem Šmarnu in pond. po sv. Martinu. — *Jelšane:* 1. aprila. — *Kanal:* pond. po sv. Martinu. — *Klana v Istri:* na dan sv. Roka 16. avg. in

na dan sv. Jeronima 30. sept. — *Kobarid*: 9. marca, 13. jun., dan po rojstvu M. D. in pond. po zahvalni ned. — *Kojsko*: pond. po sv. Juriju in pond. po posveč. cerkva. — *Komen*: Sv. Jurija, sv. Tilha (v Svetem), Mali Šmarren v Tomaževici, sv. Ivana v Volčjem gradu in sv. Križa v Ivanjemgradu. — *Koper v Istri*: 21. septembra in 21. oktobra. — *Krmin*: 25. jun., 4. sept. po tri dni, vsak prvi pondeljek v mesecu živ. trg. — *Kubed v Istri*: drugi pond. po rož. ned. in pond. po sv. Martinu. — *Labin* (Albona): 30. jun. in 7. okt. — *Log pod Mangartom*: na dan sv. Štefana in prvo nedeljo v avg. — *Lokev*: veliki pond. in 9. nov. — *Lokovec*: dan sv. Petra in Pavla. — *Lož*: 15. marca. — *Monfalcone (Tržič)*: 20. marca in 6. dec. po 2 dni. — *Nabrežina*: 5. aprila, 17. sept. in 27. okt. — *Naborjet*: pond. pred Vsemi svetimi. — *Ogledj*: 26. do 28. marca, 11. do 13. jul., 19. do 21. dec. — *Osp*: zadnjo nedeljo junija in prvo nedeljo nov. — *Pazin*: 2. avg. — *Piran*: 24. aprila in 15. sept. po dva dni. — *Podgrad v Istri*: vsak mesec dne 8., le v nov. dne 27. Ko je praznik na poti, prvi delavnik. — *Podraga*: Na dan cerkv. »žeganja«, v ned. po sv. Andreju in Fortunatu, okrog 15. jul. vsako leto. — *Poreč*: 21. nov. — *Pontabelj*: 8. sept. — *Postojna*: pond. po Vnebohodu, sv. Luke dan, 24. avg., 3. dec. in prvi dan vsakega meseca. — *Povirje*: pond. po sv. Antonu Pad. in po sv. Franč. Ksav. — *Prem*: pond. po sv. Gregorju, pond. pred Malim Šmarnom in pond. po sv. Uršuli. — *Prosek*: na god sv. Martina, ako je ta dan nedelja, dan poprej. — *Renče*: prvi pondeljek v sept. — *Rihenberk*: nedelja po sv. Ulrihu in vsako kvatarno nedeljo. — *Ročinj*: 30. nov. — *Rovinj v Istri*: 11. do 20. nov. — *Senožeče*: čes. trtek po Bink., pond. po kvatrni nedelji v sept. — *Sesžana*: dne 12. in 22. vsakega meseca velik živ. semenj; ako je ta dan nedelja ali praznik, je sejem naslednji dan. — *Slivje*: 15. aprila in 26. sept. — *Slap pri Vipavi*: pond. vel. tedna, 22. nov. in sv. Lucije dan. — *Slavina-Prestranek*: 24. jun. v Matenji vasi. — *Spodnja Idrija*: 16. avg. za živ., pond. po ned. rož. venca, 11. nov., 17. marca in 3. maja.

— *Sv. Anton poleg Kopra*: pond. po sv. Antonu Pad., 20. okt. — *Sv. Križ*: živinski in kram. semnji: 5. febr., 14. sept., 5. nov., pond. po sv. Rešnjem Telesu in 14. sept. vsakega leta. Kramarski semnji razen teh še 2. avg., 26., 27. in 28. decembra. — Ako pade živinski semenj na nedeljo, se vrši živinski semenj naslednji dan. — *Sv. Lucija ob Soči*: 14. febr., prvo nedeljo po sv. Jakobu, prvo nedeljo po sv. Simonu, god sv. Lucije in binkoštni pondeljek. — *Sv. Mihael p. Nadanje selo*: 30. novembra. — *Šmarje*: v tednu po jesenskih kvatrah, 3. febr. in 22. novembra. — *Šmarje pri Kopru*: pondeljek po prvi nedelji meseca oktobra. — *Štanjet*: 7. jan., 21. febr. za živino in kramarsko blago, 21. maja, 30. jun., 22. avg. in 21. oktobra za živino in kram. blago. Od nedelje se živinski semenj preloži na pondeljek. — *Sturje*: 1. febr., pond. po Beli ned. in v sredo po ned. rož. venca. — *St. Peter na Krasu*: Kramarski in živinski sejem dne 10. vsakega meseca. — *Št. Vid pri Vipavi*: 14. marca, sv. Vida dan in 20. jun. — *Št. Viška gora*: sv. Jožef, sv. Vid, 15. junija in na dan sv. Petra in Pavla. — *Tolmin*: 23. aprila, 21. sept. in nedelja po sv. R. T. Ako je 23. aprila in 21. sept. nedelja, je semenj drugi dan. — *Tomaj*: 29. junija. — *Trbiž*: prvo soboto v aprilu, 30. jun., 16. okt. in prvo soboto v okt. — *Trebuša Dolenja*: sv. Jakob. — *Trenta*: sv. Ana, in 8. sept. — *Trnovo na Notranjskem*: pond. po Sv. 3 kraljih, 24. jun., pond. po sv. Petru in Pavlu in 19. okt. — *Trst*: tržni teden po jesenskih kvatrah in prvi teden nov. — *Ukve*: Zadnji pond. meseca marca in sept. — *Unec*: prvi pond. meseca marca za živino in blago. — *Vipava*: pustni pond., torek po Vel. noči, prvi pond. po Vel. Šmarnu in sv. Simon in Juda. — *Vodnjan*: 10. avg. in 13. dec. — *Volosko*: 16. maja. — *Vremški Britof*: 15. avg. — *Vrhopolje pri Vipavi*: 22. jan., 9. jun., 29. sept. in 24. aprila za živino in druge reči. — *Vrh* (idrijski okraj): pond. po 3. ned. po Vel. noči, 27. julija in 9. sept. — *Zagorje*: 10. marca, torek po Bink., 17. sept. in kvatrni pond. pred Božičem.

NA ZNANJE.

Goriška Matica je izdala letos štiri knjige: 1. ZADNJI DNEVI V OGLEJU, povest iz petega stoletja po Kr., spisal Alojzij Carli-Lukovič, priredil Joža Lovrenčič. 2. SV. FRANČIŠEK KSAVERSKI, kratek životopis s podobami, spisal dr. Andrej Pavlica. 3. MLADA ZORA, narodne pripovedne pesmi, izbral in priredil France Bevk. 4. VELIKI KOLEDAR. Vse štiri knjige dobe naročniki za 5 L.

Knjige smo letos posvetili *prosveti* našega ljudstva. Drugo leto bo naše knjižno podjetje posvečeno gospodarskemu napredku, ki je podlaga narodnemu življenju in narodni svobodi kateregakoli naroda, zlasti katerekoli manjšine in državi. Naši sodružniki naj blagovolile upoštevati to veliko idejo, ki jo moramo imeti pred očmi, ako se hočemo vzdržati v trdem boju za obstanek in ako hočemo, da bo naše ljudstvo ponosno na svojo narodnost. Siromaštvo je smrt in še slabše! (S. rah 40, 49.)

Tako hočemo tudi drugo leto, ki je naše *sedmo* leto, služiti z vsemi svojimi močmi slovenskemu ljudstvu in Italiji brez strankarstva. Prava in resnična vzgoja ljudstva, prava in resnična prosveta, ki naj rodi značajne mladeniče in može, značajna dekleta in žene, ne sme biti strankarska. Knjižno podjetje ne sme služiti strankarstvu, ampak vzgoji. V tem se držimo Don Bosca, ki ni trpel pri vzgoji strankarstva. Ko je ustanovil družbo za vzgojo mladine, jej je prepovedal politiko. Rekel je: Naš program bodi: delati dobro za vzgojo mladine. Drugo pride samo po sebi. (Bolletino Salesiano 1924, zvezek II.) To bodi program našemu vzgojn. knjižn. podjetju. Mi hočemo širiti mej ljudstvom le to, kar je dobro in lepo, ter s tem vzgajati in ustvarjati kremenite značaje. Drugo pride samo po sebi. Prav zato pa, ker hočemo stati na tej višini, ne nasprotujemo nobenemu drugemu knjižnemu podjetju, če ima *blage*

namene. Kdor le more, naj dela brez prepira za resnično napredek in resnično prosveto našega ljudstva:

Dolžan ni samo, kar veleva mu stan,
kar more, to mož je storiti dolžan! S. Gregorčič.

Vse štiri knjige je odobrila tudi cerkvena cenzura. Tako je bilo do sedaj vedno, ker smo se hoteli zrtvovati le za najčistejše namene. Goriška Matica ne išče gmotnih dobičkov; njen namen je: širiti pravo prosveto mej ljudstvom.

Drugo leto izdamo: 1. V ZDRAVIH IN BOLNIH DNEH. I. snopič. To bo znanstvena a poljudno pisana zdravniška knjiga v štirih snopičih, ki jih izdamo v štirih letih. Spisal jo je slavni slovenski zdravnik *Dr. I. Robida*. Ta knjiga mora priti v sleherno slovensko hišo, kajti knjiga je namenjena dušnemu in telesnemu zdravju našega ljudstva. Take strokovne knjige nismo še imeli. Upamo, da bodo po njej segli vsi Slovenci, da jo bodo vestno hranili in prebirali po družinah, ter da bodo hvaležni Goriški Matici, ki je z znatnimi stroški prevzela izdajo te knjige. — 2. POVEST EVFEMIJA. 3. DON BOSCO. Njegov životopis in njegovi nauki o vzgoji mladine. Knjiga bo opremljena s podobami kakor letošnja a sv. Frančišku Ksaverskem. Tudi to knjigo si bodo naše družine shranile in zvesto premišljevale zlate nauke o vzgoji, ki jih je učil Don Bosco. — 4. VELIKI KOLEDAR z raznovrstno zanimivo vsebino, ki bo obsegala dom in svet.

P. n. sodružniki naj vedo, da je sprejelo uredništvo s hvaležnostjo poslano mu spise, a da ni bilo mogoče spraviti v letošnje knjige vse tvarine, ki se je zelo množila. Kar je trajne vrednosti, pride drugo leto na vrsto. Srčna hvala vsem prijateljem za trud! Istatoko izrekamo srčno hvalo vsem našim poverjenikom, proseč jih, naj nam bodo zvesti.

Knjige, ki jih izadamo drugo leto so za ljudsko izobrazbo in blaginjo, za narodni in gospodarski napredek velevažne, zato vabimo na obilo naročbo. P. n. poverjenike prosimo, naj blagovolje pri oddaji let. knjig hkrati

nabirati naročnike za bodoče leto. Cena bo dosedanja 5 L. Kdor ne more plačati celoletne naročnine, naj plača vsaj 1 L, ostalo doplača o prejemu knjig.

Za „Goriško Matico“ :

Dr. Anton Gregorčič, profesor bogoslovja, predsednik.

Dr. Franc Žigon, profesor bogoslovja.
Andrej Tabaj, profesor verstva.
Dr. Andrej Pavlica, profesor bogoslovja:

Prof. dr. Hilarij Zorn, komornik Nj. Sv.

Ludvik Lukežič, vodja »Narodne Tiskarne«.
Franc Bevk, pisatelj in ravnatelj »Narodne knjigarne«.
Ivan Kovačič, konzistorijalni svetnik in župnik.

V završitev Koledarja.

1.

»Prava prosveta (modrost) je tista, ki vzgaja srce. Kdor išče Boga, razumeva tudi svet. Imejte veselje v najvišji Resnici; tako bo imela vaša duša polno življenje in čedalje bolj nežno čustvovanje. Kdor veruje v božje besede, najde pojme, da razume veliko lepoto vesoljstva«.

Nicolò Tommaseo.
(Preghiere str. 429).

2. Uganka.

Kaj je to ?

Kdor prvi najde, dobi vse štiri knjige brezplačno.

Prva domača dobroznana trgovina !

Velika izbira Pfaffovih in drugih šivalnih strojev za krojače, šivilje, čevljarje in sedlarje, ter dvokoles iz najboljših nemških tovarnen. Izjemno prodaja tudi na obroke. Brezplačen poduk v umetnem vezenju in krpanju.

LASTNA MEHANIČNA DELAVNICA.

Priporoča se: **Tvrška FR. SAUNIG, Gorica**
Via Carducci št. 25 (prej Gosp. ulica) blizu Korna.

Pozor! - ZALOGA VINA! - Pozor!

„**Vinarska zveza**“

v GORICI, Via Mameli 8 (zraven Travnika).

Prodaja pristnih vipavskih vin iz zadrug Dobravlje, Dornberg in Selo ter od hran. in pos. v Ribenbergu.

Cene najnižje. -:- Postrežba točna.

Splošnoznana gostilna

„**PRI MAKSU**“

Gorica - vogal ul. S. Giovanni in Via Corta.

Najboljša kuhinja, ki postreže z mrzlimi in gorkimi jedili ob vsakem času.

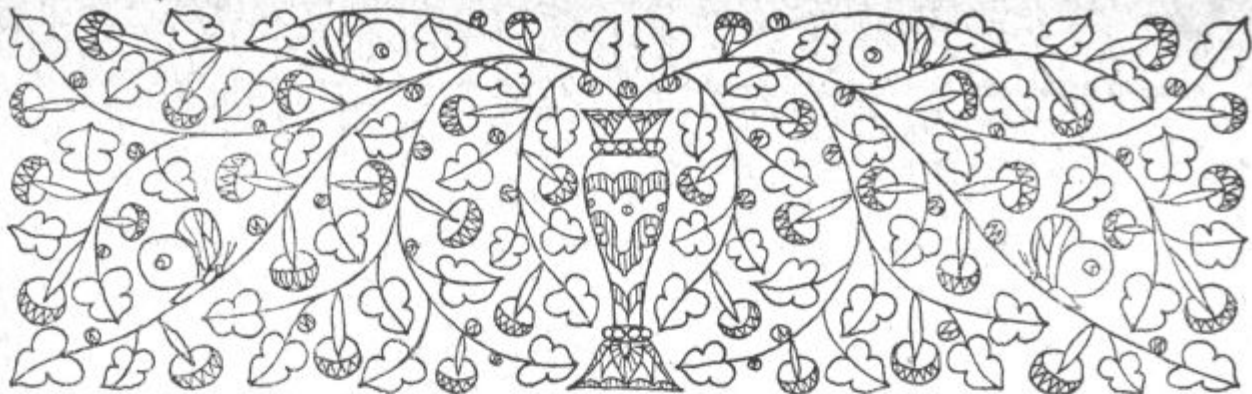
➡ **Samo pristna domača vina.** ⬅

Sbajališče meščanov in deželanov.

Za obilen obisk se priporoča

Maks Petrovčič.

„**NARODNA KNJIGARNA**“ združena s papirnico v GORICI, Via G. Carducci št. 7, v hiši „Goriške Ljudske Posojilnice“, v bivših predvojnih prostorih „Goriške Tiskarne“ A. Gabršček, največja zaloga slovenskih knjig, pisarniških in šolskih potrebščin.

IMENIK

naročnikov „Goriške Matice“ za l. 1925.

- Alba.** — Mavrič Zof, pov.; in še 4 drugi.
P. Ronžina, 5.
- Ajdovščina.** — Kobal Iv., pov.; in še 79 zraven.
— Križaj Ant., pov.; in še 24 zraven.
P. Aidussina, 105.
- Anhovo.** — Tinta Al., pov.; in še 4 drugi.
P. Plava, 5.
- Avber.** — Klavora Fan., pov.; Kos Mar., Počkar Iv., Orel Kar.
P. Tomadio, 4.
- Avče.** — Izobr. društvo Avče, pov.; Kovačič Karol, Jeričjo Fr., Šuligoj Iv., Bucik Mar., Kovačič Iv., Cvetrežnik Karol, Jermol Andr., Gašperčič Stan., Škodnik Ciril, Šuligoj Terez., Prinčič Luc., Makarovič Fr., Baudaž Pet., Jermol Andr., Križnič Fr., Šuligoj Mar., Erjavec Ant., Kolenc Iv., Sauli Iv., Berlot Štef., Vuga Danica, Bizjak Mar., Kolenc Franč., Prah Karol, Bucik Andr., Pirh Jož., Posarelli Srečko, Brezavšček Amal., Jakopič Mar., Križnič Mart., Jakopič Neža, Saladin Jož., Rupnik Kat., Cvetrežnik Jos., Presen Mar., Boltar Štef., Brezavšček Mar., Gorjup Avg., Kačar Pet., Pertovt Jož., Šuligoj Jož., Kolenc Štef., Kolenc Iv., Testen Karol, Testen Iv., Žbogar Iv., Pertovt Iv., Pavšič Mar., Kolenc Val., Šuligoj Mart., Kolenc Albin, Kovačič Ciril, Makarovič Rud.
P. Auzza, 54.
- Barka.** — Prelec Mar., pov. P. Divaccia, 5.
- Barkovlje - Riviera.** — Vouk Bernard, pov. 10.
- Barkovlje.** — Kluder Ant., pov.; Ščuka Fr., Pertot Andr., Pertot Jak., Pertot Štefanija, Ralca Antonija, Breclj Ana, Piščanec Iv., Počkar Elza, Martelanc Am., Hrošelj Raf., pov.; in še 9 drugih.
P. Barcola, 20.
- Batuje.** — Slamič Mar., pov.; in še 9 drugih.
P. Cernizza Goriziana, 10.
- Bazovica.** — Mahnič Fr., pov.
P. Bazzovizza, 10.
- Biljana.** — Društvo »Lipa«, pov.
P. Dobra, 10.
- Bilje.** — Savnik Kar., pov.; Tamb. pevsko društvo, Humar Rado, Saunig Iv., Saunig Leon., Mozetič Iv., Dominko Jož., Soban Milka, Peric Vikt., Peric Edv., Wresnig Eliz., Mozetič Rud., Soller Krist., Kovic Mat., Kodrič Leop., Uršič Amal.
P. Merna, 16.
- Boljunc.** — Theuerschuh Iv., duh. pov.; Krajič Ljub., Petaros Mar., Slavec Peter, Žerjal Marij.
P. S. Antonio in Bosco, 5.
- Boršt.** — Cvejn Fr., žup., pov.; Sancin Jos., Baf Nada, Čač Angela, Glavina Jos., Glavina Karl., Hervat Urh., Hervat Karlo, Kosmač Iv., Kosmač Iv., Kosmač Rok, Kosmač Sofija, Marc Danica, Mučič Alojz, Pernič Iv., Petaros Alojz., Petaros Anton., Petaros Jožefa, Petaros Mar., Petaros Peter., Sedmak Luka, Zahar Jos., Žerjal Dora in še 12 drugih.
P. S. Antonio in Bosco, 35.
- Bovec.** — Ostan Iz., pov.; Prinčič Št., Ostan M., Pirc Josip., Kavš Albin, Malnič Mih., Komac Ter., Wagentruz Ana, Ostan Iz., Durjava Iv., Fon Fr., Zorč Eliza, Kutin Karol., Pavlin Mar., Kravanja Fr., Mlekuž Franč., Klavora Kat., Pretnar Fr., Kravanja Ana, Suler Dar., Mlekuž Rud., Durjava Ada, Mihelič A., Huber Domic., Kenda Jožefa, Julka Fabris, Iv. Mihelič, star., Iv. Mihelič, ml., Mar., Mihelič, Breščak Fr., Iv. Mihelič, Ana Kravanja, Alojz. Kravanja, Aug. Prohaska, Leop. Jonko, Roz. Domenih, Franč. Klavora, Eliza Suler, Leop. Durjava, Mar. Kravanja, Komac Ana, Eliza Mlekuž, Mar. Mrakič, Ana Komac, Kat. Berginc, Eliza Kenda, Pavla Komac, Alojz. Komac, Kristina Rosbach, Eliza Urbančič, Zorč Nat., Ana Černuta, Kat. Mlekuž, Kat. Kutin, Jožefa Kenda, Herrih Krakič, Fr. Furlan, Fr. Mrakič, Eliza Mlekuž, Mar. Komac, Klavora Ana, Ocvirk Krist., Mlekuž Osk., Jožefa Sovdat, Anton. Mlekuž, Berta Copl, Ter. Kaus, Jožefa Šulin, Am. Mlekuž, Fr. Suler, De la Bianca, Roz. Komac, Ana Sovdat, Mar. Mlekuž, Alf. Rakušček, Mihelič Franč., Stergulc Irma, Filipič Ivo, Kat. Pluzi, Zornik Mar., Ana Klavora, Fr. Lipovšek, Ana Komac, Mar. Kravanja, Fanny Kravanja, Ana Hosner, Fani Mrakič, Ter. Mrakič, Mladič Am., Jožefa Kravanja, Krist. Kravanja, And. Mihelič, Fani Mihelič, Elza Komac, Angela Šulin, Mar. Kenda, Ant. Zornik, Lizi Kenda, Komac Fr., Kat. Vulč, Agata Kravanja, Komac Ter., Marija Šulin, Mlekuž Milka, Mlekuž Marija, in še 150 zraven.
P. Plezzo, 254.
- Branica.** — Čehovin Bogumil, pov., in še 9 drugih.
P. S. Danielle, 10.
- Breči.** — Breč Iv., pov.; Breč Antonija, Bonazza Jož., Prihac Ant., Prihac Jož., Prihac Iv., Nemas Ant., Mohorčič Jož., Pucar P. P. Tignano, 10.
- Breginj.** — Mazora Fr., pov.; Gasperut Mat., Bric Alojz., Rakar Fr., Bric Mar., Simac Mar., Borjančič Marija., — Lazar Alb., pov.; in še 24 drugih.
P. Bregogna, 32.
- Brestovica.** — Pirec I., župan, pov.; in še 9 drugih.
P. Monfalcone, 10.
- Brezovica.** — Počkaj Jos., pov.
P. Matteredia, 10.
- Briščiki.** — Trebec Ema, pov.; in še 4 drugi.
P. Prosecco, 5.
- Brje.** — Pevsko in bralno društvo na Brjah, pov.; — Žerjal Mar., pov.; Kodrič Ant., Možina Vanda, Žerjal Franc, in še 18 drugih.
P. Rifenbergo, 19.
- Budanje.** — Gospodična občinska tajnica, pov.
P. Vipacco, 10.
- Bukovje.** — Bajc Alojz, pov.; Marinšek Jož., Jurca Jož., Jager Franc.
P. Postumia, 4.
- Bukovo.** — Mlakar Sofija, pov.
P. Udaiusina, 5.

Cerkno. — Bėvk Gabr., pov.; in še 99 zraven.
P. Circhina. 100.

Col. — Janc Iv., žup., pov.; Tratnik Fr., Pregelj Iv., Benčina Karol, Pregelj Karol, Pregelj Mar., Česnik Mart., Tratnik Ana, Pregelj Fr., Rušt Iv., Hladnik Mat., Koren Andr., Peljhan Alojz, Bajec Fr., Benčina Josip, Hladnik Iv., Pregelj Jos., Bizjak Filip, Krapež Jos., Tratnik Ant., Bizjak Iv., Tratnik Frida, Gerljevič Gregor, Zejn Iv., Bajec Mat., Ambrožič Mat., Repič Alojz, Ambrožič Mar., Kobal Franč., Ambrožič Ivan., Puc Barb., Žgur Maks, Puc Jos., Poženel Iv., Kavčič Ant., Črni-goj Jos., Tratnik Andr., Kobal Fr., Pregelj Ant., Katol. izobraž. društvo. P. Zolla. 40.

Čadrg pri Tolminu. — Gaberšček Andr., pov.; Kutin Ant., Rutar Urš., Rutar Mar. P. Tolmino. 4.

Čekovnik. — Podobnik Iv., pov.; Podobnik Pet., Sinkovec Iv., Podobnik Kat., Podobnik Mar., Bončina Ivan. P. Idria. 6.

Čepovan. — Kofol Leopold, pov.
P. Chiapovano. 10.

Černiče. — Živec Vinko, trgovec, pov.
P. Cernizza. 10.

Črni Vrh. — Vončina Jer., pov.; Katol. slov. izobraževalno društvo (2 ist.), Lampe Iv., Rudolf Filip, Rudolf Karl (3 izt.), Kosmač Filip, Rudolf Dom., Rudolf Vikt., Sinkovec Filip, Sinkovec Ant., Pivk Fr., Semrl Fr., Tončič Fr., Bonča Mar., Tominec Fr., Vidmar Ant., Plešnar Menrad, Bonča Ana, Čuk Jož., Tominec Mar., Rupnik Jos., Habe Jedert, Kavčič Iv., Semrl Iv., Mikuž Mar., Tominec Andr., Semrl Ema, Vihtelič Kat., Vidmar Dom., Rupnik Ana, Mikuž Franč., Poženel Vikt., Rupnik Avg., Lampe Mar., Krapež Ant., Tominec Mar., Voiska Zinka, Plešnar Filip, Markič Fr., Likar Peter. P. Montenero d'Idria. 40.

Dekani. — Klepec Jos., pov. P. Decani. 10.

Deskle. — Grosar Vlad., pov.; Gaberšček Jož. Boštjančič Mar., Luznik Kat., Medvešek Jan., Manfreda Iv., Kodelja Jan., Zimic Raf. P. Plava. 8.

Devin. — Pecikar Iv., pov.; Pless Leop., Gruden Jos., Herkov Ferdo, Bevčič Jos., Pecikar Ana, Bronzin Jožefa, Pecikar Jos., Sviželj Jos., Legiša Jož., Legiša Ant., Mervic Jos., Legiša Gabr., Legiša Ivan., Legiša vd. Mar., Tomasinič Mar., Mervic Ant., Pahor Ant., Legiša Josip., Rojc Jos., Miniussi Alojz., Gabrovec Ang., Klarič Iv., Colja Alojz., Bralno in pevsko društvo »Ladja«, Colja Jos., Pecikar Fr. — Sesljan. — Šuc Iv. — Vižovlje. — Šuc Otilija. — Sv. Ivan. — Legiša Fr., Mervic Mar., Krošilj Filip, Pernarčič Franč., Legiša Iv., Legiša Iv., Pernarčič Amal., Kocman Iv., Peric Fr., Legiša Ant., Pernarčič Mar., Peric Iv., Kocman Ivan. — Medjevas. — Pahor Leop., Pernarčič Ant., Peric Mih., Legiša Ant., Legiša Iv., Legiša vd. Mar., Pernarčič Vikt., Pahor Ant., Legiša Mart., Ferfolja J., Peric vd. Ter., Radetič F. P. Duino. 55.

Divača. — Svetič Jos., žup., pov.; Bernetič Ana, Cerkvenik Andr., Cerkvenik Dora, Čuk Zora, Družina Sila, Magajna Fani, Mahorčič Ana, Mlakar Fr., Obersnel Ang., Perhavec Milan, Pevsko in izobraževalno društvo. Rijavec Pet., Stok Štef., Suša Mar., Tambella Julija, Žiberna Viktor. — Jančar Iv., pov.; in še 9 drugih. P. Divaccia. 37.

Doberdob. — Zuzič Jos., pov.; Ferfolja Jos., Jarc Jos., Devetak Pav., Gergolet Mar., Lakovič Jos., Colja Jos., Gergolet Adr., Žuzič Adr., Frandolič Jos., Ferletič Miha, in še 10 zraven. P. Ronchi. 21.

Dobravlje. Br. in pevs. dr., pov.; Vrčon Ant., Mermolja Fr., Besednjak Iv., Rustja Kr., Hrobat Mar., Hrobat Al., Hrobat Al., Hrobat Fr., Hrobat Maks, Marc K., Hrobat Kr., Marc Fr., Marc Jos., Hrobat Al., Vrčon Andrej. P. S. Croce di Aidussina. 16.

Dobrovo. — Šuc Uršula, pov.; Šuc Alojz, Prinčič Mar., Klincec Ant., Šfiligoj Marij, Movija Jož., Marko-kič Jož., Marinič Lud., Markovič Ant., Kristančič Jož., Mišigoj Fr., Cukjati H. P. Castel Dobra. 12.

Dol pri Opatjemselu. — Peric Ant., pov.; Pahor Franc Fr., Boštjančič Jož., Devetak Jož., Vižintin Fr., Vižintin Alojz., Vižintin Alojzija, Ferletič Rozalija P. Merna. 8.

Dol-Otlica. — Velikonja Miha, pov.
P. Aidussina. 5.

Dolina. — Jerjan Jos., pov.; Ota Josipa, Žerjal Jos., Slavec Mar., Sancin Ana, Sanciň Karlo, Prašelj Draga, Prašelj Josip. P. San Dorligo Valle. 8.

Saksid. — Saksida Mici, pov.
Saksid. P. Montespino. 5.

Dornberg. — Pavlica Jos., pov.; Šinigoj Alojz, Pahor Milko, Plahuta Urlih, Šinigoj Jos., Cotič Josip., Pavlica Jos., Kavčič Fr., Mrevlje Jos., Mrevlje Jos., Coter Lovro. P. Montespino. 11.

Draga. — Bolčič Jos., pov.
P. S. Antonio in Selva. 5.

Drežnica. — Kalin Jos., kurat, pov.; Ivančič Ant., Gregorčič Mat., Kenda Jan., Koren Sim., Kranjc Ant., Skubin Jak., Volarič Ant., Knjižnica dekl. Mar. družbe, Knjižnica izobraž. društva. P. Dresenza. 10.

Dutovlje. — Šonc Henr., pov.; Kenda Ferdo, Živec Fani, Dr. Laharnar Peter, Gomezelj Fr., Gomezelj Iv., Renčelj Franciška, Švica Iv., in še 2 zraven. — Širca Iv., pov.; in še 9 zraven. P. Duttogliano. 20.

Erzell. — Molk Iv., pov. P. Vipacco. 5.

Fojana. — Spitzer Iv., vikar, pov.; Simsič Ant., Mavrič Alojz, Simoniti Ant., Pulc Ant., Anzelin Karol, Marinič Jož., Zaletel Fr., Makovič Elza, Markovič Ivan-ka, in še 5 zraven. P. Castel Dobra. 15.

Gaberče. — Koren Rud., pov.; Suša Iv., Anton-čič Fr., Antončič Mar., Mazla Iv., Klinc Franč., Žagar Jos., Martinčič Ant., Suša Jak., Rotar Martin. P. Senosechia. 10.

Gabrje pri Mirnu. — Zega Val., kurat, pov.
P. Merna. 2.

Gabrovica. — Luin Al., pov. P. Comeno. 5.

Goče. — Renar Maks, pov. P. Vipacco. 5.

Godovič. — Pagon Iv., pov. P. Godovici. 5.

Gorica. — Narodna Tiskarna, pov.; Polak Miha, Marušič Jak., Srečko Likar, Cerar Ant., Vilhar Iv., Turk Franč., Tonau Jos., Čersonja Ante, Čok Fr., Jamšek Jos., Plec Jos., Adam Ant., Forte Iv., Bahman Vikt., Dornik Štefe, Schifrer Iv., Hovnik Fr., Uršej Iv., Vrhnjak Iv., Lederer Iv., Počkaj Jan., Baudaž Andr., Hinko Sax, Del. br. društvo, Kolar Fani, Pečenko N., Žagar Slavko, Klanjšek Fr., Jerebc Iv., Habjanich Lojz, Dekl. Mar. družba, Vranja peč, Bahman Henrik, Brajnik Josipina, Velikonja Mar., Tomsič Fr., Jožefa Devetak, Tabaj Andr., Polak Miha, Mussulin Irene, Fiegl Marija, Dr. Rojic, Domenis Ant., Sivec Fr., Pavlin Alojz, Komac Mar., Dr. Fr. Žigon, Gaberšnik Iv., Podberšič Fr. — Narodna knjižgarna, pov.; Močnik Marija, Tozo Bet., Mavrič Fr., Jerkič, Pavlin Al., Delkin Jos., Boškin J., Forcessin H., Pintar Ant., Orel J., Nanut J., Mavrič A., Zakrajšek Irma, Pahor Fr., Vidrih Iv., Tavčar A., Velikonja Peter, Vodopivec Vincenc, 4 izv., in še 400 drugih. — Dr. Pavlica Andr., pov.; 2 izt. Slov. sročitišče 2 izt., Rebulica M., Gorjan P., Kocjančič Mar., Petrič Fr., Medvešek Mar., Figelj Jož., Podgornik Mar., Mrakič Ver., Mrakič Andr., Vrtovec Mar., Šuligoj Franč., Leban Krist., Prof. Tabaj Iv., učitelj Poniž Benedikt, Čigon Jož., Florijančič Nežka, Plesničar Mar., Gabršček Kat., Smet Mar., Murovec Fr., Škrli Mar., Kristančič Ludmila, Bensa Štef., Medvešek Ana, Terčič Ernesta, Premrou Ivana, Testen Alojzija,

Cvetrežnik Rozina, Trpin Mar., Bitežnik Iv., Novinc Mar., Lavrenčič Mar., Primožič Val., Reščič Ivan. — Pušnar Marija, pov.; Rijavec Fr., Zaverianek Ivana, Kolavčič Jožefa, Prestanto Justa, Stacul Fr., Špacapan Andrej, Batič Karol, Konič Anton, Merlak Jožefa, Merlak Marija, Ferčič Marija, Baucon Iv., Susič Fr., Fornazarič Ter., Terčič Em., Bensa Lucija, Stacul Krist., Stacul Štefanija, Bensa Jožefa, Bukovec Mar., Sušič Antonija, Velikonja Mar., Skarabot Karla, Valantič Franč., Sušič Karolina, Hutman Jožefa, Mislijevice Jož. — Sardagna, pov.; in še 9 drugih. — Marc, pov.; in še 19 drugih. — Scovina, pov.; in še 19 drugih. — Kulot, pov.; in še 9 drugih. — Logar Iv., pov.; in še 9 drugih. — Vidmar Mar., pov.; Lukežič L., Lukežič Vinc., Gregorčič dr. Anton, Kovačič Neža, Gorjup Iv., Kamšek Al., Pavlenc Mar., Bone Jušt, Simsič Ant., Špacapan And., Plesničar Ant., Valentinčič Fani, Zimic Kat., Hovišček Avg., Humar Am., Vodopivec J., Zbogar Jušt, Brumat Magda, Drašček Lina, Kovačič Št., N. N. št. 21, Sorč Ema, Solva Krist., Rožič Fr., Reida Magd., Konz Am., Mermolja Jož., Kacin Len., Novič Fr., Kumar Karol, Vendramin Mar., Kumar Karol, Brezigar Ana, Sfiligoj, Jakončič Jos., Hvala Kar., Bajt Mar., Voskovo Ant., Sisimond Mar., Saunig Krist., Bizjak Kat., Fait Mar., Velikonja Ed., Ličen Ana, Valentinčič Cvetka, Leban Vikt., Leban Olga, Zimic Marta, Daneučič Mar., Daneučič Iv., Daneučič Pavla, Setničar Avg., Savon Jos., Jerkič Ant. — Hrovatin Rud., pov.; Fiegl And., Mozetič M., Kozman A., Saunig Bruno, Plesničar Al., Voconik Maks, Murovec Rud., Kralj Leop., Zoter Avg., Bitežnik Mar., Zei Pet., Budihna Ciril, Čubej Fr., Bevk Fr., Makuc Kar., Hrovatin Rud., Dornik Mar., Švigelj Ida, in še 20 zraven. — P. Gorizia, 672.

Goriče. — Matjažič Fr., pov.; Požrl Ivana, Kovačič Franč., Bak Ivana, Požrl Emilija.

P. Cave Auremiana. 5.

Gorjansko. — Gostilna Macarol, pov.

P. Comeno. 10.

Gor. Trebuša. — Šuligoj Peter, župan, pov.

P. Chiapovano. 10.

Grahovo. — Perin Marija, učiteljica, pov.

P. Gracova. 10.

Grgar. — Miljavec Andrej, gostil., pov.

P. Gargaro. 10.

Gročana. — Ražem Anton, pov.

P. Grozana — Istria. 5.

Hobovše pri Cerknem. — Kalan Fr., pov.; Mlakar Ter., Mrak Mar., Bajt Mar., Podobnik Andr., Burlik Fr., Jereb Iv., Dolinar Andr., Prezelj Jakob.

P. Circhina. 9.

Herpelje-Kozina. — Šiškovec Karol, pov.

P. Erpelie-Cosina. 5.

Hrašče. — Zorman Ant., pov.

P. Crastie. 10.

Hrenovice. — Zupan Iv., žup., pov.; Dužnik Alojzij.

P. Crastie. 2.

Hudajužna. — Torkar Jul., učiteljica, pov.

P. Udaiusina. 10.

Idersko. — Uršič Iv., pov.; Kurinčič Kat., Petrica Iv., Kurinčič Iv., Sivec Jož., Sovdat Fr., Sovdat And., Gabršček Iv., Korinčič Iv., Manfreda Iv., Fratnik Andr., Kurinčič Ign., Izobrn. društvo, Uršič Ant., Uršič Jož., Matevc Mar., Korinčič Fr., Kurinčič Jožefa, Petrica Andr., Stres Stanko, Manfreda Ant., Miklavič Jož., Berginc Fr., Ručna Andr., Gabršček Jož., Matevc Mar., Kurinčič Iv., Sovdat Iv., Miklavič Ant., Uršič Andr., Fratnik Iv., Volarič Iv., Kurinčič Iv., Berginc Ant., Jermol Iv., Dejan Jožefa, Fratnik Ter., Miklavič, Berginc Ter.,

Miklavič Ter., Volarič Kat., Volarič Jožefa, Sovdat Fr., Fratnik Iv., Fratnik Ant., Kranjec Iv., Mlinsko, Uršič Karol, Uršič Andr., Juretič Iv., Uršič Iv., Volarič Andr. P. Caporetto. 51.

Idrija. — Saks Hinko, pov.; in še 49 drugih. — Lapajna Val., pov.; in še 24 drugih. — Ciniburk Fr., pov.; in še 14 drugih. P. Idria, 90.

Idrija pri Bači. — Vidmar Iv., žup., pov.; Vuga Vikt., Izobraževalno društvo, Kovačič Iv., Cargo Fr., Škrt Feliks, Leban Jož., Bavdaž Karol, Kofol Rud., Manfreda Andr., Kragelj Fr., Kovačič Jak., Grosar Luka, Zlatoper Maks, Balog Olga.

P. S. Lucia d'Isonzo. 15.

Jelšane. — Leiler Hubert, žup. upr., pov.; Jurič Iv., Sepčič Mar., Stopar Iv., Stemberger Ciril, Frol Srečko Iv., Ružič Mar., Stumf Margar., Maljavec Andr., Udovič Zof., Cekada Iv., Simič Mar., Saftič Jak., Iskra Iv., Stemberger Jos., Puharič Vinko, Rolih Fr., Kaluža Andrej. P. Elšane. 18.

Jurjeva dolina. — Sedmak Jož., pov.; Šetina Fr., Strle Fr., Bole Iv., Strle Ant., Sedmak Fr., Knafelc Iv., Sedmak Marija. P. Cnesacco. 8.

Kal pri Sv. Petru na Krasu. — Mankoč Jos., pov.; Sabec Ant., Kontelj Iv., Znidaršič Fr., Zaplata Mar., Kaluža P., Bizjak Andr. P. S. Pietro del Carso. 7.

Kanal. — Ivančič Izid, pov. P. Canale. 20.

Kambreško. — Povšič Rad., pov.; Bevčar Jož., Namar Alojzij, Leščak Mih., Bevčar Andr., Bernik Rok. P. Ronžina. 6.

Kamno. — Jarec Ev. Jan., kur. v pok., pov.; Gabršček Fr., Koren Jan., Pitamic Jož., Smrekar Fr., Cimprič Angela, Faletič Mar., Gabršček Jožeta, Ivančič Ter., Kofol Mar., Kurinčič Luc., Leban Alojzija, Nuk Mar., Berginec Tereza. P. Caporetto. 14.

Katnara. — Strinar Jos., pov.; Cok Iv., Zimec Jos., Kosmač Srečko, Cerkvencič Iv., Pregarec Zora, Skilan Polon, Cok Mana, Cok Irma, Cok Lovro, Premru Iv., Slamič Jušt, Kjuder Fr., Cok Jos., Gerdol Fr., Gerdol Marij, Cedin Ang., Jeretina Ive, Škrinjar Tone, Metlika Tonca, Samec Ant., Lavrenčič Dreja, Petarosa Pepka, Česenj Veron., Skilan Alb., Merlak Fr., Gombač Ernest, Pečar-Spetič Milka, Tomadin Mar., Hiša na Krajeršči, Pregarc Iv., Baronova Tonca, in še 3 zraven. P. S. Antonio Selva. 35.

Kerkavce. — Gerbec Miha, pov. P. Buie. 5.

Knežak. — Kalan Janez, žup., pov.; Rožič Fr., kaplan, Keš Jos., Zele Mar., Urbančič Mar., Tomšič Antonija. — Urbančič Andrej, trg. pov.; in še 24 drugih. P. Cnesaco. 31.

Klana. — Koruza Iv., žup., pov.; Medvedič Ant., Šnajder Iv., Tomšič Rajko, Vainčič Juraj, Gaus Joze, Turenher Kob., Kunej Ana, Tretji red v Klani. Mar. dr. v Klani. P. Clana. 6.

Klanec. — Vidav Jos., pov.; Slavec Jak., Korosec Ant., Pečar Mar., Metlika Iv., Metlika Ant., Memon Ant., Bolčič Iv., Poles Ant., Furlan Iv., Mihalič Metoda, Skorja Jos., Sostič Jožefa, Metlika Ant., Petrinja Jos., Lovrenčič Iv., Filipič Ant., Furlan Andr., Zobec Iv., Babuder Jos., Pečar Ant., Martinčič Iv., Pečar Jos., Metlika Iv., Mihalič Ant., Memon Ant., Metlika Albina, Omahen Iv., Bolčič Jož., Božič Jak., Memon Mar., An, drejašič Ant., Pečar Matija, Miklavec Helena, Sancin Iv., Klobučar Stefanija, Metlika Iv., Povh Jos., Poles Josip. P. Clanz. 45.

Kobarid. — Koršič Iv., dekan in častni kanonik, pov.; Rejec Anica, Mašera Alb., Juretič Ant., Volarič Ferd., Uršič Olga, Uršič Iv., Savli Jož., Savli Sim., Miklavič Al., Pignatari Janko, Uršič Jož., Uršič Fr., Sterman Fr., Ručna Iv., Kranjc Iv., Golja Ant., Komac Ant., Kurinčič Terez, Stih Ig., Ohojak Ant., Gabršček Iv.,

Koren Andr., Tontar Fr., Konavec Ant., Manfreda Jos., Volarič Jos., Gruntar Iv., Kanalec Ant., Ivančič Ig., Ivančič Fr., Gomilšček Alb., Ličen Fr., Mervic Bogom., Miklavič Mar., Bergman Jož., Kranjc Andr., Urbančič Aleks., Škalin Ant., Frandolič Jos. — Stres Fr., pov., in še 49 drugih. — Uršič Ant., pov.; Hrast Henrik. P. Caporetto. 92.

Kobjaglava. — Jazbec Jož., pov.; Grmek Iv., Abram Mar., Grmek Al., Jazbec Jož., Ščuka Al., Grmek Franč., Zega M., Mesar M. P. S. Daniele Carso 9.

Kolk. — Škvarč Iv., pov.; Vidmar Leop., Vidmar Ant., Vidmar Ant., Ipavec Fr., Ipavec Iv., Vidmar Andr., Kovšča Alojz., Žejn Amal., Lemut Ant., Krapež Jož., Ipavec Iv., Zgavec Alojz., Pellian Amal., Vidmar Ant., Bolčina Ant., Vidmar Iv., Vidmar Fr., Vidmar Jož., Vidmar Bened., Pelhan Jož., Pelhan Fr., Vidmar Ant., Škvarč Ant., Vidmar Ant., Vidmar Leop., Vidmar Jožef. P. Aidussina. 27.

Komen. — Ravbar A., pov.; in še 24 drugih. — Volčič J., trgovec, pov.; in še 24 drugih. P. Comeno. 50.

Koritnica. — Komac Jos. P. Bretto. 1.

Kozana. — Reja pl. Fel., pov. P. Quisca. 5.

Krajnavas - Skopo. — Živec Ferd., pov.; Kante Roža, Gomizelj Jož., Colja Ant., Stoka Ant., Germek Franciška, Zlobec Alojz., Zlobec Avg., Zlobec Justina, Gec Karolina, Luin Mar., Uršič Iv., Stoka Vikt., Stoka Ant., Gulič Edv., Rupnik Fr., Živec Krist., Živec Ana, Krstan Fr., Gulič Ter., Šinigoj Jos., P. Duttogliano. 21.

Kred. — Fratina Fr., pov.; in še 14 drugih. P. Robis. 15.

Kronberg. — Belinger Gizela, pov.; Bitežnik Pavla, Kralj Angela, Gabrijelčič Justina. P. Salcano. 4.

Kubed. — Brezavšček Iv., pov.; Jakomin Ant., Jakomin Ana, Vidali Flor., Rojc Ant., Jakomin Ant., Kocijančič Stanka. — Hrastovlje. — Markočič Jožef. — Gračišče. — Babič Fr., Babič Mar., Franca Ant., Rihter Emilija. P. S. Sergio. 12.

Kamnje. — Črnigoj Fr., pov.; Pegan Fr., Vodopivec Hil., Krkoč Adr., Možina Jož., Batagelj Leop., Čermelj Andr., Batagelj Ant., Batagelj Ant., Pegan Andr., Vodopivec Leop., Slokar Jož., Slokar Gabr., Batagelj Leop., Slokar Iv., Vodopivec Ber., Rovtar Jož., Vodopivec Andr., Batagelj Jož., Vodopivec Vinko, Vodopivec Val., Čermelj Maks, Kovač Jan., Vodopivec Fr., Slokar Ant., Gerželj Jak., Batagelj Jan., Cigoj Mar., Bajc Izab., Bratina Jož., Rijavec Alojz., Vodopivec Roža, Vodopivec Dom., Rebek Jan., Krkoč Franc, Rijavec Anton. P. Cernizza. 36.

Koper. — Suplina Umb., pov.; in še 49 drugih. P. Capodistria. 50.

Korte. — Babič-Hrovatin Ivanka, pov. P. Portorose. 5.

Kostanjevica. — Trampuš Terezija, pov. P. Comeno. 10.

Lazec. — Filipič Jernej, pov.; Zajc Karol, Makuc Cecilija, Bevk Mar., Bogataj Iv., Gruden Iv., Simonič Mirko. P. Circhina. 7.

Leskova dolina. — Martinčič Ant., pov.; Martinčič Mat., Martinčič Leop., Vidrih Janez, Mavrič Aleksander. P. Cnesacco. 5.

Libušnje. — Leben Iv., kurat, pov.; Gregorčič Mih., Gregorčič Fr., Fon Jož., Rakušček Andr., Rutar Simon. P. Caporetto. 6.

Lipa. — Kamčič Em., pov.; Rogelja Ida, Ditrih Roža, Derman Am., Kavčič Roža, Kačič Alojz, Kavčič Norija, Kavčič Jož., Cegan Štefan. P. Comeno. 10.

Lipaljaves. — Eichholzer Jos., pov.; Franzl Ottilia, Grilz Agnes, Grilz Mih., Kovač Andr., Murrer Fr., Svetina Jos., Tributsch Mart., Tributsch Mat., Wilenpart Jakob. P. S. Leopoldo. 10.

Livek. — Jelovčan Pav., kur., pov.; Skočir Ant., Sivec Jož., Perat Ant., Matelič Jan., Šturm Ant., Medved Terez., Medvež Mar., Drešček Jan., Hrast Sim., Šturm Iv., Hrast Jož., Miklavič Fr., Faletič Fr., Medveš Iv., Mašera Iv., Šturm Lud., Šekli Al., Hrast Ant., Matelič Fr., Zabrešček Mar., Šekli Mar., Toncin Iv., Cendol Andr., Šekli Jož., Izobraževalno društvo. P. Luico. 26.

Log pod Mangartom. — Kravanja Ant., pov.; in še 24 drugih. P. Bretto. 25.

Logje. — Rosič Rud., pov.; Dugan Rozal, Terlikar Mar., Kracina Terez. P. Bergogna. 4.

Lokavec. — Špacapan Mar., pov.; in še 9 drugih. P. Aidussina. 10.

Lokovec. — Šuligoj Ivan, trgovec, pov. P. Chiapovano. 10.

Lokev. — Kapelanijski urad, pov. P. Corgnale. 50.

Lokve. — Winkler Ferd., pov.; Velikonja Ig., Makuc Ant., Winkler Frid., Prinčič Kar., Lapanja Tom. P. Ternova in Selva. 6.

Lozice. — Jerič Ant., pov.; Furlan Ant., Koritnik Anton., Nabrgoj Anton., Nabrgoj Jan., Pelicon Cir., Trošt Fr., Žvanut Ivan. P. St. Vito di Vipacco. 8.

Mala Berda. — Derenčin Jer., pov.; Devet Fr., Majerčič Mat., Cole Mar., Derenčin Ant., Korče Terezija. P. Preval. 6.

Marsin. — Šaligoj Jož., pov.; Tonišo Perin, Juretič Val., Štefenada Jože, Laho Val., Šuancju Andr., Oballa Aug., Cuffolo Ant. P. Pulfero. 8.

Marezige. — Bržan Mar., pov.; Anton. Krmac, Ana Krmac, Ant. Koren, Štef. Sabadin, Dar. Koren, Mar. Umer, Andr. Umer, Ana Štrukelj, Fr. Belič, Jos. Štok, Iv. Umer, Andr. Štok, Iv. Rodela, Ana Babič, Mar. Krmac, Jos. Koren, Ant. Sabadin, Iv. Babič, Mar. Bordan, Jos. Babič, Anton. Domijo, Ant. Koren, Karol Babič, Jos. Krmac, Bordon Iv., Mar. Babič, Fr. Bržan, Ana Barbo, Franč. Šergon, Mar. Šergon, Urša Umer, Alojz Zlobec, Mar. Babič, Sabadin Jos., Iv. Štok, Ant. Grimalda, Jos. Krmac, Ivan Krmac, Ant. Koren, Babič Jože, Babič Ant., Sabadin A., Sabadin K., Krmac Jož. P. Capodistria. 46.

Materija. — Kmetijska zadruga, pov. P. Matteredia. 10.

Matulje. — Vlah Ivo, pov.; in še 4 drugi. — Puž Mar., pov.; Vlah Fani. P. Matuglie. 7.

Medana. — Gradnik Jos., pov.; in še 29 drugih. P. Dobra. 30.

Miren. — Trampuž Jož., pov.; Dr. Bobič Leop., Marmolja Jož., Lipovž Pet., Uršič Pet., Ferletič Hekt., Muretič Ant., Vijola Mar., Nemeč Iv., Uršič Jož., Marušič Evg., Mozetič Ang., Ferfolja Franč., Ožbot Amal., Nemeč Franč., Kogoj Karol., Drufovka Franč., Bon Jož., Vuk Slav., Brumat Dom., Muzič Lud., Leštan Karol, Mozetič Ant., Mozetič Ang., Mozetič Lina, Povodnik Just., Ferfolja Pet., Ferari Pavla, Štanta Jož., Kokilj Iv., Muzetič Franč., Pahor Roz., Ferlat Ant., Brilj Jož., Kosič Fr., Leštan Emil, Brumat Danjel, Batistič Leop., Maraš Iv., Kokilj Al., Ožbot Leop., Ferfolja Zofija. P. Merna. 42.

Movraž. — Knez Iv., pov. — P. Pinguente. 5.

Nabrežina. — Gruden Mar., pov. P. Aurissina. 10.

- Nadanjeselo.** — Cvetnič Marija, pov. P. Nadagna. 5.
- Nemški Rut.** — Rejec Val, gost, pov.; in še 14 drugih. P. Grahovo. 15.
- Novaki.** — Razpet Jos., pov. P. Circhina. 5.
- Orehok.** — Križaj Ant., pov. P. Prestranogo. 5.
- Opatija.** — Tomažič Anton, pov. P. Abbazia. 10.
- Opčina.** — Kloss Mar., pov. P. Opicina. 20.
- Osek.** — Rijavec Jos., pov.; in še 9 drugih. P. Sambasso. 10.
- Otalež.** — Kos Jos., pov.; Zajc Mih., Slabé Ant., Bevk Mar., Vehar Fr., Jesenko Ana, Pirih Mih., Mlakar Ant., Pavšič Moh., Zajc Fr., Likar Lucija, Bizjak Jož., Peternelj Karl., Kacin Val., Vehar Jož., Bevk Peter, Bizjak Neža, Močnik Ant., Ambrožič Iv., Slov. izobr. dr., Magajne Fr., Bogataj Jož., Magajne Fr., Lipužič Peter. P. Circhina. 24.
- Otlca.** — Pasarelli Št., pov.; in še 14 drugih. — Žigon Kristina, pov. P. Aidussina. 20.
- Ozeljan.** — Špacapan Iv., pov.; Špacapan Št., Tribušon Terez., Batič Ernest, Žimond Andr., Hrovatin Fr., Škarabot Jos., Pavlin Ant., Pavlin Terez., Klamič Fr., Špacapan Henrik, Špacapan Jos., Belingar Andr., Špacapan Karolina, in še 11 zraven. P. Sambasso. 25.
- Pečine.** — Pisk Ig, pov. (2 izv.); Klemenčič Iv., Klemenčič Edvard, Laharnar Stanko, Laharnar Matilda, Laharnar Lud., Brajno in pevsko društvo »Planinka«, Kofol Pepca, Kofol Alf., Kuštrin Amal., Kuštrin Marija, Troha Evstah, Troha Franč., Pisk Just., Jeklin Mar., Jeklin Iv., Jeklin Fr., Jeklin Ant., Grahelj Jurij, Pravica Rud., Mrak Mat., Bičič Jan., Poljak Pet., Laharnar Jož., Laharnar Rozal., Kofol Pet., Trušnovec Jož., Klemenčič Jurij, Pisk Andr., Kuštrin Gabr., Mrak Joško, Podoreh Mil., Červ Ludovik. P. Slappe d'Irdria. 34.
- Peuma.** — Budin Jož., žup. v p., pov.; Bensa Mar., Bole Mar., Brezigar Mih., Cibič Karol, Drufovka Mih., Drufovka Kat., Figelj Mar., Figelj Karol, Figelj Al., Figelj Urš., Figelj Mar., Figelj Dor., Furlan Ant., Hvalica Kat., Jakin Jož., Kodrmac Jož., Kuracijska knjižnica, Klanjšček Franč., Komavli Jož., Komavli Mar., Levpušček Ant., Mikluž Ant., Mikluž Iv., Mikluž Jož., Mikluž Ant., Princič Ant., Princič Jož., Mikluž Ant., Primožič Ant., Primožič Mar., Primožič Pet., Primožič Jož., Primožič Jož., Primožič Franč., Planinšček Fani, Pičulin Krist., Šfiligoj Ant., Skok Ant., Rožič Jož., Šfiligoj Marg., Prosvetno društvo »Soča«, Sošol Karol, Sošol Henr., Valentinčič Fr., Klanjšček Jos. P. Peuma. 46.
- Planina.** — Poljšak Ivan, pov.; in še 4 drugi. — Pišot Janko, župn., pov.; Fr. Logar, Vikt. Marc, Slov. izobr. dr., Jos. Pipan. P. Vipacco. 10.
- Plavje.** — Čok Fr., pov.; Prelec Jos., Jamšek Jos., Ferluga Mih., Koren Roz. P. Albaro Vescovado. 5.
- Plava.** — Konjedic Edm., pov.; Nanut Jožef, Valentinčič Jož., Gabrielčič Avg. P. Plava. 4.
- Pliskovica.** — Piščanc I., obč. tajnik, pov. P. Comeno. 10.
- Podbela.** — Kracina Just., pov.; Čušin Fr., Kuntih Mar., Marcola Gabr., Čušin Rem., Čušin Jak., Marcola Mih., Marcola Mar., Marcola Iv., Čušin Rim., Marcola Alojzij, Kracina Iv., Čušin Suz., Čušin Ter., Marcola Ter., Kramar Iv. in štiri drugi, Čušin Andr., Lavrenčič Mar., Čušin Mar. P. Bergogna. 25.
- Podbrdo.** — Drole Malči, pov.; Jan. Čufer, Angela Kovač, Berta Lapanja. P. Piedicolle. 4.
- Podgorje.** — Vidav Jos., pov.; Koren Jos., Gržetič Ana, Poljak Jos., Andrejašič Ant., Kavre Jos., An-

drejašič Iv., Andrejašič Jos., Gržetič Fr., Gržetič Mar., Rojc Iv., Gržetič Iv., Andrejašič Jos., Poljak Iv., Gržer-Rojc Josip, Andrejašič Fr., Gržetič Iv., Andrejašič Jos., tič Iv., Rojc Urš., Andrejašič Iv., Rojc Peter, Andrejašič Fr., Bubnič Iv., Gržetič Ana, Kovre Jos., Koren Jos., Koren Marija. P. Piedimonte Istria. 28.

Podgrad. — Posojil v Podgradu, pov. P. Castelnuovo. 10.

Podgraje. — Dolenc Jos., pov. P. Bisterza. 5.

Podgora. — Graunar Mar., pov.; Hvalič Alojz, Plahuta Iv., Fabjan Mar., Gomišček Julija, Brezigar Terezija. P. Piedimonte del Calvario. 5.

Podkraj. — Trkman Jožefa, pov.; Trkman Mat., Trkman Iv., Kobal Juri, Kobal Ant., Kobal Mat., Kobal Alojzij, Kobal Andr., Širca Iv., Širca Andr., Širca Franciška, Puc Mar., Puc Ana, Puc Martin, Sajevec Fr., Leskovec Martin, Leskovec Jos., Petrovčič Iv., Urabec Ant., Črnigoy Jos., Bolčina Leop., Kožman Iv., Kožman Alojzij, Koren Ant., Koren Mar., Žakelj Jernej, Rovar Fr., Vidmar Fr., Bajc Iv., Br. dr. Podkraj. P. Zolla. 36.

Podlaniše. — Troha Mat., pov.; Mlakar Ter., Mrak Mar., Bajt Mar., Podobnik Andr., Burnik Franč., Jereb Ivana, Dolinar Andr., Prezelj Jak., P. Circhina. 9.

Podraga. — Lavrenčič Iv., pov.; Semenič Jovo, Kmetijska čitalnica. P. St. Vito Vipacco. 3.

Podmelec. — Hren Jož., pov.; Kovačič Iv., žup., Borovničan Ivank., Božič Jož., Božič Pet., Cvek Iv., Cvek Luka, Čelik Luc., Dakskobler Mar., Drole Neža, Farna cerkev, Golja Fr., Humar Mar., Klinkon Ciril, Kogoj Jož., Kogoj Mar., Kokošar Iv., Kuštrin Andrej, Kragelj Ant., Lapanja Ig., Lapanja Mart., Murovec Jož., Pirih Luc., Šavli Ant., Šorli Jak., Šorli Julija. P. Piedimelze. 26.

Podpeč. — Lazar Jos. P. Cernikal - Istria. 1.

Police - Reka. — Perinčič Kar., pov.; Božič Adr., Božič Ant., Čelik Fr., Černilogar Flor., Černilogar Mar., Gruden Jož., Hvala Ant., Kacin Am., Kržišnik Pet., Laharnar Jož., Makuc Ang., Makuc Ant., Makuc Marija, Makuc Mat., Močnik Iv., Obid Mar., Podobnik Fr., Podobnik Pav., Podobnik Jak., Podreka Adr., Rink Ant., Stucin Mar., Ščinkovec Rud., Ščinkovec Mar., Tavčar Iv., Vončina Franc. P. Circhino. 27.

Poljubinj. — Leban Fr., pov.; in še 29 drugih. P. Tolmino. 30.

Polikve. — Čitalnica, pov. P. Slappe d'Irdria. 10.

Polvir-Mače. — Živec Franica, pov. P. Sesana. 5.

Postojna. — Hrovat Fr., kapl., pov.; in še 29 drugih. P. Postumia. 30.

Prosek. — Bukovec, trg, pov. P. Prosecco. 10.

Prvačina. — Gregorič Milan, pov.; in še 34 drugih. P. Prevacina. 35.

Rabelj. — Mozetič Fr., pov.; Riger Konrad, Zlatinšek Roz., Rider Mih., Kašca Am., Novak Andr., Kravanja Andr., Trinka Fr., Novak Albin, Kašca Mat., Rott Fr., Štrukelj Kat., Pahor Andr., Valas Mar., Fon Jos., Kenda Alojz, Baloh Valent., in še 13 drugih. P. Cave del Predil. 30.

Ravne. — Sedej Jul., pov. P. Circhina. 5.

Razdrto. — Žagar Pet., pov.; in še 9 drugih. P. Preval. 10.

Renče. — Pahor Mar., pov.; Vižintin Nežica, Vižintin Jag., Najpridnejši učenec, Najpridnejša učenka, Duršot Fr., Gorjan Ang., Pregelj Ant., Birska Iv., Rijavec Al., Vižintin Ida, Krpan Mar., Gregorič Tereza, Žigon Helena, Mozetič David, Žigon Mih., Pahor Amal., Živec Ang., Stepančič Petr., Babuder Savo, Ivančič

Tereza, Pahor Iv., Čotar Franč., Žnidarčič Mar., Martinuč Jož., Spacapan Fr., Mozetič Andr., Mozetič Ern., Mozetič Iv., Mozetič Ant., Mozetič Izid., Žigon Iv., Mozetič Andr., Mozetič Dost., Mozetič Dora.

P. Ranziano. 35.

Repentabor. — Guštin Fr., pov.; Vidav Ant., Skaber Rud., Vitez Alojz. Ludvik Antončič, in še 5 drugih.

P. Opcina. 10.

Ricmanje. — Žefran Dan., pov.; Komar Andr., Cerut Silv., Kuret St., Berdon Ferd., Senica Jos., Pregarc Jos., Žuljan Jos., Peteros Miha, Berdon Ivan.

P. Mocco. 10.

Rihenberk. — Strancar Jos., pov.; in še 5 drugih.

P. Rifenberg. 6.

Rižan-Lazaret. — Furlanič Alojzij, pov.

P. Capodistria. 5.

Ročinj. — Bralno društvo »Sloga«, pov.

P. Ronzina. 10.

Rodlk. — Babuder Iv., pov.

P. Roditl. 10.

Sedlo. — Andrejšek Fr., vikar, pov.; Gruntar Ant., Kosmačin Mat., Kosmačin Vikt., Menič Kat., Dekliška Marijina Družba, Ženska Marijina Družba, Sabotič Kat., Kosmačin Ivan, in še 1 zraven.

P. Bergogna. 10.

Sežana. — Šelovin Pavel, pov.; Škrinjar Ant., Kranjec Fr., Kariž Jožef., Štolfa Krist., Meržek Paula, Meula Mar., Dolenc Aug., Brear Ant., Renčelj Zof., Jerina Iv., Husu Ant., Merlak Iv., Oblak Evst., Mahorčič Mar., Mahnič Fr., Kineze Franč., Smet Ant., Mislej Vikt., Čeh Karol., Bole Mar., Škrli Anton., Martinčič Mar., Šembrov Fr., Turk Ant., Krt Vinc., Hrovatin Karol., Grgič Fr., Šelovin Pavel. — Orlek. — Čebulec Fr., Stojkovič Franč., Trebec Alojz., Stojkovič Jos., Zlobec Fr., Trebec Mar., Stojkovič Jos. — Šmarje. — Živec Mar., Ukmar Jos. — Dane. — Renčelj Anton., Fabjan Jak., Blokar Jožefa.

P. Sesana. 41.

Skrilje. — Črnigoj Franton, pov.; Valič Jož., Valič Jož., Rovtar Ant., Kodrič Ant., Saksida Ant., Rustja Ant., Bagatelj krist., Kravos Antonija, Slokar Mar., Rustja Ant., Rustja Alojzij, Novinc Fr., Valič Ant., Čibej Mar., Bajc Fr., Valič Andr., Čermelj Jož., Rustja Ivan.

P. S. Croce d'Aidussina. 19.

Slap. — Pišot Janko, župn., pov.; Justin Iva, Slov. izobr. dr. Slap pri Vipavi, Dekl. Mar. družba, Furlan Fr.

P. Vipacco. 5.

Slavina. — Moravec Jan., pov.; Dekleva Fr., Možina Franč., Benčan Pav., Vadjal Andr., Vekar Iv., Dolenc Al., Krnel Maks, Gržina Fr., Premru Fr., Glažar Andr., Ženko Hel., Česnik Mar., Bergoč Štef., Slavec Jož., Žigman Franc.

P. Prestreane. 16.

Slavinje. — Debevc Elica, 1 zv.

P. Crusevie. 1.

pri Postojni.

Soča. — Neumann Jos., pov.; in še 14 drugih.

P. Sonzla. 15.

Solkani. — Brecelj Mar., pov.; Leban Viktor, Vižin Jak., Ličar Andr., Vuga Luc., Vuga Val., Komel Ant., Rejec Jakob. — Graunar Mar., pov.; Laurencon Alojz., Poberaj Kat., Zavrtenik Fr., Gabrijelčič Ter., Koršič Jož., Radinja Mar., Mozetič Uršula, Gorjan Jak., Figel Štef., Gomišček Ana, Čibej Jož., Vicchiet Franc., Božič Andrej. — Gomišček, pov.; in še 14 drugih.

P. Salcano. 36.

Sovodnje. — Lukežič Iv., pov.; Tomsič Jos., Češčut Iv., Petejan Fr., Cotič Ana, Cjan Ter., Cotič Bar., Devetak Ivan., Pelicon Fr., Kobole Kat., Kapelan Jos., Petejan Andr., Pelicon Jud., Tomsič Jož., Vuk Mirko, Cjan Angela, Cjan Dar., Devetak Ant., Vižintin Andr., Primožič Roz., Masten Jožefa, Češčut Neža, Masten Ana, Kuzmin Dom., Petejan Mar., Češčut Boštjan, in še 20 zraven.

P. Merna. 45.

Spodnja Idrija. — Likar Lud., pov.; Kat. slov. izobr. društvo, Dekl. Mar. družba, Ženska Mar. druž., Ljudska šola, Ljudska šola, Bajt Ant., Božiček Fr., Bratuž Ana, Erjavec Jan., Gabrovšek Mar., Grošelj Val., Jereb Tom., Kavčič Fr., Kenda Jan., Kenda Kat., Krivec Ivana, Lapajne Ign., Lapajne Ter., Leskovec Leopold., Mikuž Mat., Mohorič Mar., Nagode Mar., Peternel Jan., Rejec Ant., Skvarča Mar., Svetličič Kat., Svetličič Leop., Tušar Jan., Žakelj Iv., Zonta Jan. — Brus Mar., pov.; in še 24 drugih.

P. Idria. 65.

Srednje. — Gerbec Mih., pov.; Ambi Frančiška, Vidič Andr., Gerbec Jož., Gerbec Mih., Strgar Alojzij, Lovišček Ant., Hvalica Alojzij, Hvalica Fr., Hvalica Ant., Čufri Ant., Kuščar Stefanija, Pušnar Fr., Namar Iv., Družina Blažič, in še 2 zraven.

P. Ronzina. 18.

Srpenica. — Bralno društvo »Stol«, pov.; Knez Ant., Berginc Mar., Trebše Kat., Trebše Anton. — Berginc Arh., pov.; in še 24 drugih.

P. Serpenizza. 30.

Stara gora. — Cej Štef., pov.; Komel Cecilja, Velikonja Ant., Šaver Iv., Rijavec Ant., Hvalič Fr., Cej Mar., Susič Vikt., Debenjak Ant., Mervič Mar., Susič Fr., Ipavc Jož., Merlak Val., Cej Justina, Susič Fr., Susič Iv., Ipavc Rud., Makuc Kat., Žizmond Jož., Marvin Val., Batič Fr.

P. Gorizia. 21.

Straža. — Tušar Metod, pov.; Katoliško prosvetno društvo Straža.

P. Circhina. 2.

Stržišče. — Seljak Iv., pov.; Bizjak Jož., Stendler Kat., Munih Andr., Kikel Mar., Leban Jožef.

P. Udaiussina. 6.

Studeno. — Armeni Luka, pov.; Dominik Jan., Just Martelanc, Mayer Julija, Svit. Armeni, Tom. Bizjak, Iv. Miklavčič, Weber Marijo, Vidrih Iv., Pelan Mat., Križman Ant., Simčič Ter., Eliz. Čuk, Jopelj Kat., Milavec Mar., Gerzelj Mar., Kobal Iv., Bauman Ana, Mihelič Ant., Milavec Jak., Furlan Iv., Prelas Ant., Ostanek Justina, Vidrih Anica, Simčič Iv., Ogrizek Marija, Hribar Iv., Jež Jak., Jurca Andr., Podboj Jož., Jurca Karol., Mrhar Iv., Klemenc Juri, Magajna Peter, Klemen Iv., Marinšek Iv., Božič Matija, Lekšan Angela, Širca Mar., Jurca Vikt., Debevc Peter, Hvala Venčeslav, Marušič Fr., Jurca Alojz, Požar Fr., Podboj Fr., Kolenc Mar., Jurman Jak., Bajec Krist., Arko Fran., Jurca Franica.

P. Postumia. 53.

Suhorje. — Volk Vinko, pov.

P. Cosana. 5.

Sv. Anton pri Kopru. — Požar Ant., žup., pov.; Kocjančič Ant., Jakomin Nazar., Gregorič Jos., Jakomin Fr., Metlika Iv., Fikon Ana, Fikon Zof., Fikon Iv., Cah Jos., Moženič Ant., Moženič Ern., Moženič Ana, Moženič Ter., Starc Mar., Moženič Jos., Fikon Iv., Fikon Iv., Jakomin Štef., Jakomin Jos., Kocjančič Drag., Turko Elij, Stokovič Ant., Bonin Mar., Moženič Jos., Bordon Anton.

P. Decani. 26.

Sv. Ivan pri Trstu. — Gergič Šefanija, pov.; Lokar Iv., Lokar Jos., Sosič Jos., Sosič Maur., Jurkič Fr., Bužan Iv., Mazzioh Iv., Pahor Mar., Grgič Kar., Maver Fr., Bubnič Ana, Ablauf Ter., Baretto Ant., Visnjavec Valer., Godina Iv., Veršič Kar., Bernetič Ana, Udovič Fr., Placer Al., Žagar Fr., Maver Iv., Debernardi Ter., Živic Mar., Finotto Ana, Marc Iv., Beker Kar., Černigoj Mar., Kaučič Fr., Valič Fr., Kumar Al., Vidmar Jos., Potok Iv., Čok Iv., Lagoj Kar., Potok Mar., Gustinčič Rud., Abram Al., Vidmar Mar., Pertot Ant., Milič Fr., Kralj Mar., Dovgan Jož., Gaspersič Ana, Udovc Mil., Daneu Iv., Čok Mar., Marchioli Al., Negode Ant., Gec Mar., Robek Andr., Vatovec Iv., Hreščak Kar., Sosič Iv., Vitez Jos., Gregorič Ant., Žahar Mar., Žahar Ant., Taučer Al., Miut Iv., Škamperle Ant., Leonardon Mar., Ceper Iv., Babič Fr., Kavre Mar., Suban Fr., Mikulič Jos., Golob Jos., Suban Just., Kolarič Ant., Rončel Olga, Berce Jos., Ipavec Ant., Močilnik Ant., Gombač Mar., Gorjan Alb., Ziter Iv., Čok Mar., Place, Kar., Valič Fr., Sušmel Fr., Sušmel Kar., Grgič Ant., Co-

lja Pavel, Sahar Mar., Skodler Jos., Jurkič Just., Baracutti Just., Kokorovec Kar., Zorzini Mario, Križmančič Fr., Kobal Mar., Valič Ang., Matijak Iv., Grglič Ter., Lapanja Ivanka, Okretič Franč., Dovak Ana Vatovec Ana, Cepar Pav., Marc Svetka, Gruden Ant., Krečič Mar., Vidmar Iv., Slokar Krist., Novak Kar., Živic Jak., Čok Katar., Lenardon Krist., Čok Mar., Mevla Mar., Križman Amal., Skrab Fr., Bareto Maks, Fajdiga Kat., Zuzgan Mar., Mlač Ant., Petrič Iv., Stepančič Ant., Mirošič Kat., Pahor Alojz, Lozej Jos., Čok Mar., Parovel Ant., Kosmina Mar., Kocjančič Ant., Gruden Iv., Bak Ant., Kralj Ant., Ferfolija Fr., Udovič Ant., Planinšek Ant., Čok Iv., Pahor Josip., Marc Anton., Mokorovič Jos., Čok Iv., Cetin Antonija, Guštin Jos., Čok Iv., Čok Dorot., Čok Jos., Čok Josip., Lovrenčič Mar., Kluder Ign., Čok Srečka, Vlavina Zorka, Blokar Fr., Pečar Just., Pečar Mar., Gombač Alojz, Zupanač Fr., Ajdišek Jos., Babič Greg., Modrian Vin., Mikelič Gilda, Vrabec Irma, Ulčkar Jos., Pertot Andr., Rebula Lovrenc, Benič Fr., Hrast Urš., Vatovec Jak., Škember Ana, Stanič Andr., Ercigoj Jak., Može Rud., Trampuš Ludv., Černigoj Jos., Černigoj Rom., Benko Ant., Metlika Franč., Godina Iv., Klun Just., Podboj Just., Udovič Ant., Čok Iv., Pahor Jcsipina, Jukič Josip, Jurkič Jakob, in še 70 zraven.
P. Guardiola. 250.

Sv. Križ pri Trstu. Kovač Jakomina, pov.
P. S. Croce presso Trieste. 10.

Sv. Križ-Cesta. — Černigoj Karol, pov.
S. Croce - Strada. 10.

Sv. Lucija. — Marega Eligij, pov.
P. S. Lucia d'Isonzo. 50.

Sempas. — Špacapan Jos., pov.; Špacapan Fr., Lojk Margareta, Fornazarič Terez., Štrukelj Ant., Humar Iv., Remec Fr., Humar Jos., Gruden Mar., Rijavec Rozal., Košuta Fr., Cernatič Jos., Slejko Andr., Dovžak Ant., Živec Viktor., Podgornik Alojz., živec Andr., Cernatič Rozal., Škarabot Jos., Pelicon Terez., Batič Ant., Hrovatin Fr., Podgornik Jos., Klanjšček Iv., Krašan Franč., Batič Ciril, Pelicon Jos., Batič Ciril, Nardin Rozal., Batič Pet., Brankovič Jul., Humar Ant., Mrevlje Anton., Gleščič Alojz, Komel Ciril, Lenščak Terez., Mervič Pet., Rijavec Rozal., Komel Ant., Lenščak Fr., Remec Fr., Živec Fr., Batič Jos., Pelicon Iv., Batič Mar., Persič Alojz, Humar Milka, Ušaj Fr., Oberdank Jos., Batič Fr., Saveli Jul., Škarabot Ant., Rijavec Ciril, Hrovatin Jos., Rijavec Mar., Batič Martin, in še 44 drugih.
P. Sambasso. 100.

St. Peter. — Krajnik Iv., pov.; Pevsko in izobr. društ. Prešern, Hran. in pos., Černic Fr., Brumat Peter, Černic Ant., Silič Jos., Hvalič Štef., Sokol Fr., Karara Ant., Černic Fr., Silič Štef., Reščič Iv., Žizmund Mar., Bofulin Fr., Bizjak Fr., Černic Jos., Hmeljak Ant., Turel Jos., Karara Štef., Travižan Fr., Berlot Mario, Valantič Jos., Figel Jos., Bizjak Fr., Merljuk Alojz, Marteljanc Albert, Valantič Alojzija, Merljuk Mar., Nemic Anton, Valentinič Lucija, Sokol Jos., Klaut Ant., Škarabot Iv., Klančič Vera, Bizjak Andrej, Cotič Iv., Reščič Jos., Merljak Rud., Bizaj Jos., Jurc Fr., Sulič Andr., Turel Ivana, Leban Vinc., Pavlin Jos., Nemic Iv., Blažica Kat., Merljuk Jos., Žizmond Jos., Furlan Julijana, Mučič Ant., Blažica Božidar, Mervic Božidar, Droč Ant., Kralj Leop., Klančič Peter, Reščič Ant., Bizjak Ant., Silič Fr., Blažica Olga, Gregorič Gotard, Merljuk Rud., Nemic Peter, Nemic Jos., Figel Pavel, Cotič Marija, Ušaj Alojz, Cej Iv., Nemic Fr., Brajduž Jožefa, Pavlin Jos., Keber Mar., Pavlin Melita, Furlan Iv., Blažica David, Droč Alojz, Pavlin Peter, Silič Rozalija, Cijan Štef., Marteljanc Jos., Grapulin Andr., Čermelj Rozalija, Dornik Ana, Mučič Jos., Klaut Fr., Jug Mar., Dornik Albina, Krajnik Ivan.
P. S. Pietro pr. Gorizia. 87.

Sempolaj. — Zidarič Marija, trgovka, pov.
P. Aurisina. 5.

Škedenj. — Rosič Fr., pov.; Opara Ana, Pregelj Mar., Španger Ana, Lučič Perina, Zorc Jož.-Merlak

Uršula, Debeljuh Mil., Sancin Just., Sancin Tomaš, Buda Franč., Sancin Bened., Šuman Jos., Plešnar Fr., Žigon Mar., Kokalj Val., Kumar Mih., Mavrinac Meto.

P. Servola. 18.

Škrbina. — Posarelli Štefan, župnik, pov.
P. Comeno. 10.

Šlovrenc. — Sirk Bernard, pov. P. Dobra. 5.

Šmarje. — Kranjec Fr., župnik, pov.; Orel Franč., Poljšak Karol, Kert Fr., Benko Mohor.

P. Samaria Carso. 5.

Šmarje. — Hrovatin Ivan, pov.
P. Capodistria. 5.

Šmartno. — Grilanc Jos., žpk, pov.; in še 19 drugih.
P. Quisca. 20.

Štanjel. — Kerševan Ivan, pov.
P. S. Daniele, Carso. 10.

Št. Maver. — Doljak Fr., pov.; Melink Franc, Hosak Jož., Peršolja Karlo, Radinja Marta, Filipič Fr., Figel Neža, Figel Jož., Bitežnik Jož., Bensa Ant., Figel Jož., Bensa Jak., Doljak Janez.
P. Peuma. 13.

Št. Andrež pri Gorici. Brajnik Iv., pov.; Kosovel Jos., Reščič Ant., Filij Jož., Doljak Jož., Petejan Roz., Kuzmin Ant., Plesničar Iv., Tabaj Blaž., Nanut Val., Brajnik Ana, Brisko Ant., Rijavec Ant., Tomažinčič Mar., Batičič Jož., Makuc Iv., Devetak Jož., Nanut Jož., Brajnik Klement, Bostjančič Iv., Pavletič Iv., Nanut Avg., Simsič Jož., Zavadlav Mat., Brajnik Iv., Hoban Jož., Brisko Peter, Zorn Dam., Pavlin Ant., Pavlin Andr., Budal Mat., Zavadlav Ign., Tabaj Štef., Pavlin Jož., Vižintin Fr., Zavadlav Jož., Volčič Ant., Brisko Avg., Nanut Kar., Mučič Iv., Besednjak Alojz, Mučič Ant., Lutman Jož., Peterin Andr., Zavadlav Jož., Tabaj Jož., Nanut Dominik, Nanut Al., Cingerli Jož., Cingerli Jož., Zavadlav Jož., Lutman Jož., Pelicon Alojz., Vižintin Anica, Nanut Mar., Mučič Kar., Gomišček Jer., Nanut Štef., Cingerli Rud., Brajnik Al., Pavlin Fr., Beltram Kat., Kuzmin Ant., Kuzmin Andr., Budal Jož., Markočič Albina, Marušič Ant., Tomsič Jož., Brisko Ant., Nanut Jož., Ipačec Alb., Tabaj Ant., Žezlin Fr., Brisko Fr., Nanut Jož., Zavadlav Ang., Velikonja Ana, Nanut Ant., Marušič Fr., Blažič Ant., Gregorič Mar., Nanut Andr., Mučič Silv., Zavadlav Mar., Nanut Fr., Nanut Iv., Zavadlav Alojz, Rutar Fr., Pisk Mar., Zavadlav Ant., Tabaj Jož., Tabaj Iv., Mučič Jož., Grč Ant., Volčič Avg., Brisko Fr., Zavadlav Ant., Nanut Vil., Vižintin Andr., Bitičnik Val., Krošelj Ant., Pavletič Milka, Legiša Jan., Babuder Mar., Plesničar Mat., Moc Ter., Lutman Jož., Lutman Jož., Nardin Jož., Budal Jož., Rijavec Iv., Molar Lina, Brajnik Emil, Lavrenčič Andr., Milka Nanut, Vižintin Raf., Cingerli Veronika, Zavadlav Ign., Zavadlav Andr., in še 28 zraven.
P. Gorizia. S. Andrea. 150.

Števerjan. — Maraš Iv., pov.; in še 4 zraven.
P. S. Floriano. 5.

Štomaž. — Renar Vanka, pov.; Marujon Mar., Mohorčič Marija.
P. Sesana. 3.

Št. Vid. — Premrou J., trgovec, pov.
P. St. Vitto, Vipacco. 10.

Št. Viška gora. — Feltrin Jan., vpok. vik., pov.; Mar. Ozebek Val. Pirec, Far. kn. P. Slappe d'Itria. 4.
Mar., Bajec Fr., Valič Andr., Čermelj Jož., Rustja Ivan.
P. S. Croce d'Aidussina. 19.

Šturje. — Slovenska čitalnica, pov.; in še 9 zraven.
P. Aidussina. 10.

Tennica - Novelo. — Grobiša Ant., pov.; Durcik Alojz, Durcik Alojz, Primožič Fr., Rogelja Avg., Stepančič Leop., Trampuž Val., Pahor Ida, Stepančič Karol, Stantič Fr., Primožič Iv., Skabar Cir., Kosmin Roza, Stantič Srečko, Stantič Stan., Metljak Alojz, Stantič Jož., Stepančič Roz., Pahor Jož., Rogelja Evgina, Durcik Reg., Grobiša R., Primožič Fr. P. Comeno. 24.

Tinjan. Mežan Milka, pov. P. Antignano. 5.

Tolmin. — Semič Iv., pov.; in še 59 drugih. — Negro Iv., pov.; in še 99 drugih. P. Tolmino. 160.

Tomaj. — Pevsko in bralno društvo, pov. P. Tomadlo. 10.

Topolc. — Majdič Tonči, pov.; Uljančič Ivana, Jenko Ivana, Jenko Fr., Uljančič Alojzija, Dovgan Ant., Grlj Ant., Čeligoj Franč., Kirn Jož., Jenko Iv., Jenko Franciška, Škrab Pepi, Kreševič Ivana, Skok Pavlina, Sluga Mar., Skok Fani, Barbiš Verica, Jenko Anton., Frank Jož., Kreševič Krist., Šircelj Ant., Baša Fr., Rolih Iv., Majdič Anton. P. Torrenova. 24.

Trbiž. — Kraut Val., dek., pov.; Kuntel Jož., Vogrič Franjo, Vranič Jan., Kat. Kokol. P. Tarvisio. 5.

Trebič. — Stefanutti J., pov.; Kralj Kristina, Kralj Andrej. P. Opicina. 3.

Trenta. — Cuder Krista, pov.; Berginc Josip, Pretner Mat., Kverh Tom., Kverh Andr., Zorč Kot. P. Sonzia. 6.

Trnje. — Žele Iv., pov.; Rebec Andr., Bitene Mar., Žigman Iv., Radiva Peter, Rebec Mar., Belavec Mar., Brgoč Jož., Krivec Luka, Smrdelj Iv., Adam Marija, in še 4 zraven. P. S. Pietro Carso. 15.

Trnovo. — Brinšek Jos., pov.; in še 59 zraven. P. Torrenuova di Bisterza. 60.

Trst. — Toffoletto E., pov.; in še 149 zraven. — Knjigarna Štoka, pov.; in še 149 zraven. — Salita di Greta. — Grom Rih., pov.; Tavčer Ana, Bizjak Ang., Pojavnik Vinko, Lipanje Terez., Žerjal Terez., Lavriha Mar., Milč Mar., Miklavc Lucija, Škabar Marija. — S. M. Magd. Zgor. — Pečar Ant., pov.; Kreševič Ant., Seražin Jos., Pečar Andr., Rjoza Iv., Geržel Dr., Suša Al., Babič Ant., Kresovič Iv., Škerjanc Ant., Fakin Vikt., Kodrič Josip. — Sedmak Vladimir, pov.; Kovačič Fani, Šabec Ivan, Kompara Ivan, Abram Ang., Lovko Franc, Nusdorfer Fr., Stegu Fr., Furlan Aleks., Vodopivec Alojzij, Golja Olga, — Gombač J., pov.; Gern J., Feri Kat., Rožanc Svetka. — Bečaj Mar., pov.; Gajeta Ivana, Inglič Jerica, Kafol Kat., Kleč Franč., Mlekuž Terez., Mlekuž Alojz., Rosič Mar., Resnik Jož., Sirk Amal., Slavic Jož., Sever Mar., Sturm Franč., Treves Zof., Marijina družba, Gustin Francišek. P. Trieste. 333.

Trzič (Monfalcone.) — Suplina Ern., pov.; in še 9 drugih. P. Monfalcone. 10.

Ubeljško. — Počkaj Iv., pov. P. Prevali. 5.

Ukve. — Češornja Ant., pov.; in 4 zraven. — Erlich Jan., pov.; in še 4 drugi. P. Ugovizza. 10.

Ustje. — Hočevnar J. župnik, pov. P. Aidussina. 10.

Vatovlje. — Čergolj Franc, gost., pov. P. Divaccia. 5.

Vedrijan. — Jančič Anton, pov. P. Quisca. 5.

Vel. Dol. — Štubelj Leop., pov.; in še 1 zraven. — Grgič Iv., pov. P. Comeno. 12.

Vel. Žablje. — Kragelj Val., pov.; Kragelj Jožefa, Paljek Alojz, Bratina Karol, Makovec Karolina, Troha Maks. P. S. Croce d'Aidussina. 6.

Vipava. — Ferjančič M., pov.; in še 29 drugih. — Silvester Fr., pov.; in še 9 zraven. P. Vipacco. 40.

Vipolže. — Prinčič Ana, pov.; Podveršič Izid., Reja Jož., Trpin Mar., Prinčič Jos., Strehar Ant., Reja Jož., Klinec Ang., Jashč Jož., Simčič Marcel, Strehar Alojz, Debenjak Karol, Mikulin Jož., Školaris Egid., Zorzut Mar., Jakončič Ant., Kristančič Zorka. P. Cosana del Coglio. 17.

Višnjevik. — Obljubek St., pov.; Korsič Jos., Kristančič Iv., Melink Ant., Novinc Tom., Sirk Ant., Sirk Ant., Šturm Pet. P. Quisca. 8.

Vogersko. — Nardin Josip, pov. P. Valvolzana. 10.

Vojsko. — Likar Sr., pov.; in še 39 zraven. P. Idrja. 40.

Volarje. — Sovdat Andr., pov.; Sovdat Justina, Golja Mar., Golja Jak., Leban Ana, Kanalec Neža, Kavčič Andr., Kovačič Mar., Kutin Alojz. P. Tolmino. 9.

Volče. — Podreka Fr., pov.; in še 49 drugih. P. Volzana. 50.

Volosko. — Kukec Mar., pov.; Brumen Andr., žup. dekan, Weisel Fr., Vrečko Iv., Primožič Mihael, Fon Andr., Gašpari Karel, Vrh Pavl., Štrukel Fani, Malleij Fani, Lebič Antonija. P. Volosca. 11.

Vojsčica. — Ferfolja Janko, pov.; Trampuš Ant. 12; Pirc Katarina, 10; Ferfolja Rafael, 35; Ferfolja Franc, 29; Rogelja Stefanija, 16; Pahor Franciška, 63; Peras Bernarda, 9; Masten Ernest; Rodinč Marija; Masten Marija, 57; Ferfolja Marija, 22. P. Comeno. 12.

Vrabče. — Škupin Franc, pov. P. Vipacco. 10.

Vremski Britof. — Dekleva Janko, pov. P. Cave Auremiana. 10.

Vrh pri Kanalu. — Ipavec Fr., pov.; Ipavec Matilda, Košir Blaž, Gerbec Alojzija, Bucik Anton. P. Canale. 5.

Vrhpolje. — Beltram Ant., trg., pov.; in še 49 zraven. P. Vipacco. 50.

Vrtojba. — Mermolja Iz., pov.; Mozetič Ant., Koglot Jož., Gorkič Al., Ušaj Franč., Zavadlav Al., Faganel Al., Klanjšček Iv., Vuk Al., Podberšič Franč., Maraž Olga, Bagon Franč., Podberšič Roz., Frletič Vinc., Gorkič Iv., Gorkič Mar., Furlan Ant., Faganel Danica, Faganel Dam., Nanut Aug., Gorkič Pav., Faganel Jušta. P. S. Pietro - Gorizia. 22.

Vrtovin. — Črnigoj Franton, pov.; Lozar M., Lozar Fr., Šatej Ant., Lozar Iv., Čermelj Fr., Lisjak Al., Podgornik Karl, Mozetič Jož., Šatej Pet., Lozar Vinko, Pirjevec Iv., Podgornik Ant., Slamič Jož., Rustja Anton., Kodrič Alojzij, Bizjak Lav., Copič Fr., Kandus Andr., Samec Alojzij, Podgornik Ivan. P. Cernizza. 21.

Zagorje. Fatur Matija, trgovec, pov. P. Sagorie del Carso. 10.

Zapotok. — Velišček Al., pov. P. Canale. 5.

Zavrac. — Miklavčič Iv., pov.; Farna knjig., Kunc Ant. ml., Kunc Franč., Skubič Ant., Skubič Ant., Sedej Ant., Pivk Fr., in še 7 drugih. P. Idrja. 17.

Zgonik. — Grgič Silvij, pov. P. Prosecco. 10.

Znojile. — Terpin Jos., pov.; Kemperle Andr., Medja Peter, Kikelj Lucija. P. Udaiussina. 6.

RAZNI.

Balar Marija, Samatorca; Štolfa Zorko, Sežana; Trinko Iv., Videm (5 izt.).

INOZEMSTVO.

Aleksandrija. — P. Šiffner Bruno, pov.; Bavčar Pepina, Bavčar Ter., Besednjak Justina, Celarec Mar., Cigoj Pepina, Copič Gabrijele, Devetak Ivana, Jajc Veronika, Klančič Stefanija, Komel Emilija, Nemeč Viktorija, Simpson Stefanija, Bilič Kristina, Stanta Alojzija, Vižintin Marija, Vodopivec Kati, Zuccarello Karolina. P. Aleksandria. 20.

Aleksandrija. — Jožef Cej; Zora Lazar. Egitto.

Cairo. — Cotič Jean, pov.; in še 8 drugih. P. Cairo d'Egitto. 9.

Celje. — Goričar & Leskovšek, pov.; in še 9 zraven. P. Celje, 10.

Chicago, III. U. S. A. — Edinost, pov. (7 izt.); Math. Tekavec, Matilda Miroslavič, Katic Triller, Knjigarna Edinost. P. Chicago, 10.

Komenda. — Kat. prosv. dr. v Komendi, pov.; Črnilec Janez, kaplan, Mejač Andrej, veletrgovec, Štercin Janez, posestnik, drž. poslanec. P. Komenda, 4.

Maribor. — Fr. Hanželj Vitalis, pov.; Biblioteka III. reda Sv. Frančiška, Biblioteka Mladiška Marijina družba, Zavadlal Pavel, kurat, Ljubša Matija, Šeitelg Alojzija, Voršič Marija, Čeh Katarina, Štiberc Terezija, Pavalec Amalija, Rakovec Zofija. P. Maribor, 10.

Maribor. — Cijan Davorin, pov.; Maister Rud., Savšek Vekos, Beltram Vekos, Kragel Vikt., Gomilšek Fr., Oblak Jan., Bračun Ivo, Košar Jos., Jaklič Jos., Studijska knjiž., Doplakar Iv., Mrmolja Iv., Pertot Draga, Kerle Karel, in še 15 drugih. P. Maribor, 30.

Pišce. — Prosv. društvo, pov.; Copič Vinko. P. Pišce, 2.

Rudnik. — Pfajfar Iv., župnik, pov.; Marijina družba v Rudniku; Izobraževalno društvo v Rudniku. P. Ljubljana, 3.

Sela Šumberk. — Tinca Merlan, uč., pov. P. Zagradec (Jugoslavija.)

Srednja vas v Bohinju. — Preselnik Franc, kaplan, pov.; Prosv. društvo »Savica«. P. Bohinjska Bistrica, 2.

St. Vid nad Ljubljano. — Koritnik Ant., ravnatelj, pov.; Dr. Breznik Ant., profesor, Arh Josip, profesor, Kramberger Franc Makso, zvonarna in livarna, Štular M., vzgojni vodja, Jož. Kržišnik, profesor, Marica Pirnat, privat, Markež Alojz, ekonom, Prešern Jožef, profesor, Franc Lovšin, kaplan, Pengor Franc, profesor, Dr. Fr. Trdan, profesor, Pavlin Jernej, profesor, Porenta Gašpar, profesor, Knjižnica škof. zavoda. P. St. Vid nad Ljubljano, 15.

Sv. Jurij ob Ščavnici. — Štuhec Franc, žup., pov.; Bralno društvo. P. St. Jurij ob Ščavnici, 2.

Sv. Križ nad Jesenicami. — Kastelic Jos., pov.; Šolska knjižnica. P. Jesenice, 2.

Velika Nedelja. — Weingerl Iv., pov.; Weingerl Iv. P. Vel. Nedelja, 2.

Dragi naročniki! Nikar ne ugibajte, kaj je to? To je borba dveh črncev v tunelu. Se nič ne vidi, onadva sta črna, tunel pa tudi.

5790 -

11900 -

HRANILNICA, ustanovljena po grofu Thurnu

GORIZIA - Via Carducci št. 2 - GORIZIA

sprejema vloge na branilne knjižice ter na tekoči račun; dovoljuje posojila na vknjižbo in na vrednostne papirje, ki jih je zastaviti; sprejema v shrambo vrednostne papirje, listine (dokumente) in druge vrednostne predmete; izdaja brezplačno nakaznice Kreditnega zavoda italijanskih branilnic v Rimu ter izvršuje vsa druga opravila, označena po zakonu o rednih italijanskih branilnicah.

ZASTAVLJALNICA, ustanovljena po grofu Thurnu

GORIZIA - Via Carducci št. 2 - GORIZIA

dovoljuje predjme (posojila) na dragocena in navadna zastavila.

Ne pozabite kupovati šolskih in pisarniških potrebščin v „NARODNI KNJIGARNI“ v Gorici, Via Carducci št. 7 - v hiši „Gor. ljud. posojilnice“.

ČEVLJARSKA ZADRUGA V MIRNU

Tovarna „ADRIA“ čevljev

izdeluje :

„ADRIA“ čevlje za hribolazce, šivane in kovane.

„ADRIA“ športne čevlje, dvojno šivane in nekovane.

„ADRIA“ sandale.

„ADRIA“ čevlje za delo kovane in nekovane.

„ADRIA“ čevlje za praznik rujave in črne, navadne, ameriške in spičaste oblike.

POSEBNOST :

„ADRIA“ čevlji za deževno dobo in zimsko porabo izdelani na poseben način, da obranijo nogo pred mrazom in mokroto.

„ADRIA“ čevlji se prodajajo :

v Gorici, Corso Verdi 32 (lastna prod.)

v Trbižu, trgovina Jos. Treu

v Bovcu, „ Fr. Mihelič

v Kobaridu, „ Fr. Stres

v Tolminu, „ Jos. Vuk

v Volčah, „ Fr. Podreka

v Sv. Luciji, „ Štef. Breščak

Na Reki pri Cerknem: Gospodarska zadruga

v Cerknem, trgovina Maks Štucin

v Idriji, „ Valentin Treven

v Idriji, „ Občno konsum. društvo

v Idriji, „ Kršč. gospodar. sko društvo

v Šturijah, trgovina Pavel Kunstek

v Vipavi, „ Jakob Fajdiga

v Dutovljah, „ Leop. Šinc

v Senožečah, „ Ivan Jančar

v Postojni, „ A. Bolnäs

v Št. Petru na Krasu, Anton Petelin

v Knežaku, trgovina Fr. Urbancič

v Trnovem, II. Bistrica, Jos. Brinšek

v Pazinu, trgovina Giov. Buttolo

v Kopru, „ Giov. Scher

v Pulfero (Sl. Benečija) Coop. Combatt.

v Grimmaco „ Coop. di Consumo

v Medolinu, trgovina Domenico Belci

v Podgradu, „ Štefan Bandaž

v Bitnjah, „ Josip Grahor.

„ADRIA“ čevlji so lični in trpežni. Izdelujejo se pod strogim nadzorstvom.

V njeni goriški prodajalni dobite obuvalo za vsak stan in starost v vseh kožah in fazonah najličnejše izdelave. Sprejemajo se tudi naročila na mero in čevlji v popravo.

Kupujte izdelek Čevljarske zadruga v Mirnu, ki je edina domača tovarna čevljev. S tem prihranite sami, ker kupite dobro svoje cene vredno blago in pomagajte domačim delavcem do zaslužka. **Naša gospodarska moč se okrepi, ako bomo kupovali v prvi vrsti domače izdelke in pridelke, ker ostane tako denar v deželi.**

Pozor !

Staroznana trgovina

Pozor !

Filip Struchel & Avgust Paludetto

se je preselila iz Šolske ulice 6

TIK SADNEGA TRGA CORSO VERDI šte. 7.

Prodajalna vseh vrst manufakturnega blaga in perila. DOMAČI IN ČEŠKI izdelki.

Lastna krojačnica.

Izvršuje obleke po najugodnejših cenah. Zaloga **IZGOTOVLJENIH OBLEK**, moških in za dečke.

Velika izbira zimskih sukenj.

Cene konkurenčne. - Postrežba točna. - Blago solidno.

Ksist Hrovatin

posluje v trgovski agenturi stavbene stroke. Prevzema razna zastopstva tudi z zalogo in to ne le s tuzemstvom ampak tudi z inozemstvom. V zalogi ima sedaj parketne deščice, različna zapirala, male tiskarske (pomnoževalne) stroje in drugo. Preskrbuje vse v stavbeno stroko spadajoče potrebščine. Uraduje v GORICI, Via Ugo Foscolo št. 13. (zraven državnega kolodvora).

Artur de Rossi

v Gorici - Corso Gius. Verdi št. 1

nasproti velikemu semenišču, v Marzini-jevi hiši.

Tapeti in pogrinjala ob posteljnjakih (edina zaloga iz Čehoslovaške), zaloga manufakturnega blaga na debelo in na drobno.

Blago najboljše. - Cene skrajno nizke.

Fotograf

Anton Jerkič

posluje na

Corso Verdi 36

(prej Via Giardino).

M. Brezigar & sin

GORICA, ul. Carducci 19 (v dvorišču).

Zaloga vsakovrstnih kmetijskih strojev iz samih čehoslovaških in nemških tovarn.

Cene brez konkurence.

Seme sviloprejk in za-
varovanja. Urad: Viale
XXIV maggio 11. Brzjavni
naslov: BREZIOAR RO-
MANO - Gorizia.

Svoji k svojim !

JAKOB PERHAUC

ulica S. F. Xydias 6 - TRST - Telefon št. 2-86.

Velika zaloga žganja, kakor pristnega istrskega tropinovca, kraškega brinjevca in kranjskega slivovca, raznovrstnih likerjev in vin.

Lastni pridelki, odlikovani na raznih razstavah: Šampanjec, šumeči refošk, jajčni konjak, krema marsala in drugo. Vse po najnižji ceni, brez konkurence.

Točna postrežba.

Točna postrežba.

Dobroznan domač steklar **ANT. KOREN**

GORICA - Gosposka ulica št. 4 - GORICA

Velika zaloga steklenic, kozarcev, krožnikov, skléd, petrolejk, šalic, zrcal, nožev, vilic, stekel, naloženih porcelanastih predmetov, sploh vseh steklenih in porcelanastih predmetov.

➡ Bogata izbira okvirjev za podobe od preprostih do najfinejših. ➡
Lastna steklarska delavnica. :: Postrežba točna.

Trgovina manufakturnega blaga in izgotovljenih oblek

Andrej Mavrič

Gorica - Via Carducci št. 3.

Zgoraj imenovana tvrdka poroča cenj. občinstvu, da ima v zalogi največjo izbiro moškega in ženskega blaga, platno, perilo vsake vrste, svilo, žamet, volno, žimo ter sploh sve stvari za neveste. Ima tudi največjo izbiro moških oblek. Kar se pa v slučaju v zalogi ne vdobi, preskrbi takoj po meri, kajti imenovana trgovina ima lastno krojačnico.

Za obilen obisk se priporoča A. Mavrič.

Na drobno! * Na debelo!

Moderna tvrdka in skladišče cerkvenih predmetov

Franc Leban

Gorica - Via Duomo 7 - Gorica

Priporoča preč. duhovščini že izdelane cerkvene predmete, kakor svečnike, svetiljke, kelihe, moštrance, srebrne in kovinaste i. t. d. ➡ ➡

Popravljajo se že rabljeni predmeti s pozlačevanjem in posrebovanjem v ognju.

Delo solidno, cene brez konkurence.

Domač urar in pozlatar **JAKOB ŠULIGOJ**

GORICA - Gosposka ulica št. 19 - GORICA

Edini zastopnik najboljših švicarskih žepnih ur »Union«, budilk, salonskih ur z nihalom, ur za birmance. Zaloga zlatih in srebrnih verižic, priveskov, poročnih prstanov, obročkov in sploh vse zlatnine. Kupuje staro srebro, zlate in srebrne krone po najvišjih cenah.

Zaloga vseh optičnih predmetov.

Lastna popravilnica.

Cene nizke.

FR. PRINČIČ

GORICA - Piazza Catterini št. 2

AUTOPREVOZI

Izvršuje vsakovrstno cementno delo, kakor tudi delo iz umetnega kamena. Zaloga cementnih cevi, plošč, dimnikov, strešnikov itd.

Izvrši vsako delo iz cementa po načrtu. Velika zaloga cementa »Portland« nove vrste. - **Cene najnižje.**

Staroznana gostilna s prenočiščem na Kornu v Attemsovi palači v Gorici.

Domača gostilna z izvrstnim domačim belim in črnim vinom in izborno kuhinjo.

Postrežba domača. :: Snaga vzorna.

Za obilen obisk se priporoča meščanom in okoličanom. Josipina Plesničar, gostilničarka.

Najcenejša nova trgovina v Gorici

Ne potrebujete vsakovrstne potrebščine v blagu, obrnite se edino le na manufakturno trgovino

M. KRAINER - GORICA

v Raštelu št. 31 v Raštelu št. 31

Sukno bombažasto in volнено za moške in ženske vsake vrste in barve ter tudi blago iz Čehoslovaške. — **Hlačevina** iz prvovrstnih tovarov.

Za novice dobra kotenina za perilo, kakor rjuhe ter blazine bombažaste, volnene in žimnate, posteljne vzmeti (šušte) in kovrči, brisače, namizni prtji, trli za blazine ter druge potrebščine, i. t. d.

Nadalje najdete tudi veliko zalogo zefirja za obleke in predpasnike, krmínsko blago za srajce.

Za obilen obisk se toplo priporoča

M. Krainer.

Societá servízi automobilístici

ing. F. RIBI & CO. - Gorizia

Telefon št. 245. 701

Brzojavi: RIBIAUTO.

Gorica: Postajališče IX Agosto šte. 6.

Gradež: Zastopstvo za potnike, Hotel

Metropole, telefon šte. 7.

Ustanovljena leta 1924

Automobilne črte:

1. Gorica - Červinjan.
2. Gorica - Fiumello - Gradež.
3. Gorica - Palmanova.
4. Gorica - Krmín - Cividale.
5. Gorica - Dobrovo.
6. Gorica - Cepovan.
7. Gorica - Ajdovščina - Postojna.
8. Gorica - Villasse - Gradež (poleti).
9. Gorica - Červinjan - Gradež (poleti).
10. Gorica - Cepovan - Lokve (poleti).

Odhodi iz Gorice so s postajališča Via IX Agosto šte. 6.

Pomorska vožnja po gradežkih lagunah:

1. Gradež - Belvedere.
2. Gradež - Oglej.
3. Gradež - Barbana.

Poletne izletne vožnje iz Gorice in iz Gradeža v skupinah v: Redipuljo, Oglej, na Vrh Sv. Mihaela, na Kalvarijo, Oslavje, Sabolin, v postojnsko jamo in na vsako drugo stran.

Organizira skupno romanje na Barbano.

Organizira izlete in proračuni.

Organizira glavnicu in zalagateljica.

Predmeti za automobile.

LOGA

gumija PIRELLI

Hidravlična delavnica. :: Vulkanizacija.

Gorica: Postajališče avtomobilov v Via IX Agosto šte. 6.

Gradež: Zastopstvo za potnike in Garage

Gradež

Edina naša prava domača zavarovalnica „La Fondiaria“

in

Vzajemna zavarovalnica v LJUBLJANI

ustanovljena l. 1879.

Društvena glavnica:

Lit. 20.000.000 za požar - 2.500.000 za nezgode

Generalno zastopstvo za Goriško

GORICA, na vogalu IX Agosto, Corso Vitt. Eman. III šte. 20.

KRAJEVNA ZASTOPSTVA PO CELI DEŽELI.

ZAVARUJE proti škodam:

po požaru, eksploziji plinov, parnih strojev in po strelji;

po tatvini, izvršeni z ulomom v stanovanja, trgovine, skladišča, banke in sploh denarne zavode, na kristalih, šipah in zrcalih.

Zavaruje človeško življenje: proti nezgodam, ki bi je znalo doleteti kjerkoli v življenju;

civilno odgovornost proti tretjim osobam na podlagi civilnega zakona člen 1151 in 1152;

lastnike hiš, industrij, avtomobilov, psov, konj i. t. d.

Prospekti in informacije na razpolago.

Zavarujte se vsi pri naši zavarovalnici, katera Vam sestavi police in pogodbe

popolnoma v vašem jeziku !!!

IVAN KERŽE v Trstu

Piazza S. Giovanni št. 1

ima v lastni zalogi vse kuhinjske potrebščine iz aluminija, emajla, kositra, porcelana, zemlje i. t. d., ter lesne izdelke t. j. sita, škafe, krogle za igre i. t. d. i. t. d.

Domača tvornica mila J. S. GODINA

Trst - Via dello Scoglio št. 316 - Tel. št. 18-78

priporoča svoje neprekosljivo pralno, umivalno in toaletno

GODINA - MILO

po cenah brez konkurence

Kdo hodil iskat bi na tuje,
kar daje zdaj tvrdka nam naša?
Kdor GODINA - MILO kupuje,
po drugem nikdar več ne vpraša.

Domačini, gospodje in kmetje
podpirajte domače podjetje!
Kupujte in širite GODINA - MILO
ki srečne v življenju bo vse vas storilo.

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica in hranilnica

reg. zad. z omejj. poroštvo

Uraduje v svoji lastni hiši ulica Torrebianca šte. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje po 4%, večje in stalne vloge po dogovoru. — Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru. **Uradne ure za stranke od 9. do 13.** — Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt. - Tel. št. 25 - 67.

TEOD. HRIBAR

NASLEDNIKI

GORICA - CORSO VERDI št. 32

(HIŠA „CENTRALNE POSOJILNICE“)

Splošno znana manufakturna trgovina z najboljšim
blagom za moške in ženske obleke za vse
štiri letne čase. PERILO ZA NEVESTE, žimnice, blazi-
nice in odeje. Preproge in priprave za cerkvene
potrebe.

Blago solidno.

Cene zmerne.

Tapetnik in dekorater **MARIJ MUČIČ**

izdeluje vsakovrstne divane, olomane, fotelje,
zavesa za sobe in salone itd. po naročilu.
Vložke (šušte) in blazine. Predeluje vse v to
stroko spadajoče predmete točno in solidno.

Priporoča se novoporočencem.

Naročila z dežele se izvrše hitro.

Gorica, ul. XXIV maja

(poprej Tre Rè) šte. 18.

Staroznana gostilna s prenočišči

„PRI RAJHU“ na Kornu v Gorici.

Toči iz borna domača črna in bela vina.
Kuhinja izborna. Sobe in prenočišča čista,
postelje snažne.

Postajališče avtomobilov, ki vozijo iz Gorice
v Grgar, Čepovan in nazaj.

Za obilen obisk se priporoča

JOS. DROČ, gostilničar.

Umetna kamnoseška delavnica **Peter Valantič - Gorica**

Corso Vitt. Em. III št. 33 (vogal Via Rossini)

zraven zaloge lesa Goljevšček.

Izdeluje nagrobne spomenike, altarje iz marmorja in iz kamna po vsakem
štilu, kakor tudi vsake vrste ornamente in podobe za nagrobne spome-
nike in cerkve, in stavbna dela.

Drži tudi zalogo (izber) nagrobnih spomenikov vsake vrste,
male in velike.

Postrežba najboljša.

Cene najnižje.

Evgenij Grion

delavnica v Gorici, Via S. Giovanni št. 4.

Zaloga vsakovrstnih kotlov, kotlov
za sirarnice, škropilnic lastnega iz-
delka z dveletnim jamstvom.
Za obilen obisk se priporoča

Evgenij Grion,
lastnik.

Cezar Leonardig

Gorica - Via Carducci 12 (hotel Tri krone)

Železnina in kovine, hišna oprema,
ognjišča, orodje, cement «Portland»,
gips, izlivalniki, mreže za ograje,
asfaltiran papir in eternit itd. itd.

po najnižjih cenah. ➔

Zahtevajte
povsod!

Zahtevajte
povsod!

MILO FENDERL

= je najboljše. =

ZAHTEVAJTE POVSO!

Tovarna dežnikov in solčnikov
z zalogo kap na debelo in na
drobno

MARIJA vd. BERTOLI

Gorica, Raštelj št. 18.

Cene brez konkurence.

Trgovina s kolonialnim in je-
dilnim blagom. z moko in
žitom

BRUNO VALENTINUZZI

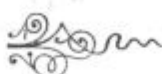
v Gorici, Piazza Edmondo de Amicis št. 9
(na Kornu),

se priporoča za obilen obisk zlasti sodeželanom iz
goratega dela dežele.

BANCA ADRIATICA

TRST

Via Cassa di Risparmio 5 - Via S. Nicolò 9 (Lastna palača).

Delniška glav. L. 15,000.000 povsem plačana

Podružnice: MILAN - OPATIJA - REKA - ZADAR.

Izvršuje vse bančne posle. — Prejema
vloge na hranilne knjižice in na tekoči
račun ter jih orestuje po 4 %.

Na odpoved vezane vloge obrestuje po najugodnejših pogojih, ki jih določa sporazumno s stranko od slučaja do slučaja. — **Kupuje in prodaja dinarje in druge valute** ter sprejema vloge istih na račun in jih obrestuje najugodnejše po dogovoru.

Obavlja nakazila v Jugoslavijo.

Daje v najem varnostne predale (safes).

Blagajna posluje od 9.30-12.30 in od 2.30-4.

Telef. : 14-63, 17-93, 26-76.

„NARODNA KNJIGARNA“

zdrružena s papirnico

v GORICI, na sredini Gosposke ulice (Via Carducci) 7
v hiši „Gor. Ljud. posojilnice“.

Peresa, ročniki, svinčniki, barvice, kapice za svinčnike, klipsi, podaljški za svinčnike, kreda, šolske tablice, pisala za tablice, gobe, brisalne gumice, črnila, črnilni ekstrakti, kopirno črnilo, rdečilo, barvila za pečatnike, štampljke, pečatni vosek, lepilo, tuš, barvice, palete, čopiči, šestila, gumiran papir, risalni žeblički, table za risanje, ravnila, trikoti, železna ravnila, metri, škatljice za šolarje, torbice, kopirne knjige, blazinice, nabiralniki spisov, registratorji, preluknjači, blagajniški bloki, trgovske knjige za odjemalce, papir za knjigovodstvo, notesi, šolski zvezki, risanke, notni papir, bloki za risanje, risarski papir, pilniki, svilen papir, žica za cvetlice, krep-papir, oljnati papir, indigo, ovojni papir, lepenka, pisarniški papir, trgovski papir, papir za strojepisje, papir za ciklostil, ovitki, pisemski papir v mapah, posetnice, tiskovine, papirnati prtiči, papir za omare, etikete, črnilniki, tombole, cigaretni papir: Oleschau, Abadie, Excelsior, Union, Job, svalčice za cigarete, razglednice, molitveniki, kipi svetnikov, rožnivenci, podobice, najlepše umetniške slike, umetne cvetlice, knjige s podobami za otroke. i. t. d. i. t. d. ○○○○○○○○○○○○○

NA DEBELO !

NA DROBNO !

Trgovci na deželi dobe znatne popustne.

• • •

Sprejema vsa v tiskarsko in knjigoveško stroko spadajoča dela.

Pred knjigarno tramvajsko križišče.

Telefon št. 169.

V bivših prostorih „Goriške Tiskarne“ A. Gabršček.

Izbera zamenjalnih kosov domačih in inozemskih motorjev.

R. BRAGALINI, podružnica v GORICI

CORSO VITTORIO EMANUELE III. ŠTEV. 24.

Dvokolesa, motorna kolesa in njih deli.

Delavnica gumijevih kolesnih plaščev

LUBRIFICANTI.

➡ Dvokolesa najboljših tovaren. ⬅

NAŠ ZOBOZDRAVNIK

DR Lojz Kraigher

specijalist za bolezni v ustih in na zobeh,
sprejema za vsa zobozdravniška in zobo-
tehniška opravila

v Gorici, na Travniku 20.

Največja zaloga slovenskih, italijan-
skih in drugih knjig, modnih listov,
koledarjev, šolskih in trgovskih knjig,
molitvenikov, i. t. d., se nahaja v
„NARODNI KNJIGARNI“ - v Gorici
Via Carducci števil. 7.

MANUFAKTURNA TRGOVINA FELBERBAUM & ROLICH

GORICA

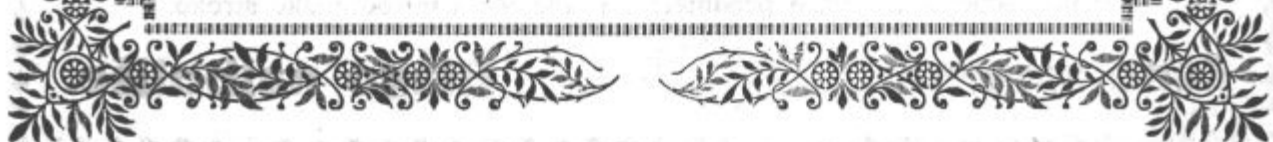
ŠKOFIJSKA ULICA šte. 7 .: ŠKOFIJSKA ULICA šte. 7

Specialiteta moških in damskih oblač, velika izbira moškega in ženskega perila, vse potrebščine za neveste, kakor tudi za birmance itd.

NA DEBELO!

NA DROBNO!

P. n. lastnika se priporočata slavnemu občinstvu na deželi in v mestu za obilen obisk.

TOVARNA SODOVKE
BRATA COSSOVEL
 GORICA, Viale XXIV Maggio št. 19.

Z IVAN LUTMAN S
 trgovec z usnjem
 v GORICI - RAŠTEL št. 25 - v GORICI

Priporoča svojo trgovino, založeno z najboljšim usnjem in s čevljarskimi potrebščinami. Družinski gospodarji dobe v zalogi prvovrstne podplate in zgornje usnje za vsakdanjo rabo, kakor tudi najfinejše vrste. - Cene zelo nizke.

Meščani! Okoličani!

Obnovljena je v večjih in prenovljenih prostorih staroznana

RESTAVRACIJA PRI ČRNEM ORLU
 GORICA - VIA S. GIOVANNI 6

Točijo se pristna briška in vipavska vina ter izvrsten kraški teran. — Tam imate na razpolago sobe za potnike, igrališče na krogle in konjske hleve.

Postrežba točna!

Toplo se priporoča sl. občinstu

Domača kuhinja.

lastnik IVAN FIEGL.

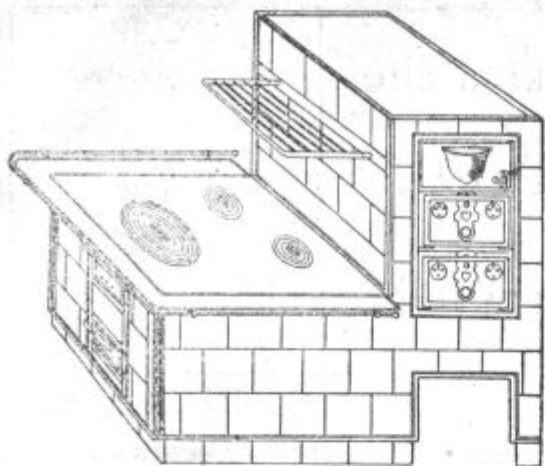
Podpisana tvrdka naznanja svojim cenj. odjemalcem, da je na novo otvorila svojo

mirodilnico B. PICH
 v GORICI, na Kornu (Piazza Corno) št. 1.

Zaloga špirita, barv, čopičev, firnežev, olja, ščetk, pip, bencina, petroleja, vitrijola, žvepla, sode, sploh vseh predmetov, spadajočih v mirodilniško stroko.

Cene zmerne.

Blago najboljše.

Pozor! Pozor!
HENRIK VOUK
 ključavničar in mehanik
 v GORICI
 ulica Carlo Favetti štev. 7
 (prej ulica Vetturini)

Prevzema stavbarska dela. -- Izdeluje
 štedilnike, železne ograje, ključav-
 nice, ključe, sploh vsa v klju-
 čavničarsko stroko spa-
 dajoča dela

Delo trdno. ∴ Cene zmrne.

Slov. kmetijsko društvo

s sedežem v Gorici, ulica Giosue Carducci št. 7,
 levo na dvorišču, ali S. Giovanni št. 5, desno
 na dvorišču, I. nadstr.

Ima v zalogi, v ul. Giosue Carducci št. 7,
 II. dvorišče, vedno različne kmetijske
 potrebščine, kakor umetna gnojila, sred-
 stva zoper razne rastlinske škodljivce,
 razno kmetijsko orodje i. t. d.

GOSTILNA „PRI KRANCU“ v Gorici - na Senenem trgu.

Domača gostilna z izvrstnim domačim belim in
 črnim vinom in izborno kuhinjo. -- Postrežba
 domača -- Snaga vzorna -- Na razpolago so
 konjski hlevi z velikim dvoriščem.

**Za obilen obisk se priporoča rojakom v mestu
 in na deželi.**

LOJZKA KRANC, gostilničarka.

Trgovina z manufakturo - ŠKODNIK ANTON - GORICA, Via Seminario 10

Le zadovoljnost k pravi sreči vodi!
 Zapomni si, navesta, to resnico,
 in preden sežeš ženinu v desnico,
 previdna pri nakupu bale bodi!

Blago po nizki ceni, zadnji modi
 prodaja za deželo, za Gorico
 pri semenišču v hiši z desetico
 trgovec **Škodnik Anton**, znan povsodi.

A to se tiče tudi tebe, mati,
 in tebe, žena, ženin, fant, deklina,
 trgovec, ki kupuješ mnogo hkrati
 cefirtja, oksoforda in etamina!

„Sem zadovoljen z blagom“, vsak poreče
 in zadovoljnost ključ je že do sreče.

Zobozdravniški ateljè

ADOLF KOLL

GORICA, Corso Vitt. Em. III št. 11

posluje od 9-12 dop. In od 2-5 popoldan.

PRVOVRSTNA MANUFAKTURNA TRGOVINA

JOSIP DEL PIERO

GOSPOSKA ULICA št. 8 - GORICA - (VIA CARDUCCI št. 8)

USTANOVLJENA LETA 1874.

POZOR!

Bogata izber domačega
in tujega blaga za obleke
za gospode in gospe.

POSEBNOST! Perilo za neveste,
raznovrstno izgotovljeno perilo,
blazine, preproge, lahke in
težke, odeje, zavese in tapeti.

CENE STALNE!

TVRDKA

A. DRUFOVKA

v GORICI - v Raštelu št. 3

Zaloga usnja in čevljarskih potrebščin.

PASCUL & ULLRICH

GORICA :: CORSO VERDI 24 :: GORICA
V TGOVSKEM DOMU

KRASNA IN BOGATA TRGOVINA Z MANUFAKTURNIM IN MODNIM
BLAGOM VSEH VRST. :: ZALOGA IZGOTOVLJENIH OBLEK.

LASTNA KROJAČNICA

NA DROBNO!

NA DEBELO!

JOSIP MIANI

GORICA, Piazza della Vittoria št. 23
(prej Travnik)

ZALOGA: porcelana
zemljenine,
steklenine, šip, zrcal.

Murovec Peter

GORICA, Piazza Ed. de Amicis št. 1
(prej Korenj)

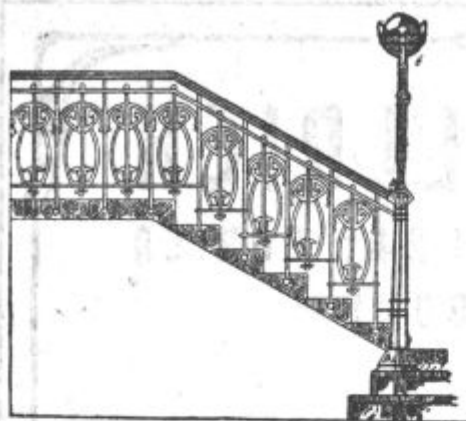
Priporoča sl. občinstvu
svojo zalogo
OGLJA IN DRV.

Velika zaloga stavbenega in drugega lesu, suhih
desk in tramov vseh mer, dolgosti in debelosti

Valentin Rudolf v Gorici

Via Trieste št. 15

Svoji k svojim! :: Domača solidna tverdkal! :: Svoji k svojim!

Josip Štrukelj

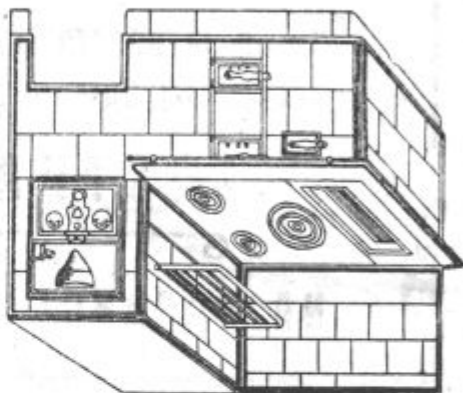
GORICA - Piazza Cristo št. 1

☺ ☺ ☺

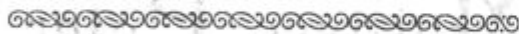
PRIPOROČA SL. OBČINSTVU V
MESTU IN NA DEŽELI SVOJO

STAVBNO KLJUČAVNIČARSKO DELA V NICO

IZVRŠUJEM VSA V STROKO
SPADAJOČA DELA NAJSOLIDNEJŠE
IN PO NAJNIŽJIH CENAH

EDINA V GORICI

odlikovana tovarna kisa

FRANC KRALJ

Gorica - Via Cappuccini 9 - Gorica

Izdeluje najboljše vrste kis.

V zalogi ima pristni vinski kis, kakor tudi drugi najboljši kis. - Cenjenim odjemalcem se priporoča za obilen obisk.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

Gostilna Prinčič

GORICA, Via Nasario Sauro (prej Dogana) 18
nasproli sodnji.

Toči pristna domača vina: vipavca, brica, teran, rizling. Domača kuhinja. Sobe za prenočišča. Priporočata se meščanom in deželanom
Karol in Poldo Prinčič.

Anton Pettarin

Gorica - Via Ascoli št. 7-9 - Gorica

inštalater za električno luč, za plin, za sesalke (pumpe), za sanitarne naprave, za kopalnice in strelovode ter telefonske napeljave.

Zaloga sesalk.

V I N S K A K L E T

GORICA

ul. sv. ANTONA 4
in na KORNU 8. - Tel. št. 31

Brata **ABUJA**

Domača vipavska in briška vina ter istrski TERAN.

Pristen tropinovec, naravno sadno žganje, Vermouth in razni likerji.

Trgovina z jedilnim blagom
Kodrič Angel
GORICA - Via Morelli št. 4 - GORICA

Priporoča se sl. občinstvu v
mestu in na deželi za obilen
obisk.

Blago vedno sveže. - Postrežba prav dobra.

Stavbeni mojster
Izidor Nanut
Via Trieste 91 - GORICA - Via Trieste 91

Gradi nove hiše, kmetske in meščanske,
cerkve, šole; popravlja stare hiše
Preskrbuje načrte in proračune.
DELO TRDNO IN LEPO.

Uslužbeni najboljši domači zidarji.

PRIMAS & RIBALDI

GORICA - Via Garibaldi št. 18 - GORICA

(prej Via Teatro)

Zaloga dvokoles, avtomobilov „FORD“ in vseh
potrebščin. --- Zaloga gumijevih plaščev, olja,
bencina, masil, karburja itd.

Na drobno!

Na debelo!

Staroznana gostilna

„Pri Zvezdi“

v GORICI - trg Sv. Antona števil. 3
je obnovljena.

Prenočišča in konjski hlevi. Postrežba
izborna. - Za obilen obisk se priporoča

Vilma Gulin - Molar.

Mirodilnica

PETER ZEI

Via Canonica 6. Sv. Rok (Pod-turnom)

Zaloga špiritov, barv, čopičev, firnežev, olja, ščetk,
pip, bencine, petroleja, vitrijole, žvepla, sode, sploh
vseh predmetov, spadajočih v mirodilniško stroko.

Cene zmerne.

Blago najboljše.

CENTRALNA POSOJILNICA

GORICA - Corso Verdi 32, I. - GORICA

Obrestuje hranilne vloge po 4 %
čisto, t. j. plačuje davek sama in
daje pojasnila pod ugodnimi
pogoji.

Uradne ure: vsak dan razen
nedelj in praznikov od 8-12^h, pop.
od 3-5^h. Ob sobotah pop. je urad
zaprt.

Zobozdravniški ateljé Robert Berka

v Gorici - Via Dante št. 4 - v Gorici
mногоletni asistent pri preznanem
zobozdravniku dr. PIKLU.
Sprejema v svojem ateljeju v Gorici,
Via Dante št. 4 v jutranjih
in popoldanskih urah. :: ::

Trgovina z jedilnim blagom Angel Spacapan

na Solkanski cesti št. 311, v lastni hiši
priporoča se sl. občinstvu v mestu,
posebno pa iz goratega dela
naše dežele za obilen obisk.
Blago vedno sveže. -- Postrežba prav dobra.

PIVO FORST

ZALOGA V GORICI
Corso Giuseppe Verdi št. 34

Telefon št. 153.

PODRUŽNICE V CELEM OKRAJU

LUDVIK COTER - Gorica brivec - na Travniku št. 17 - brivec

Priporoča se rojakom iz mesta in
okolice, kakor tudi društvom na
deželi za maskiranje. V zalogi ima
vedno lasulje. Češe ženske izpadle
lase in jih spleta v kito. ===

Restavracija „CENTRAL“ v Gorici v hiši „Centr. pos.“ Corso Verdi 32

Izborna kuhinja, najbolja vina.
Krasni saloni za goste.
Za obilen obisk se priporoča
restavaterka
Josipina Podgornik.

ANTON JARC - krojač

Gorica - Via del Corno 13

Najfinejša krojaška delavnica,
ki izdeluje moške obleke po
najmodernejših krojih. ∴ ∴ ∴

IGNAC PLANUTA - mehanik

Gorica - Via Cipressi št. 6

Priporoča cenj. odjemalcem
svojo trgovino dvokoles. Spre-
jema vsa v to stroko spadajoča
popravila.

V zalogi ima vedno vse nadomestne dele.
Popravila se točno in ceno izvršujejo.

KLOBUČAR

L. LARISE - Gorica

Piazza Cavour št. 2 - (prej Piazza Duomo)

Bogata zaloga navadnih in najfinejših klobukov,
mehkih in trdih, kap in slamnikov.

Cene nizke. ----- Postrežba točna.

STEKAR JOSIP

ODLIKOVANA SEDLARSKA DELAVNICA
V GORICI - VIA ASCOLI ŠTEV. 31

Izdeluje konjske komate, va-
jeti, pasove, sploh vso konjsko
vprego, kovčege, nagobčnike
za pse, prevleke za kočije.

ZALOGA izgotovljenih
omenjenih predmetov.

Cene zmerne. - Delo trdno.

KLEMENTINA PREGL

KLOBUČARNA

V GORICI - V RAŠTELU 28

Velika in staroznana trgovina
z moškimi klobuki, trdimi,
mehkimi in slamniki, kapami
od priproste do najfinejše vrste.

Postrežba solidna. ----- Cene zmerne.

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJÉ

ustanovljen leta 1892

RUDOLF KOLL

odlikovan z najvišjimi odlikovanji iz Londona,
Pariza, Dunaja, Gorice, Vidma in St. Louisa.

Sprejema od 9-12 in od 14-17. Gorica, Semeniška ul. 3/1.

ŽIGON FRANC - GORICA

R/ŠTEL ŠT. 8.

Trgovina usnja, podplatov in nadplatov.

Lastna delavnica čevljev. Domače delo.

Podružnica v Anhovem pri Desklah.

Priporoča se za obilen obisk.

Hotel in Restavracija II. razreda

PRI TREH KRONAH

v Gorici - Via Carducci 12 - v Gorici

Ustanov. leta 1780.

Sobe za potnike, hlev za konje. — Domača briška in vipavska vina.

Izborna kuhinja!

Istrski in kraški teran.

Cene zmerne!

Se pripoveda lastnik - domačin Anton Mahnič.

Goriška ljudska posojilnica

vpisana zadruga z om. jamstvom

Via Carducci 7, I. - GORICA - Lastno poslojje.

Križišče tramway-a. - Telefon št. 126.

Najstarejši slov. denarni zavod v Gorici. - - Ustanovljen leta 1883.

Obrestuje navadne hranilne vloge po 4⁰/₁₀₀, zato plača zavod davek. --- Na odpoved vezane vloge obrestuje po dogovoru najugodnejše. --- Sprejema vloge na tekoči račun. --- Daje svojim članom posojila na vknjižbe, menjice in zastave, ter jim odvarje pasivni tekoči račun.

Uradne ure za stranke od 8-12 in od 15-17. --- Ob nedeljah, praznikih in sobotah pop. je urad zaprt.

„PRI MARZINIJU“ v Gorici

Igrališče na kroglo v senčnatem vrtu!

Ako hočete imenitno kosilo z izbornim in pristnim kraškim, vipavskim in briškim vinom ter z majhnim stroškom, pojdite v obširne in hladne prostore staroznane Restavracije

„PRI MARZINIJU“ v Gorici
CORSO VEPDI št. 1 - (nasproti semenišču).

Tam imate tudi konjski hlev na razpolago.

Pripravljajo se po zmerni ceni kosila birmancem z dežele.

Priporoča se A. J. ČIBEJ.

Nova trgovina s čevlji v Gorici

Via Rastello št. 30.

POZOR!

POZOR!

Podpisana naznanjava slavnemu občinstvu, da sva otvorila lastno

trgovino z vsakovrstnimi čevlji.

NA DEBELO!

NA DROBNO!

Izdelek domač in prvovrsten, cene nizke in konkurenčne. — Izvršujejo se vsakovrstna popravila.

Za obilen obisk se priporoča udana

Trampuž-Kokelj trgovca, via Rastello 30.

Staroznana goriška knjigarna in papirnica

EMILIJ WOKULAT & Co

GORICA - Corso Vittorio Em. III. št. 9

(na vogalu ul. Barzelini).

Zaloga vseh pisarniških in fotografskih potrebščin,

APARATI KODAK

po tovarniških cenah.

Prodaja slov., ital., nemške in franc. časopise.

Dobroznan tapetnik in dekorater

KAROL BONNES

v GORICI - Semeniška ulica št. 8

Priporoča se zlasti novoporočencem
za izdelovanje blazin, štramacov,
divanov, naslonjačev i. t. d. i. t. d.

Delo lepo in trajno. ∴ ∴ Cene najnižje.

Velika trgovina s steklom in porcelanom

ANTON MENOTTI - Gorica

Piazza della Vittoria (na Travniku) št. 6

Zaloga svetilk, krožnikov, šalic,

kozarcev, loncev, skled in mnogo

vsakovrstnega stekla.

Bogata izber kuhinjskih
potrebščin iz železa, aluminija
in stekla.

Staroznana gostilna

„Al Bon Furlan“

Josip Šfiligoj v Gorici

ulica Sv. Ivana št. 8

Izvršno vipavsko, briško befo
in črno vino Teran. - Gorka
jedila ob vsakem času.

Postrežba najboljša. - Prenočišča.

Prostori novi!

Oprava snažna!

Odlikovana krojačnica

A. Krušič & sin

(prej S. ROSANZ)

Gorica - Via Dogana 3

Izdeluje vsakovrstna dela in se
priporoča starim in novim odje-
malcem v mestu in na deželi za
obisk.

(Ustanovljena l. 1875).

Goriška ulivarna in mehanična delavnica za stavb. dela v železju

G. PRINZIG & FIGLIO

Gorica - Via B. Casale št. 13, telef. št. 92 - Gorica

Izdeluje vsakovrstne kmetijske stroje, mline, žage, bicravlična kolesa
in posamezne dele istih itd. itd. --- Zaloga stiskalnic za grozdje,
nakladalnic, jeklenih cevi, jeklenih plošč, strešnih oken, peči.

Izdeluje in uliva vsakovrstna v to stroko spadajoča dela po naročilu.

Cene brez konkurenze.

Kmečka banka

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v GORICI, Piazza De Amicis prej Korenj 12

Sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje po 5 %, večje in na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Dovoljuje posojila na vknjižbo in poroštvo pod ugodnimi pogoji.

Franc Lodatti

železnine in kovine

v GORICI v Raštelju št. 24.

Velika zaloga železnine, okovja, kuhinjskih predmetov in kose Merkur, vsakovrstnih vrvi.

ELIJA ČUK - GORICA

Piazza Cavour št. 9 (prej Stolni trg št. 9)

POZOR! pred nakupom šivalnega stroja in dvokolesa zahtevajte cenik, katerega Vam tvrdka pošlje brezplačno. — Najtopleje priporoča nemške šivalne stroje iz svetovnoznanih tovarn kot „Original-Pfaff“ in „Original-Titan“, za katere jamči 30 let. — Dvokolesa „Alte-na“ in „Bianchi“. Brezplačen poduk v umetnem vezenju in šivanju. Lastna mehanična delavnica in popravljavnica. Stara dvokolesa se poniklajo

in pobarvajo v poljubnih barvah.

Priporoča se staroznana tvrdka **ELIJA ČUK**, mehanikar, puškar in sodni izvedenec.

Manufakturo, perilo, izdelane obleke, pisarniške potrebščine in papir
po cenah brez konkurence

— kupite pri dobroznani tvrdki —

BRATJE MOSE

Via Rastello 7 — GORICA — Via Restello 7

M. SUSSIG

Gorica, v Raštelu 16

trgovina z lastno mehanično delavnico vsakovrstnih drobnih in debelih

VRVI

(špagata in štrikov)

- Velika zaloga moških klobukov. -

G. CULOT

Gorica, v Raštelu št. 2

trgovina z galanterijo in igračami

Specialitete:

Nožne žoge, sandali in potrebščine za turiste.

Staroznana trgovina s klobuki

JOSIP FON

Gorica, Semeniška ul (Via Seminario) 6

Bogata izber navadnih in najfinejših klobukov za dečke in odrastle, meh-
— kih slamnikov in kap. —

Domača solidna trrdka.

MIRODILNICA

Karol Volpis

Gorica, Via Carducci 15

Zaloga na **DĚBELO** in na **DROBNO**:
droži, oljnatih in navadnih barv,
zdravil, firnižev, čopičev, karbolineja,
— katrama, špiritov itd. itd. —
ZALOGA SVETIH PODOB IN OKVIRJEV.

Največja manufakturna trgovina v Gorici

Velika zaloga manufakture

RUGGERO VENUTI

GORICA - Corso G. Verdi 19 (lastna hiša).

Telefon št. 95.

Bogata zaloga volne, domače in inozemske, tkanine, bombaževine za gospode in gospe, velika zaloga platna, perila vsake vrste. — Svila, žamet, perkal, batist, sifon, kretov itd. - Tepihi, linoleum, preproge, zavese, - Volna, žima in perje za štramace, sploh vse blago za neveste.

Cene zelo ugodne! **Cene zelo ugodne!**

ZOBOZDRAVNIŠKI ATELJÉ

uŝtanovljen leta 1900

Pavel Netzbandt

* Sprejema od 9 - 12, 14 - 17. *

GORICA, ulica Dante 12 - PT.

SLOVENSKA SLIKARJA BRATA CEJ

GORICA -- Via Ascoli šte. 5 -- GORICA

Prevzemata vsa slikarska dela z oljem in firnižem. Slikata spalne sobe, kuhinje, šolske zgradbe, cerkve, itd. **DELO LIČNO IN OKUSNO.**

KAVARNA „ADRIATICO“

prej „Central“ na Travniku

Popolnoma na novo urejen lokal z gornjimi dvoranami, 3mi biljardi in vsem komfortom. Domači in inozemski časopisi. - - - Zbirališče učiteljev in Sportnikov.

Za obilen obisk se priporočata

Nadig - Pečenko
lastnika.

Zaloga premoga, oglja in drvi

Gorica, Corte Caraveggia

Muravec Rudolf

lastnik in trgovec.

Tvrdba „VINOAGRARIA“

v Gorici - Via Carlo Favetti (prej Vetturini) št. 6

prodaja vinogradniške, kletarske, sadjarske, čebelarke in kmetijske potrebščin
priznana najboljše kakovosti.

Popravlja bolna vina in posreduje prodajo in nakup.

Sprejema prednaročila za izvaljeno in neizvaljeno seme sviloprejk.

Just Ušaj, agronom.

Krčma IVAN PAVLIN

prej v Oslavju, sedaj v Gorici
Viale XX Settembre šte. 48

streže s prvovrstnim pristnim belim in črnim briškim vinom. - Zbirališče rojakov iz Gorice in iz goriških Brd.

PRVOVRSTEN KRUH

najfinejša peciva in slaščice, raznovrstna fina
vina in likerje vdobite v dobroznani - odlikovani
pekarni

Jakob Bratuž

GORICA - ul. Mameli 6 (prej Šolska)
in ul. Formica 24, v novootvorjeni

FILIJALKI.

Restavracija „PRI ZLATEM JELENU“

v GORICI - pred nadškofijo - v GORICI

Shajališče meščanov in okoličanov. — Toči najboljša črna in bela vina in pivo.
Izborna kuhinja.

Sobe za prenočišče. Snaga vzorna. Postajališče avtomobilov, ki vozijo v Bovec, Cerkno, Tolmin, Idrijo. Za obilen obisk se priporoča **ALOJZIJ VIDA**, restavraler.

TVRDKA

ALOJZIJ CORGNOLAN

ustanov. leta 1862.

Zaloga usnja in čevljarskih
potrebščin.

GORICA - v Raštelu št. 21.

Na debelo!

Na drobno!

Tvrdba A. KOMEL

GORICA - Trg Sv. Antona št. 5
(blizu „Zvezde“).

Priporoča svojo bogato zalogo le prvovrstnega jedilnega in kolonijalnega blaga.

Zaloga zajamčenega predice (volka) prostega deljnega semena. Zelenjadna, iravna in druga semena zajamčeno kaljiva.

Knjige, papir, glaske, gramofoni in kar zraven spada, kakor tudi
fotografične in športne potrebščine, slike in umetnine vseh vrst

— **klavirji in gosli** —

dobite pri staroznani tvrdki

WEHRLE in SIN

GORICA - Corso Verdi 30 - GORICA

G. Carlotto - Gorica

Piazza Cavour (Stari trg) št. 3

Telef. št. 137.

Izbrana zelenjadna in iravniška semena.

Zaloga semenskih žit in umetnih gnojil.

Prodaja na drobno in na debelo.

Ant. Šemerl - Gorica

zaloga oglja in drv,

Via Posta Vecchia št. 6

se priporočam cenjenim

odjemalcem.

LEOPOLD ZAKRAISEK

GORICA - Corso Giuseppe Verdi št. 15 - GORICA

Drobnina, galanterija, igračke,
steklo, porcelan, aluminij itd.

Cene zmerne

Cene zmerne.

F. ZITTER & C.

Nasledniki tvrdke L. Del Piero

Trgovina manufakturnega blaga

GORICA

Piazza della Vittoria št. 22

(Travnik)

Velika zaloga aluminijaste posode
ANDREJ GOLJA v GORICI
Piazza della Vittoria (na Travniku) 22.

Zaloga vsakovrstnih kuhinjskih lesnih izdelkov, kakor: škafov, orn, sit, rešet,
stolic, solnic, pletenih košev, jerbason, sejalnikov itd. itd.

Cene zelo nizke

Cene zelo nizke.

NAJVEČJI PONOS GOSPODINJE

JE LEPO UREJENO STANOVANJE

Če si hočeš to oskrbeti z malimi
stroški, obrni se na staro tvrdo
in tovarno s pohištvom

ANT. BREŠČAK

ki ima v zalogi nad **50** kompletnih sob,
bodisi forniranih ali iz trdega različnega lesu.

GORICA

Via Carducci 14 :: Via Carducci 14

ODLIKOVANA TVRDKA
IVAN TEMIL

GORICA — VIA G. CARDUCCI šte. 6
BRUSAR IN NOŽAR

V zalogi se nahajajo brivni stroji „GILLETTE“ ki jih tudi brusim. **JAMČIM!**

Nožarnica „SOLINGEN“

V zalogi se nahajajo brivni stroji „GILLETTE“ ki jih tudi brusim. **JAMČIM!**

Nožarnica „SOLINGEN“

V delavnici so nameščeni delavci-specialisti za brusarska dela, kakor tudi za popravljanje vseh operacijskih predmetov, itd.

PRODAJA TUDI TOALETNE PREDMETE

V zalogi se nahajajo najboljši, pristni in garantirani kamni - osle bergamaske za brušenje kos. Delavnica na električno gonilno silo z bogato zalogo predmetov: nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, sploh vseh rezil.

Brusi brivne in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške nože kakor tudi vse druge nože in rezila.

POSEBNOST: Žepne električne žarnice iz najboljših tovaren.

ZA IZVRŠENA DELA JAMČI.